

Projektas LIFE20 NGO4GD/LT/000009 (LITPAs for LIFE)

**Lietuvos saugomų teritorijų tinklo plėtra
Europos žaliojo kurso kontekste**

**BUVEINIŲ IR RŪŠIŲ APSAUGOS TINKAMUMAS IR
APSAUGAI SKIRTŲ TERITORIJŲ PLĖTROS POREIKIAI**

Gamtos paveldo fondas

Vilnius, 2023

Ataskaita parengta vykdant projektą LIFE20 NGO4GD/LT/000009 Lietuvos saugomų teritorijų tinklo plėtra Europos žaliojo kurso kontekste (LITPA for LIFE). Projektą finansuoja ES LIFE programa, Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija ir Gamtos paveldo fondas.

Ataskaitą parengė:

Argaudas Stoškus

Ekspertai:

dr. Zigmantas Gudžinskas

dr. Zenonas Gulbinas

Giedrius Motiejūnas

Marijus Pileckas

Gediminas Raščius

Liutauras Stoškus

dr. Vaidotas Valskys

Už ataskaitoje pateikiamą informaciją visą atsakomybę prisiima projekto vykdytojas – Gamtos paveldo fondas. Čia pateikiamas turinys nebūtinai atspindi Europos Komisijos nuomonę.

Summary of the report

Assessing the shortcomings of measures applied for the conservation of habitats and species is crucial for improving effectiveness and well-founded expansion of the network of protected areas. However, extensive data are needed for this task. Fortunately, Lithuania has conducted a comprehensive inventory of habitats of community interest, providing a substantial basis for assessment. Data on the distribution and populations of species of community importance have also been significantly updated. Furthermore, the condition of a substantial part of natural habitats was evaluated according to newly developed uniform criteria. In contrast, data on other nationally protected species are very fragmented. Therefore, the assessment mainly focused on habitats and species of community interest.

Due to substantial differences in existing threats and regulations, the assessment was done according to different types of ecosystems, i.e., forests, meadows, mires and bogs, inland surface waters, and coastal sand dunes. The assessment started by analysing key threats identified in the literature for all types of habitats and relevant regulations. This allowed a preliminary identification of threats that can or can't be addressed by the current regulations applied on the national scale (common regulations) or in certain types of protected areas.

Then, available data on the extent and condition of habitats were thoroughly analysed. The total area of habitat type and the area in good condition were used as key indicators. This allowed an assessment of the actual impact of certain regulations on the area and condition of habitat types and extrapolation of data for the whole inventoried habitat sites. The outcome was the calculated area of habitats in good condition that is expected under the current regulatory framework. It could be compared to the conservation goal – the area of habitats in good condition, comprising 90 percent of the favourable reference area of the habitat type in the country (i.e., favourable conservation status). The deficiency of the area of habitat type in good condition was considered an indication of the need for intervention with conservation measures, i.e., an increase in the area of protected areas or other measures, such as enforcement of general country-wide regulations, development of economical instruments, etc.

Additionally, data on species were analysed, and those with decreasing population trends were filtered, and their habitat requirements and possible link with natural habitat types were determined. This allowed identification of key conservation problems and a clear distinction between threats that can effectively be solved by the establishment of protected areas under the current legislative framework and those that can't or can only be marginally affected. It was also possible for some habitat types to calculate the preliminary extent of protected areas needed for the achievement of conservation goals.

The assessment revealed that only several habitat types are dominated by habitats in good condition, with the total area reaching or close to the conservation goal. In general, the best situation is with inland surface water habitats (goals are achieved for 3 habitat types), and the worst situation is with meadow habitats (habitats in good condition make only 10-50 % of the aimed area). Forests, mires, and coastal sand dunes habitats revealed more contrasting results.

The assessment revealed that most forest habitat types would respond very well to an increase in protected and especially in strictly protected areas; however, certain types require special management, i.e., imitation of traditional management or natural processes, such as the impact of fire. These habitats are in the worst condition as they are negatively impacted by passive

conservation as well as intensive management. Most forest species that exhibit negative population trends are also, in many cases, related to these habitat types or traditional management. In many cases, these species need a combination of old-growth trees and traditional management of forest meadows, mires, or very forest. This highlights the importance of creating conditions for the development of a diverse landscape rather than extensive strictly protected forest areas. It was also found that EU priority habitats are in a better position due to the requirement to protect 60 % of the reference area.

The assessment also revealed the importance of selecting suitable forest sites for the conservation of habitats. A significant portion of habitats is expected to change from one habitat type to another in case of stricter protection and abandonment of intensive management. This might lead to excessive management costs, a lower percentage of habitats in good condition, or difficulties in achieving conservation objectives of the Natura 2000 sites. Certain forest site types are also significantly more affected by forest management practices than others. This results in very low coverage of certain habitat type varieties and reduces populations of related species. In general, little attention is paid to the need for the representation of different habitat sub-types or varieties in the protected areas. The analysis revealed that protected areas are very unevenly distributed among Lithuanian biogeographical districts and underperform in representing forest site types of these districts. Therefore, the project indicated the need to take these issues into consideration when selecting new sites for conservation.

The area of certain types of habitats in good condition could also be significantly reduced due to drainage or changes in hydrological conditions. Such areas are quite often found in protected areas. Restoration usually is prevented by economic interests that lead to formal ineffective conservation. Strict protection, therefore, is considered the best option when substantial restoration of hydrological conditions needs to be carried out. However, caution should be taken to include all hydrologically related melioration systems, as partial inclusion can prevent complete restoration, which is also found to be a common problem in the protected areas.

Mire and bog habitat types most often suffer from hydrological alterations that were implemented in the last century. Current legal acts prevent any new hydrological changes not only in protected areas but also in numerous sites across the country. Therefore, the main need is restoration, and strictly protected areas provide the best opportunities for such action. Substantial areas were identified in need of such intervention if conservation goals are to be achieved. The main focus should be on big wetland complexes that exhibit the biggest stability in the context of climate change. Several mire habitat types are also dependent on traditional management, and their establishment of protected areas usually does not help in improving conditions. Therefore, not only restrictions but also economical mechanisms have to be employed for the improvement of the situation.

The analysis of the effectiveness of the conservation of meadow habitats and related species revealed that the establishment of protected areas might have a positive local impact but until now had little sense on the national scale. Such a measure helps to reduce the extent of transformation to arable land, but this is equally well achieved by country-wide regulations that are applied to natural meadows that were identified.

Freshwater habitats and related species mostly suffer from pollution. There is no data to confirm that the establishment of a protected area helped with solving this issue. Several

species, however, benefited due to fishing restrictions or reduced disturbance. The majority of coastal dune habitats are already under protection, and the key issue is the prevention of succession and reintroduction of traditional management practices. This is critically important for certain near-extinct habitat types and species. An increase in the protected area is mostly needed for the conservation of wooded dunes.

It could be concluded that there is a big difference among habitat types and species in the need for an increase in the protected area. Other conservation measures should be developed, promoted, and applied in certain cases, as they are more efficient in solving conservation needs. The need for a more even distribution of protected areas and better representation of different ecological conditions was highlighted for certain widespread habitat types. Furthermore, increasing the effectiveness of protected areas should be prioritized. Changes to more strict regulations were identified as the best solutions in certain cases. The assessment successfully provided data-based arguments for further development of proposals for the expansion of the network of protected.

TURINYS

ĮVADAS	7
APSAUGOS TINKAMUMO IR APSAUGAI SKIRTŲ TERITORIJŲ PAKANKAMUMO VERTINIMO BENDRIEJI METODINIAI PRINCIPAI IR TIKSLAI	7
MIŠKŲ BUVEINIŲ IR RŪŠIŲ APSAUGOS VERTINIMAS.....	9
EB svarbos miškų buveinių ir rūšių apsaugos būklė.....	9
EB svarbos miškų buveinių apsaugos tinkamumo ir apsaugai skirtų teritorijų plėtros poreikių vertinimo metodiniai aspektai	19
Kiti aspektai, aktualūs EB svarbos miškų buveinių apsaugai skirtų teritorijų plėtros poreikių analizės kontekste.....	22
Būdingi medynų dinamikos tipai	22
EB svarbos buveinių variacijos ir jų apsaugos užtikrinimo prielaidos	24
EB svarbos miškų buveinių apsaugos tinkamumo ir apsaugai skirtų teritorijų plėtros poreikių vertinimo rezultatai	26
PELKIŲ BUVEINIŲ IR RŪŠIŲ APSAUGOS VERTINIMAS.....	61
EB svarbos pelkių buveinių ir rūšių apsaugos būklė.....	61
EB svarbos miškų buveinių apsaugos tinkamumo ir apsaugai skirtų teritorijų plėtros poreikių vertinimo rezultatai	65
PIEVŲ BUVEINIŲ IR RŪŠIŲ APSAUGOS VERTINIMAS.....	70
EB svarbos pievų buveinių ir rūšių apsaugos būklė.....	70
EB svarbos miškų buveinių apsaugos tinkamumo ir apsaugai skirtų teritorijų plėtros poreikių vertinimo rezultatai	74
VANDENS BUVEINIŲ IR RŪŠIŲ APSAUGOS VERTINIMAS.....	78
EB svarbos vandens buveinių ir rūšių apsaugos būklė	78
EB svarbos vandens buveinių apsaugos tinkamumo ir apsaugai skirtų teritorijų plėtros poreikių vertinimo rezultatai	83
SMĖLYNŲ BUVEINIŲ IR RŪŠIŲ APSAUGOS VERTINIMAS	86
EB svarbos smėlynų buveinių ir rūšių apsaugos būklė	86
EB svarbos miškų buveinių apsaugos tinkamumo ir apsaugai skirtų teritorijų plėtros poreikių vertinimo rezultatai	88
1 priedas	90
2 Priedas.....	192
3 priedas	218

ĮVADAS

Europos Sąjungos (ES) biologinės įvairovės strategijoje numatyta **iki 2030 m.** pasiekti, kad **biologinės įvairovės apsaugai įsteigtos teritorijos (BĮST) sudarytų ne mažiau kaip 30 %, o griežtos apsaugos – ne mažiau kaip 10 % ES sausumos ir jūros teritorijos.** Saugomų teritorijų plėtra kiekvienoje šalyje narėje turi prisidėti prie šio tikslo.

BĮST tinklo plėtros pagrindinis uždavinys – užtikrinti Buveinių¹ ir Paukščių² direktyvų įgyvendinimą – **sukurti Natura 2000 tinklą ir pasiekti jo efektyvumą. Efektyvus tinklas – kuriame užtikrinama palanki (gera) Europos Bendrijos (EB) svarbos buveinių ir rūšių apsaugos būklė.** „Palanki natūralios buveinės apsaugos būklė, kai natūralus buveinės arealas ir jos užimami plotai tame areale nekinta arba didėja, kai yra ir, tikėtina, ateityje neišnyks jos ilgalaikiam palaikymui būtina specifinė struktūra ir funkcijos, ir kai šiai buveinei būdingų rūšių apsaugos būklė yra palanki. Palanki rūšies apsaugos būklė, kai rūšies populiacijos pokyčiai rodo, kad populiacija pajėgi ilgą laiką išlikti gyvybinga savo natūralioje buveinėje, o rūšies arealas nemažėja, taip pat nėra tikėtina, kad ateityje mažės, be to, buveinė, kurioje populiacija galės išlikti ilgą laiką, yra ir tikėtina, kad bus pakankamai didelė“³.

Kitų tarptautinių konvencijų ir nacionalinių biologinės įvairovės apsaugos tikslų įgyvendinimas taip pat gali prisidėti prie BĮST plėtros, tačiau efektyvus Natura 2000 tinklas turi potencialą užtikrinti didžiosios šių tikslų dalies įgyvendinimą.

Planuojant BĮST tinklo plėtrą svarbu atsakyti ar esamas tinklas užtikrina keliamus tikslus ir kokios turėtų būti plėtros apimtys, kad juos pasiektume. Į šiuos klausimus siekta atsakyti šioje studijoje. Pagrindinis dėmesys skirtas BĮST pagrindą turinčioms sudaryti EB svarbos buveinėms, kurios dėl ūkinės veiklos, jos reglamentavimo ypatumų, grėsmių specifikos analizuotos grupėmis pagal ekosistemų pobūdį – miškų, pelkių, pievų, vandenių ir smėlynų. Analizė paremta ūkinės veiklos reglamentavimo, galėjusio įtakoti EB svarbos buveinių plotą ir būklę, buveinių ploto ir būklės analizės duomenimis, teorine informacija apie buveinių ir susijusių rūšių poreikius, grėsmes, bendruosius ekosistemų ir kraštovaizdžio kaitos duomenis.

APSAUGOS TINKAMUMO IR APSAUGAI SKIRTŲ TERITORIJŲ PAKANKAMUMO VERTINIMO BENDRIEJI METODINIAI PRINCIPAI IR TIKSLAI

Siekiant šalyje efektyvios ir pagrįstos ST plėtros svarbu atsakyti į kelis kertinius klausimus:

Ar tai yra tinkamiausias įrankis siekiant biologinės įvairovės apsaugos tikslų?

Į šį klausimą galima atsakyti remiantis turimais duomenimis apie svarbiausias grėsmes, kylančias tiksluose įvardintiems biologinės įvairovės elementams ir ST taikomų reglamentų tinkamumą jų suvaldymui.

Kiek ir kokių ST reikia norint pasiekti iškeltus apsaugos tikslus?

Į šį klausimą galima atsakyti pagal turimus biologinės įvairovės elementų būklės duomenis įvertinus skirtingose ST taikomų reglamentų efektyvumą, trūkumus ir apskaičiavus „atstumą“ iki keliamų nacionalinių tikslų. Kartu tai yra galimybė įsivertinti kiek efektyvus esamas ST tinklas ir kaip efektyvumas galėtų būti padidintas.

Atsakymams į šiuos klausimus būtinos dvi prielaidos:

---

¹ 1992 m. gegužės 21 d. Tarybos direktyva 92/43/EEB dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos

² 2009 m. lapkričio 30 d. Europos parlamento ir Tarybos direktyva 2009/147/EB dėl laukinių paukščių apsaugos

³ Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymas

- nacionaliniu mastu turi būti suformuluoti konkretūs biologinės įvairovės apsaugos tikslai su aiškiai apibrėžtais rodikliais ir siekiamomis jų vertėmis;
- turi būti surinkta pakankamai duomenų apie apsaugos tiksluose įvardintų biologinės įvairovės elementų pasiskirstymą šalyje ir būklę skirtingo veiklos reglamentavimo teritorijose.

Šiuo metu konkretūs nacionaliniai apsaugos tikslai ir rodikliai yra parengti tik EB svarbos buveinėms ir rūšims. Taip pat yra surinkti baziniai įvertinimui būtini duomenys, nustatytos pagrindinės grėsmės.

EB svarbos buveinių tipų ir rūšių apsauga laikoma tinkama ir pakankamų apinčių, jei pasiekta palanki (gera) jų apsaugos būklė, kaip ji apibrėžiama pagal Buveinių ir Paukščių direktyvų reikalavimus ir paaiškinamuosius dokumentus. Šalies lygmeniu pagrindiniai geros apsaugos būklės kriterijai buveinių tipams yra palankus referencinis plotas⁴ ir palanki jų struktūra bei funkcijos, o rūšims – palanki referencinė populiacija⁵ ir pakankamas tinkamų buveinių plotas.

2013-2018 m. laikotarpio Europos Komisijai pateiktoje ataskaitoje apie Buveinių direktyvos įgyvendinimą buveinių tipų ir rūšių palankūs referenciniai plotai dar nebuvo apskaičiuoti, tik nurodyta, ar jie turėtų atitikti nacionalinės inventorizacijos metu nustatytus referencinius plotus ar būti didesni. Šio vertinimo tikslais EB svarbos buveinių palankūs referenciniai plotais buvo apskaičiuoti remiantis ataskaitose pateiktais apsaugos būklės įvertinimais pagal ploto kriterijų ir buveinių tipų plotų potencialiais santykiais su palankiais referenciniais plotais, kaip nurodyta 1 lentelėje.

1 lentelė. Šiame vertinime taikyti palankaus referencinio ploto apskaičiavimo principai.

Lietuvos ataskaitoje apie Buveinių direktyvos įgyvendinimą nurodyta EB svarbos buveinės tipo apsaugos būklė pagal ploto kriterijų	Lietuvos ataskaitoje apie Buveinių direktyvos įgyvendinimą nurodytas EB svarbos buveinės tipo santykis su palankiu referenciniu plotu	Šiame vertinime taikytas palankaus referencinio ploto apskaičiavimo koeficientas
Palanki (gera)	≈	1
Nepalanki-netinkama	≈	1,1
Nepalanki-netinkama	>	1,2
Nepalanki bloga	>	2

Toks supaprastintas palankių referencinių plotų apskaičiavimas nėra tikslus (pvz. 9070 medžiais apaugusių ganyklų palankus referencinis plotas, atsižvelgiant į juos palaikiusių veiksnių istorinį pasireiškimo mastą ir susijusių rūšių paplitimą, potencialiai yra per mažas, o 91T0 kerpinių pušynų – per didelis). Tikslusis apskaičiavimas pagal Europos Komisijos parengtas metodines rekomendacijas reikalauja plataus ekspertų rato įtraukimo ir nebuvo numatytas LITPAS projekto apimtyje. Palankūs referenciniai plotai turėtų būti nustatyti rengiant kito laikotarpio nacionalines Buveinių direktyvos įgyvendinimo ataskaitas. Atitinkamai pagal juos bus galima nesunkiai patikslinti ir apsaugos trūkumų vertinimą.

⁴ Palankus referencinis buveinės plotas – EB svarbos buveinės minimalus plotas (biogeografiniame regione arba šalyje, priklausomai nuo to kokių mastu vertinama), kuris yra būtinas ilgalaikiam jos ir susijusių rūšių išlikimui. Palankus referencinis plotas yra nustatomas pagal apibrėžtus ekologinius kriterijus ir negali būti mažesnis už referencinį plotą.

⁵ Palanki referencinė populiacija – EB svarbos rūšies minimali populiacija biogeografiniame areale, kuri yra būtina ilgalaikiam rūšies išlikimui. Dažniausiai šalies mastu nėra galimybės užtikrinti atskirų rūšių palankios referencinės populiacijos, todėl šaliai nustatomi nacionaliniai tikslai, kuriuos įgyvendindama šalis prisideda prie palankios referencinės populiacijos užtikrinimo.

Remiantis Buveinių direktyvos paaškinamaisiais dokumentais ir ruošiamu gamtos atkūrimo reglamentu⁶ **EB svarbos buveinės tipo palanki apsaugos būklė šalyje laikytina pasiekta, jei geros būklės buveinės šalyje sudaro 90 % palankaus referencinio ploto. Tokiu būdu apskaičiuotas siekiamas geros būklės buveinių plotas šiame apsaugos pakankamumo vertinime buvo laikomas pagrindiniu apsaugos tikslų įgyvendinimo rodikliu.**

Buveinių būklės vertinimo duomenys leidžia atsakyti ar taikomi reglamentai yra tinkami jų apsaugai. Skirtingo reglamentavimo teritorijose surinkti geros būklės buveinių santykinų plotų reprezentatyvūs duomenys leidžia apskaičiuoti esamą geros būklės buveinių plotą visoje šalyje, įvertinti saugomų teritorijų efektyvumą, o taip pat skirtingais režimais saugomų teritorijų plėtros, reikalingos norint pasiekti geros būklės buveinių plotų tikslines vertes poreikį. Tai buvo apskaičiuota atsižvelgiant į suplanuotą Natura 2000 teritorijų plėtrą. Buvo laikomasi prielaidos, kad socio-ekonominės sąlygos, bendrieji reglamentai ir kiti veiksniai, galintys turėti įtakos geros būklės buveinių santykiniam plotui, išliks nepakitę.

Buveinių ir Paukščių direktyvų prieduose įvardintų Europos Bendrijos svarbos rūšių atveju turėtų būti nustatytos palankios referencinės populiacijos ar nacionaliniai tikslai, tačiau kaip ir EB svarbos buveinių atveju, tai numatoma padaryti tik teikiant kito laikotarpio nacionalines ataskaitas. Šiame vertinime rūšių apsaugos trūkumai apibendrinti atsižvelgiant į nacionalinėse ataskaitose pateikiamus duomenis apie populiacijų galimą santykį su palankiais referenciniais dydžiais ir rūšių buveinių ploto pakankamumo vertinimą. Buvo siekiama išskirti rūšių grupėms bendrus dėsningumus, kuriais remianti būtų galima grįsti ST plėtros pasiūlymus. Pagrindinis dėmesys skirtas rūšims, kurių apsaugai turi būti steigiamos ST.

Kaip parodė nacionalinių ST atitikimo valdymo efektyvumo kriterijams vertinimas, nacionaliniu lygmeniu saugomų biologinės įvairovės komponentų apsaugos tikslai nėra pakankamai konkretūs nei nacionaliniame nei konkrečių ST lygmenyse. Taip pat trūksta duomenų apie vertybių pasiskirstymą ir būklę ir dėl to nėra prielaidų apsaugos tinkamumo ir pakankamumo vertinimui, kuris leistų pagrįsti ST plėtros pasiūlymus.

EB svarbos Buveinių ir rūšių apsaugos tinkamumo ir pakankamumo vertinimas buvo atliekamas ir rezultatai pateikiami pagal ekosistemų pobūdį prisilaikant EB svarbos buveinių grupavimo: pajūrio smėlynų, vandens, pievų ir joms artimos, pelkių ir miškų. Atodangų ir olų buveinės nebuvo vertintos dėl jų specifikos, mažų, ST plėtros kontekste nereikšmingų, plotų. Atsižvelgiant į saugomų teritorijų plėtros potencialą daugiausia dėmesio skirta miškų ir pelkių ekosistemoms. Atsižvelgiant į EB svarbos miškų buveinių užimamą plotą, buveinių tipų variacijų išsaugojimo svarbą ir pasiskirstymo priklausomybę nuo ūkinės veiklos reglamentavimo, papildomai vertintas miško buveinių pasiskirstymo tolygumas tarp šalies biogeografinių rajonų lyginant su buveinių formavimosi potencialu.

MIŠKŲ BUVEINIŲ IR RŪŠIŲ APSAUGOS VERTINIMAS

EB svarbos miškų buveinių ir rūšių apsaugos būklė

Lietuvoje yra išskiriama 13 Europos Bendrijos svarbos natūralių miško buveinių. Pagal naujausius apibendrintus duomenis⁷ tik vienos miško buveinės apsaugos būklė laikoma palankia, šešių – nepalankia bloga ir toks pats skaičius – nepalankia netinkama. Svarbu pažymėti, kad šis įvertinimas didžiąja dalimi yra paremtas gana ribotais duomenimis apie buveinių struktūrą ir funkcijas, ploto ir struktūros kaitos dinamiką bei pradiniais vertinimo

⁶ [Europos parlamento ir Tarybos reglamentas dėl gamtos atkūrimo](#)

⁷ [„Natura 2000“ prioritetinių veiksmų programa \(PVP\), skirta įgyvendinti Lietuvoje pagal Tarybos direktyvos 92/43/EEB dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos \(Buveinių direktyvos\) 8 straipsnį 2021–2027 m. daugiamečių finansinės programos laikotarpiu.](#)

kriterijais. Nusistovint būklės vertinimo kriterijams ir sukaupiant vis daugiau duomenų apsaugos būklės vertinimas tikslesnis. Ataskaitos apie buveinių būklę EK yra teikiamos kas 6 metus.

2 lentelė. Europos Bendrijos svarbos miško buveinių tipų apsaugos būklė Lietuvoje.

Kodas	Pavadinimas	Apsaugos būklė			
		Plotas	Struktūra ir funkcijos	Ateities perspektyvos	Bendras vertinimas
9010	Vakarų taiga	Nepalanki netinkama (U1)	Nepalanki netinkama (U1)	Nepalanki netinkama (U1)	Nepalanki netinkama (U1)
9020	Plačialapių ir mišrūs miškai	Nepalanki netinkama (U1)	Nepalanki bloga (U2)	Nepalanki bloga (U2)	Nepalanki bloga (U2)
9050	Žolių turtingi eglynai	Nepalanki netinkama (U1)	Nepalanki netinkama (U1)	Nepalanki netinkama (U1)	Nepalanki netinkama (U1)
9060	Spygliuočių miškai ant fluvio-glacialinių ozų	Nepalanki netinkama (U1)	Nepalanki bloga (U2)	Nepalanki bloga (U2)	Nepalanki bloga (U2)
9070	Medžiais apaugusios ganyklos	Nepalanki bloga (U2)	Nepalanki bloga (U2)	Nepalanki bloga (U2)	Nepalanki bloga (U2)
9080	Pelkėti lapuočių miškai	Palanki (FV)	Nepalanki netinkama (U1)	Nepalanki netinkama (U1)	Nepalanki netinkama (U1)
9160	Skroblynai	Nepalanki netinkama (U1)	Nepalanki netinkama (U1)	Nepalanki netinkama (U1)	Nepalanki netinkama (U1)
9180	Griovų ir šlaitų miškai	Palanki (FV)	Nežinoma (XX)	Palanki (FV)	Palanki (FV)
9190	Sausieji ažuolynai	Nepalanki bloga (U2)	Nepalanki bloga (U2)	Nepalanki bloga (U2)	Nepalanki bloga (U2)
91D0	Pelkiniai miškai	Palanki (FV)	Nepalanki netinkama (U1)	Nepalanki netinkama (U1)	Nepalanki netinkama (U1)
91E0	Aliuviniai miškai	Palanki (FV)	Nepalanki netinkama (U1)	Nepalanki netinkama (U1)	Nepalanki netinkama (U1)
91F0	Paupių guobynai	Nepalanki netinkama (U1)	Nepalanki bloga (U2)	Nepalanki bloga (U2)	Nepalanki bloga (U2)
91T0	Kerpiniai pušynai	Nepalanki bloga (U2)	Nepalanki netinkama (U1)	Nepalanki bloga (U2)	Nepalanki bloga (U2)

Pagal ploto kriterijų palankios apsaugos būklės yra laikomos keturios buveinės, kurių plotas neturėtų mažėti. Nepalankios blogos būklės yra trys buveinės, likusios – nepalankios netinkamos. Šių buveinių plotas šalyje turėtų būti padidintas, palyginus su nustatytu pirmos inventorizacijos metu. Tai reiškia, kad dalis buveinių turi būti atkurtos parenkant tam tinkamiausias vietas (3 lentelė). Tikslesni referencinio ploto dydžiai turėtų būti nustatyti rengiant kito laikotarpio nacionalines Buveinių direktyvos įgyvendinimo ataskaitas. Jais remiantis bus galima patikslinti saugomų teritorijų plėtros poreikius.

3 lentelė. EB svarbos miško buveinių tipų referencinis ir palankus referenciniai plotai Lietuvoje.

Kodas	Pavadinimas	Ataskaitoje EK apie Buveinių direktyvos įgyvendinimą Lietuvoje (2015 m.) ⁸		LITPA for LIFE projekte saugomų teritorijų plėtros pasiūlymų rengimui taikomas	
		Nustatytas referencinis plotas (ha)	Siektinas palankus referencinis plotas (ha)	Siektinas palankus referencinis plotas (ha)	Siektinas geros būklės buveinių plotas (ha)

⁸ [Ataskaitos Europos Komisijai apie Buveinių direktyvos įgyvendinimą Lietuvoje \(2013–2018 m. laikotarpis\)](#)

9010	Vakarų taiga	57185	>57185	68622	61760
9020	Plačialapių ir mišrūs miškai	16303	>16303	19564	17608
9050	Žolių turtingi eglynai	30098	>30098	36118	32506
9060	Spygliuočių miškai ant fliuvioglacialinių ozų	800	>800	960	864
9070	Medžiais apaugusios ganyklos	438	>438	876	788
9080	Pelkėti lapuočių miškai	51993	51993	51993	46794
9160	Skroblynai	14739	>14739	17687	15918
9180	Griovų ir šlaitų miškai	8571	8571	8571	7714
9190	Sausieji ąžuolynai	270	>270	540	486
91D0	Pelkiniai miškai	50066	50066	50066	45059
91E0	Aliuviniai miškai	28710	28710	28710	25839
91F0	Paupių guobynai	291	>291	349	314
91T0	Kerpiniai pušynai	7186	>7186	14372	12935

Pagal struktūros ir funkcijų kriterijų nėra buveinių, kurios būtų priskirtos atitinkančioms gerą apsaugos būklę. Nepalankios netinkamos apsaugos būklės laikomos 7 buveinės, nepalankios blogos – 5 ir nežinomos – 1. Kaip minėta, šis priskyrimas atliktas neturint išsamių buveinių būklės vertinimo duomenų. Tam tikro tipo buveinių struktūra ir funkcijos laikomos palankios (geros) apsaugos būklės, kai to tipo aptinkamų buveinių būklė yra gera. Būklės vertinimas atliekamas pagal apibrėžtus ir patvirtintus kriterijus.

Europos Komisijai pateiktos paskutinės ataskaitos apie Buveinių direktyvos įgyvendinimą duomenimis, 15 su miškų apsauga susijusių rūšių yra nepalankios netinkamos, 2 rūšys – nepalankios blogos ir 8 rūšys – nežinomos apsaugos būklės (0).

4 lentelė. Buveinių direktyvos II priedo rūšių būklė Lietuvoje⁹ ir jų sąsajos su miškų buveinių tipais (Natura 2000 prioritetinių priemonių programa¹⁰ ir saugomų rūšių radaviečių bei EB svarbos buveinių radaviečių duomenų analizė) bei griežtos apsaugos tinkamumas (ekspertinis vertinimas, atsižvelgiant į rūšies poreikius). Patamsintu šriftu pažymėtos rūšys, kurių apsaugai turi būti steigiamos BAST. Palankios būklės plačiai paplitusios rūšys, kurioms neturi būti steigiamos saugomos teritorijos, lentelėje nepateikiamos.

Rūšies kodas	Rūšies pavadinimas	Grupė	Vertinimas 2019	Palankus referencinis populiacijos dydis (ind. arba 1x1 km gardelių sk.#) ir trumpalaikis trendas	Buveinių pakankamumas A (ploto ir būklės augavietėse) B (ploto už augaviečių ribų), trendas	Susijusios EB svarbos ar būdingos buveinės	Rezervatinio režimo tinkamumas
1939	<i>Agrimonia pilosa</i>	Augalai	U1	~3–5 tūkst., stabilus	A nepakanka B pakanka, nežinoma	Ekotonai (pamiškės, krūmynai)	Netinka, nebent būtų užtikrinamas ganymas
1762	<i>Arnica montana</i>	Augalai	U1	>481#, mažėja	A, B, nežinoma, mažėja	9010*, 91T0 (retas miškas)	Netinka, nebent būtų užtikrinamos natūralios medynų pažaidos (ganymas, deginimas), kurios formuoja retą mišką, aikšteles.
1386	<i>Buxbaumia viridis</i>	Augalai	XX	Nežinomas, nežinomas	A nepakanka B pakanka, nežinoma	9010*, 9050, 91D0*, 9080*	Tinka, palankus
1902	<i>Cypripedium calceolus</i>	Augalai	U1	~8–10 tūkst., mažėja	A nepakanka B pakanka, mažėja	Ekotonai 9020*, 9050, 9180, 9160 (9070)	Netinka, nebent būtų užtikrinamas ganymas
1954	<i>Dianthus arenarius ssp. arenarius</i>	Augalai	XX	>940, nežinoma	A nepakanka B nežinoma, nežinoma	Ekotonai (pamiškės, miško aikštelės)	Netinka, nebent būtų užtikrinamas ganymas
1381	<i>Dicranum viridae</i>	Augalai	U1	>33#, nežinoma	A, B, nežinoma, nežinoma	9020*, 9160	Tinka, palankus
1477	<i>Pulsatilla patens</i>	Augalai	U2	>10–15 tūkst., mažėja	A nepakanka B nežinoma, mažėja	Ekotonai 9010*, 91T0, 9060 (9190)	Netinka, potencialiai tikėtų tik užtikrinus natūralias medynų pažaidas (gaisrus)

⁹ Ataskaitos Europos Komisijai apie Buveinių direktyvos įgyvendinimą Lietuvoje (2013–2018 m. laikotarpis)

¹⁰ „Natura 2000“ prioritetinių veiksmų programa (PVP), skirta įgyvendinti Lietuvoje pagal Tarybos direktyvos 92/43/EEB dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos (Buveinių direktyvos) 8 straipsnį 2021–2027 m. daugiamečių finansinės programos laikotarpiu.

1437	<i>Thesium ebracteatum</i>	Augalai		>200 tūkst. mažėja	A nepakanka B pakanka, mažėja	Ekotonai Įvairios miškų buveinės, miškapievės, pamiškės, retmiškiai , 9060?, 91T0?	Netinka, nebent būtų užtikrinamas ganymas, šienavimas
1283	<i>Coronella austriaca</i>	Ropliai	U1	>12#, nežinoma	A, B nežinoma, nežinoma	9010*	Netinka. Reikalingos atviros aikštelės, kurias gali formuoti tiek antropogeniniai, tiek natūralūs veiksniai. Jei jiems leidžiama pasireikšti – potencialiai tinka.
1920	<i>Boros schneideri</i>	Vabzdžiai	U1	>153#, stabilus	A pakanka, mažėja	9010*, 91D0*	Netinka. Reikalingas retas medynas, kurį gali formuoti tiek antropogeniniai, tiek natūralūs veiksniai (gaisrai). Jei gaisrams leidžiama pasireikšti – potencialiai tinka.
1070	<i>Coenonympha hero</i>	Vabzdžiai	U1	~174#, mažėja	A nepakanka B nežinoma, mažėja	Ekotonai (drėgnos miškų laukymės, kirtavietės)	Netinka, nebent būtų užtikrinamas ganymas
1086	<i>Cucujus cinnaberinus</i>	Vabzdžiai	U1	>63#, stabilus	A pakanka, mažėja	9020*, 9180*, 91E0*, 91F0 (drėgnos augavietės)	Tinka, palankus
6169 (1052)	<i>Euphydrys matura</i> (<i>Hypodryas matura</i>)	Vabzdžiai	U1	~184#, mažėja	A pakanka, mažėja	Ekotonai 9020*, 91E0*	Netinka, nebent būtų užtikrinamas ganymas
1084	<i>Osmoderma eremita</i>	Vabzdžiai	U1	>285#, stabilus	A pakanka, mažėja	9020*, (9070), 9180, (9190), svarbūs ekotonai.	Šlaituose gali būti tinkamas. Kitur dažniausiai netinka, nebent būtų užtikrinamas ganymas, palaikantis atviresnes erdves apie medžius ar jų grupes.
1924	<i>Oxyporus mannerheimii</i>	Vabzdžiai	XX	Nežinoma, nežinoma	Nežinoma, nežinoma	Nėra patikimų sąsajų su buveinėmis. Potencialiai 9010* ir 9050	<i>Nenustatyta</i>

1166	<i>Triturus cristatus</i>	Varliagyviai	U1	>100#, stabilus	A pakanka, nežinoma	91D0*, 91E0*, 91F0, 9180 nedideliuose vandens telkiniuose ir aplink juos	Dažnai nepalankus veisimosi vietoms dėl galimo vandens telkinių užpavėsinimo augant miškui, bet gali būti palankus ne veisimosi periodu.
1308	<i>Barbastella barbastellus</i>	Žinduoliai	U1	>337, nežinoma	A pakanka, stabilus	Svarbūs ekotonai 9020*, 91E0*, 9080*, 9180 greta pievų, vandens telkinių	Potencialiai palankus veisimosi, nakvojimo vietoms, bet dideli griežtos apsaugos masyvai nėra reikalingi. Maitinimosi vietoms svarbu pievos, palaikomos ganant gyvulius ar šienaujant, vandens telkinių pakrantės
1342	<i>Dryomys nitedula</i>	Žinduoliai	U1	>36#, mažėja	A pakanka, mažėja	Sąsajų su buveinėmis nenustatyta	Netinkama ar nebūtina. Svarbu didelė rūšinė medžių ir krūmų įvairovė, tankus krūmų ardas.
1334	<i>Lepus timidus</i>	Žinduoliai	U2	>>2–3 tūkst. mažėja	A nepakanka, B nežinoma, mažėja	91D0*, 9010*, 9050	Tinka, palankus. Svarbu natūralus hidrologinis režimas
1361	<i>Lynx lynx</i>	Žinduoliai	U1	>150 didėja	A nežinoma, stabilus	Svarbūs ekotonai, mozaikiškumas (daug negyvos medienos (slėptuvių) turinčių teritorijų ir laukymių, pievų)	Tinka, palankus veisimosi, nakvojimo vietoms, tačiau būtina mozaika su maitinimuisi svarbiomis griežtos apsaugos neįtakojamomis teritorijomis (pievomis, laukais, kirtavietėmis).
1320	<i>Myotis brandtii</i>	Žinduoliai	XX	>103#, nežinoma	A, B nežinoma, nežinoma	Svarbūs ekotonai, senų drevėtų medžių guotų ir pievų greta vandens telkinių	Potencialiai palankus veisimosi, nakvojimo vietoms, bet dideli griežtos apsaugos masyvai nėra reikalingi. Maitinimosi vietoms svarbu pievos, palaikomos ganant gyvulius ar šienaujant, vandens telkinių pakrantės.

1318	<i>Myotis dasycneme</i>	Žinduoliai	XX	>1355, nežinoma	A pakanka, nežinoma	Svarbūs ekotonai, senų drevėtų medžių guotų ir pievų greta vandens telkinių	Kaip ir <i>Myotis brandtii</i>
1314	<i>Myotis daubentonii</i>	Žinduoliai	XX	Nežinoma, nežinoma	Nežinoma, nežinoma	Svarbūs ekotonai, senų drevėtų medžių guotų ir pievų greta vandens telkinių	Kaip ir <i>Myotis brandtii</i>
1322	<i>Myotis nattereri</i>	Žinduoliai	U1	>33#, nežinoma	Nežinoma, nežinoma	Svarbūs ekotonai, senų drevėtų medžių guotų ir pievų greta vandens telkinių	Kaip ir <i>Myotis brandtii</i>
1331	<i>Nyctalus leisleri</i>	Žinduoliai	XX	Nežinoma, nežinoma	Nežinoma, nežinoma	Svarbūs ekotonai, 9080*, 91D0*, 9020* šalia distrofinių ežerų, pelkių, drėgnų pievų	Kaip ir <i>Myotis brandtii</i>
1312	<i>Nyctalus noctula</i>	Žinduoliai	XX	~673#, nežinoma	A pakanka, nežinoma	Svarbūs ekotonai, 9010*, 9160, 9180, 9080 šalia ežerų, pievų	Kaip ir <i>Myotis brandtii</i>

EB svarbos rūšių apsaugos būklė vertinama pagal arealo plotą (biogeografiniame lygmenyje), populiacijos dydį, kaitos tendencijas, buveinių tinkamumą ir kaitos tendencijas. 2015 m. laikotarpio vertinimo duomenimis 7 rūšių populiacijos mažėja ir buveinių plotai mažėja. Net vienuolikos rūšių populiacijų ir buveinių kaitos tendencijos nėra žinomos. Penkių rūšių populiacijos stabilios, tačiau trijų iš jų buveinių plotas mažėja. Tik vienos rūšies populiacija didėja ir buveinių plotas laikomas stabilium. Tik penkių rūšių palanki referencinė populiacija yra artima nustatytai. **Net 17 rūšių palanki referencinė populiacija turėtų būti didesnė, o vienos iš jų – daug didesnė nei nustatyta.** Kaip ir buveinių atveju, tikslios reikšmės nėra nustatytos, tačiau tai reiškia, kad **šių rūšių populiacijos turi būti padidintos. Daugumoje atvejų tai galima pasiekti tik didinant tinkamos būklės buveinių plotą.** 6 lentelėje pateikiamos rūšių buveinių ir EB svarbos miškų buveinių galimos sąsajos, papildomi poreikiai ir griežtos apsaugos tinkamumas šiems poreikiams užtikrinti.

Atkreiptinas dėmesys, kad **didžioji dalis lentelėje pateikiamų rūšių yra susijusios su ekotonais**, t. y. priklausomos nuo medynų, kuriems paprastai keliami aukšti brandos ir natūralios struktūros reikalavimai (9010*, 9020* buveinės) ir besiribojančių natūralių pievų ar ganyklų, kurių palaikymui reikalingas ekstensyvus naudojimas, pelkių bei vandens telkinių, kuriems taip pat keliami natūralumo reikalavimai. Tai iliustruoja, kad svarbus saugomų ekosistemų, kurių ūkiniam naudojimui būdingas sektorinis reglamentavimas, integralus valdymas.

Paukščių rūšių, kurios yra susijusios su miškų ekosistemomis ir kurioms turi būti steigiamos saugomos teritorijos, populiacijų kaitos trumpalaikių tendencijų duomenys

pateikiami 5 lentelėje. Devynių rūšių populiacija yra stabili (trumpalaikė tendencija), aštuonių – mažėjanti ir devynių – didėjanti.

5 lentelė. Su miškų ekosistemomis susijusių paukščių rūšių, kurioms turi būti steigiamos saugomos teritorijos, būklė Lietuvoje¹¹ ir jų sąsajos su miško buveinių tipais (pagal ir saugomų rūšių radaviečių ir EB svarbos buveinių analizę) bei griežtos apsaugos tinkamumas (ekspertinis vertinimas, atsižvelgiant į rūšies poreikius).

Rūšies kodas	Rūšies pavadinimas	Populiacija (poros ar giedantys patinai#, A – trumpalaikis trendas, B – ilgalaikis trendas)	Veisimosi arealo A – trumpalaikis trendas, B – ilgalaikis trendas	Susijusios EB svarbos buveinės	Rezervatinio režimo tinkamumas
A223	<i>Aegolius funereus</i>	500–700, A – stabilus, B – didėja	A – stabilus, B – stabilus	9010*, 91D0*, 91T0, (9060)	Tinka, palanki
A104	<i>Bonasia bonasia</i>	8–15 tūkst. A – stabilus, B – didėja	A – stabilus, B – stabilus	9010*, 91D0*, 9020*, 9050, 91E0*	Tinka, palanki
A215	<i>Bubo bubo</i>	10–20, A – stabilus, B – didėja	A – stabilus, B – didėja	9080*, 9010*. maitinimuisi svarbios besiribojančios pievos, paežerės, kuriose gera mitybinė bazė	Tinka, palanki
A224	<i>Caprimulgus europaeus</i>	5–7 tūkst.# A – didėja, B – stabilus	A – stabilus, B – stabilus	9010*, 91D0* palanku besiribojančios ganomos teritorijos	Nėra palanki, nes svarbi medyno struktūra – retmiškis, mažas žolėtumas, nuganytos aikštelės, ką sunku užtikrinti rezervatuose, kuriuose aktyviai vykdoma gaisrų prevencija, nėra ganoma.
A030	<i>Ciconia nigra</i>	350–500 A – mažėja, B – mažėja	A – stabilus, B – stabilus	9020*, 9080*, 91E0*, 9160, 9010*, 9050, 91D0* renkasi drėgnus miškus, greta lizdaviečių reikalingos atviros maitinimosi vietos	Tinka lizdaviečių apsaugai, bet ne maitinimosi vietoms (drėgnos pievos, kirtavietės, paupiai, paežerės), kurios turėtų ribotis su veisimosi vietomis. Svarbu natūralus hidrologinis režimas

¹¹ [Ataskaitos Europos Komisijai apie Paukščių direktyvos įgyvendinimą Lietuvoje \(2013-2018 m. laikotarpis\)](#)

A858	<i>Clanga pomarina</i>	1,4–1,9 tūkst. A – stabilus, B – mažėja	A – stabilus, B – stabilus	9020*, 9050, 9080*, 91E0* reikalinga miško ir atvirų vietų mozaika	Tinka lizdaviečių apsaugai, bet ne dideliems masyvams, nes maitinasi daugiausia kirtavietėse, miško aikštelėse.
A231	<i>Coracias garrulus</i>	8–12 A – mažėja, B – mažėja	A – mažėja, B – mažėja	(9070), 91T0, 9010* reikalingas retas medynas, svarbi ganiava	Netinka, turi būti užtikrinamas ekstensyvus ganymas, palaikantis atvirus plotus
A239	<i>Dendrocopos leucotos</i>	1,5–2,3 tūkst. A – mažėja, B – nežinomas	A – stabilus, B – stabilus	9020*, 9080*, 9160, 91E0*	Tinka, tačiau palankiausi gerai apšviesti medynai, kurie gali formuoti natūraliai išretėjant senstančiam medynui (šlapiose augavietėse), formuojantis natūralioms proskynoms arba ganomuose miškuose.
A236	<i>Dryocopus martius</i>	4,9–7 tūkst. A – mažėja, B – stabilus	A – stabilus, B – stabilus	9010*, 9020*, 9160 Optimalūs brandūs medynai, kuriuose yra stambių negyvų medžių.	Tinka, palanki
A098	<i>Falco columbarius</i>	1–10 A – stabilus, B – stabilus	A – stabilus, B – mažėjantis	Šasajų su miškų buveinėmis nėra	Nereikalinga
A320	<i>Ficedula parva</i>	10–20 tūkst. A – mažėja, B – stabilus	A – stabilus, B – stabilus	9010*, 9020*, 9080* reikalingi seni medžiai, bet svarbios ir miško aikštelės, proskynos paupiuose ir pan.	Tinka, palanki, bet svarbu užtikrinti miško aikštelių išsaugojimą
A217	<i>Glaucidium passerinum</i>	1,2–1,5 tūkst. A – didėja, B – didėja	A – didėja, B – didėja	9010*, 9020*, 9050, 9080*	Tinka, palanki
A127	<i>Grus grus</i>	5–8 tūkst. A – didėja, B – didėja	A – didėja, B – didėja	91E0*, 9080*, 91D0	Tinka, palanki
A075	<i>Haliaetus albicilla</i>	150–170 A – didėja, B – didėja	A – didėja, B – didėja	9080*, 9010*, 9020*, 91E0*	Tinka, palanki perimvietėms
A868	<i>Leiopicus medius</i>	4–5,6 tūkst. A – mažėja, B – nežinomas	A – stabilus, B – stabilus	9180*, 9020*, 9160, 9050, 91E0*	Tinka, palanki
A246	<i>Lullula arborea</i>	9–17 tūkst. A – mažėja, B – stabilus	A – stabilus, B – stabilus	Ekotonai, kirtavietės, jaunuolynai, miško aikštelės, sausos mažai naudojamos pievutės, viržynai (potencialiai 9070 sausose nederlingose augavietėse)	Netinka. Reikalingas ekstensyvus ganymas, palaikantis atvirus plotus

A876	<i>Lyrurus tetrix tetrix</i>	1,5–2 tūkst. A – mažėja, B – mažėja	A – stabilus, B – mažėja	91D0*, būtinos atviros aukštapelkių ar tarpinių pelkių plynės, viržynai, (pievos).	Potencialiai palankus, svarbu užtikrinti atviras plynės palaikantį hidrologinį režimą. Jei tuokvietės yra besiribojančiose pievose, būtina užtikrinti jų palaikymą ir nepalanku įtraukti į griežtos apsaugos plotus.
A073	<i>Milvus migrans</i>	80–120 A – didėja, B – mažėja	A – stabilus, B – stabilus	Nėra reikšmingų sąsajų su miškų buveinėmis	Nereikalinga
A074	<i>Milvus milvus</i>	35–55 A – didėja, B – didėja	A – didėja, B – didėja	Nėra reikšmingų sąsajų su miškų buveinėmis	Nereikalinga
A094	<i>Pandion haliaetus</i>	40–70 A – stabilus, B – didėja	A – didėja, B – didėja	9010*, 91D0 greta ežerų	Potencialiai tinkama, bet nebūtina. Perėjimui reikalingi pavieniai seni medžiai (ar grupės) sudarantys prielaidas netrukdomam priskridimui. Rezervatiniuose miškuose formuojantis natūraliai medyno struktūrai ir ypač esant natūraliai medynų fragmentacijai dėl hidrologinių sąlygų tokių medžių turėtų atsirasti. Kartu būtų mažinamas trikdymas.
A072	<i>Pernis apivorus</i>	1,4–1,8 tūkst. A – stabilus, B – stabilus	A – stabilus, B – stabilus	9010*, 9050, 9020*	Tinkama, palanki, bet nebūtina.
A241	<i>Picoides tridactylus</i>	380–520 A – stabilus, B – stabilus	A – stabilus, B – nežinomas	9010*, 9080, 91E0*, 91D0*	Tinkama, palanki
A234	<i>Picus canus</i>	2,5–3,3 tūkst. A – didėja, B – didėja	A – stabilus, B – didėja	9080*, 91E0*, 9010*, 9020*, 9160	Tinkama, palanki

A220	<i>Strix uralensis</i>	50–80, A – didėja, B – didėja	A – didėja, B – didėja	9020*, 9080*, 9050, mitybinei bazei palanki miško, kirtaviečių, miško aikštelių mozaika	Tinkama lizdavičių apsaugai – reikalingi stambūs drevėti medžiai. Maitinimosi vietoms griežta apsauga gali turėti įtakos per poveikį graužikų populiacijoms, kuris priklausomas nuo medyno augaviečių ypatumų, graužikų migravimo galimybių iš gretimų atvirų teritorijų.
A659	<i>Tetrao urogallus</i>	300–400#, A – stabilus, B – mažėja	A – stabilus, B – stabilus	91D0*, 9010*, 91T0 tuokvietėse svarbu mažas medyno glaudumas, kurį iš dalies sąlygoja natūralūs trikdžiai (gaisrai)	Potencialiai palankus. Svarbu užtikrinti natūralų hidrologinį režimą, tačiau maitinimosi vietoms ir tuokvietėms svarbūs natūralūs trikdžiai – gaisrai.

Paukščių rūšių apsaugos būklė vertinama pagal populiacijų kaitos tendencijas, perėjimo arealą. **Populiacijų mažėjimo tendencijomis pasižyminčios rūšys dažnu atveju yra susijusios su brandžiais, ne retai drėgnais, medynais**, tačiau dažnu atveju taip pat svarbūs ekotonai, miško laukymės, kirtavietės, ekstensyviai naudojamos besiribojančios ganyklos, vandens telkinių pakrantės ar hidrologinio režimo palaikomos plynės. Tai iliustruoja griežto apsaugos režimo, sudarančio prielaidas brandžių, natūralios struktūros turtingų negyva mediena medynų susiformavimui ir ekstensyvaus naudojimo, užtikrinančio miško aikštelių, natūralių pievų ir ganyklų derinimo poreikį.

EB svarbos miškų buveinių apsaugos tinkamumo ir apsaugai skirtų teritorijų plėtros poreikių vertinimo metodiniai aspektai

Žinant kokį geros būklės buveinių plotą turime pasiekti, kitas svarbus žingsnis yra išsiaiškinti kokio geros būklės buveinių santykinio ploto galime tikėtis skirtingo ūkinės veiklos reglamentavimo teritorijose. Jis priklauso tiek nuo natūralių veiksnių (augaviečių potencialo), tiek antropogeninių veiksnių, kurių poveikis kiekvienam buveinės tipui pasireiškia kiek kitaip. Detali augaviečių ir ūkinės veiklos reglamentavimo įtakos EB svarbos buveinių plotui ir būklei analizė pateikta šios studijos 1 priede.

Siekiant išsiaiškinti natūralų augaviečių potencialą formuoti EB svarbos miško buveinėms buvo analizuojamas pastarųjų santykinis plotas ir būklė rezervatiniuose (I gr.) miškuose. Antropogeninių veiksnių (daugiausia ūkinio miškų naudojimo ir hidrologinių pertvarkymų) įtaka įvertinta pagal EB svarbos miško buveinių pasiskirstymo ir būklės augavietėse skirtumus skirtingoms miškų grupėms priskirtuose miškuose. Visos augavietės, kuriose analizuojamo tipo apsaugos tikslus turinčios buveinės sudaro reikšmingą dalį (daugiau kaip 0,15 %) augavietės ploto šalyje ir (ar) reikšmingą dalį (daugiau kaip 0,5 %) nuo įvertintos būklės buveinių, suskirstytos į du tipus.

1-o tipo augavietės – kuriose analizuojamų miško buveinių užimamas santykinis plotas palikus natūraliam vystymuisi potencialiai didėtų ir kuriose I gr. miškuose geros būklės buveinės sudaro didžiąją to buveinių tipo ploto dalį. Iš jų **išskirtos buveinių apsaugos plėtrai palankiausios augavietės**, kuriose analizuojamos buveinės griežtos apsaugos sąlygomis sudaro >20 % bendro EB svarbos miško buveinių ploto ir kurių bendras plotas Lietuvoje yra didesnis kaip 10 tūkstančių hektarų. Taip pat įtrauktos augavietės, kurių bendras plotas yra tarp 1 tūkstančio ir 10 tūkstančių hektarų, jei buveinių santykinis plotas jose sudaro arba potencialiai gali sudaryti (kai buveinių plotas tose augavietėse I gr. miškuose per mažas patikimam dėsningumui nustatyti, bet tendencijos leidžia daryti tokią prielaidą) daugiau kaip 50 % bendro EB svarbos miško buveinių ploto. Šiose augavietėse potencialiai lengviausia pasiekti didelį saugomų buveinių plotą ir gerą būklę netaikant papildomų sąnaudų reikalaujančių gamtotvarkos priemonių. Rengiant BĮST plėtros pasiūlymus šių augaviečių ir (ar) jose esančių buveinių apsaugai numatoma skirti pagrindinį dėmesį.

2-o tipo augavietės – kuriose analizuojamos EB svarbos buveinės natūraliomis sąlygomis sudaro itin mažą dalį nuo visų EB svarbos buveinių ir (ar) kuriose buveinių užimamas santykinis plotas natūraliomis sąlygomis (esant nepažeistam ar atkurtam hidrologiniam režimui, nevykdant ūkinės veiklos) **potencialiai mažėtų**. Jose I gr. miškuose nepakankamos būklės buveinės dažnu atveju sudaro reikšmingą ploto dalį. Atskirais atvejais kitoms grupėms priskirtuose miškuose šiose augavietėse analizuojamos buveinės gali sudaryti reikšmingai didesnę dalį, kas leidžia teigti, kad antropogeniniai veiksniai apsprendžia šių buveinių formavimąsi nebūdingose augavietėse. Šios ataskaitos rengėjų nuomone tokios buveinės neturėtų sudaryti reikšmingos palankaus referencinio buveinių ploto dalies, nes jų svarba biologinės įvairovės palaikymui dėl galimų transformacijų, trumpalaikiškumo ir nuolatinės rotacijos potencialiai yra mažesnė nei buveinių, kurios yra natūraliai susiformavusios būdingose augavietėse ir gali išlikti ilgą laiką. Dėl šios priežasties numatant apsaugos plėtrą 2 tipo augavietės neapskaitomos tikslinėmis atitinkamų EB svarbos buveinių geros būklės ploto užtikrinimui.

Atsižvelgiant į poveikį buveinių plotui ir būklei ir siekiant palengvinti saugomų teritorijų plėtros pasiūlymų rengimą bei struktūruoti apsaugos tinkamumo vertinimą, išskirti keturi natūralių miško buveinių ūkinio naudojimo reglamentavimo lygiai:

Aukščiausias lygmuo – prilygsta arba yra artimas griežtai apsaugai. Buveinėse išvis draudžiama veikla arba galimi buveinių būklę gerinantys specialieji buveinių formavimo kirtimai. Išimtiniais masinio ligų ar kenkėjų plitimo atvejais taip pat gali būti leidžiami sanitariniai kirtimai.

Vidutinis lygmuo – nuo aukščiausio lygmens labiausiai skiriasi tuo, kad be specialiųjų gali būti vykdomi pagrindiniai atrankiniai ir (ar) sanitariniai miško kirtimai. Šio apsaugos lygmens buveinėse miškų naudojimas ir jo poveikis buveinėms gali varijuoti priklausomai nuo priskyrimo miškų grupei ir kt. apsaugos aspektų.

Žemiausias lygmuo (tai daugiausia IIA gr. miškuose esančios buveinės už gamtinių draustinių ribų) nuo vidutinio lygmens labiausiai skiriasi tuo, kad buveinėse galimi ir pagrindiniai atvejiniai kirtimai, todėl susiformavusios buveinės pasiekusios tam tikrą brandą yra išskertamos, kas apsprendžia EB svarbos natūralių buveinių rotaciją ir mažesnę santykinę jų plotą. Taip pat mažiau kontroliuojami sanitariniai kirtimai.

Nuliniam lygmeniui priskiriamos likusios teritorijos, nepatenkančios į aukščiau išvardintas kategorijas (III–IV gr. miškai bei daugumos buveinių atveju IIB grupės miškai). Jose buveinės formuojasi priklausomai nuo jų jautrumo leidžiamam miškų naudojimui, bet jų gyvavimo laikas yra ribotas, priklausomas nuo buveinių išskyrimo kriterijų ir medyno kirtimo amžiaus.

Skirtingo apsaugos lygmens teritorijose esančių buveinių apsaugos tinkamumas vertintas pagal šias kategorijas:

Perteklinė apsauga – griežtas ūkinės veiklos ribojimas apsunkina reikalingą ekstensyvų naudojimą ar natūralių procesų imitavimą ir sąlygoja saugomų EB svarbos buveinių tipų transformaciją į kitus tipus (lentelėse žymima +!).

Tinkama apsauga – veiklos reglamentavimas ir pritaikytos ekologinių sąlygų atkūrimo priemonės užtikrina prielaidas saugomų buveinių atsikūrimui potencialiame plote, ilgalaikiam išlikimui ir geros būklės buveinių susiformavimui **81–100 %** buveinių ploto (lentelėse žymima +).

Atkreiptinas dėmesys, kad šiuo metu dalyje išskirtų tinkamos apsaugos teritorijų geros būklės buveinių dalis yra mažesnė, nes jose dar nepakankamai ilgai galioja palankesni apsaugos reglamentai.

Trūkumų turinti apsauga – veiklos reglamentavimas užtikrina ilgalaikį inventorizuotų buveinių išlikimą ir atsikūrimą. Buveinių santykinis plotas augavietėse yra mažiau kaip 1,5 karto mažesnis nei tinkamos apsaugos miškuose ir (ar) geros būklės buveinės sudaro **51–80 %** buveinių ploto (lentelėse žymima ±).

Didelių trūkumų turinti apsauga – veiklos reglamentavimas ir ekologinės sąlygos būdingose augavietėse sudaro prielaidas 1,5–3 kartus mažesniai buveinių plotui nei tinkamos apsaugos teritorijose ir (ar) geros būklės buveinių dalis sudaro **26–50 %** (lentelėse žymima –).

Apsaugos nėra arba ji neefektyvi. Buveinės trumpalaikės, buveinių santykinis plotas būdingose augavietėse 5 ir daugiau kartų mažesnis nei tinkamos apsaugos teritorijose ir (ar) geros būklės buveinių dalis sudaro **0–25 %** (lentelėse žymima –!).

Suskirsčius buveinių tipus pagal apsaugos lygmenis ir tinkamumo kategorijas ArcGIS Pro programine įranga apskaičiuotas į kiekvieną kategoriją šiuo metu patenkantis jų plotas ir tikėtinas geros būklės buveinių plotas, taikant vidutinę geros būklės buveinių diapazono vertę. Atkreiptinas dėmesys, kad Vietovėse saugomų buveinių apsauga vertinta taip pat kaip ir BAST, nors bendrieji buveinių ir paukščių apsaugai svarbių teritorijų nuostatai¹², kurie didele dalimi apsprendžia vertybių apsaugą, Vietovėms negalioja. Taip pat yra tikimybė, kad ne visas Vietovėse numatytas saugoti buveinių plotas bus saugomas suteikus joms BAST statusą.

Kiekvienam EB svarbos buveinių tipui apskaičiuotas skirtumas tarp siekiamo geros būklės buveinių ploto ir apskaičiuoto geros būklės buveinių ploto. Tokiu būdu nustatytas trūkstamas geros būklės buveinių tipų plotas, kuris gali būti pasiektas gerinant buveinių apsaugą. Tai galima užtikrinti steigiant naujas nacionalines saugomas teritorijas ir BAST, keičiant apsaugos tikslus – didinant saugomų buveinių plotą jau įsteigtose saugomose teritorijose ir (ar) numatant papildomų plotų atkūrimą, keičiant saugomų teritorijų ar bendruosius ūkinės veiklos reglamentus, kurie užtikrintų didesnę geros būklės buveinių plotą saugomose teritorijose ar už jų ribų.

Galimos įvairios apsaugos kombinacijos, tačiau kiekvienas apsaugos būdas turi savo trūkumų ir privalumų į kuriuos tikslinga atsižvelgti. Palankesnės apsaugos teritorijose tikėtina geresnė buveinių būklė ir didesnė užimama dalis, todėl reikalingas mažesnis saugomų teritorijų plotas. Biologinės įvairovės išsaugojimo požiūriu griežtos apsaugos taikymas riboto ploto saugomose „salose“ ir intensyvus ūkininkavimas likusioje teritorijoje gali būti taip pat nepalankus kaip per švelnaus režimo taikymas didelėse teritorijose. Griežtesnės apsaugos teritorijas dažnu atveju yra sunkiau įsteigti dėl ekonominių ir kitų interesų. **Šioje studijoje**

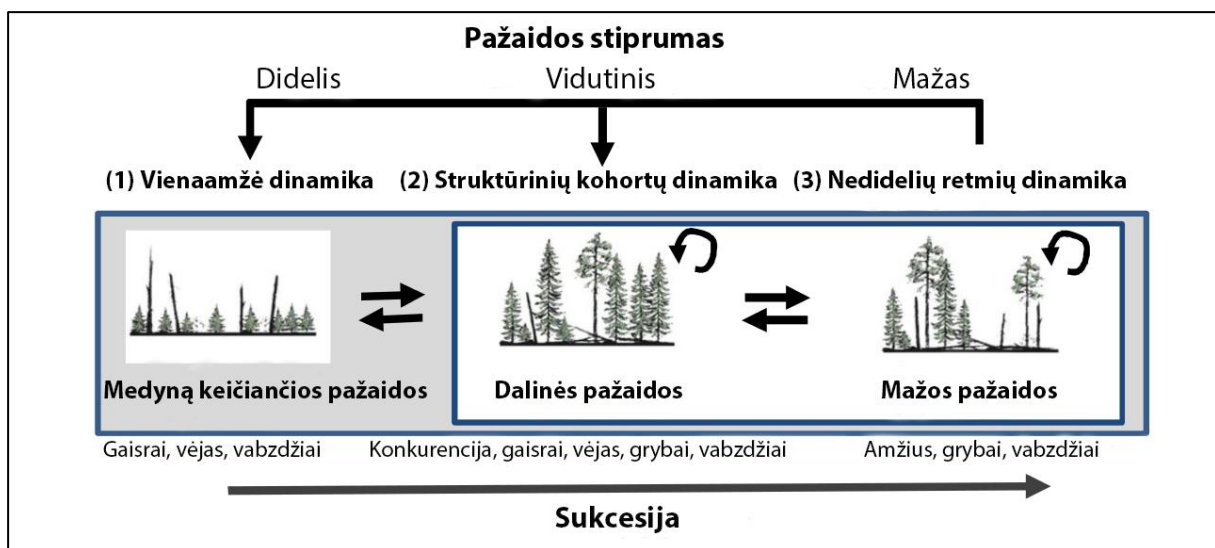
¹² [2004 m. kovo 15 d. LR Vyriausybės nutarimas Nr. 276 „Dėl Buveinių ir paukščių apsaugai svarbių teritorijų nuostatų patvirtinimo“](#)

skirtingiems EB svarbos buveinių tipams, priklausomai nuo jų jautrumo vyraujančiai naudojimui praktikai, pasiūlyta ekspertiniu vertinimu tinkamiausia apsaugos lygmenų kombinacija, atsižvelgiant į Buveinių direktyvos, BĮST plėtros tikslus, ekosistemų paslaugų užtikrinimo ir steigimo potencialo aspektus, ir apskaičiuoti jų plotai.

Kiti aspektai, aktualūs EB svarbos miškų buveinių apsaugai skirtų teritorijų plėtros poreikių analizės kontekste

Būdingi medynų dinamikos tipai

Parentant siūlomų steigti BĮST apsaugos režimą ir reikalingą plotą taip pat būtina įvertinti buveinių medynų būdingus atsikūrimo dėsningumus. Natūraliai medynai atsikuria vykstant skirtingo masto pažaidoms (**1 pav.**). Priklausomai nuo augavietės tipo medynams natūraliai būdinga skirtinga dinamika (**6 lentelė**), kuri apsprendžia skirtingų amžiaus klasių medynų santykinę dalį (**7 lentelė**). Kaip matome, didžiausia >70 m. medynų dalis (šioje amžiaus kategorijoje išskiriama dauguma EB svarbos natūralių miško buveinių) natūraliai tikėtina mažų retmių dinamikos medynuose ir mažiausia – sukcesijos dinamikos medynuose. 2007 m. vykdytos miškų įvairovės trūkumų analizės nepublikuotais duomenimis didžiausias medynų trūkumas, lyginant su natūraliu miškų formavimosi potencialu, visų dinamikos tipų medynuose nustatytas brandesnių kaip 110 m. medynų amžinėje kategorijoje¹³. **EB svarbos natūralių miško buveinių apsauga ir atkūrimas turėtų užtikrinti šios amžinės kategorijos (>110 m.) medynų adekvačią dalį ir pasiskirstymą miškuose. Tokiu būdu būtų sudarytos geresnės prielaidos su skirtingomis miško vystymosi stadijomis susijusių rūšių išsaugojimui.**

1 pav. Medyno vystymosi „visaapimantis modelis“ Kuuluvainen (2009)¹⁴, apjungiantis tris pagrindines miško kaitos kategorijas, kurių kiekviena yra apsprendžiama specifinių pažaidų: (1) vienaamžė dinamika, nulemta pasikartojančių medyną keičiančių pažaidų, (2) struktūrinių kohortų dinamika, nulemta pasikartojančių dalinių pažaidų ir (3) nedidelių retmių dinamika, nulemta pavienių medžių ar nedidelių grupių žuvimo. Vykstant sukcesijai medynas gali praeiti šias kaitos kategorijas nuo didelės medyną sunaikinančios pažaidos iki brandaus miško,

¹³ Per Angelstam, Gintautas Mozgeris, Maintaining biodiversity in Lithuania’s forests: analyses of representativity and gaps of different forest stand types.

¹⁴ [Kuuluvainen, T. Conceptual models of forest dynamics in environmental education and management: keep it as simple as possible, but no simpler. For. Ecosyst. 3, 18 \(2016\)](#)

kuriame žūva pavieniai medžiai. Tačiau priklausomai nuo pažaidų atsikartojimo medynas gali ilgai išlikti tam tikroje vieno ar dviejų tipų kaitoje.

6 lentelė. Augavietės, kuriose didžiausias potencialas vykti tam tikram dinamikos tipui⁸.

	a	b	c	d	f
N	Kohortos (vienaamžės) gaisras	Sukcesija gaisras	Sukcesija gaisras, vėjas	Retmės vėjas, ligos, vabzdžiai	Retmės vėjas, ligos, vabzdžiai
L	Sukcesija gaisras	Sukcesija gaisras	Sukcesija gaisras, vėjas	Retmės vėjas, ligos, vabzdžiai	Retmės vėjas, ligos, vabzdžiai
U	–	Sukcesija gaisras	Sukcesija gaisras, vėjas	Retmės vėjas	Retmės vėjas
P	Sukcesija gaisras, fiziologinė sausra	Retmės vėjas	Retmės vėjas	Retmės vėjas	–

7 lentelė. Trijų skirtingos dinamikos tipų medynų tikėtinas natūralus pasiskirstymas pagal amžių (Pennanen and Kuuluvainen 2002, Latv gap 2005: 38, 49).

Būdinga dinamika	Amžius (metai)				
	<10	11–40	41–70	71–110	>110
Vienaamžės kohortos	0,05	0,05	0,1	0,1	0,7
Sukcesija	0,1	0,28	0,23	0,2	0,19
Mažos retmės	0,01	0,01	0,01	0,01	0,96

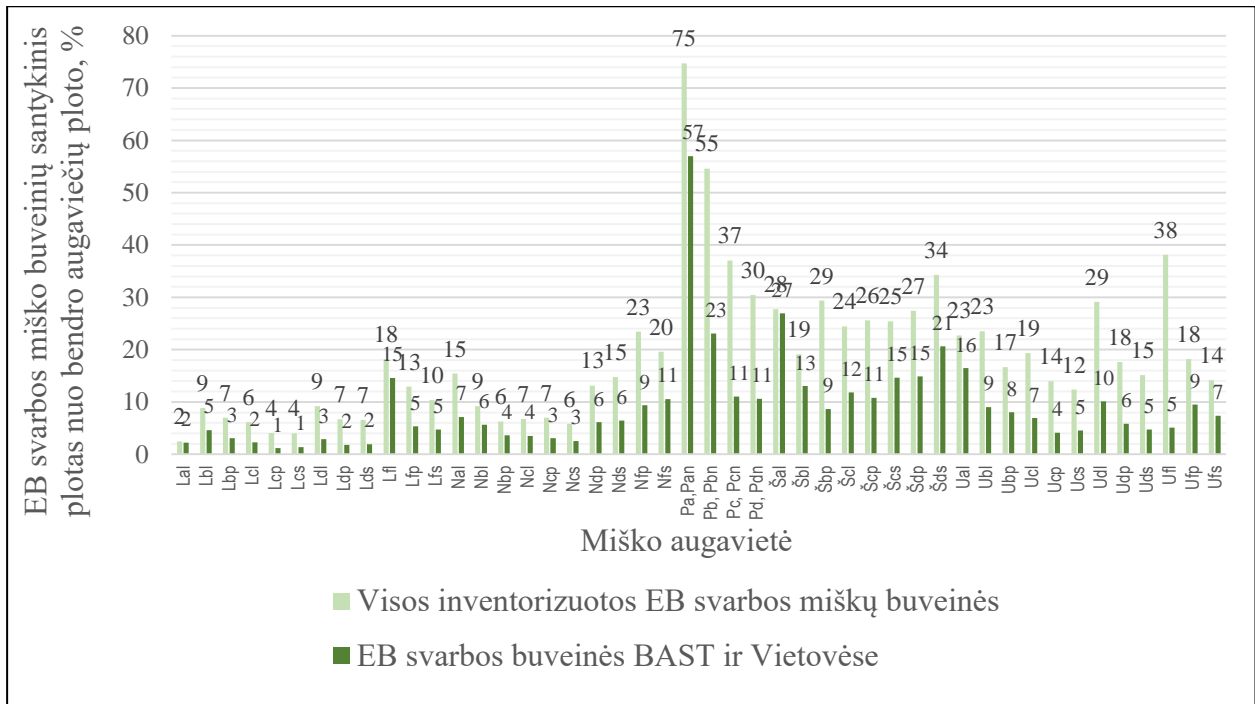
Pagal natūraliomis sąlygomis dominuojančią medynų dinamiką didžiojoje dalyje EB svarbos miško buveinių dominuoja sukcesijos (9010*, 9050, 9060, 9190, 91D0*) ir mažų retmių formavimosi procesai (9020*, 9080*, 9160, 9180*, 91E0, 91F0). Vienaamžių kohortų dinamika daugiausia būdinga 91T0 buveinių tipui. Dalis to paties tipo buveinių gali būti ir kitokio pobūdžio dinamikos medynuose. Pavyzdžiui, vienaamžių kohortų dinamika pasižyminčiose augavietėse yra aptinkama ir dalis 9010* buveinių, kurios susiformavusios daugiausia dėka gaisrų prevencijos, o saugomose teritorijose ir iš dalies dėl ūkinio naudojimo ribojimo. Eliminavus šiuos veiksnius vyksta tiek augaviečių, tiek buveinių sukcesija, kaupiasi organinė medžiaga, formuojasi ištisinė žolių ir krūmokšnių danga.

Labai nederlingose (a) ir nederlingose (b), normalaus (N), laikinai perteklinio (L) ir perteklinio (U) drėgnumo augavietėse natūraliomis sąlygomis gaisras yra laikomas pagrindiniu medyną atnaujinančiu veiksniu. Šiose augavietėse dominuoja pušynai (91T0 ir 9010a* pušynų potipis), kurių ilgalaikis išlikimas ir būklė yra tiesiogiai priklausomai nuo gaisrų įtakos medžių rūšinei įvairovei, pačiai augavietei (organinės medžiagos kiekiui dirvožemyje, dirvožemio pH), su medynu susijusioms kitoms augalų, grybų ir gyvūnų rūšims. Gaisrų kontrolė apsprendžia šių medynų ir atitinkamai EB svarbos buveinių kaitą. Kirtimais nėra galimybės pilnai atkartoti gaisrų poveikio. Tačiau taikant dalinius kirtimus ir kontroliuojamus paklotės gaisrus galima imituoti natūralių žemutinių gaisrų poveikį. Derlingesnėse (c) augavietėse gaisrų svarba miškų ekosistemoms yra mažiau išreikšta. Tiesa, pušynų potipio 9010* buveinių išsaugojimas derlingesnėse augavietėse dar labiau priklausomas nuo gaisrų (ar ūkinės veiklos). Be jų tikėtina potipio kaita.

EB svarbos buveinių variacijos ir jų apsaugos užtikrinimo prielaidos

EB svarbos buveinių tipai dažniausiai gali formuotis kelių tipų augavietėse. Tai, o taip pat klimatiniai bei mikroklimatiniai skirtumai apsprendžia buveinių tipų variacijas. **Biologinės įvairovės išsaugojimas yra neatsiejamas nuo EB svarbos buveinių tipų variacijų išsaugojimo.** Dalis jų yra išskiriamos kaip potipiai, tačiau šiuo metu nėra aiškių metodinių nuorodų kaip užtikrinti, kad buveinių potipiai būtų reprezentuojami apsaugos tiksluose, atsižvelgiant į jų formavimosi potencialą.

Buveinių ir saugomų buveinių santykinės dalies skirtinguose augaviečių tipuose nustatymas leidžia apytiksliai įvertinti buveinių variacijų apsaugos užtikrinimo tolygumą. **Analizės rezultatai rodo, kad skirtingose augavietėse inventorizuotų EB svarbos buveinių ir Natura 2000 tinklo apsaugos tiksluose numatytų apsaugoti buveinių santykiniai plotai reikšmingai skiriasi.** Skirtumai pasireiškia dėl ūkinio naudojimo intensyvumo skirtumų, kurie savo ruožtu priklauso nuo tinkamumo ūkiniam naudojimui (pvz. šlaitų augavietės ar nederlingos pelkinės augavietės yra mažiau palankios), naudojimo ribojimų taikymo apimčių (pvz. stačiuose šlaituose kirtimai ribojami dėl galimos erozijos), dominuojančių medžių rūšių kirtimo amžiaus, sanitarinių priemonių taikymo intensyvumo skirtinguose medynuose, augaviečių įtakos medynų ilgaamžiškumui ir kitų priežasčių. Itin mažas santykinis ir apsaugos tiksluose įrašytų buveinių plotas nustatytas laikinai perteklinio drėgnumo (L) ir kai kuriose normalaus drėgnumo (N) augavietėse (0.). Tai neigiamai įtakoja šioms augavietėms būdingų 9050 žolių turtingų eglynų, 9020 *plačialapių ir mišrių miškų bei 91E0 aliuvinių buveinių variacijų ir susijusių rūšių išsaugojimo galimybes. Plėtojant saugomų teritorijų tinklą tikslinga apsaugoti didesnę šiose augavietėse esančių buveinių dalį ir (ar) sudaryti prielaidas naujų buveinių formavimuisi.

2 pav. Inventorizuotų ir Natura 2000 tinkle numatomų saugoti EB svarbos miškų buveinių santykiniai plotai miškų augavietėse.

Siekiant užtikrinti EB svarbos buveinių tipų variacijų apsaugą, būtina užtikrinti jų tolygesnį pasiskirstymą tarp skirtingomis sąlygomis pasižyminčių arealo dalių, kuriose

buveinės to paties tipo augavietėse gali skirtis biologinės įvairovės komponentais. Pagal biologinės įvairovės pasiskirstymo teritorinius dėsningumus Lietuvoje yra išskirti 22 biogeografiniai rajonai. Norint nustatyti ar EB svarbos miško buveinių tipų apsauga yra tolygiai užtikrinama tarp biogeografinių rajonų, buvo apskaičiuotas jų santykinis plotas biogeografinių rajonų saugomose teritorijose lyginant su tų rajonų buveinių formavimosi potencialu. Tokiu būdu buvo įvertintos tik plačiai šalyje paplitusios miškų buveinės. Buveinių formavimosi potencialas nustatytas pagal buveinių santykinio pasiskirstymo dėsningumus augavietėse I gr. miškuose ir perskaičiavus rezultatus pagal Lietuvos miško augaviečių tipų erdvinius duomenis.

EB svarbos miškų buveinių apsaugos tinkamumo ir apsaugai skirtų teritorijų plėtros poreikių vertinimo rezultatai

9010* Vakarų taigos buveinių 1 tipo augavietėms priskirtos: Lal, **Lbl**, Lbp, **Lcl**, Lcp, **Nal**, **Nbl**, Nbp, **Ncl**, **Ncp**, Pa, Pb, Pc, Šal, Šbl, Šbp. Šcl, Šcp, Ubl, Ubp, Ucl (paryškintos palankiausios augavietės).

9010* buveinių 2 tipo augavietėms priskirtos Lcs (BAST tinkle saugoma apie 460 ha) ir sausintos pelkinės Pbn ir Pcn augavietės (BAST tinkle saugoma apie 1280 ha). Buveinių ploto pokyčiai Lcs augavietėse priklauso ne tik nuo pačių augaviečių, bet ir nuo vandens surinkimo baseino, esančio už šių augaviečių ribų, hidrologinio režimo pokyčių. Greta atkuriamų ar prastėjant sausinimo griovių veiksmingumui natūraliai atsikuriančių pelkinių masyvų esančiose Lcs augavietėse neigiamas 9010* buveinių ploto pokytis potencialiai būtų didžiausias. Atsikuriant hidrologinėms sąlygoms ar jas atkuriant Pbn ir Pcn augavietėse 9010* buveinių plotas taip pat potencialiai mažėtų.

8 lentelė.

Buveinės tipas Apsaugos lygmuo	9010*	Komentarai
Aukščiausias	BAST saugomose buveinėse ir GR (+)	<p>GR draudžiami visi kirtimai. BAST saugomose 9010* buveinėse galimi tik specialieji buveinių struktūros formavimo kirtimai, draudžiamas dirvos ruošimas gaisravietėse¹.</p> <p><i>Trūkumai:</i> BAST tinkle šiuo metu orientuojamasi į stacionarią buveinių apsaugą jų inventorizavimo vietose. Tokia stacionari apsauga yra įmanoma tik užtikrinant buveinių augavietėms būdingas medynų pažaidas ir atsikūrimą apsprendžiančius veiksnius, tarp kurių 9010* pušynų potipio buveinių atveju svarbiausias yra gaisras, eglėnų – gaisras ir vėjas. Gaisravietės, dideliais negyvos medienos kiekiais pasižymintys atsikuriantys plotai taip pat yra 9010* buveinės, todėl bendras buveinių plotas dėl gaisraviečių ar vėjolaūžų nesikeistų. Vykdam stacionarią griežtą apsaugą ir eliminuojant gaisrus 9010a* (pušynų) potipio buveinėse mažėtų pušų dalis medynuose (ypač Nb augavietėse), tankėtų trakas, vyktų organinės medžiagos akumuliacija ir buveinėms būdingų rūšių (pvz. šilagėlių) nykimas, neišeitų pasiekti geros buveinės būdingų rūšių būklės. Kirtimais taip pat galima iš dalies imituoti buveinių dinamiką, tačiau iškirsti medynai (jei būtų pašalinama mediena) nebeatitiktų buveinių kriterijų, tad buveinių plotas mažėtų, nebūtų užtikrinami kiti svarbūs ekologiniai gaisrų poveikio aspektai (dirvos trofiškumui ir rūgštingumui, žolinei dangai, rūšinei sudėčiai, sėklų daigumui ir kt.). Deginimą riboja miškų priešgaisrinės apsaugos taisyklės, kuriose numatyta, kad miško paklotės deginimas yra leidžiamas vykdant mokslinius-eksperimentinius darbus, numačius juos gamtotvarkos plane. Tokia išlyga sudaro teisinę prielaidą gaisrų taikymui, bet nurodytas tikslas riboja reikalingą taikymo mastą.</p> <p><i>Galimas sprendimas</i> – kirtimų ir kirtaviečių kontroliuojamų žemutinių gaisrų kombinavimas. Jie taikomi dažnumu, būdingu natūraliai augaviečių medynų kaitos dinamikai¹⁵. Norint taikyti reguliuojamus gaisrus, reikėtų atsisakyti draudimo pažeisti paklotę, nes prieš vykdant kontroliuojamą deginimą reikėtų mineralizuoti gamtotvarkos ploto perimetrą, kad ugnis neišplistų už gamtotvarkos ploto ribų.</p> <p>Tikslinga pakoreguoti Miškų priešgaisrinės apsaugos taisykles numatant galimą deginimo taikymą biologinės įvairovės išsaugojimo</p>

¹⁵ Michael Manton ir kt. Fire Occurrence in Hemi-Boreal Forests: Exploring Natural and Cultural Scots Pine Fire Regimes Using Dendrochronology in Lithuania

		<p>tikslais.</p> <p>GR blogos būklės buveinių sodintų vienaamžių medynų struktūros pagerinimui tikslinga taikyti specialiuosius kirtimus, tačiau jie galimi tik GR reguliuojamos apsaugos zonoje, į kurias patenka ne visos BAST apsaugos tikslų buveinės.</p> <p><i>Galimas sprendimas</i> – griežtos apsaugos zonų keitimas į reguliuojamos apsaugos kraštovaizdžio apsaugos zonas buveinių plotuose. Galimas ir palikimas natūraliai sėkėjai, tačiau gerai būklei pasiekti būtų reikalingas gerokai ilgesnis laikotarpis.</p> <p><i>Komentariai:</i></p> <p>2 tipo augavietėse – buveinių plotas gali mažėti atsikuriant hidrologinėms sąlygoms.</p> <p>1 tipo augavietėse buveinių plotas bręstant medynams potencialiai didės, bet ir jose galima įvairių veiksnių sąlygota buveinių kaita. Steigiant naujas griežtai saugomas teritorijas svarbu užtikrinti pakankamą tikslinių buveinių tipų optimalių augaviečių plotą, pasiskirstymą areale, sąlygų įvairovę.</p> <p>BAST saugomose buveinėse ūkinės veiklos reglamentavimas nesiskiria nuo griežtos apsaugos. Atitinkamai 9010* buveinių koncentracijos vietas galima būtų išskirti kaip griežtos apsaugos teritorijas. Tačiau svarbu atsižvelgti į tokiose teritorijose esančių augaviečių būdingą medynų dinamiką ir medynų kaitą įtakojančius veiksnius, kuriems pasireikšti turėtų būti sudarytos sąlygos.</p> <p>9010* eglynų potipio buveinėse, ypač N hidrotipo augavietėse galimi žievėgraužių protrūkiai. Jie labiau būdingi sodintiems vienerūšiams ir vienaamžiams miškams, todėl atrenkant teritorijas svarbus medynų natūralumas. Buvusiuose dirbamos žemės plotuose medynai mažiau atsparūs įvairioms ligoms. L ir U hidrotipų yra didesnė nepertraukiamo medynų augimo tikimybė. Apie didesnius buveinių plotus tikslinga formuoti ne mažiau kaip 300 m buferines zonas, kuriose galima būtų taikyti priemones (išskyrus insekticidus) ribojančias žievėgraužių plitimą į gretimus medynus¹⁶. Didėsni augaviečių mozaikiškumas, bei medynų mišrumas augavietėse taip pat yra svarbūs žievėgraužių protrūkių ribojantis veiksniai. Natūraliam vystymuisi palikuose derlingose (c) augavietėse esančiuose medynuose potencialiai didėtų lapuočių dalis ir atitinkamai atsparumas žievėgraužių plitimui.</p>
<p>Vidutinis</p>	<p>PAST paukščių veisimosi vietos¹ ir GKD inventorizuotos buveinės² (–)</p>	<p>PAST paukščių veisimosi vietose galimi sanitariniai kirtimai¹. GKD inventorizuotose EB svarbos buveinėse leidžiami atrankiniai ir sanitariniai kirtimai²</p> <p><i>Trūkumai:</i></p> <p>Miško kirtimų taisyklių 77 punkte nurodoma, kad „sanitariniai miško kirtimai saugomose teritorijose vykdomi laikantis tų teritorijų planavimo dokumentų, nuostatų ir kitų veiklų šiose teritorijose reglamentuojančių teisės aktų reikalavimų“. PAST apsaugos tiksluose įtašytoms paukščių rūšims sanitariniai kirtimai gali neturėti neigiamo poveikio, bet 9010* buveinėms potencialiai turėtų. Tik daliai GKD yra parengti tvarkymo planai, kuriuose išskirtos buveinės ir nurodyti saugomi plotai. Kitų draustinių nuostatuose EB svarbos buveinės nėra įvardinamos arba įvardinamos, bet nenurodomas jų plotas, lokalizacija, todėl jų apsauga gali būti neužtikrinta. Nėra apibrėžta kokiais atvejais ir kaip turėtų būti vykdomi sanitariniai kirtimai EB svarbos buveinėse, kad nebūtų pabloginta buveinių būklė.</p> <p>Sanitariniai kirtimai gali labiau neigiamai paveikti buveinių būklę ir plotą III gr. miškuose, kur po sanitarinių atrankinių kirtimų miško kirtimo taisyklėse nurodoma palikti mažiau negyvos medienos nei IIA gr. miškuose.</p> <p>IIB gr. miškuose sanitariniai kirtimai neregamentuoti.</p> <p>Sanitariniai kirtimai potencialiai nevienodu mastu paveiktų skirtingų 9010* potipių buveines. Neigiama įtaka potencialiai didesnė 9010b* potipio buveinių plotui ir būklei nei kitų potipių buveinėms.</p> <p>Atrankiniai kirtimai gali sumažinti buveinių plotą ir pabloginti būklę GKD. Miško kirtimų taisyklių 41 punkte nurodoma: „saugomose teritorijose pagrindiniai atrankiniai miško kirtimai projektuojami, kai jie atitinka saugomos teritorijos tvarkymo ir apsaugos tikslus“.</p>

¹⁶ [Guidelines on wilderness in Natura 2000. Management of terrestrial wilderness and wild areas within the Natura 2000 Network. European Union, 2013.](#)

		<p>tačiau nežiūrint neigiamo poveikio buveinėms teisiškai sudėtinga kirtimus apriboti, jei tai leidžia specialiųjų sąlygų įstatymas. Tik daliai GKD yra parengti tvarkymo planai, kuriuose išskirtos buveinės ir nurodyti saugomi plotai. Kitų draustinių nuostatuose EB svarbos buveinės nėra įvardinamos arba įvardinamos, bet nenurodomas jų plotas, lokalizacija, todėl jų apsaugą sudėtinga užtikrinti. Nėra metodinių nurodymų kaip turėtų būti vykdomi atrankiniai kirtimai, kad nepablogintų EB svarbos buveinių būklės.</p> <p>Atrankinių kirtimų tipas ir apimtys Miško kirtimų taisyklėse apibrėžiamos pagal miškų grupę, o ne buveinių poreikius. IIA gr. miškuose taikomi grupiniai atrankiniai, o III gr. miškuose, gali būti taikomi ir laisvieji kirtimai, be to III gr. miškuose leidžiama iškirsti didesnę tūrį, mažesniais laiko intervalais, kirsti valksmas ir kt. Tiek grupinių, tiek laisvųjų kirtimų atveju galimas neigiamas poveikis buveinėms.</p> <p>II grupės miškuose atrankiniai kirtimai turi būti suprojektuoti miškotvarkos projektuose, kurie derinami saugomų teritorijų regioninių padalinių direktorių, kas sudaro galimybes atkreipti dėmesį į buveinių poreikius, tačiau poveikis buveinėms priklauso nuo to kaip priemonė įgyvendinama natūroje, jos adaptavimo konkrečiai situacijai, ką sunku sukontroliuoti derinimo procedūromis.</p> <p>III grupės miškuose atrankiniai kirtimai neprivalo būti suprojektuoti vidinės miškotvarkos projektuose.</p> <p>Neišskirtuose (besiformuojančiuose) buveinių plotuose GKD galimi atvejiniai kirtimai riboja pakaitinių buveinių formavimosi (sunkus saugomoms buveinėms) ir buveinių ploto plėtros galimybes.</p> <p>Einamieji kirtimai dažnai turi neigiamos įtakos medyno rūšinei įvairovei.</p> <p><i>Galimi sprendimai:</i> siekiant užtikrinti geresnę inventorizuotų buveinių apsaugą, išplėsti BAST plotus įtraukiant PAST veisimosi vietas ir GKD esančias buveines į apsaugos tikslus.</p> <p>Siekiant pagerinti buveinių formavimosi potencialą ir geresnę būklę, parengti sanitarinių kirtimų vykdymo bioįvairovės apsaugai svarbiose teritorijose rekomendacijas, patikslinti jų vykdymo, kontrolės tvarką. Atsisakyti atrankinių kirtimų buveinėse ir sudaryti prielaidas vykdyti tik specialiuosius kirtimus. Peržiūrėti kirtimų tvarką IIA gr. miškuose, kad būtų sudarytos palankesnės sąlygos natūralesnei rūšinės įvairovės brandesnių, daug negyvos medienos turinčių medynų formavimuisi ir natūralesnei medynų kaitos dinamikai (adaptuotai pagal augavietes). Svarbiose buveinių išsaugojimo plotuose, kur nesteigiamos BAST keisti III miškų gr. į IIA gr.</p>
Žemiausias	IIA gr. (–)	<p><i>Trūkumai:</i></p> <p>Galimi atvejiniai, atrankiniai ir sanitariniai kirtimai įtakoja tiek buveinių plotą, tiek būklę.</p> <p>Galimas sprendimas – pakoreguoti kirtimų tvarką IIA gr. miškuose, kad būtų sudarytos palankesnės sąlygos brandesnių, daugiau negyvos medienos turinčių medynų formavimuisi ir natūralesnei (geriau adaptuotai pagal augavietes) medynų kaitos dinamikai, kas užtikrintų didesnę buveinių plotą ir geresnę būklę.</p>
Nulinis	III, IV gr. Lbl (–), kitose augavietėse (–!)	<p><i>Trūkumai:</i></p> <p>III, IV gr. miškuose galimi visi pagrindiniai, sanitariniai kirtimai. Medynas paprastai iškertamas nepasiekęs gamtinės brandos. Atkūrimo reglamentavimas ir praktika, einamieji kirtimai keičia medynų rūšinę sudėtį, tankumą. Medynų naudojimas apsprendžia mažą buveinių plotą būdingose augavietėse ir itin prastą būklę. Būklės pagerinimui tikslinga ieškoti galimybių koreguoti medynų naudojimo reglamentavimą sudarant prielaidas medyne išlikti didesnei daliai brandžių ir mikrobuveinėmis pasižyminčių medžių, negyvos medienos (pvz, numatant privalomą ir/ar skatinant savanorišką tam tikros medyno dalies palikimą natūraliam vystymuisi). Tikslinga siekti, kad ne mažiau kaip 20 % geros būklės buveinių galėtų susiformuoti už saugomų teritorijų ribų, t.y. bendrasis reglamentavimas tam sudarytų reikiamas prielaidas.</p>

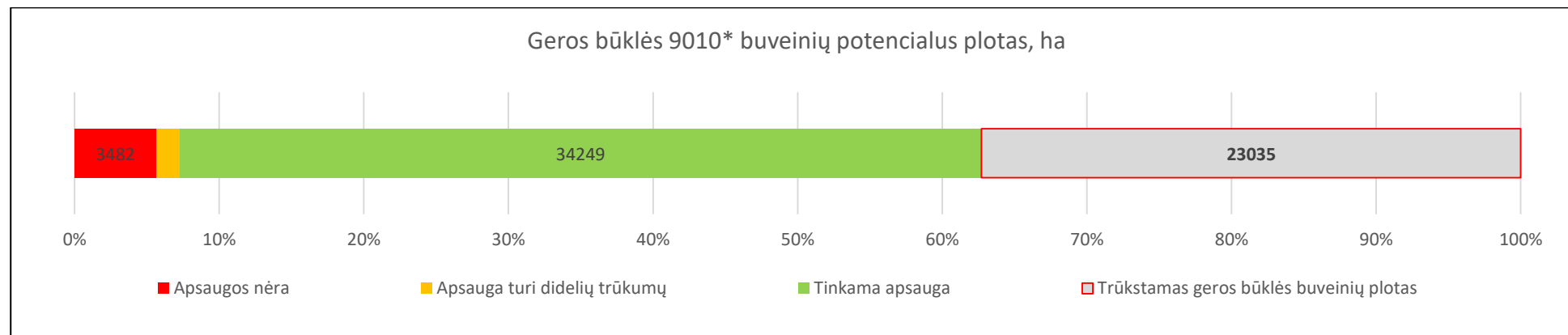
¹ – 2004 m. kovo 15 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 276 „Dėl bendrųjų buveinių ar paukščių apsaugai svarbių teritorijų nuostatų patvirtinimo“.

PAST išskirtose mažųjų erelių rėksnių, jūrinių erelių, vapsvaėdžių, uralinių pelėdų, juodųjų gandrų ir kurtinių veisimosi vietose draudžiami pagrindiniai, bet leidžiami sanitariniai kirtimai.

² – Specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatymas.

2 tipo augavietėse esančių buveinių plotas yra įtrauktas į bendrą apskaitą, tačiau jis gali mažėti dėl transformacijos į kitas buveines, be to jose mažiau geros būklės buveinių. II B gr. miškuose apsaugos tinkamumas dalyje augaviečių negalėjo būti įvertintas dėl mažo šios grupės miškuose inventorizuotų buveinių ploto.

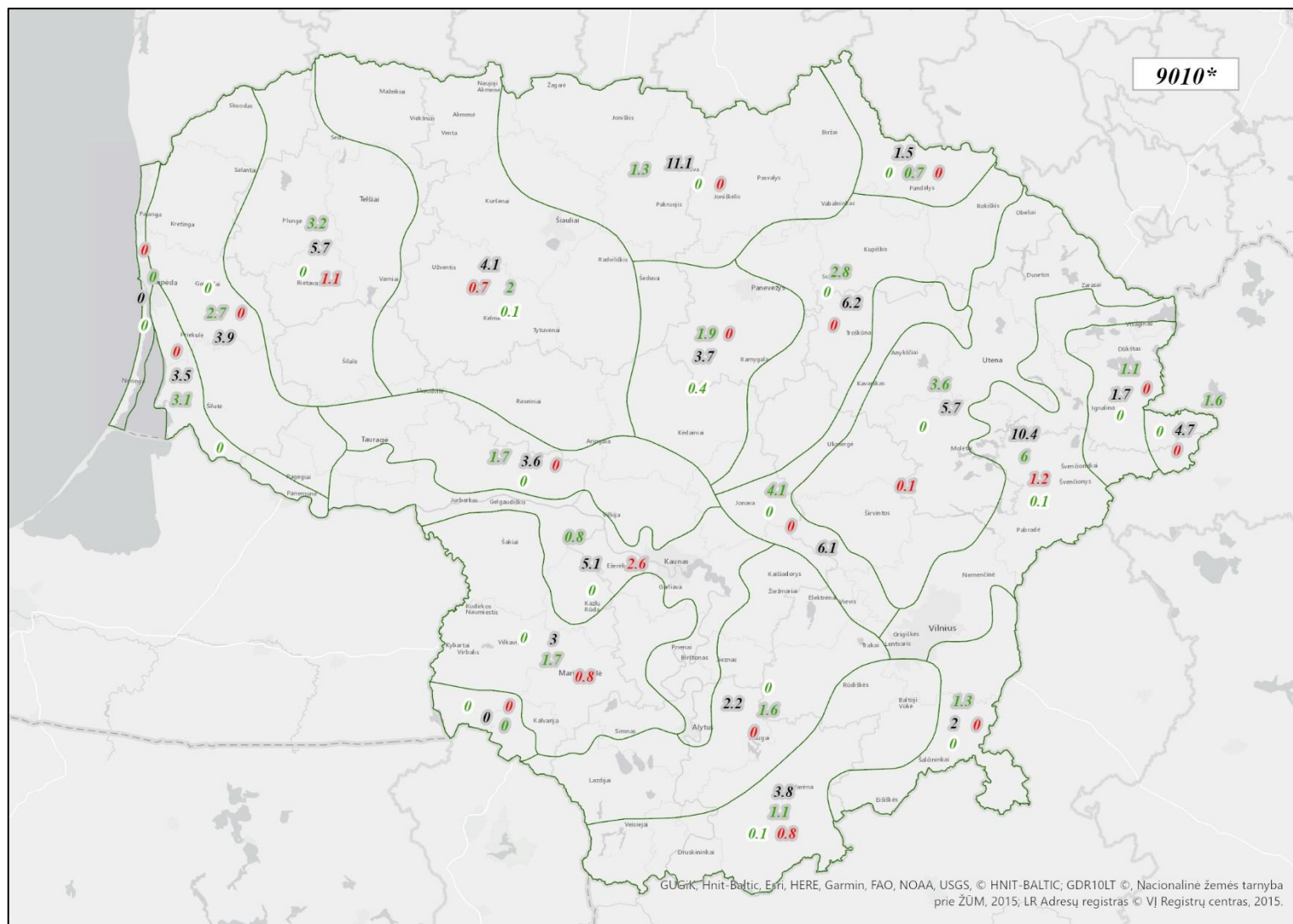
Apskaičiavus geros būklės buveinių potencialų plotą skirtingo apsaugos lygmens teritorijose nustatytas apie 23 000 ha trūkumas (3 pav.), kuris turėtų būti išspręstas vykdant BĮST plėtrą ar gerinant nepakankamai apsaugotų buveinių apsaugą ir taip didinant geros būklės buveinių dalį.

3 pav. Geros būklės 9010* buveinių potencialus plotas

Pakankamo geros būklės 9010* buveinių ploto užtikrinimui išskiriant papildomus saugotinus plotus atsižvelgta į šiuos aspektus:

- Inventorizuotos ir BAST tinkle saugomos EB svarbos buveinės sudaro santykinai mažesnę dalį **Lcl**, **Lcp**, **Ncl**, **Ncp** augavietėse, kurioms būdingos eglynų potipio 9010* buveinės, nei **Lbl**, **Lbp**, **Nbl**, **Nbp**, kuriose dominuoja pušynų potipio buveinės. Parenkant saugomas teritorijas siekiama užtikrinti tolygesnę augaviečių apsaugą ir atitinkamai natūralesnį buveinės potipių pasiskirstymą.
- Šiuo metu saugomos 9010* buveinės netolygiai reprezentuoja palankių joms formuotis augaviečių plotus biogeografiniuose rajonuose, todėl siekiama tolygesnio apsaugotų augaviečių (buveinių) pasiskirstymo (4 pav.)

4 pav. Saugomo 9010* buveinių (augaviečių) ploto santykinė dalis nuo formavimosi potencialo ploto (BAST – juoda skaičių spalva, GR (absoliuti dauguma yra BAST) – raudona spalva, GKD BAST – žalia spalva ir GKD už BAST ribų – žalia spalva baltu apvadu). **Šalies mastu siektinas vidutinis santykinis BAST saugomas plotas – 7,3 %, GR saugomas plotas – 1,5 %.**

- Buveinių išsaugojimui reikalingas veiklos reglamentavimas iš esmės atitinka griežtą apsaugą, tačiau realus apsaugos kontekstas gali skirtis – dalyje griežtos apsaugos teritorijų gali būti imituojami natūralūs trikdžiai (gaisrai, žolėdžių įtaka). Taip pat svarbi bendra kraštovaizdžio lygmens apsauga. Griežtos apsaugos teritorijos apima ne pavienius miško sklypus, o pakankamą ekologinį stabilumą turinčias užtikrinti ekosistemas ar jų dalis, todėl sudaromos palankesnės sąlygos su vėlyvomis sukcesijos stadijomis susijusių rūšių plitimui. Tuo tarpu pavienės saugomos buveinės mažiau reglamentuoto naudojimo teritorijose užtikrina kraštovaizdžio ir medynų mozaikiškumą ir sąlygas rūšims, kurioms būtina buveinių įvairovė ar svarbūs ekotonai.
- Siekiant užtikrinti 9010* buveinių tipo ir susijusių rūšių gerą apsaugos būklę, reikšmingą potencialaus buveinių ploto (apskaičiuoto pagal būdingą buveinių dalį 1 tipo augavietėse) dalį, kuri sudarytų prielaidas užtikrinti apie 85–90 % siektino geros būklės buveinių ploto, tikslinga suformuoti ir apsaugoti BAST. Iš jų ne mažiau kaip 20 % (~12000 ha) nuo BAST ploto siektina saugoti griežtos apsaugos teritorijose, kur buveinių koncentracija būtų didžiausia ir apie 50 % – gamtiniuose draustiniuose, kurie sudarytų prielaidas su buveinėmis susijusių rūšių palankesniai plitimui ir galimam pakaitinių buveinių formavimuisi. Likęs BAST saugomų geros būklės buveinių plotas galėtų būti apsaugotas kitą nacionalinį apsaugos statusą turinčiose teritorijose, kas užtikrintų tolygesnį saugomų buveinių pasiskirstymą būdingose šalies augavietėse.
- Natūralūs trikdžiai imituojami pušynų potipio 9010* buveinėse (būdingiausios Nbl, o taip pat Nal, Ncl augavietės). Siekiant išlaikyti šio potipio buveines ir saugomas su ugnies poveikiu susijusias rūšis, reikėtų taikyti kontroliuojamus žemutinius gaisrus (BAST buveinėse nepatenkančiose į griežtos apsaugos teritorijas tai galima derinti su dalies medienos iškirtimu ir išvežimu).
- Eglynų potipio 9010* buveinėse gaisrų ekologinė svarba yra mažesnė. Potipiui būdingo žievėgraužių plitimo suvaldymui aplink eglynų dominuojamas griežtos apsaugos teritorijas tikslinga numatyti buferinę (ne mažiau 300 m zoną), prioritetą skirti drėgnesnėms (Lcl) ir mišresniais medynais (Ncp) pasižyminčioms augavietėms. Buferinė zona galėtų būti saugoma gamtinio rezervato buferinės apsaugos zonos režimu, tačiau teisiškai turėtų būti apribota galimybė taikyti chemines vabzdžių plitimo priemones.
- Nežiūrint į santykinai didelį 9010* buveinių plotą apsaugos neturinčiose teritorijose, geros būklės buveinių plotas jose tesudaro apie 5 % visų geros būklės buveinių. Tikslinga ieškoti teisinio reglamentavimo sprendimų, kurie užtikrintų didesnę geros būklės buveinių procentą. Vienas iš galimų sprendimų – privalomas ar savanoriškas nedidelės reprezentatyvios medynų dalies palikimas natūraliam vystymuisi (miškų sertifikavimo reikalavimo atitikmuo) ar dalies medynų vėlyvesnis kirtimo amžius. Taip pat reikėtų siekti teisės aktuose numatytų negyvos medienos kiekių užtikrinimo. Siektina, kad už biologinės įvairovės apsaugai skirtų saugomų teritorijų ribų esančios geros būklės 9010* buveinės sudarytų ne mažiau 10 % visų geros būklės buveinių.

9020* Plačialapių ir mišriųjų miškų buveinių vertinimui analizuoti buveinių santykiniai plotai augavietėse už skroblo arealo ribų. 1 tipo augavietėms priskirtos: **Ldp, Lds, Lfl, Lfp, Lfs, Ncl, Ncp, Ncs, Ndp, Nds, Nfp, Nfs, Šdp, Šds**.

2 tipo augavietėms priskirtos: **Lcl, Lcp, Lcs, Ldl, Šcl, Šcp, Šcs** (BAST tinkle saugoma apie 380 ha) ir **Udp, Uds, Ufp, Ufs, Pcn, Pdn** augavietės (BAST tinkle saugoma apie 260 ha), kuriose atsikuriant hidrologinėms sąlygoms, ar jas atkuriant 9020* buveinių santykinis plotas augavietėse potencialiai mažėtų.

<i>Buveinės tipas</i>	9020*	Komentarai
<i>Apsaugos lygmuo</i>		
Aukščiausias	BAST ir GR (+)	GR draudžiami visi kirtimai. BAST saugomose 9020* buveinėse be specialiųjų leidžiami ir sanitariniai kirtimai ¹ . <i>Trūkumai:</i> Sanitariniai kirtimai gali įtakoti pavienių buveinių būklę. Plynų sanitarinių kirtimų taikymo tikimybė yra maža ir apsiriboja kraštutiniais ligų ar medžius pažeidžiančių vabzdžių plitimo atvejais. Priimant sprendimą dėl plynų sanitarinių kirtimų privaloma įtraukti už gamtinių vertybių išsaugojimą atsakingą saugomų teritorijų padalinio direktorių. Atrankiniai sanitariniai kirtimai yra apriboti – negali būti kertami plačialapiai brandūs medžiai, šalinama stambi negyva mediena. BAST saugomose buveinėse ūkinės veiklos reglamentavimas mažai skiriasi nuo griežtos apsaugos. Atitinkamai 9020* buveinių koncentracijos vietas galima būtų išskirti kaip griežtos apsaugos teritorijas. Tačiau tokiu atveju sanitarinių kirtimų nebūtų galima vykdyti, taip pat svarbu atsižvelgti į tokiose teritorijose esančių augaviečių būdingą medynų dinamiką ir medynų kaitą įtakojančius veiksnius. Juos reikėtų imituoti kirtimais, žolėdžių ganymu, siekiant palaikyti mozaikiškumą, amžiną struktūrą ir rūšinę sudėtį. Neuztikrinant šių veiksnių kai kurių būdingų šviesamėgių medžių rūšių (pvz. ąžuolų) dalis medynuose palaipsniui mažėtų. Taip pat būtų sudėtinga užtikrinti ir daugelio susijusių saugomų rūšių išlikimą. Dėl klimato kaitos ir 9160 buveinių apsaugos galimas 9020* buveinių ploto mažėjimas.
Vidutinis	GKD ² inventorizuotos buveinės ir PAST paukščių veisimosi vietos ¹ (±)	<i>Aktualūs tie patys bendrieji trūkumai ir sprendimai kaip ir 9010* buveinių atveju</i>
Žemiausias	IIA gr. Ldp, Ncp, Ncs, Šdp, Šds (-!) IIA gr. likusiose augavietėse (-)	<i>Kaip ir 9010* buveinių atveju</i>
Nulinis	III, IV gr. visose augavietėse (-!)	<i>Kaip ir 9010* buveinių atveju</i>

¹ – 2004 m. kovo 15 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 276 „Dėl bendrųjų buveinių ar paukščių apsaugai svarbių teritorijų nuostatų patvirtinimo“.

PAST išskirtose mažųjų erelių rėksnių, jūrinių erelių, vapsvaėdžių, uralinių pelėdų, juodųjų gandrų ir kurtinių veisimosi vietose draudžiami pagrindiniai, bet leidžiami sanitariniai kirtimai.

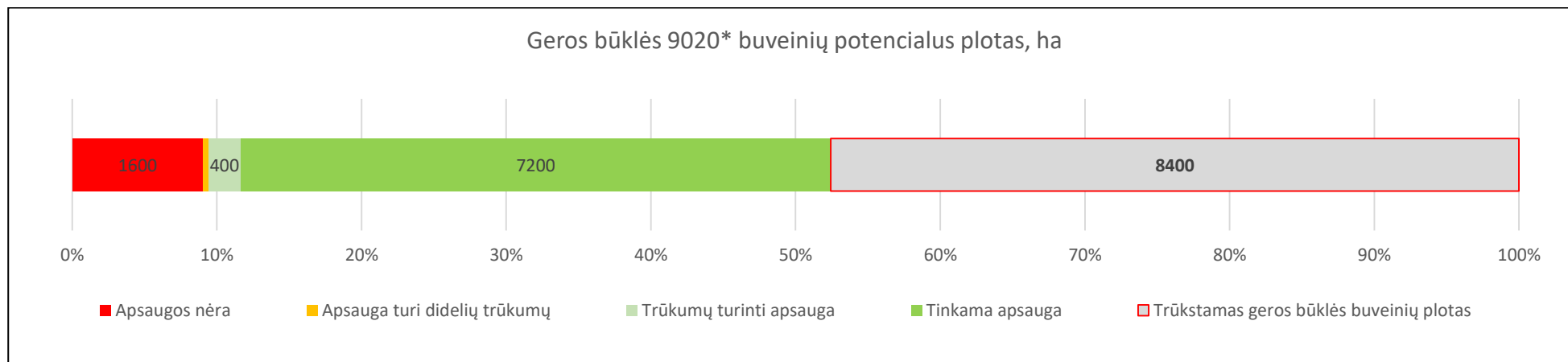
² – Specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatymas.

Lentelėje pateiktas vertinimas galioja tik 1 tipo augavietėse esančioms buveinėms. 2 tipo augavietėse esančių buveinių plotas yra įtrauktas į bendrą apskaitą, tačiau jis gali mažėti dėl transformacijos į kitas buveines, be to jose mažiau geros būklės buveinių.

II B gr. miškuose apsaugos tinkamumas dalyje augaviečių negalėjo būti įvertintas dėl mažo šios grupės miškuose inventorizuotų buveinių ploto.

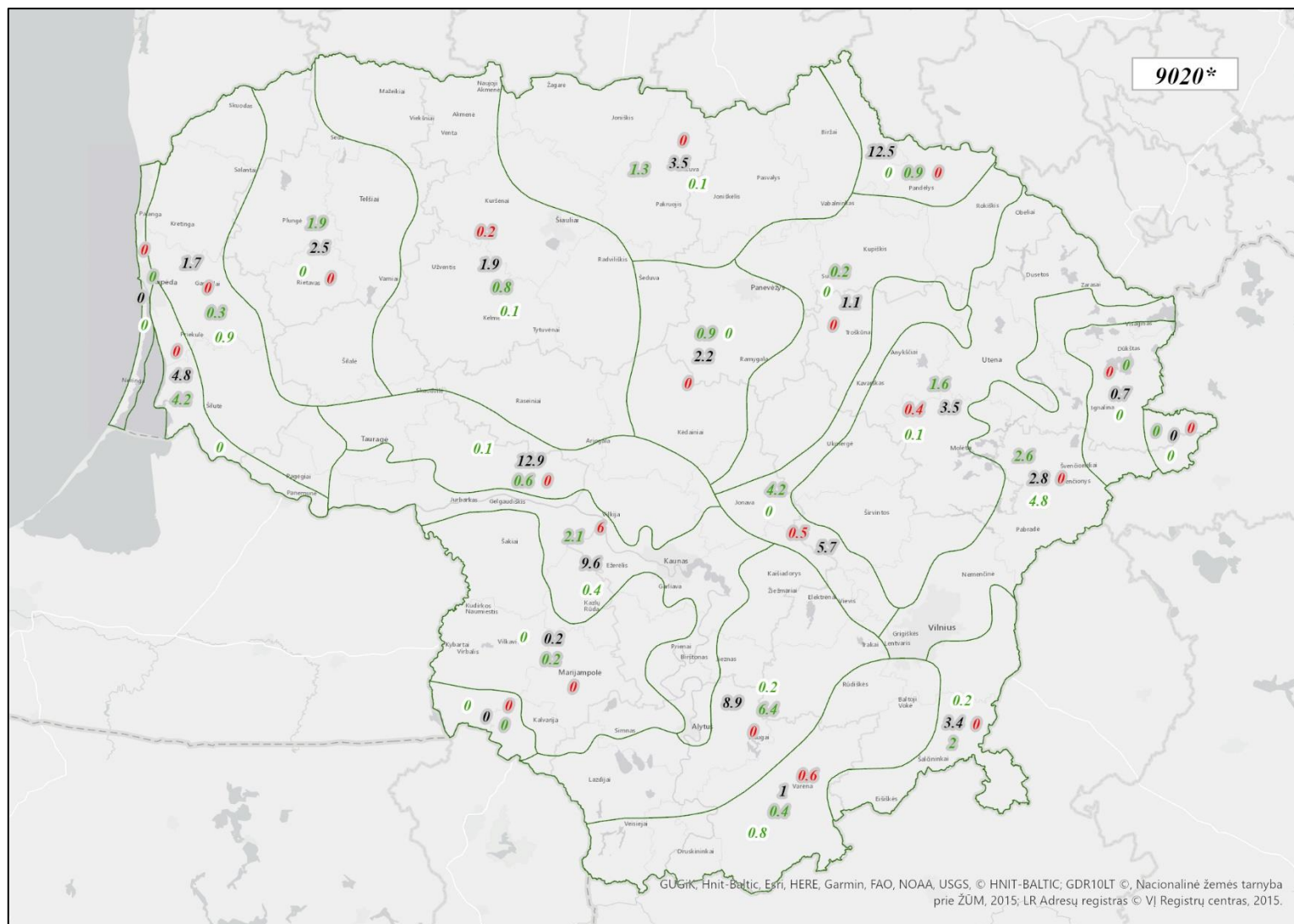
Apskaičiavus geros būklės 9020* buveinių potencialų plotą skirtingo apsaugos lygmens teritorijose nustatytas apie 8500 ha trūkumas (5 pav.), kuris turėtų būti išspręstas vykdant BĮST plėtrą ar gerinant nepakankamai apsaugotų buveinių apsaugą ir taip didinant geros būklės buveinių dalį.

5 pav. Geros būklės 9020* buveinių potencialus plotas.

Pakankamo geros būklės 9020* buveinių ploto užtikrinimui išskiriant papildomus saugotinus plotus atsižvelgta į šiuos aspektus:

- Inventorizuotos ir BAST tinkle saugomos EB svarbos buveinės sudaro gerokai mažesnę santykinę dalį **Ldp, Lds** nei **Ndp, Nds** augavietėse. Parenkant saugomas teritorijas siekiama užtikrinti tolygesnę augaviečių apsaugą ir atitinkamai natūralesnę 9020* buveinių variacijų pasiskirstymą.
- Šiuo metu saugomos 9020* buveinės netolygiai reprezentuoja palankių joms formuotis augaviečių plotus biogeografiniuose rajonuose, todėl siekiama tolygesnio jų reprezentavimo (6 pav.)

6 pav. Saugomo 9020* buveinių (augaviečių) ploto santykinė dalis (%) nuo formavimosi potencialo ploto (BAST – juoda skaičių spalva, GR (absoliuti dauguma yra BAST) – raudona spalva, GKD BAST – žalia spalva ir GKD už BAST ribų – žalia spalva baltu apvadu). Siektinas vidutinis santykinis BAST saugomas plotas – 4,1 %, GR saugomas plotas – 0,7 %.

- BAST saugomose 9020* buveinėse šiuo metu galiojantis veiklos reglamentavimas yra iš esmės atitinkantis griežtą apsaugą, tačiau dalyje griežtos apsaugos teritorijų ar jų dalyse (reguliuojamos apsaugos zonose), kuriose svarbią medynų dalį sudaro šviesiamėgės medžių rūšys, tikslinga imituoti anksčiau natūraliai vykusius buveinės formuojančius veiksnius. 9020* buveinių medynams būdinga nedidelių ir vidutinių retmių formavimosi dinamika. Svarbioms šviesiamėgių medžių rūšims, tokioms kaip ąžuolai, tokiomis aplinkybėmis atsikūrimo galimybės yra apribotos. Anksčiau medynų dinamikoje svarbų vaidmenį atlikdavo žolėdžiai, kurių didžioji dietos dalis - žolė (tarpanai, taurai), o juos išnaikinus – naminiai galvijai, arkliai, kurie kartu su elniais, stirnomis, daugiau besimaitinančiais šakomis, lapais, ūgliais ar žieve, formuodavo ir palaikydavo atviras aikšteles. Jose apsaugoti virtuolių ar krūmų galėdavo išaugti šviesiamėgių rūšių pavieniai medžiai ar jų grupės. Tokia miško, medžių grupių ir aikštelių mozaika pasižymi didžiausiu ekotonų ilgiu ir sąlygoja didžiausią biologinę įvairovę. Tikslingas tokios žolėdžių įtakos sugrąžinimas formuojant dalį 9020* buveinių, kuriose reikšmingą dalį sudaro šviesiamėgės rūšys, ypač teritorijose, kuriose tai būtina saugomų rūšių išlikimui. Tinkamą dinamiką lengviau užtikrinti didesniame miškų buveinių ir besiribojančių pievų buveinių masyve, todėl tikslinga formuoti skirtingų buveinių grupes, kuriose būtų užtikrinama reikalinga žolėdžių įtaka.
- Siekiant užtikrinti 9020* buveinių tipo ir susijusių rūšių gerą apsaugos būklę, reikšmingą potencialaus buveinių ploto (apskaičiuoto pagal būdingą buveinių dalį 1 tipo augavietėse) dalį (apie 85 % geros būklės buveinių) tikslinga formuoti ir apsaugoti BAST. Iš jų ne mažiau 20 % (3200 ha) siektina apsaugoti – griežtos apsaugos teritorijose ir ne mažiau kaip 45 % – gamtiniuose draustiniuose (IIA gr. miškuose), kurie sudarytų prielaidas su buveinėmis susijusių rūšių palankesniai plitimui ir galimam pakaitinių buveinių formavimuisi. Likęs BAST saugomų geros būklės buveinių plotas turėtų būti suformuotas ir užtikrinama jo apsauga kitose nacionalinėse saugomose teritorijose. Tai užtikrintų brandžių miškų dalį buveinių mozaikose. Jose buveinių rotacija nebūtų palanki susijusių rūšių apsaugai, nes tinkamos buveinės dažniausiai yra išsidėsčiusios didesniu atstumu viena nuo kitos. Šiuos plotus galima pasiekti steigiant naujas saugomas teritorijas, o taip pat formuluojant ambicingesnius apsaugos tikslus jau įsteigtose BAST.
- Likusius apie 15 % geros būklės 9020* buveinių ploto svarbu užtikrinti už biologinės įvairovės apsaugai skirtų teritorijų ribų. Šiuo tikslu būtina patikslinti miškų ūkinio naudojimo reglamentavimą. Vienas iš galimų sprendimų – privalomas ar savanoriškas nedidelės reprezentatyvios medynų dalies palikimas natūraliam vystymuisi (miškų sertifikavimo reikalavimo atitikmuo) ar dalies medynų vėlyvesnis kirtimo amžius. Taip pat reikėtų siekti teisės aktuose numatytą negyvos medienos kiekių užtikrinimo.

9050 Žolių turtingų eglynų buveinių 1 tipo augavietėms priskirtos: Lbl, Lbp, Lcl, **Lcp, Lcs, Ldl, Ldp, Lds, Ncp, Ncs, Šbl, Šcl, Šcp, Šcs**, Ucl, Ucp, Ucs, Udl, Udp, Uds

9050 buveinių 2 tipo augavietėms priskirtos: Lfp, Lfs, Nbl, Ncl, Ndp, Nds, Nfp, Nfs, Pb, Pc, Pd, Šdp, Šds, Ubp, Ufs augavietėse, kuriose 9050 buveinės natūraliai nėra būdingos arba natūraliomis sąlygomis sudarytų mažesnę dalį nei šiuo metu vidutiniškai užima šiose augavietėse IIA, III ir IV gr. miškuose. Taip pat priskirtos ir pelkinės nusausintos Pcn, Pdn augavietėse, kuriose 9050 buveinių plotas mažėtų atsikuriant ar atkuriant hidrologinį režimą. Paminėtose augavietėse BAST tinkle 9050 buveinės sudaro apie 2780 ha, iš jų pusė buveinių ploto yra Ncl augavietėse, kur šios buveinės išskiriamos tarpinėje sukcesijos stadijoje. Leidžiant buveinėms toliau bręsti formuotūsi 9010* buveinės. Dalis buveinių potencialiai transformuotūsi į 9010* buveines ir 1 tipo augavietėse, ypač pažeisto hidrologinio režimo sąlygomis.

<i>Buveinės tipas</i>	9050	Komentariai
<i>Apsaugos lygmuo</i> Aukščiausias	GR (+);	GR draudžiami visi kirtimai. <i>Trūkumai:</i> Augavietėse bręstant medynams galima nedidelės dalies buveinių transformacija į kitas buveines. Transformacijos mastas priklauso nuo hidrologinio režimo natūralumo ir klimatinių veiksnių. Didesnė transformacijos tikimybė yra N hidrotipo augavietėse. L hidrotipo augavietėse buveinės potencialiai stabilesnės, tačiau svarbu užtikrinti tinkamas hidrologines sąlygas. 9050 buveinių palaikymas taikant medynų sukcesiją stabdančias priemones yra netikslingas. Galimi buveinių ploto svyravimai dėl vabzdžių, ypač žievėgraužių invazijų, ar kt. tiesiogiai su ūkine veikla nesusijusių veiksnių. <i>Galimi sprendimai:</i> Plėtojant BAST ir/ar griežtai saugomų teritorijų tinklą 9050 buveinių apsaugą tikslinga numatyti palankiausiose (paryškintose) 1 tipo augavietėse. Dėl žievėgraužių grėsmės griežtą apsaugą tikslingiausia numatyti mažiausiai sausinimo paveiktose su stambesniais pelkiniais kompleksais besiribojančiose teritorijose. Sausinimo įtakojamose teritorijose atkurti hidrologinį režimą. Įtraukti didesnę dalį buveinių Ldp, Lds augavietėse, kuriose buveinės formuojasi pramaišiu su 9020* ar 9160 buveinėmis.
Vidutinis	BAST, GKD ² inventorizuotos buveinės ir PAST paukščių veisimosi vietos augavietėse ¹ (±)	<i>Aktualūs tie patys trūkumai kaip ir 9010* buveinių atveju vidutinio apsaugos lygio teritorijose</i> <i>Kiti trūkumai, sprendimai ir komentarai:</i> L hidrotipo augavietėse svarbu atkurti vandens surinkimo baseino hidrologines sąlygas. 2 tipui priskirtose Ncl augavietėse galimas dalies buveinių palaikymas užtikrinant jų rotaciją ar vykdant gamtotvarkos priemones ir tokiu būdu būtų stabdant buveinių sukcesiją link 9010* buveinių tipo, tačiau pagrindinis dėmesys turėtų būti skiriamas augavietėms, kuriose 9050 buveinės galėtų natūraliai išlikti ir atsikurti bei išlaikyti gerą būklę be papildomų intervencijų.
Žemiausias	IIA gr. Ncs (±) IIA gr. Lcp, Lcs, Ldp, Lds (–!) IIA gr. kitose augavietėse (–),	<i>Kaip ir 9010* buveinių atveju</i> L hidrotipo augavietėse tikslinga atkurti vandens surinkimo baseino hidrologines sąlygas. Apsaugos lygis sudaro prielaidas santykinai didelio buveinių ploto susiformavimui 2 tipui priskirtose Ncl augavietėse, kuriose buveinių ilgalaikė apsauga negali būti užtikrinta dėl būdingos transformacijos į 9010* buveines.

Nulinis	III, IV gr. (-!), išskyrus III gr. Ncs, Šcp, Šds, IV gr. Šcp, Šds (-)	<i>Kaip ir 9010* buveinių atveju.</i> L hidrotipo augavietėse tikslinga siekti atkurti vandens surinkimo baseino hidrologines sąlygas.
----------------	---	---

¹ – 2004 m. kovo 15 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 276 „Dėl bendrųjų buveinių ar paukščių apsaugai svarbių teritorijų nuostatų patvirtinimo“.

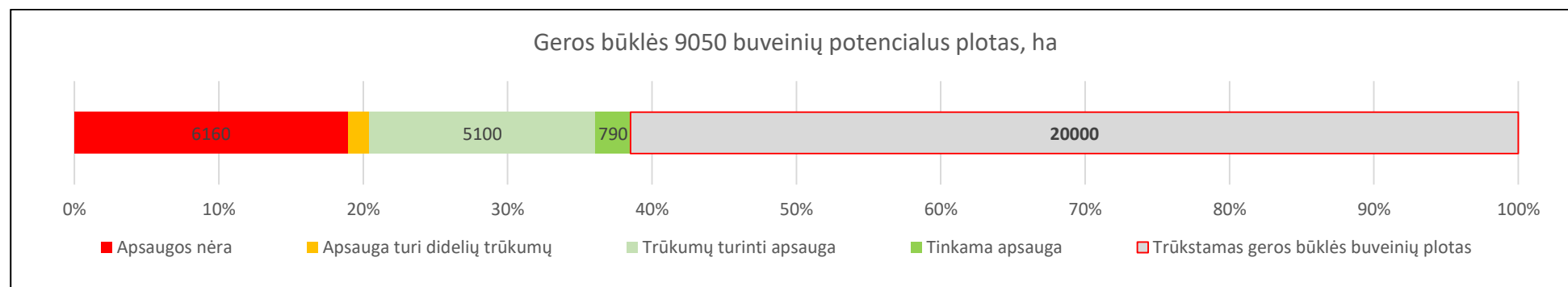
PAST išskirtose mažųjų erelių rėksnių, jūrinių erelių, vapsvaėdžių, uralinių pelėdų, juodųjų gandrų ir kurtinių veisimosi vietose draudžiami pagrindiniai, bet leidžiami sanitariniai kirtimai.

² – Specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatymas.

2 tipo augavietėse esančių buveinių plotas yra įtrauktas į bendrą apskaitą, tačiau jis gali mažėti dėl transformacijos į kitas buveines, be to jose mažiau geros būklės buveinių.

II B gr. miškuose apsaugos tinkamumas dalyje augaviečių negalėjo būti įvertintas dėl mažo šios grupės miškuose inventorizuotų buveinių ploto.

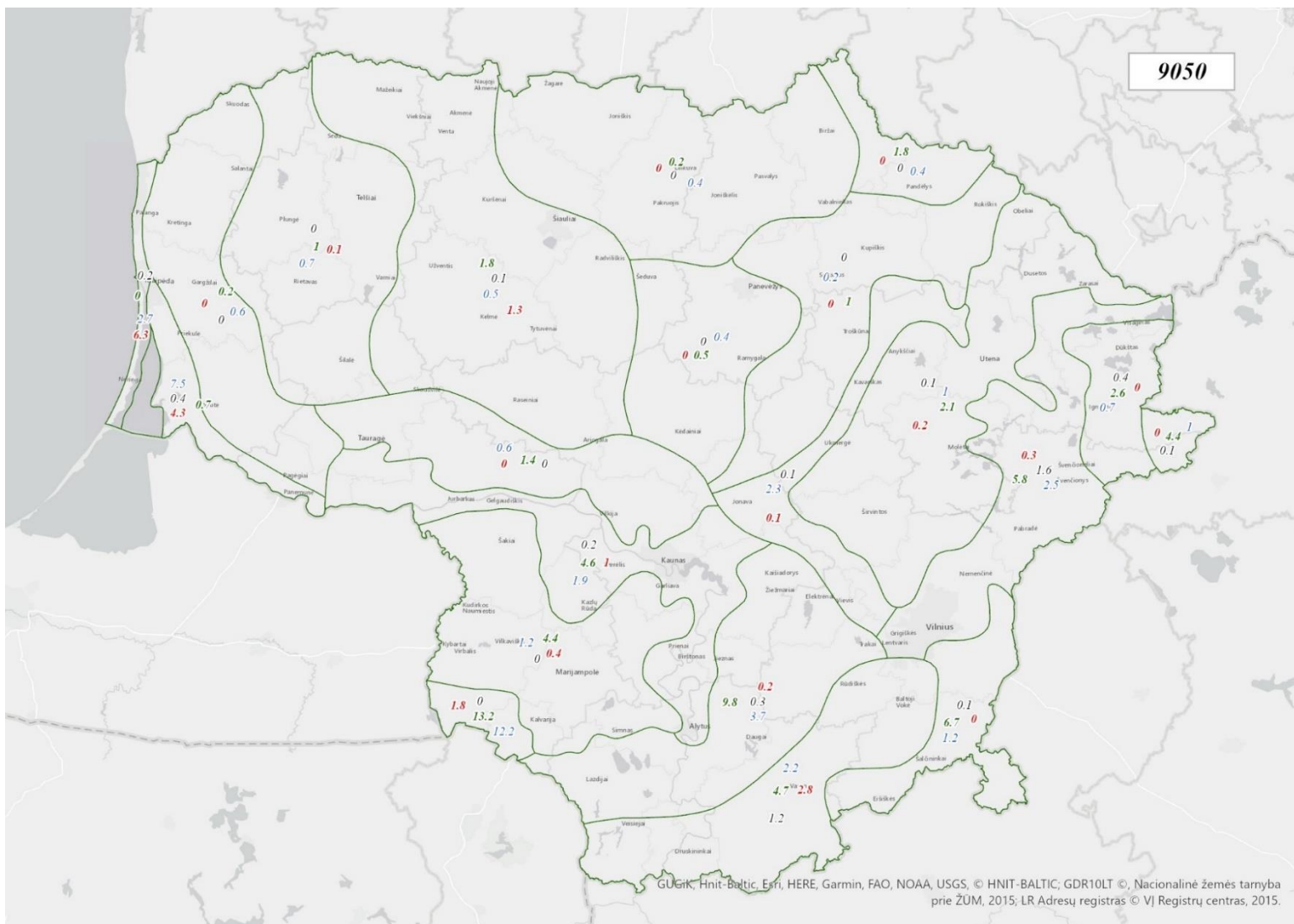
Apskaičiavus geros būklės 9050 buveinių potencialų plotą skirtingo apsaugos lygmens teritorijose nustatytas apie 20000 ha trūkumas (7 pav.), kuris turėtų būti išspręstas vykdant BĮST plėtrą ar gerinant nepakankamai apsaugotų buveinių apsaugą ir taip didinant geros būklės buveinių dalį.

7 pav. Geros būklės 9050 buveinių potencialus plotas

Pakankamo geros būklės 9050* buveinių ploto užtikrinimui išskiriant papildomus saugotinus plotus atsižvelgta į šiuos aspektus:

- Apsaugai papildomai atrenkamos inventorizuotos neapsaugotos arba nepakankamai apsaugotos 9050* buveinės arba brandesni medynai būdingose (1 tipo) augavietėse.
- Parenkant saugomas teritorijas siekiama užtikrinti tolygesnę buveinėms būdingų augaviečių apsaugą ir atitinkamai natūralesnį 9020* buveinių variacijų plotų pasiskirstymą.
- Šiuo metu saugomos 9050* buveinės netolygiai reprezentuoja palankių joms formoties augaviečių plotus biogeografiniuose rajonuose, todėl siekiama tolygesnio jų reprezentavimo (8 pav.)

8 pav. Saugomo 9050 buveinių ploto santykinė dalis (%) nuo formavimosi potencialo ploto (BAST – juoda skaičių spalva, GR (absoliuti dauguma yra BAST) – raudona spalva, GKD BAST – žalia spalva ir GKD už BAST ribų – žalia spalva baltu apvadu). Siektinas vidutinis santykinis BAST ir GKD už BAST ribų saugomas plotas – 6,4 %, GR – 1,1 %.

- Tinkamos (griežtos) apsaugos režimu yra saugoma santykinai nedidelė buveinių dalis, todėl ją tikslinga padidinti ne mažiau kaip iki 20 % BAST saugotino buveinių ploto (4800 ha). Griežtai apsaugai tikslinga prioritetą teikti buveinėms, esančioms L hidrotipo 1 tipo augavietėse, didele augaviečių įvairove pasižyminčiose teritorijose, kuriose būtų kaip galima mažiau pažeistas arba atkurtas hidrologinis režimas. Tinkamiausios augavietės nepažeistų didesnių pelkinių kompleksų periferijose, taigi apsauga gali būti derinama su pelkinių miškų buveinių apsauga. Aplink tokius griežtos apsaugos kompleksus tikslinga išskirti bent 300 m buferinę zoną, kurioje galima būtų taikyti sanitarinius kirtimus ir kitas žievėgraužių plitimo suvaldymo priemones. Atrenkant teritorijas griežtai apsaugai tikslinga derinti su šių rūšių apsauga: *Buxbaumia viridis*, *Bonasia bonasia*, *Pernis apivorus*, *Lepus timidus*, *Lynx lynx*,
- Tikslinga pakoreguoti leidžiamą ūkinės veiklos reglamentavimą BAST saugomose 9050 buveinėse atsisakant atrankinių ir griežčiau kontroliuojant sanitarinius kirtimus. Tai leistų užtikrinti didesnę geros būklės buveinių dalį BAST tinkle už griežtos apsaugos teritorijų ribų. Ne mažiau kaip pusė BAST buveinių tikslinga apsaugoti draustiniuose, kurie sudarytų palankesnes sąlygas pakaitinių buveinių formavimuisi saugomų buveinių aplinkoje. Iš viso ne griežtos apsaugos BAST siektina užtikrinti 60-70 % viso geros būklės 9050 buveinių ploto. Jas parenkant pagal galimybes užtikrinama sinergija su *Clanga pomarina* ir *Strix uralensis* apsauga.
- Reikšminga dalis 9050 buveinių šiuo metu yra 2 tipo augavietėse. Dalis tokių buveinių potencialiai gali būti saugoma gamtiniuose draustiniuose jas periodiškai iškertant ir sudarant prielaidas susiformuoti pakaitinėms buveinėms gretimuose plotuose, tačiau siektina, kad jos nesudarytų daugiau kaip 10 % palankaus referencinio ploto.

9060 Spygliuočių miškų ant fliuvioglacialinių ozų buveinių plotai yra per maži augaviečių palankumo tendencijų nustatymui, todėl jos neskirstytos į atskirus tipus.

Buveinės yra inventorizuotos šiose augavietėse: Lcl, Lcp, Ldp, Nal, **Nbl, Ncl, Ncp**, Ndp, Nds, Pcn, **Šal, Šbl, Šcl**, Šcp Šdp, Šds ir Ucl (potencialiai tinkamiausios augavietės yra pažymėtos patamsintu šriftu).

<i>Buveinės tipas</i>	9060	Komentarai
Apsaugos lygmuo		
Aukščiausias	GR (+!)	GR draudžiami kirtimai, kita ūkinė veikla. GR šių buveinių plotas yra itin mažas. Esamomis sąlygomis šis apsaugos lygmuo potencialiai nėra tinkamas, tačiau taikant kontroliuojamus gaisrus ir/ar ganiavą būtų palankus buveinių apsaugai.
Vidutinis	BAST, GKD inventorizuotos buveinės ² (±)	BAST saugomose ir GKD išskirtose buveinėse leidžiami atrankiniai ir sanitariniai kirtimai ² . Atrankiniai ir sanitariniai kirtimai turi mažesnę neigiamą poveikį buveinių plotui ir būklei, palyginus su daugeliu kitų EB svarbos miško buveinių, nes buveinėms nekeliama aukšti medynų brandos ir negyvos medienos kiekio reikalavimai. Buveinių struktūros palaikymui, rūšinei sudėčiai svarbus žolėdžių ekstensyvus ganymas, periodiškai gaisrai. Medynų kaitos užtikrinimui, ypač pušų dominuojamuose medynuose, būtina formuoti pakaitines buveines palankaus referencinio ploto palaikymui.
Žemiausias	IIA gr. (±)	Atvejiniai kirtimai potencialiai neigiamai įtakoja buveinių plotą, tačiau kartu atvejiniai kirtimai užtikrina buveinių atsinaujinimą. Tikslinga užtikrinti artimesnę natūraliai augavietėms būdingą medynų kaitos dinamiką periodiškai taikant kontroliuojamus gaisrus.
Nulinis	IIB ir III gr. (±) IV gr. (-!)	Galimi visi pagrindiniai, sanitariniai kirtimai. Medynas paprastai iškertamas nepasiekęs gamtinės brandos. Atkūrimo reglamentavimas ir praktika, einamieji kirtimai gali įtakoti medynų rūšinės sudėties ir medyno tankumo kaitą. Tai viena iš nedaugelio buveinių tipų, kuriose apsauga galėtų būti lengviau suderinama su IIB grupės miškams keliamais tikslais. Duomenų trūkumas neleidžia įvertinti ūkinio naudojimo IV gr. miškuose įtakos buveinių būklei ir plotui, tačiau atsižvelgiant į nedidelį buveinių plotą šalyje ir potencialią ūkinės veiklos įtaką tikslinga įtraukti didesnę dalį buveinių į BAST, GKD ar bent IIA gr. miškus ir tokiu būdu sudaryti prielaidas pakankamo referencinio ploto užtikrinimui.

¹ – 2004 m. kovo 15 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 276 „Dėl bendrųjų buveinių ar paukščių apsaugai svarbių teritorijų nuostatų patvirtinimo“.

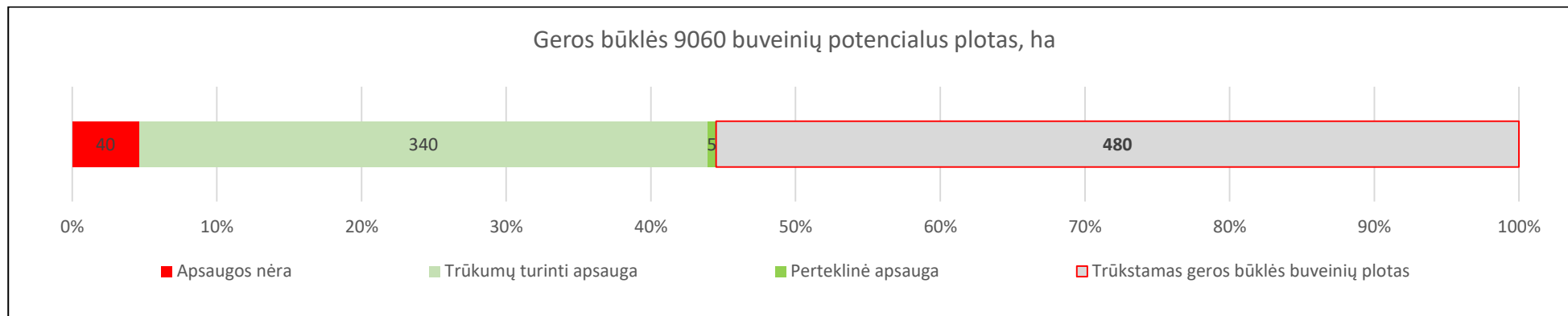
PAST išskirtose mažųjų erelių rėksnių, jūrinių erelių, vapsvaėdžių, uralinių pelėdų, juodųjų gandrų ir kurtinių veisimosi vietose draudžiami pagrindiniai, bet leidžiami sanitariniai kirtimai.

² – Specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatymas.

II B gr. miškuose apsaugos tinkamumas dalyje augaviečių negalėjo būti įvertintas dėl mažo šios grupės miškuose inventorizuotų buveinių ploto.

Apskaičiavus geros būklės 9060 buveinių potencialų plotą skirtingo apsaugos lygmens teritorijose nustatytas apie 480 ha trūkumas (9 pav.), kuris turėtų būti išspręstas vykdant BĮST plėtrą ar gerinant nepakankamai apsaugotų buveinių apsaugą ir taip didinant geros būklės buveinių dalį.

9 pav. Geros būklės 9060 buveinių potencialus plotas

Pakankamo geros būklės 9060 buveinių ploto užtikrinimui išskiriant papildomus saugotinus plotus atsižvelgta į šiuos aspektus:

- Griežta apsauga nėra palanki šių buveinių apsaugai. Ji potencialiai galėtų būti taikoma saugomuose buveinių kompleksuose, kuriuose mozaikiškos struktūros palaikymui būtų taikomas ekstensyvus ganymas ir ar paklotės gaisrų imitavimas.
- Potencialių buveinių formavimosi plotų atranka pagal augavietes yra komplikuoata, todėl plėtojant BĮST turėtų būti orientuojamasi į jau inventorizuotų buveinių plotų apsaugą plėtojant BAST ir draustinių lygmeniu saugomų teritorijų tinklą, tačiau pakankamas geros būklės buveinių plotas gali būti užtikrintas tik pakoreguojant teisės aktus reglamentuojančius miškų naudojimą buveinių plotuose. Jose turėtų būti leidžiami tik specialieji kirtimai.
- 9060 buveinių efektyvesnei apsaugai tikslinga parengti gaires IIB grupės miškų ir buveinių apsaugos suderinimui.
- Užtikrinus visų jau išskirtų 9060 buveinių apsaugą geros būklės buveinių pakankamo ploto užtikrinimui dar reikėtų atkurti apie 200 ha buveinių.

9070 Medžiais apaugusių ganyklų buveinių fragmentai yra augavietėse, kurios būdingos 9020*, 9050 ir 9010* buveinėms.

<i>Buveinės tipas</i>	9070	Komentarai
<i>Apsaugos lygmuo</i>		
Aukščiausias	GR (+!)	GR draudžiami kirtimai, kita ūkinė veikla. GR šių buveinių plotas yra nedidelis. Ūkinės veiklos apribojimai sudaro sunkumų buveinių būklės užtikrinimui, nes būtina ganiava. Norint sudaryti tam prielaidas turi būti išskirtos reguliuojamos apsaugos zonos. Tai užtikrinus, griežta apsauga būtų palanki buveinių išsaugojimui.
Vidutinis	BAST, GKD ² (-!)	Buveinių palaikymui miško kirtimo reglamentavimo tvarka yra sunkiai pritaikoma. Didžiojoje dalyje buveinių išvis neįtakotas miškas. Žemės naudmenų deklaravimo tvarka sudaro prielaidas tik jau esančių buveinių išsaugojimui, bet ne jų formavimui. Taip pat nesudaromos prielaidos pavienių lazdynų krūmų ar kadagių išsaugojimui. Išlieka didelė pavienių medžių sunaikinimo grėsmė. Būtina sukurti palankesnes prielaidas ekstensyvos agro-miškininkystės vystymui. BAST ir GKD būtina įgyvendinti buveinių atkūrimo ir palaikymo projektus.
Žemiausias	IIA gr. (-!)	<i>Kaip ir vidutinio apsaugos lygmens atveju</i>
Nulinis	III, IV gr. (-!)	<i>Kaip ir vidutinio apsaugos lygmens atveju</i>

¹ – 2004 m. kovo 15 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 276 „Dėl bendrųjų buveinių ar paukščių apsaugai svarbių teritorijų nuostatų patvirtinimo“.

PAST išskirtose mažųjų erelių rėksnių, jūrinių erelių, vapsvaėdžių, uralinių pelėdų, juodųjų gandrų ir kurtinių veisimosi vietose draudžiami pagrindiniai, bet leidžiami sanitariniai kirtimai.

² – Specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatymas.

II B gr. miškuose apsaugos tinkamumas dalyje augaviečių negalėjo būti įvertintas dėl mažo šios grupės miškuose inventorizuotų buveinių ploto.

9070 buveinių apsaugos reglamentavimas šiuo metu nesudaro prielaidų geros būklės buveinių formavimuisi ir palaikymui. **Beveik visas siekiamas geros būklės buveinių plotas (788 ha) turi būti atkurtas. Buveinių perspektyvos labai priklauso nuo ekstensyvos agro-miškininkystės plėtros (tinkamo reglamentavimo ir skatinimo mechanizmo).**

Pakankamo geros būklės 9070 buveinių ploto užtikrinimui išskiriant papildomus saugotinus plotus atsižvelgta į šiuos aspektus:

- Buveinės turėtų būti saugomos BAST, o jų apsaugai turėtų būti paruoštas specialus reglamentas. Nacionaliniu mastu buveines palankiausia būtų saugoti draustiniuose. Rezervatuose turėtų būti užtikrinama reikalinga žolėdžių įtaka, turėtų būti išskirtos reguliuojamos apsaugos zonos.
- Buveinių atkūrimui ir apsaugai skirtų teritorijų atranka sietina su tikslinių rūšių išsaugojimu *Agrimonia pilosa*, *Cypripedium calceolus*, *Dianthus arenarius*, *Osmoderma eremita*, *Coracias garulus*.
- Buveinių apsauga turėtų būti derinama su agro-miškininkystės taikymu, ekotonų, aikštelių palaikymu kitose buveinėse (9020*, 9010*, 9050) ar potencialiose jų formavimosi augavietėse, taip pat mišku neapaugusių pievų, pelkių buveinių palaikymu miškų periferijoje. Buveinių formavimas įvairių buveinių kompleksuose potencialiai perspektyvesnis ir turintis didesnę ekologinę prasmę nei išskirtų nedidelių buveinių fragmentų palaikymas intensyviai naudojamame kraštovaizdyje.

9080* Pelkėtų lapuočių miškų buveinių 1 tipo augavietėms priskirtos: Lal, Lbl, Lcl, Pb, Pbn, **Pc, Pcn, Pd, Pdn**, Ubl, Ubp, **Ucl, Ucp, Ucs, Udp**, Uds.

9080* buveinių 2 tipo augavietėms priskirtos: Ldp, Lds, Pa, Udl (kiek daugiau kaip 400 ha saugoma BAST tinkle)

<i>Buveinės tipas</i>	9080*	
<i>Apsaugos lygmuo</i>		
Aukščiausias	GR (+), išskyrus Pbn, Pcn augavietėse esančias ne geros būklės buveines (-)	GR draudžiami visi kirtimai. <i>Komentarai:</i> Apsaugos režimas yra palankus buveinėms, jei užtikrinamas palankus hidrologinis režimas, kuris <u>priklauso ne tik nuo tiesioginio buveinių sausinimo, bet ir nuo vandens surinkimo baseino hidrologinių pertvarkymų, medyno sukcesijos stadijos apspręsto vandens išgarinimo, klimatinių veiksnių</u> . Neužtikrinus tinkamo hidrologinio režimo griežta apsauga nesudarys prielaidų gerai buveinių būklei ir pilnam augaviečių potencialo išnaudojimui. Juodalksnyų plotas gali mažėti netinkamų atsikūrimui hidrologinių sąlygų teritorijose, kuriose užliejimas (trukmė ir mastas) nesudaro prielaidų juodalksnių atsikūrimui.
Vidutinis	BAST, GKD inventorizuotos buveinės ² , PAST paukščių veisimosi vietos ¹ (±), išskyrus Pdn (-) ir Pbn, Pcn (-!) augavietėse esančias ne geros būklės buveines	BAST saugomose ir GKD išskirtose buveinėse leidžiami atrankiniai ir sanitariniai kirtimai, PAST paukščių veisimosi vietose – sanitariniai kirtimai ^{1, 2} Sanitarinių ir atrankinių kirtimų neigiamas poveikis (žr. informaciją pateikiamą prie 9010* buveinių vidutinio apsaugos lygio) buveinių plotui ir būklei yra potencialiai mažesnis nei 9010*, 9020* ar 9050 buveinių atveju dėl mažesnių medynų brandos ir negyvos medienos kiekių reikalavimų. Buveinių apsaugos tinkamumas yra glaudžiai susijęs su hidrologinių sąlygų užtikrinimu. Tinkamas hidrologinis režimas <u>priklauso ne tik nuo tiesioginio sausinimo, bet ir vandens surinkimo baseino hidrologinių pertvarkymų, medyno sukcesijos stadijos apspręsto vandens išgarinimo, klimatinių veiksnių</u> .
Žemiausias	IIA gr. visose augavietėse (-), išskyrus Pbn, Pcn (-!) augavietėse esančias ne geros būklės buveines	<i>Kaip ir 9010* buveinių atveju</i> Buveinių apsaugos tinkamumas yra glaudžiai susijęs su hidrologinių sąlygų užtikrinimu.
Nulinis	III gr. Pbn, Pcn, Ucp (-!), III gr. kitose augav. (-) IV gr. Pc, Ucl, Udp (-) IV gr. kitose augav. (-!)	<i>Kaip ir 9010* buveinių atveju</i> Buveinių apsaugos tinkamumas yra glaudžiai susijęs su hidrologinių sąlygų užtikrinimu.

¹ – 2004 m. kovo 15 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 276 „Dėl bendrųjų buveinių ar paukščių apsaugai svarbių teritorijų nuostatų patvirtinimo“.

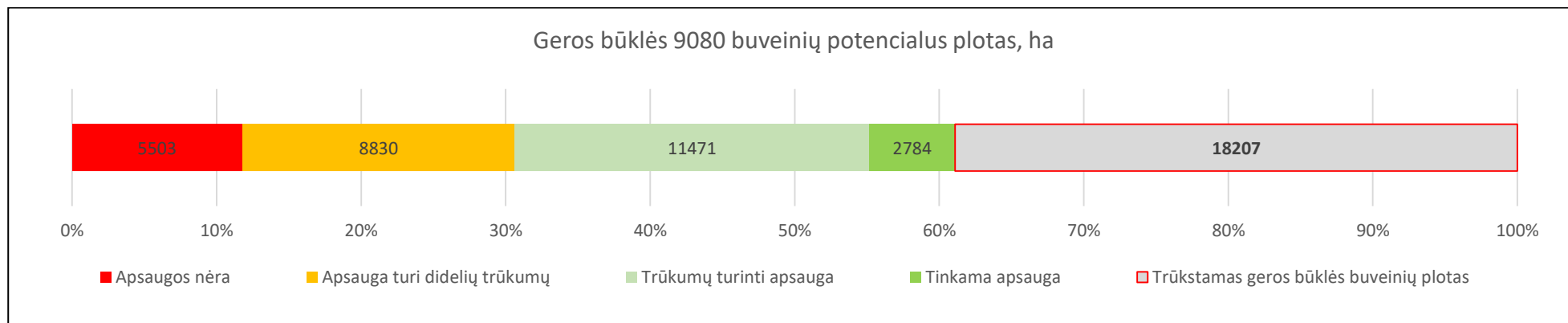
PAST išskirtose mažųjų erelių rėksnių, jūrinių erelių, vapsvaėdžių, uralinių pelėdų, juodųjų gandrų ir kurtinių veisimosi vietose draudžiami pagrindiniai, bet leidžiami sanitariniai kirtimai.

² – Specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatymas.

2 tipo augavietėse esančių buveinių plotas yra įtrauktas į bendrą apskaitą, tačiau jis gali mažėti dėl transformacijos į kitas buveines, be to jose mažiau geros būklės buveinių.

II B gr. miškuose apsaugos tinkamumas dalyje augaviečių negalėjo būti įvertintas dėl mažo šios grupės miškuose inventorizuotų buveinių ploto.

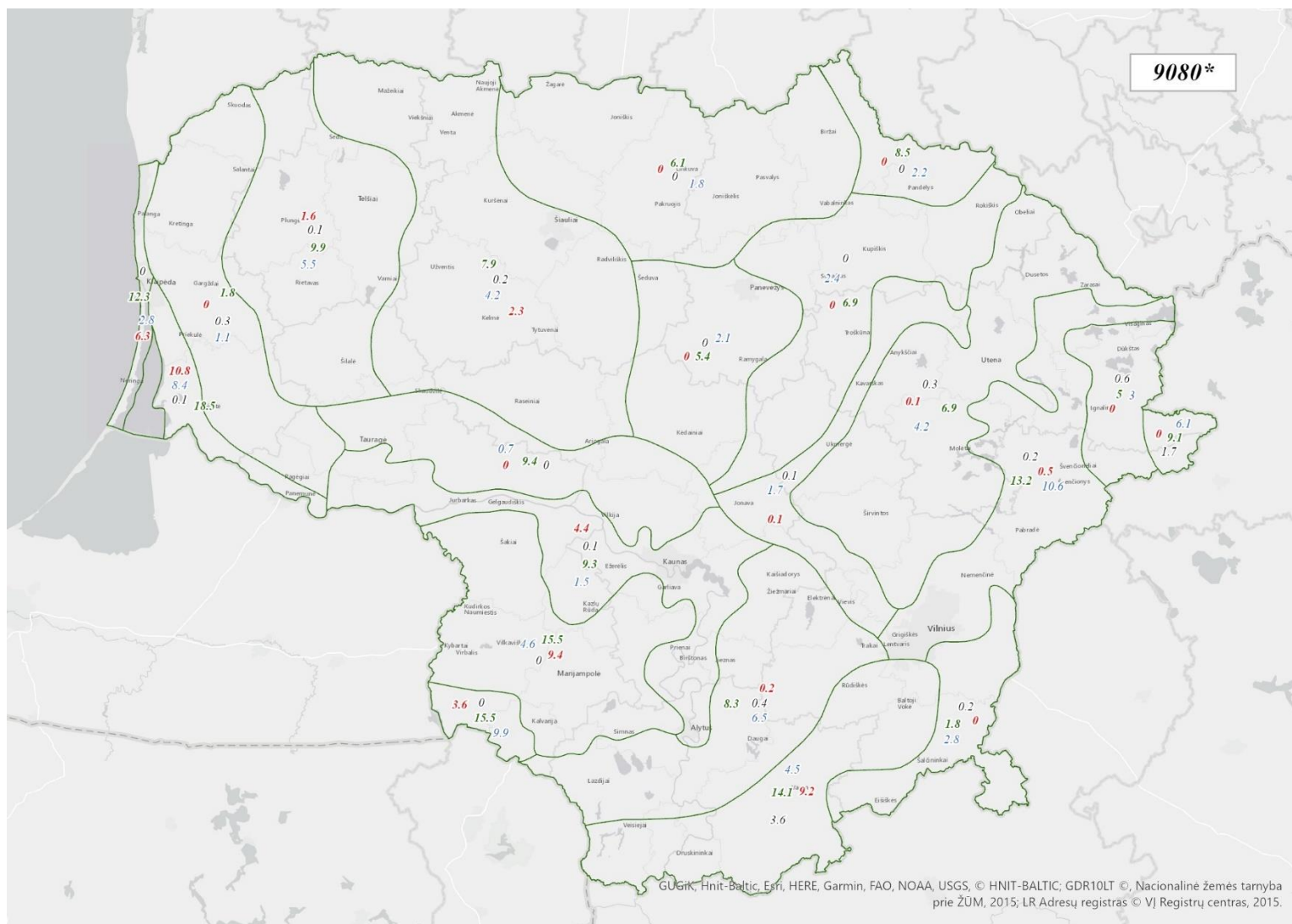
Apskaičiavus geros būklės 9080* buveinių potencialų plotą skirtingo apsaugos lygmens teritorijose nustatytas apie 18 200 ha trūkumas (10 pav.), kuris turėtų būti išspręstas vykdant BĮST plėtrą ar gerinant nepakankamai apsaugotų buveinių apsaugą ir taip didinant geros būklės buveinių dalį.

10 pav. Geros būklės 9080* buveinių potencialus plotas

Išskiriant saugotinus plotus tikslinga atsižvelgti į šiuos aspektus:

- Apsaugai atrenkamos inventorizuotos nepakankamai apsaugotos buveinės ir medynai 1 tipo augavietėse (neatsižvelgiant į medynų brandą). Siekiama įtraukti pilnas hidrologiškai susijusias pelkines ekosistemas, įskaitant ir vandens surinkimo baseiną, derinant su kitų EB svarbos pelkinių ir ne pelkinių buveinių, kurioms svarbus natūralus hidrologinis režimas (pvz. 91D0, 9050, 91E0*), apsaugos poreikiais.
- Siekiant padidinti geros būklės buveinių plotą jau saugomose teritorijose ir numatomose saugoti teritorijose būtina atkurti hidrologinį režimą.
- Griežtos apsaugos režimu tikslinga saugoti apie 30 % BAST saugomo buveinių ploto.
- Šiuo metu saugomos 9080* buveinės netolygiai reprezentuoja palankių joms formuotis augaviečių plotus biogeografiniuose rajonuose, todėl turėtų būti siekiama tolygesnio jų reprezentavimo (11 pav.)

11 pav. Saugomo 9080* buveinių ploto santykinė dalis (%) nuo formavimosi potencialo ploto (BAST – juoda skaičių spalva, GR (absoliuti dauguma yra BAST) – raudona spalva, GKD BAST – žalia spalva ir GKD už BAST ribų – žalia spalva baltu apvadu). Siektinas vidutinis santykinis BAST ir GKD (BAST ir už BAST ribų, neįskaičiuojant GR) saugomas plotas – 10,9 %, GR – 5,9 %

9160 Skroblynų buveinių 1 tipo augavietėms priskirtos: Ldp, Lfp, Ncp, Ncs, Ndp, Nds, Nfp, Nfs, Šcp, Šcs, Šdp, Šds

9160 buveinių 2 tipo augavietėms priskirtos: Ldl, Lcp, Lcs, Lds, Lfs, Ncl, Udp, Uds, Ufp, Ufs, Ufl augavietės. L ir U hidrotipo augavietėse buveinių paplitimas yra susijęs su hidrologiniu režimu. Mažiau apsausintuose ar apsausėjusiuose sunkaus dirvožemio plotuose skroblas pralaimi konkurencinę kovą prieš eglę. Mažiau palankios jam ir lengvo dirvožemio augavietės. 2 tipo augavietėse BAST tinkle yra numatyta saugoti apie 1490 ha 9160 buveinių.

<i>Buveinės tipas</i>	9160	Komentarai
<i>Apsaugos lygmuo</i>		
Aukščiausias	GR (+)	GR draudžiami visi kirtimai. Buveinių būklę ilgalaikėje perspektyvoje apsprendžia augaviečių tinkamumas. Prastėjančios būklės buveines (pvz. didėjant eglių daliai) tikslinga palikti natūraliam vystymuisi.
Vidutinis	BAST ir GKD inventorizuotos buveinės ² ir PAST paukščių veisimosi vietos ¹ (±)	BAST saugomose buveinėse ir GKD inventorizuotose buveinėse galimi atrankiniai ir sanitariniai kirtimai ² , o neišskirtų buveinių (naujai susiformavusiuose) plotuose GKD galimi ir atvejiniai kirtimai. GKD taip pat aktualus rūšinę įvairovę užtikrinantis medyno atkūrimas ir einamieji kirtimai. <i>Aktualūs tie patys bendrieji trūkumai kaip ir 9010* buveinių atveju</i> Skroblaus gebėjimas atželti (atsparumas kanopinių poveikiui, pakantumas šešėliui) daro jį konkurencinga rūšimi, kuri linkusi plisti tinkamose augavietėse, jei nepašalinama miško atsikūrimo ir ugdymo laikotarpis. GKD vykdant atvejinius kirtimus svarbu užtikrinti būdingą rūšinę įvairovę atsikuriant medynams. Tai gali būti pasiekta tinkamu reglamentavimu. Galiojantys miško atkūrimo ir įveisimo nuostatuose numatyta galimybė IIA ir III gr. ir privačiuose miškuose atsikurti skroblynams, bet nėra aišku kokių mastu šia galimybe yra pasinaudojama. Dėl klimato kaitos ir 9160 buveinių apsaugos galimas 9020* buveinių ploto mažėjimas. Į tai turėtų būti atsižvelgiama numatant medynų atkūrimo reglamentavimą.
Žemiausias	IIA gr. (–) išskyrus Ncp (±)	<i>Kaip ir 9010* buveinių atveju</i>
Nulinis	III, IV gr. (–!), išskyrus III gr. Ncp, Nfs (–)	<i>Kaip ir 9010* buveinių atveju</i>

¹ – 2004 m. kovo 15 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 276 „Dėl bendrųjų buveinių ar paukščių apsaugai svarbių teritorijų nuostatų patvirtinimo“.

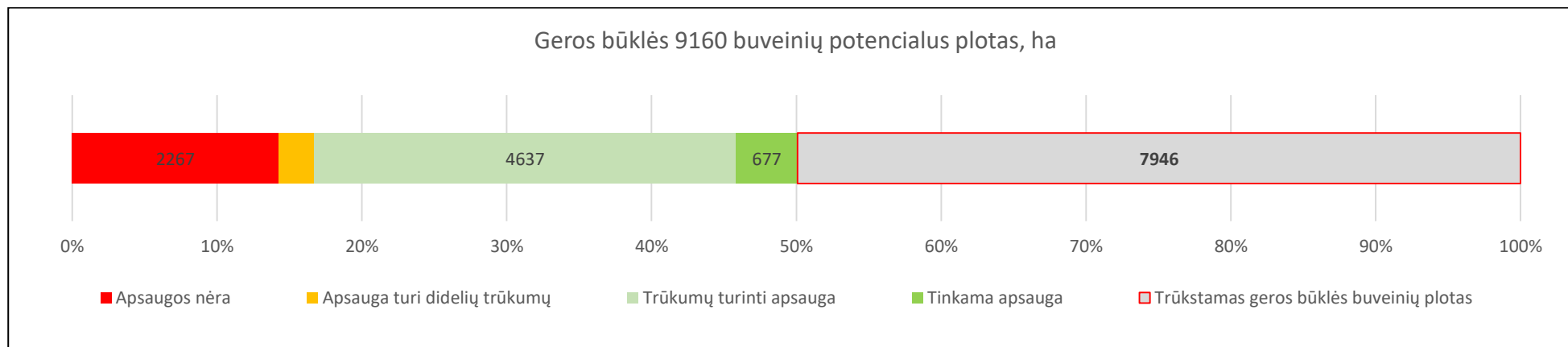
PAST išskirtose mažųjų erelių rėksnių, jūrinių erelių, vapsvaėdžių, uralinių pelėdų, juodųjų gandrų ir kurtinių veisimosi vietose draudžiami pagrindiniai, bet leidžiami sanitariniai kirtimai.

² – Specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatymas.

2 tipo augavietėse esančių buveinių plotas yra įtrauktas į bendrą apskaitą, tačiau jis gali mažėti dėl transformacijos į kitas buveines, be to jose mažiau geros būklės buveinių.

II B gr. miškuose apsaugos tinkamumas dalyje augaviečių negalėjo būti įvertintas dėl mažo šios grupės miškuose inventorizuotų buveinių ploto.

Apskaičiavus geros būklės 9160 buveinių potencialų plotą skirtingo apsaugos lygmens teritorijose nustatytas apie 7 800 ha trūkumas (12 pav.), kuris turėtų būti išspręstas vykdant BĮST plėtrą ar gerinant nepakankamai apsaugotų buveinių apsaugą ir taip didinant geros būklės buveinių dalį.

12 pav. Geros būklės 9160 buveinių potencialus plotas

Išskiriant saugotinus plotus tikslinga atsižvelgti į šiuos aspektus:

- Apsaugai atrenkamos arba inventorizuotos nepakankamai apsaugotos buveinės arba medynai 1 tipo augavietėse besiribojančiose su esamomis buveinėmis.
- Reikšmingą papildomai reikiamą apsaugoti buveinių ploto dalį (20–30 %) tikslinga suformuoti ir saugoti jau išskirtuose BAST pakoreguojant šioms teritorijoms keliamus tikslus. Griežtos apsaugos būdu tikslinga saugoti 10-12 % nuo BAST saugomo ploto.

9180* Griovių ir šlaitų miškų buveinių 1 tipo augavietėms priskirtos: Šcl, Šcp, Šcs, Šdp, Šds.

9180* buveinių 2 tipo augavietėms priskirtos: Lcp, Ldp, Lds, Ncl, Ncp, Ndp, Nds, Nfs augavietės, kuriose BAST saugomos buveinės sudaro apie 650 ha.

<i>Buveinės tipas</i>	9180*	Komentarai
Apsaugos lygmuo		
Aukščiausias	GR (+), GR Šcl, Šcp augavietėse (+!)	GR draudžiami visi kirtimai. Griežtos apsaugos poreikis šių buveinių palankaus ploto ir geros būklės užtikrinimui nėra didelis, nes buveinėms nekeliami aukšti brandos ir negyvos medienos reikalavimai. Tačiau dalis buveinių palankiausiose (Šds, Šdp, Šds) augavietėse galėtų būti saugoma griežtu režimu. Šcl ir Šcp augavietėse dalyje buveinių, priklausomai nuo šlaito ekspozicijos, gruntinio vandens išsikrovimo vietų ir kitų veiksnių apspręstų mikroklimatinių ypatumų galima kaita į 9050 buveines
Vidutinis	BAST, GKD inventorizuotos buveinės ² , PAST paukščių veisimosi vietos ¹ (+), išskyrus Šcl, Šcp augavietėse (±).	BAST saugomose ir GKD išskirtos buveinėse leidžiami atrankiniai ir/ar sanitariniai kirtimai, kurių bendrieji trūkumai yra aptarti 9010* buveinių atveju, yra mažiau aktualūs šioms buveinėms. Mažiau palankių augaviečių įtraukimas į buveinių apsaugos plotus potencialiai turėtų didesnę įtaką geros būklės buveinių plotui.
Žemiausias	IIA gr (-)	Galimi atvejiniai kirtimai, kurie mažina buveinių plotą. Kirtimų įtaka būklei yra mažiau išreikšta. Be to, atvejinių kirtimų taikymas šlaituose sąlygoja dirvos eroziją. <i>Galimas sprendimas</i> – atvejinių kirtimų atsisakymas šlaituose II gr. miškuose. Tai leistų padidinti buveinių santykinį plotą būdingose augavietėse ir kartu sumažinti vandens sukeltos dirvos erozijos galimybes.
Nulinis	II B, III, IV gr. visose augavietėse (-), išskyrus Šcl, Šcp (-!)	Galimi visi pagrindiniai kirtimai, tik miško kirtimo taisyklėse plynų kirtimų plotas yra apribotas 15–45° šlaituose, statesniuose – plyni kirtimai negalimi. Leidžiami kirtimai reikšmingai įtakoja buveinių plotą ir būklę.

¹ – 2004 m. kovo 15 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 276 „Dėl bendrųjų buveinių ar paukščių apsaugai svarbių teritorijų nuostatų patvirtinimo“.

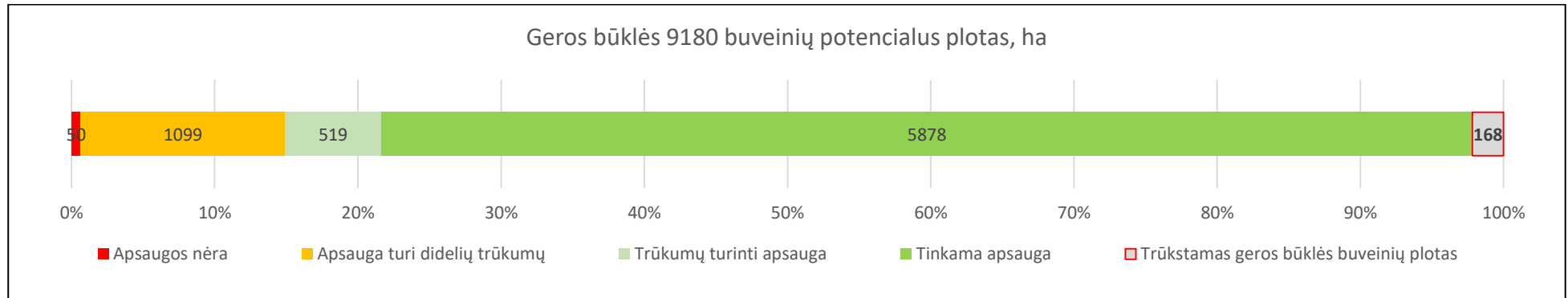
PAST išskirtose mažųjų erelių rėksnių, jūrinių erelių, vapsvaėdžių, uralinių pelėdų, juodųjų gandrų ir kurtinių veisimosi vietose draudžiami pagrindiniai, bet leidžiami sanitariniai kirtimai.

² – Specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatymas.

2 tipo augavietėse esančių buveinių plotas yra įtrauktas į bendrą apskaitą, tačiau jis gali mažėti dėl transformacijos į kitas buveines, be to jose mažiau geros būklės buveinių.

II B gr. miškuose apsaugos tinkamumas dalyje augaviečių negalėjo būti įvertintas dėl mažo šios grupės miškuose inventorizuotų buveinių ploto.

Apskaičiavus geros būklės 9180* buveinių potencialų plotą skirtingo apsaugos lygmens teritorijose nustatytas apie 470 ha trūkumas (14 pav.), kuris turėtų būti išspręstas vykdant BĮST plėtrą ar gerinant nepakankamai apsaugotų buveinių apsaugą ir taip didinant geros būklės buveinių dalį.

14 pav. Geros būklės 9180* buveinių potencialus plotas

Išskiriant saugotinus plotus tikslinga atsižvelgti į šiuos aspektus:

- Apsaugai atrenkamos inventorizuotos nepakankamai apsaugotos buveinės.
- Tikslinga dalį buveinių saugoti griežtos apsaugos režimu derinant su rūšių apsauga (*Cucujus cinnaberinus*, *Osmoderma eremita*, *Barbastella barbastellus*, *Myotis dasycneme*, *Leiopicus medius*).

9190 Sausųjų ažuolynų buveinių inventorizuoti plotai per maži augaviečių palankumo tendencijų nustatymui, todėl jos neskirstytos į atskirus tipus.

Buveinės yra inventorizuotos šiose augavietėse: Lcp, **Nbl**, Nbp, Ncl, Ncp, Ncs, Šcp, Šdp. Potencialiai tinkamiausia yra Nbl augavietė. Buveinės gali formuotis tik jūrinio klimato įtakoje, todėl paplitusios tik šalies pietvakariuose penkiuose biogeografiniuose rajonuose: Kuršių marių pamario, vakarų ir vidurio žemaičių, Nemuno paslėnių ir siaurinių Panemunių rajonuose.

<i>Buveinės tipas</i>	9190	Komentarai
<i>Apsaugos lygmuo</i>		
Aukščiausias	GR šių buveinių nėra (+*)	Griežta apsauga galėtų būti taikoma tik užtikrinus būtinus trikdžius (kontroliuojamus gaisrus, ganiavą)
Vidutinis	BAST, GKD inventorizuotos buveinės ² (±)	BAST saugomose ir GKD išskirtose buveinėse leidžiami atrankiniai ir sanitariniai kirtimai ² , PAST paukščių veisimosi vietose buveinių nėra išskirta. <i>Kaip aptarta 9010* buveinių atveju.</i> Buveinių struktūros palaikymui medynų atsikūrimui svarbus žolėdžių ekstensyvus ganymas, periodiški gaisrai. Šie trikdžiai turėtų būti užtikrinti bent jau BAST saugomose buveinėse.
Žemiausias	IIA gr. (-)	<i>Kaip ir 9010* buveinių atveju</i>
Nulinis	III, IV gr. (-!)	<i>Kaip ir 9010* buveinių atveju.</i>

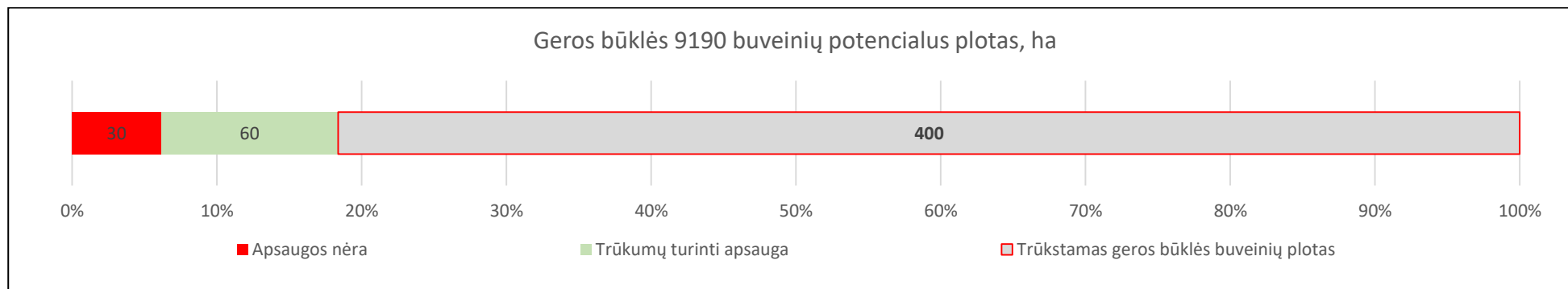
¹ – 2004 m. kovo 15 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 276 „Dėl bendrųjų buveinių ar paukščių apsaugai svarbių teritorijų nuostatų patvirtinimo“.

PAST išskirtose mažųjų erelių rėksnių, jūrinių erelių, vapsvaėdžių, uralinių pelėdų, juodųjų gandrų ir kurtinių veisimosi vietose draudžiami pagrindiniai, bet leidžiami sanitariniai kirtimai.

² – Specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatymas.

II B gr. miškuose apsaugos tinkamumas dalyje augaviečių negalėjo būti įvertintas dėl mažo šios grupės miškuose inventorizuotų buveinių ploto.

Apskaičiavus geros būklės 9190 buveinių potencialų plotą skirtingo apsaugos lygmens teritorijose nustatytas apie 400 ha trūkumas (**15 pav.**), kuris turėtų būti išspręstas vykdant BĮST plėtrą ar gerinant nepakankamai apsaugotų buveinių apsaugą ir taip didinant geros būklės buveinių dalį.

15 pav. Geros būklės 9190 buveinių potencialus plotas

Išskiriant saugotinus plotus tikslinga atsižvelgti į šiuos aspektus:

- Apsaugai atrenkamos inventorizuotos nepakankamai apsaugotos buveinės, gretimi į Nbl augavietes patenkantys plotai, kuriuose ąžuolai sudaro reikšmingą 1 ardo dalį (pagal miškotvarkos duomenis). Naujai formuojamos buveinės turi patekti į buveinių būdingo paplitimo arealą.
- Buveinių apsauga turėtų būti derinama su agro-miškininkystės taikymu, ekotonų, aikštelių palaikymu kitose miško buveinėse (9020*, 9010*, 9050), taip pat pievų buveinių palaikymu potencialių buveinių periferijoje.

91D0* Pelkinių miškų buveinių 1 tipo augavietėms priskirtos: Lbl, **Pa, Pan, Pb, Pbn**, Pc, Ual, **Ubl, Ubp**, Ucl, Ucp, Ucs

91D0* buveinių 2 tipo augavietėms priskirtos Pcn augavietės, kuriose atsikuriant ar atkuriant hidrologinį režimą tikėtinas reikšmingas 91D0* buveinių ploto mažėjimas atsikuriant 9080* buveinėms. BAST numatomos saugoti jų plotas sudaro apie 800 ha

<i>Buveinės tipas</i>	91D0*	Komentarai
<i>Apsaugos lygmuo</i>		
Aukščiausias	GR (+), išskyrus Pbn augavietėse esančias ne geros būklės buveines (-)	GR draudžiami visi kirtimai. Griežtas apsaugos režimas yra palankus buveinėms, jei užtikrinamas palankus hidrologinis režimas, kuris priklauso nuo buveinių sausinimo, medynų sukcesijos stadijos apspręsto vandens išgarinimo ir klimatinų veiksnių. Aplinkinių teritorijų sausinimas per bendrą gruntinio lygio pažeminimą labiau įtakoja buveines mažesniuose pelkiniuose kompleksuose, L ir U augavietėse. Neužtikrinus tinkamo hidrologinio režimo griežta apsauga nesudarys prielaidų gerai buveinių būklei ir pilnam augaviečių potencialo išnaudojimui. Dalyje plotų, ypač Pb augavietėse, sėkms, ypač veikiant klimato kaitos sąlygotiems kritulių vandens balanso pokyčiams, gali apspręsti nedidelės dalies buveinių būklės blogėjimą. Kuo didesnis pelkinis kompleksas, mažesnė sausinimo įtaka ir palankesnis kritulių vandens balanso rajonas, tuo mažiau tikėtini neigiami pokyčiai.
Vidutinis	BAST, GKD inventorizuotos buveinės ² , PAST paukščių veisimosi vietos ¹ (±), išskyrus Pbn augavietėse esančias ne geros būklės buveines (-)	BAST saugomose ir GKD išskirtose buveinėse leidžiami atrankiniai ir sanitariniai kirtimai, PAST paukščių veisimosi vietose – sanitariniai kirtimai ^{1, 2} . Nepažeisto hidrologinio režimo sąlygomis galimi kirtimai potencialiai neturėtų reikšmingos neigiamos įtakos bendram buveinių plotui, bet apspręstų mažesnę geros būklės buveinių plotą.
Žemiausias	IIA gr. (-), išskyrus Pa, Ubl, jei būklė gera ar nenustatyta (±)	<i>Kaip ir 9010* buveinių atveju</i> Buveinių apsaugos tinkamumas yra glaudžiai susijęs su hidrologinių sąlygų užtikrinimu. Neigiami veiksniai (galimi kirtimai ir hidrologinio režimo pakeitimai) ribotai mažina buveinių plotą Pa augavietėse (iki 1,5 karto), reikšmingiau – kitose augavietėse, bet daugumoje atvejų IIA gr. miškuose apspėndžia mažą (mažiau nei 50 %) geros būklės buveinių plotą. <i>Galimi sprendimai</i> – apsaugos lygio kėlimas turėtų būti derinamas su hidrologinio režimo atkūrimu.
Nulinis	III gr. Pa augavietėse, jei būklė gera ar nenustatyta (±); III gr. Lbl, Pcn (-!); III gr. kitose augav. (-); IV gr. Lbl, Pc, Pcn (-!), kitose augav. (-)	III, IV gr. miškuose galimi visi pagrindiniai, sanitariniai kirtimai. Medynas paprastai iškertamas nepasiekęs gamtinės brandos. III gr. miškuose, pagal turimus duomenis, neigiamas įvairių veiksnių poveikis buveinių plotui Pa, Pan augavietėse yra panašus kaip ir IIA gr. miškuose. Kitose augavietėse – didesnis. Buveinių būklė blogiausia IV gr. miškuose. <i>Galimi sprendimai</i> – apsaugos lygio kėlimas turėtų būti derinamas su hidrologinio režimo atkūrimu.

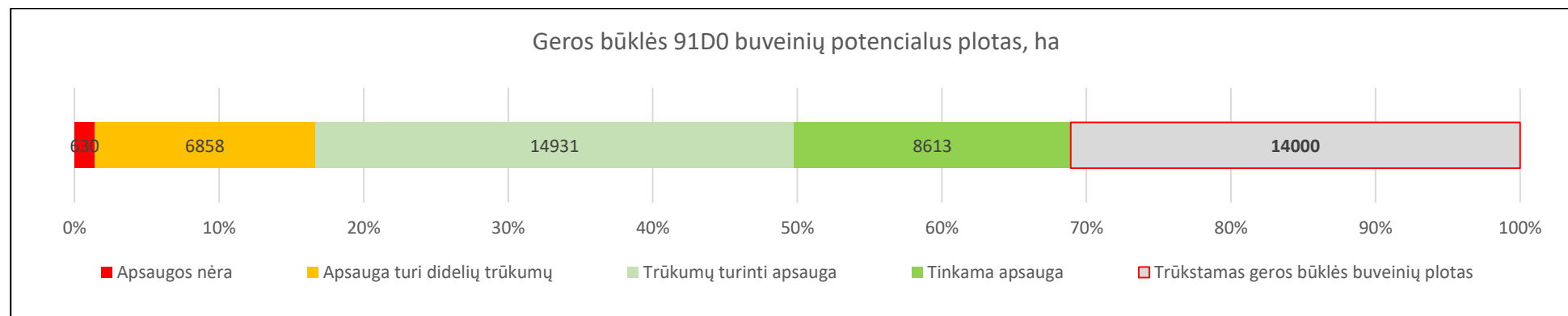
¹ – 2004 m. kovo 15 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 276 „Dėl bendrųjų buveinių ar paukščių apsaugai svarbių teritorijų nuostatų patvirtinimo“.

PAST išskirtose mažųjų erelių rėksnių, jūrinių erelių, vapsvaėdžių, uralinių pelėdų, juodųjų gandrų ir kurtinių veisimosi vietose draudžiami pagrindiniai, bet leidžiami sanitariniai kirtimai.

² – Specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatymas.

2 tipo augavietėse esančių buveinių plotas yra įtrauktas į bendrą apskaitą, tačiau jis gali mažėti dėl transformacijos į kitas buveines, be to jose mažiau geros būklės buveinių. II B gr. miškuose apsaugos tinkamumas dalyje augaviečių negalėjo būti įvertintas dėl mažo šios grupės miškuose inventorizuotų buveinių ploto.

Apskaičiuavus geros būklės 91D0* buveinių potencialų plotą skirtingo apsaugos lygmens teritorijose nustatytas apie 14000 ha trūkumas (16 pav.), kuris turėtų būti išspręstas vykdant BĮST plėtrą ar gerinant nepakankamai apsaugotų buveinių apsaugą ir taip didinant geros būklės buveinių dalį.

16 pav. Geros būklės 91D0* buveinių potencialus plotas

Išskiriant saugotinus plotus tikslinga atsižvelgti į šiuos aspektus:

- Apsaugai atrenkamos inventorizuotos nepakankamai apsaugotos buveinės ir besiribojantys medynai 1 tipo augavietėse (neatsižvelgiant į medynų brandą). Siekiama į saugomą teritoriją įtraukti pilnas hidrologiškai susijusias pelkines ekosistemas, įskaitant ir vandens surinkimo baseinus, derinant su kitų EB svarbos pelkinių ir nepelkinių buveinių, kurioms svarbus natūralus hidrologinis režimas (pvz. 9080*, 9050, 91E0*), apsaugos poreikiais. Svarbu įtraukti periferines derlingesnes iš Pb į Pc augavietes pereinančius plotus, svarbius nedidelius plotus sudarančių 91D0 c ir d* (tarpinio tipo raistų ir kimininių eglynų) potipių formavimuisi.
- Tinkamą buveinių apsaugą jau įsteigtose saugomose teritorijose ir numatomose saugoti teritorijose galima užtikrinti tik atkuriant pažeistą hidrologinį režimą.
- Didžiojoje 91D0* buveinių tipui palankių augaviečių dalyje yra susiformavusios buveinės. Siektinas geros būklės buveinių plotas gali būti pasiektas tinkamu (griežtos apsaugos režimu) saugant didžiąją buveinių dalį (ne mažiau 31000 ha geros būklės buveinių) ir tikslinant BAST saugomų buveinių apsaugos reglamentą (leidžiant tik specialiuosius kirtimus).

91E0* Aliuvinių miškų buveinių 1 tipo augavietėms priskirtos: Lcl, **Ldl, Ldp, Lds**, Lfl, Lfp, Pc, Pcn, Pd, Pdn, Šcl, Šcp, Šcs, Šdp, Šds, **Ucl, Udl, Udp, Uds**, Ufl, Ufp, Ufs

91E0* buveinių 2 tipo augavietėms priskirtos: Lcp, Lcs, Lfs, Ncl, Nds, Nfp, Pa, Pb, Pbn, Ucp, Ucs, kuriose BAST numatyta saugoti apie 1080 ha.

<i>Buveinės tipas</i>	91E0*	Komentarai
<i>Apsaugos lygmuo</i>		
Aukščiausias	GR optimaliose augavietėse (+);	GR draudžiami visi kirtimai. Griežtas apsaugos režimas yra palankus buveinėms, tačiau svarbu, kad griežtai apsaugai parinktose teritorijose saugomos buveinės būtų optimaliose (1 tipo) augavietėse ir būtų užtikrinamas palankus hidrologinis režimas, kuris priklauso nuo tiesioginio sausinimo, gretimų vandens telkinių hidrologinio režimo ir klimatinų veiksnių.
Vidutinis	BAST, GKD inventorizuotos buveinės ² , PAST paukščių veisimosi vietos ¹ (±)	BAST saugomose ir GKD išskirtose buveinėse leidžiami atrankiniai ir sanitariniai kirtimai, PAST paukščių veisimosi vietose – sanitariniai kirtimai ^{1,2} . Tinkamos augavietės ir palankus hidrologinis režimas yra svarbesni buveinių geros būklės ir ploto užtikrinimui nei leidžiami kirtimai.
Žemiausias	IIA gr. (–), išskyrus Pc, Pd, Pdn, Ucl (±)	<i>Kaip ir 9010* buveinių atveju</i> Tinkamos augavietės ir palankus hidrologinis režimas yra kritiniai veiksniai geros būklės buveinių užtikrinimui. Galimi atvejiniai kirtimai daugumoje augaviečių apsprendžia mažesnę santykinę buveinių plotą.
Nulinis	III gr. Pc, Pd, Ucl (±), III gr. kitose augavietėse (–), IV gr. Pc, Pcn, Pd, Pdn, Ucl, Udl (–) IV gr. kitose augavietėse (–!)	<i>Kaip ir 9010* buveinių atveju.</i> Tinkamos augavietės ir palankus hidrologinis režimas yra kritiniai veiksniai buveinių ploto ir geros būklės buveinių užtikrinimui.

¹ – 2004 m. kovo 15 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 276 „Dėl bendrųjų buveinių ar paukščių apsaugai svarbių teritorijų nuostatų patvirtinimo“.

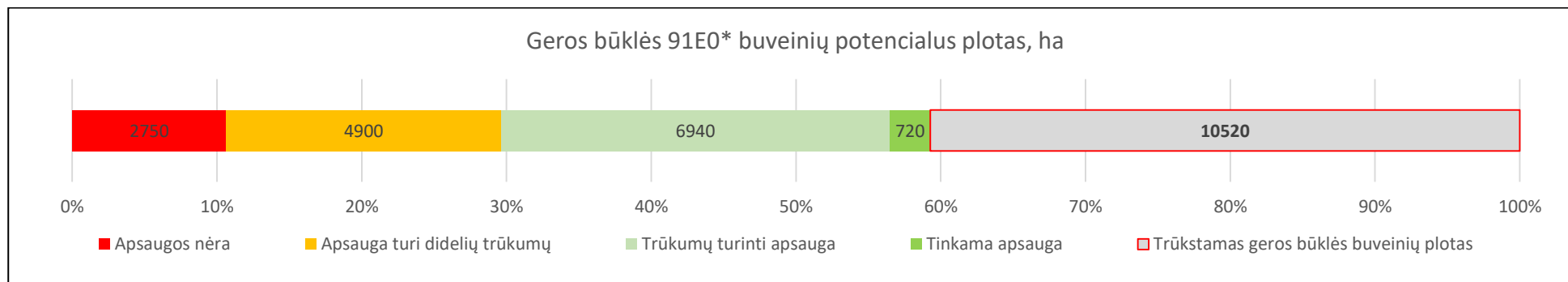
PAST išskirtose mažųjų erelių rėksnių, jūrinių erelių, vapsvaėdžių, uralinių pelėdų, juodųjų gandrų ir kurtinių veisimosi vietose draudžiami pagrindiniai, bet leidžiami sanitariniai kirtimai.

² – Specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatymas.

2 tipo augavietėse esančių buveinių plotas yra įtrauktas į bendrą apskaitą, tačiau jis gali mažėti tinkamos ir trūkumų turinčios apsaugos teritorijose.

II B gr. miškuose apsaugos tinkamumas dalyje augaviečių negalėjo būti įvertintas dėl mažo šios grupės miškuose inventorizuotų buveinių ploto.

Apskaičiavus geros būklės 91E0* buveinių potencialų plotą skirtingo apsaugos lygmens teritorijose nustatytas apie 10 500 ha trūkumas (17 pav.), kuris turėtų būti išspręstas vykdant BĮST plėtrą ar gerinant nepakankamai apsaugotų buveinių apsaugą ir taip didinant geros būklės buveinių dalį.

17 pav. Geros būklės 91E0* buveinių potencialus plotas

Išskiriant saugotinus plotus tikslinga atsižvelgti į šiuos aspektus:

- Apsaugai atrenkamos arba inventorizuotos nepakankamai apsaugotos buveinės ir medynai palankiausiose (paryškintu šriftu išskirtose) augavietėse. Tais atvejais, kai 91E0* buveinės išskiriamos pelkinių kompleksų pakraščiuose, siekiama į saugomas teritorijas įtraukti pilnas hidrologiniai susijusias ekosistemas, įskaitant ir vandens surinkimo baseinus.
- Tinkamą buveinių apsaugą jau įsteigtose saugomose teritorijose ir numatomose saugoti teritorijose galima užtikrinti tik atkuriant natūralų hidrologinį režimą.

91F0 Paupių guobynų buveinių inventorizuoti plotai per maži augaviečių palankumo tendencijų nustatymui, todėl neskirstytos pagal augaviečių tipus. Buvėnės yra inventorizuotos šiose augavietėse: Lcl, **Lcp**, Lcs, **Ldp**, **Lds**, Lfp, **Lfs**, Ncl, Ncp, Ndp, Nds, Nfp, Šcl, Šcs, **Šdp**, **Šds**, Ucl, Udp, Uds. Potencialiai tinkamiausios yra patamsintos augavietės.

<i>Buveinės tipas</i>	91F0	Komentarai
<i>Apsaugos lygmuo</i>		
Aukščiausias	BAST saugomose buveinėse, GR (+);	GR draudžiami visi kirtimai. Griežta apsauga yra potencialiai vienas iš tinkamiausių buveinių apsaugos būdų, tačiau šiuo būdu saugoma nežymi buveinių ploto dalis. BAST saugomose 91F0 buveinėse be specialiųjų leidžiami ir sanitariniai kirtimai ¹ . Pastarieji pakankamai griežtai reglamentuoti – negali būti kertami plačialapiai brandūs medžiai, šalinama stambi negyva mediena. Svarbu tinkamai aiškiai apibrėžti sanitarinių kirtimų vykdymo EB svarbos buveinėse tvarką ir kontrolės mechanizmus. Plynų sanitarinių kirtimų tikimybė yra labai maža.
Vidutinis	GKD inventorizuotos buveinės ² (±)	BAST saugomose ir GKD išskirtose buveinėse leidžiami atrankiniai ir sanitariniai kirtimai ² , PAST paukščių veisimosi vietose buveinių nėra išskirta. <i>Kaip aptarta 9010* buveinių atveju.</i>
Žemiausias	IIA gr. (-!)	<i>Kaip ir 9010* buveinių atveju</i>
Nulinis	III, IV gr. (-!)	<i>Kaip ir 9010* buveinių atveju.</i>

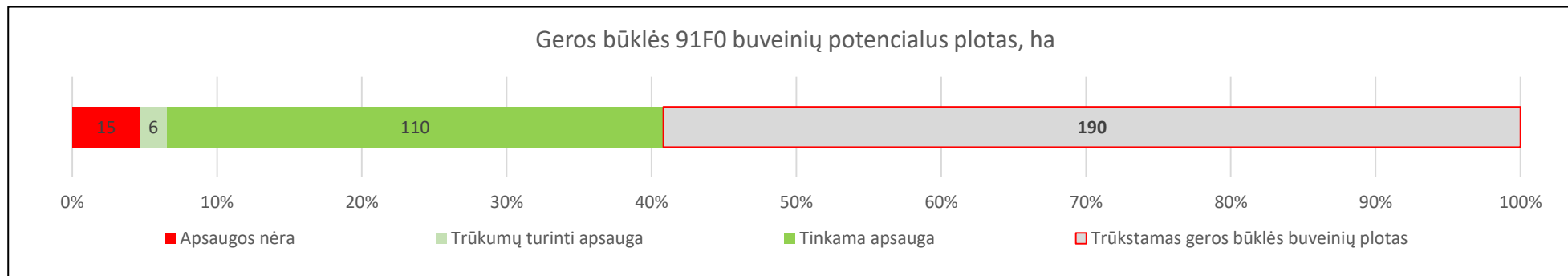
¹ – 2004 m. kovo 15 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 276 „Dėl bendrųjų buveinių ar paukščių apsaugai svarbių teritorijų nuostatų patvirtinimo“.

PAST išskirtose mažųjų erelių rėksnių, jūrinių erelių, vapsvaėdžių, uralinių pelėdų, juodųjų gandrų ir kurtinių veisimosi vietose draudžiami pagrindiniai, bet leidžiami sanitariniai kirtimai.

² – Specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatymas.

II B gr. miškuose apsaugos tinkamumas dalyje augaviečių negalėjo būti įvertintas dėl mažo šios grupės miškuose inventorizuotų buveinių ploto.

Apskaičiavus geros būklės 91F0 buveinių potencialų plotą skirtingo apsaugos lygmens teritorijose nustatytas 190 ha trūkumas (18 pav.), kuris turėtų būti išspręstas vykdant BĮST plėtrą ar gerinant nepakankamai apsaugotų buveinių apsaugą ir taip didinant geros būklės buveinių dalį.

18 pav. Geros būklės 91F0* buveinių potencialus plotas

Išskiriant saugotinus plotus tikslinga atsižvelgti į šiuos aspektus:

- Apsaugai atrenkamos inventorizuotos nepakankamai apsaugotos buveinės ir brandūs ažuolų, uosių ir guobų pirmame arde turintys medynai susiformavę paryškintose augavietėse didžiųjų upių slėniuose atokiau nuo sausinimo sistemų.
- Bent 30 % buveinių turėtų būti saugomos griežtos apsaugos teritorijose.

91T0 Kerpinių pušynų buveinių augavietės: Lal, Nal, Nbl

<i>Buveinės tipas</i>	91T0	Komentarai
<i>Apsaugos lygmuo</i> Aukščiausias	GR (+!);	GR draudžiami visi kirtimai. Griežtas apsaugos režimas būtų palankus buveinėms tik jei būtų užtikrinami buveinių medynus atkuriantys ir struktūrą formuojantys veiksniai, iš kurių svarbiausias yra gaisras. Šiuo metu gaisrai yra operatyviai gesinami, o kontroliuojami gaisrai nėra taikomi. Derlingesnė Nbl augavietėse reikalinga didesnė gaisro įtaka oligotrofiškumo padidinimui, todėl griežta apsauga yra mažiau palanki.
Vidutinis	BAST, GKD inventorizuotos buveinės ² , PAST paukščių veisimosi vietos ¹ (-)	BAST saugomose ir GKD išskirtose buveinėse leidžiami atrankiniai ir sanitariniai kirtimai, PAST paukščių veisimosi vietose – sanitariniai kirtimai ^{1, 2} . <i>Kaip aptarta 9010* buveinių atveju.</i> Tiek atrankiniai, tiek sanitariniai kirtimai neigiamą įtaką daro buveinių būklei, kurios atsikūrimui maža produktyvumo augavietėse reikalingas gana ilgas laiko tarpas.
Žemiausias	IIA gr. (-!)	<i>Kaip ir 9010* buveinių atveju</i>
Nulinis	III, IV gr. (-!)	<i>Kaip ir 9010* buveinių atveju.</i>

¹ – 2004 m. kovo 15 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 276 „Dėl bendrųjų buveinių ar paukščių apsaugai svarbių teritorijų nuostatų patvirtinimo“.

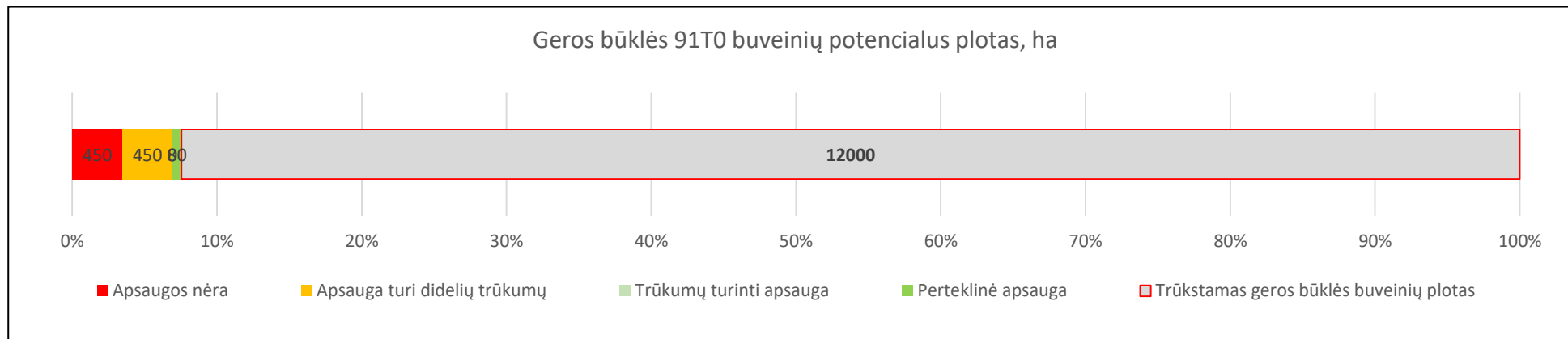
PAST išskirtose mažųjų erelių rėksnių, jūrinių erelių, vapsvaėdžių, uralinių pelėdų, juodųjų gandrų ir kurtinių veisimosi vietose draudžiami pagrindiniai, bet leidžiami sanitariniai kirtimai.

² – Specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatymas.

2 tipo augavietėse esančių buveinių plotas yra įtrauktas į bendrą apskaitą, tačiau jis gali mažėti dėl transformacijos į kitas buveines, be to jose mažiau geros būklės buveinių.

II B gr. miškuose apsaugos tinkamumas dalyje augaviečių negalėjo būti įvertintas dėl maža šios grupės miškuose inventorizuotų buveinių ploto.

Apskaičiavus geros būklės 91T0 buveinių potencialų plotą skirtingo apsaugos lygmens teritorijose nustatytas apie 12 000 ha trūkumas (19 pav.), kuris turėtų būti išspręstas vykdant BĮST plėtrą ar gerinant nepakankamai apsaugotų buveinių apsaugą ir taip didinant geros būklės buveinių dalį.

19 pav. Geros būklės 91T0 buveinių potencialus plotas

Dabartinis veiklos reglamentavimas nesudaro prielaidų geros būklės buveinių formavimuisi ir palaikymui.

Išskiriant saugotinus plotus tikslinga atsižvelgti į šiuos aspektus:

- Apsaugai atrenkamos arba inventorizuotos nepakankamai apsaugotos buveinės arba Nal augavietėse esantys brandūs medynai.
- Dalį buveinių tikslinga saugoti griežtos apsaugos teritorijose kompleksuose su 9010* buveinėmis, kuriuose būtų užtikrinami žemutiniai gaisrai – itin svarbūs buveines formuojantys veiksniai.
- Didžiąją dalį buveinių tikslinga saugoti BAST. Bent dalyje plotų gera buveinių būklė taip pat turėtų būti užtikrinama periodiškais žemutiniais gaisrais. Dalis buveinių galėtų būti saugoma rotaciniu būdu, gretimuose plotuose suformuojant pakaitines buveines. Pakaitinių buveinių formavimosi plotai taip pat turėtų būti saugomi užtikrinant jų natūralų atsikūrimą, medžių tankį.
- Apsaugą tikslinga derinti su rūšių apsauga *Arnica montana*, *Pulsatila patens*, *Aegolius funereus*, *Coracias garulus*, *Tetrao urogalus*.

PELKIŲ BUVEINIŲ IR RŪŠIŲ APSAUGOS VERTINIMAS

EB svarbos pelkių buveinių ir rūšių apsaugos būklė

Lietuvoje yra išskiriami 8 Europos Bendrijos svarbos natūralių pelkių buveinių tipai. Pagal naujausius apibendrintus duomenis tik vienos pelkių buveinės apsaugos būklė laikoma palankia, penkių – nepalankia bloga ir dviejų – nepalankia netinkama. Svarbu pažymėti, kad šis įvertinimas didžiąja dalimi yra paremtas gana ribotais duomenimis apie buveinių struktūrą ir funkcijas, ploto ir struktūros kaitos dinamiką bei pradiniais vertinimo kriterijais. Nusistovint būklės vertinimo kriterijams ir sukaupiant vis daugiau duomenų apsaugos būklės vertinimas tikslesnis. Ataskaitos apie buveinių būklę EK yra teikiamos kas 6 metus.

9 lentelė. Europos Bendrijos svarbos pelkių buveinių tipų apsaugos būklė Lietuvoje.

Kodas	Pavadinimas	Apsaugos būklė			
		Plotas	Struktūra ir funkcijos	Ateities perspektyvos	Bendras vertinimas
7110 *	Aktyvios aukštapelkės	Nepalanki-netinkama (U1)	Nepalanki-bloga (U2)	Nepalanki-netinkama (U1)	Nepalanki-bloga (U2)
7120	Degradavusios aukštapelkės	Nepalanki-netinkama (U1)	Nepalanki-netinkama (U1)	Nepalanki-netinkama (U1)	Nepalanki-netinkama (U1)
7140	Tarpinės pelkės ir liūnai	Nepalanki-netinkama (U1)	Nepalanki-bloga (U2)	Nepalanki-bloga (U2)	Nepalanki-bloga (U2)
7150	Plikų durpių saidrynai	Nepalanki-netinkama (U1)	Nepalanki-netinkama (U1)	Nepalanki-netinkama (U1)	Nepalanki-netinkama (U1)
7160	Nekalkingi šaltiniai ir šaltiniuotos pelkės	Nepalanki-netinkama (U1)	Nepalanki-bloga (U2)	Nepalanki-netinkama (U1)	Nepalanki-bloga (U2)
7210 *	Žemapelkės su šakotąja ratainyte	Nepalanki-netinkama (U1)	Nepalanki-bloga (U2)	Nepalanki-netinkama (U1)	Nepalanki-bloga (U2)
7220 *	Šaltiniai su besiformuojančiais tufais	Palanki (FV)	Palanki (FV)	Palanki (FV)	Palanki (FV)
7230	Šarmingos žemapelkės	Nepalanki-netinkama (U1)	Nepalanki-bloga (U2)	Nepalanki-netinkama (U1)	Nepalanki-bloga (U2)

Pagal ploto kriterijų palankios apsaugos būklės yra laikoma taip pat tik viena buveinė, likusios – nepalankios netinkamos. Pastarųjų buveinių plotas šalyje turėtų būti padidintas, palyginus su nustatytu pirmos inventurizacijos metu (**10 lentelė**). Tikslesni referencinio ploto dydžiai turėtų būti nustatyti rengiant kito laikotarpio nacionalines Buveinių direktyvos įgyvendinimo ataskaitas. Jais remiantis bus galima patikslinti saugomų teritorijų plėtros poreikius.

Pagal struktūros ir funkcijų kriterijų taip pat tik viena buveinė atitinka gerą apsaugos būklę. Nepalankios netinkamos apsaugos būklės laikomos dvi buveinės, nepalankios blogos – penkios.

10 lentelė. EB svarbos miško buveinių tipų referencinis ir palankus referencinis plotas Lietuvoje.

Kodas	Pavadinimas	Ataskaitoje EK apie Buveinių direktyvos įgyvendinimą Lietuvoje (2013–2018 m.) ¹⁷		LITPA for LIFE projekte saugomų teritorijų plėtros pasiūlymų rengimui taikomas	
		Nustatytas referencinis plotas (ha)	Siektinas palankus referencinis plotas (ha)	Siektinas palankus referencinis plotas (ha)	Siektinas geros būklės buveinių plotas (ha)
7110 *	Aktyvios aukštapelkės	12540	>12540	15048	13543
7120	Degradavusios aukštapelkės	6712	.*	.*	.*
7140	Tarpinės pelkės ir liūnai	6500	~6500	7150	6435
7150	Plikų durpių saidrynai	143	~143	157	142
7160	Nekalkingi šaltiniai ir šaltiniuotos pelkės	396	~396	436	392
7210 *	Žemapelkės su šakotąja ratainyte	79	~79	87	78
7220 *	Šaltiniai su besiformuojančiais tufais	17	~17	17	15
7230	Šarmingos žemapelkės	938	>938	1126	1013

Šešios su pelkių ekosistemomis susijusios EB svarbos rūšys, kurioms turi būti steigiamos ST, yra nepakankamos apsaugos būklės. Trys iš jų – blogos būklės. Penkių rūšių populiacijos turėtų būti padidintos, nes jų buveinių plotai mažėja (**11 lentelė**). Palankiausi šioms rūšims buveinių tipai yra 7230, 7140 ir 7160, taigi, siekdami jų išsaugojimo potencialiai padidintume ir šių rūšių populiacijas.

11 lentelė. Buveinių direktyvos II priedo rūšių būklė Lietuvoje¹⁷ ir jų sąsajos su pelkių buveinių tipais (Natura 2000 prioritetinių priemonių programa¹⁸ ir saugomų rūšių radaviečių bei EB svarbos buveinių radaviečių duomenų analizė) bei rezervatinio režimo apsaugos tinkamumas (ekspertinis vertinimas, atsižvelgiant į rūšies poreikius). Palankios būklės plačiai paplitusios rūšys, kurioms neturi būti steigiamos saugomos teritorijos, lentelėje nepateikiamos.

Rūšies kodas	Rūšies pavadinimas	Grupė	Populiacijos vertinimas 2019	Palankus referencinis populiacijos dydis (ind. arba 1x1 km gardelių sk.#) ir trumpalaikis trendas	Buveinių pakankamumas A (ploto ir būklės augavietėse) B (ploto už augaviečių ar radaviečių ribų), trendas	Susijusios EB svarbos ar būdingos buveinės	Rezervatinio režimo tinkamumas
--------------	--------------------	-------	------------------------------	---	---	--	--------------------------------

¹⁷ [Ataskaitos Europos Komisijai apie Buveinių direktyvos įgyvendinimą Lietuvoje \(2013–2018 m. laikotarpis\)](#)

¹⁸ „Natura 2000“ prioritetinių veiksmų programa (PVP), skirta įgyvendinti Lietuvoje pagal Tarybos direktyvos 92/43/EEB dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos (Buveinių direktyvos) 8 straipsnį 2021–2027 m. daugiamečių finansinės programos laikotarpiu.

6216	<i>Hamatocaulis vermicosus</i>	Augalai	U1	~438#, stabilus	A pakanka B -, mažėja	7230, 7140, 7160 specifinės mikrobuveinės mezotrofinėse šarmingose pelkėse	Netinka, nebent būtų užtikrinamas ekstensyvus ganymas
1528	<i>Saxifraga hirculus</i>	Augalai	U2	>>10000, mažėja	A nepakanka, B pakanka, mažėja	7230, 7140, 7160 vidutiniškai šarmingose ar silpnai rūgščiose tarpinėse pelkėse ar šaltiniuose žemapelkėse	Potencialiai netinka, nebent būtų užtikrintas ekstensyvus ganymas
1903	<i>Liparis loeseli</i>	Augalai	U1	>16-20 tūkst. mažėja	A nepakanka, B pakanka, mažėja	7140, 7230, 7210, 7160	Potencialiai netinka, dažniausiai reikalingas ekstensyvus ganymas, šienavimas
1014	<i>Vertigo angustior</i>	Moliuskai	U2	>30#, mažėja	A nepakanka B nežinoma, mažėja	7230, 7140, 7160, kupstuotos, šaltiniuotos pelkės ir pievos	Potencialiai netinka, dažniausiai reikalingas ekstensyvus ganymas
1013	<i>Vertigo geyeri</i>	Moliuskai	U2	>>5#, mažėja	A nežinoma B -, mažėja	7230, 7140, 7160, 7220? kupstuotos, šaltiniuotos pelkės	Potencialiai netinka, dažniausiai reikalingas ekstensyvus ganymas
1016	<i>Vertigo moulinsiana</i>	Moliuskai	U1	>>14#, stabilus	A nežinoma, B -, nežinoma	7230, 7140, 7210?, 7220? šaltiniuotos pelkės, paežerės	Priklauso nuo konkrečios teritorijos. Buveinėse vyksta sparti organikos akumuliacija, todėl jos turi būti dinamikoje, kad būtų palankių vietų.

Aštuonių su pelkių ekosistemomis susijusių EB svarbos paukščių rūšių, kurioms turi būti steigiamos ST, populiacijos mažėja (**12 lentelė**, trumpalaikis ir (ar) ilgalaikis trendas), tačiau daugumos rūšių pelkinės buveinės nėra pagrindinėmis veisimosi ar maitinimosi vietomis. Didžiausią įtaką šių rūšių populiacijoms turėtų pažeistų žemapelkinių durpynų hidrologinių sąlygų atkūrimas, ypač jei būtų derinamas su ekstensyviu naudojimu.

12 lentelė. Su pelkių ekosistemomis susijusių paukščių rūšių, kurioms turi būti steigiamos saugomos teritorijos ar kurių populiacija Lietuvoje mažėja pagal trumpalaikį ir (ar) ilgalaikį trendą¹⁹ ir jų sąsajos su pelkių buveinių tipais (pagal ir saugomų rūšių radaviečių ir EB svarbos buveinių analizę) bei rezervatinės apsaugos tinkamumas (ekspertinis vertinimas, atsižvelgiant į rūšies poreikius).

Rūšies kodas	Rūšies pavadinimas	Populiacija (poros ar giedantys patinai#, A – trumpalaikis trendas, B – ilgalaikis trendas)	Veisimosi arealo A – trumpalaikis trendas, B – ilgalaikis trendas	Susijusios EB svarbos buveinės	Rezervatinio režimo tinkamumas
A166	<i>Tringa glareola</i>	80-160 A – stabilus, B – mažėja	A – stabilus, B – nežinomas	7150, 7110, 7120, 7140, 91D0 pakraščiai, užlieti išekspluatuoti durpynai. Svarbu žema žolinė augalija, seklūs vandens užlieti plotai ir netanki sumedėjusi augalija	Priklauso nuo situacijos. Svarbu natūralus hidrologinis režimas, kuris palaiko tinkamas sąlygas. Dalyje plotų palankus ekstensyvus naudojimas
A142	<i>Vanellus vanellus</i>	9,6-12 tūkst. A – mažėja, B – mažėja	A – stabilus, B – stabilus	Labiau aliuvinių pievų rūšis, tačiau aptikta perint ir 7140, 7150, 7110.	Pievose netinka. Palankus ekstensyvus ganymas, palaikantis atvirus plotus
A466	<i>Calidris alpina</i>	0-5 A – mažėja, B – mažėja	A – stabilus, B – mažėja	6450 ir pereinama zona į seklius vandenis	Pievose netinka. Svarbus ekstensyvus naudojimas aliuvinių pievų ir seklaus vandens sandūroje, tinkamos hidrologinės sąlygos
A861	<i>Calidris pugnax</i>	250-350 A – svyruoja, B – mažėja	A – mažėja, B – nežinomas	6450 ir pereinama zona į seklius vandenis, užlieti karjerai, pelkių pakraščiai	Pievose netinka. Svarbus ekstensyvus naudojimas aliuvinių pievų ir seklaus vandens sandūroje, tinkamos hidrologinės sąlygos
A614	<i>Limosa limosa</i>	70-120 A – mažėja, B – stabilus	A – mažėja, B – mažėja	Labiau 6450 rūšis, tačiau aptikta perint ir 7140, 7110 plynėse.	Pievose netinka. Svarbus ekstensyvus naudojimas

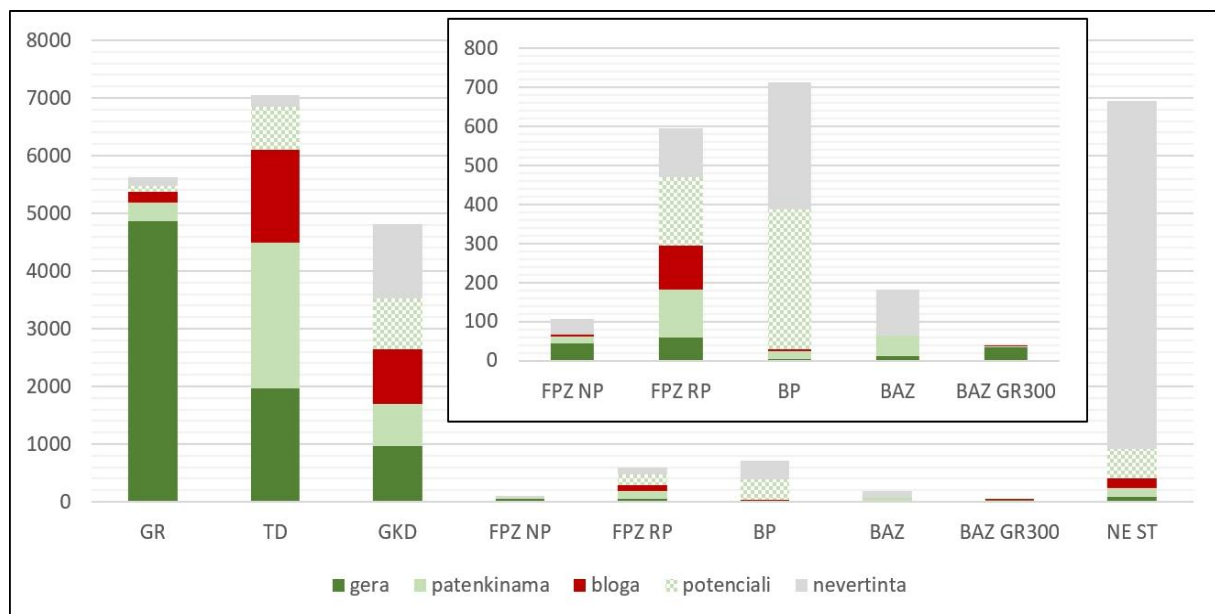
¹⁹ [Ataskaitos Europos Komisijai apie Paukščių direktyvos įgyvendinimą Lietuvoje \(2013-2018 m. laikotarpis\)](#)

A768	<i>Numenius arquata</i>	30-50 A – mažėja, B – nežinomas	A – mažėja, B – stabilus	7110, 7140, išekspluatuoti durpynai, jei nėra medžių. Vis dažniau – pievose ir net dirbamuose laukuose	Atviriems plotams palaikyti svarbus ekstensyvus naudojimas. Svarbiausia didelis atviras plotas, aukštesnė augalija lizdavietai. Tokių pelkių plotų vis mažiau.
A162	<i>Tringa totanus</i>	250-400 A – mažėja, B – mažėja	A – stabilus, B – nežinomas	6450, užlieti išekspluatuoti durpynai, rečiau 7140, 7110, žemapelkės neturinčiose buveinių bruožų.	Nepalanku. Svarbus ekstensyvus naudojimas.
A294	<i>Acrocephalus paludicola</i>	50-240 A – didėja, B – mažėja	A – stabilus, B – stabilus	6450, 6510 užliejami plotai, žemapelkės.	Nepalanku. Svarbus ekstensyvus naudojimas.

EB svarbos miškų buveinių apsaugos tinkamumo ir apsaugai skirtų teritorijų plėtros poreikių vertinimo rezultatai

Didžioji dalis (daugiau kaip 70 %) pelkių buveinių yra inventorizuotos nacionalinėse ST, kuriose reglamentavimas riboja hidrologinių sąlygų keitimą. Penktadalis pelkių buveinių saugoma gamtiniuose rezervatuose. Juose geros būklės pelkių buveinės sudaro virš 90 % (20 pav.). Tai daugiausia 7110, 7140 ir 7150 tipų buveinės.

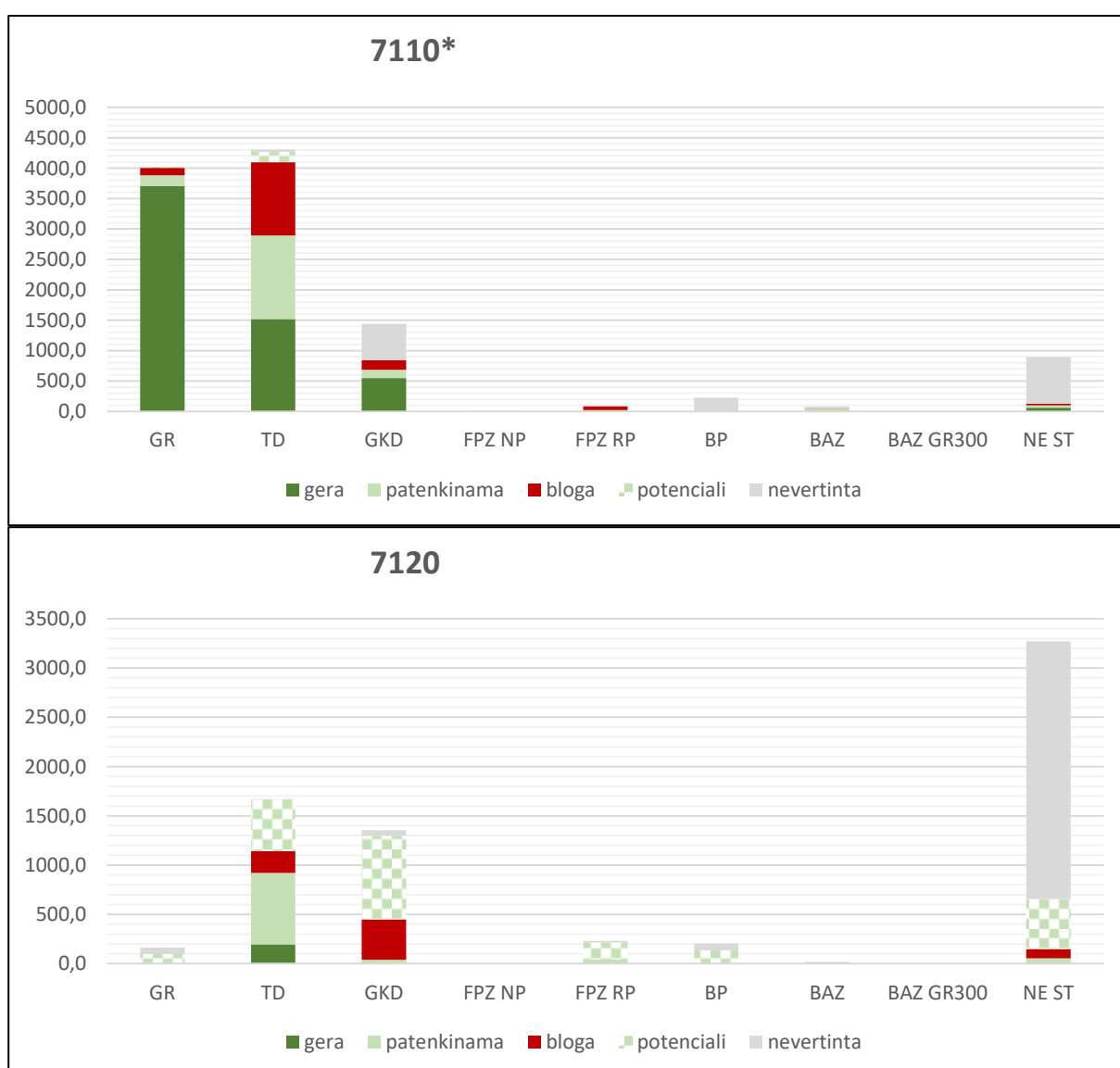

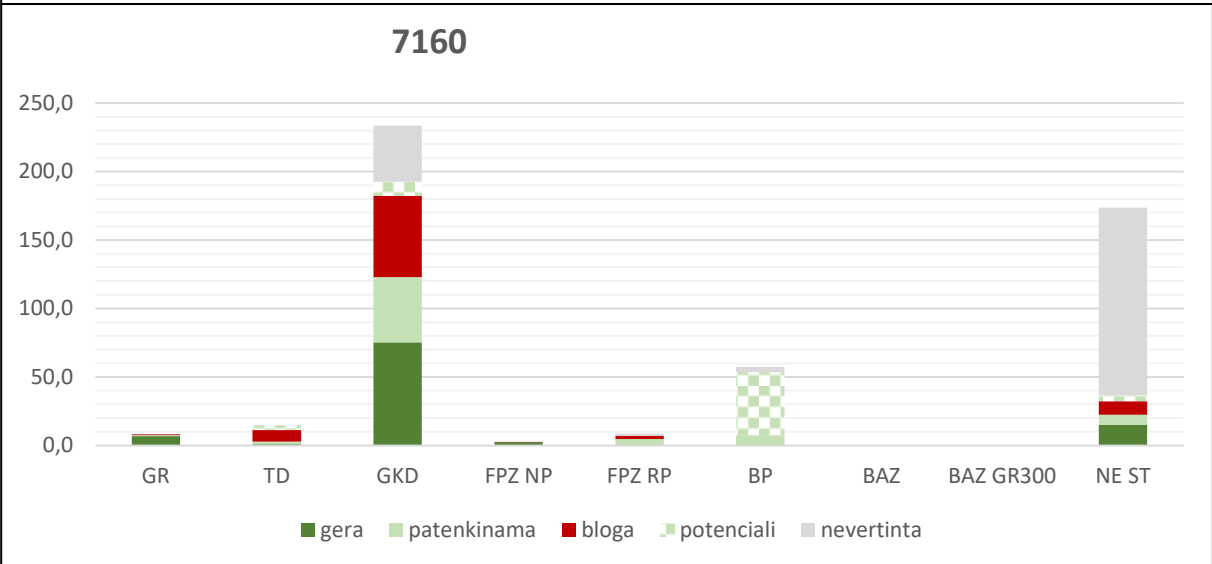
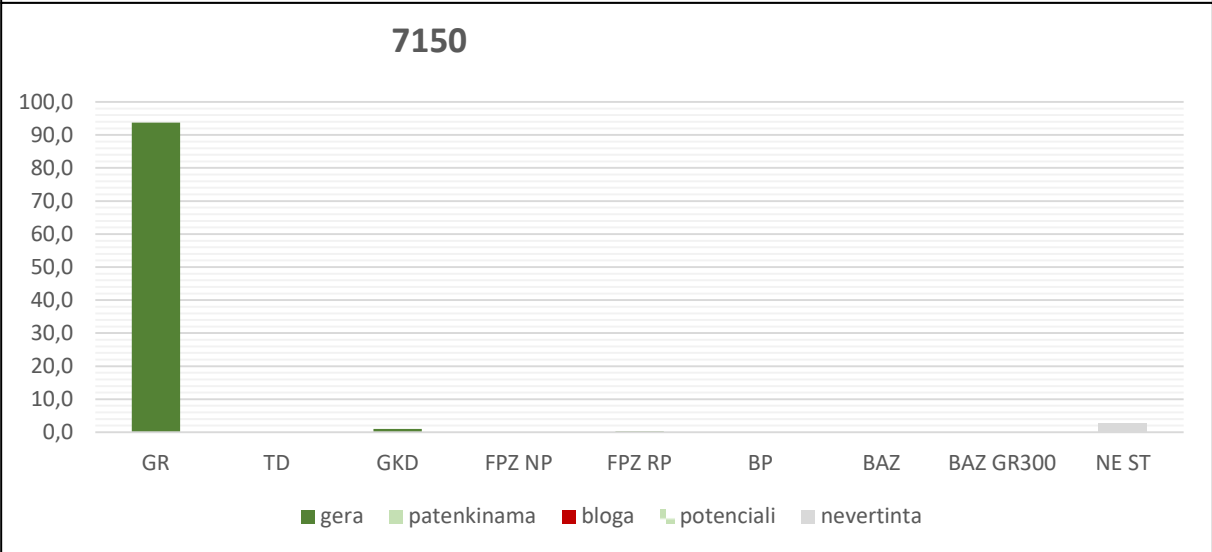
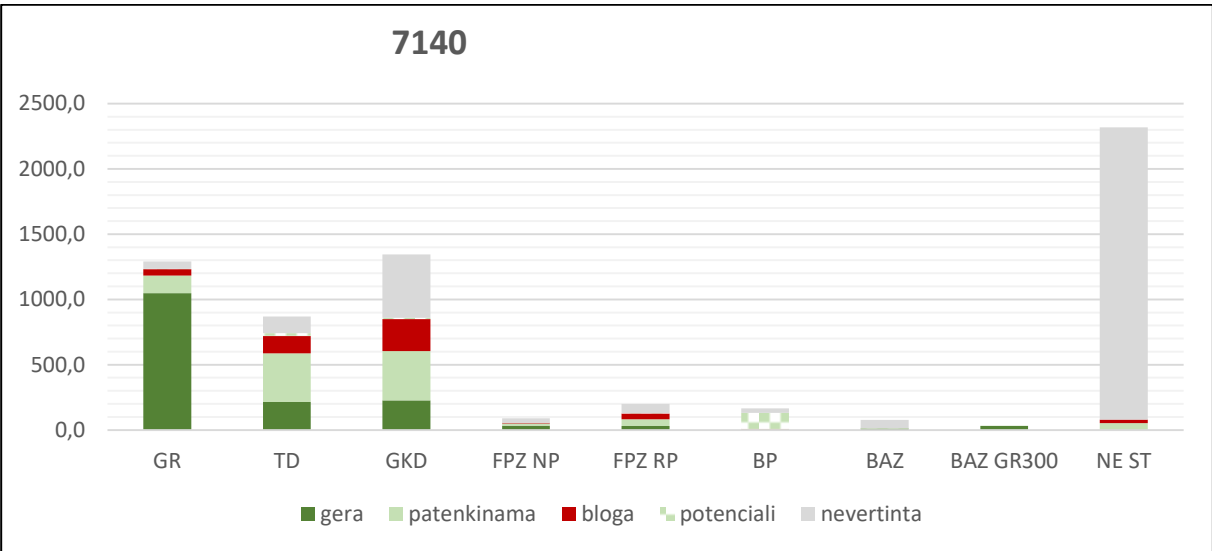
20 pav. EB svarbos pelkių buveinių plotas ir būklė saugomose teritorijose ir už jų ribų.

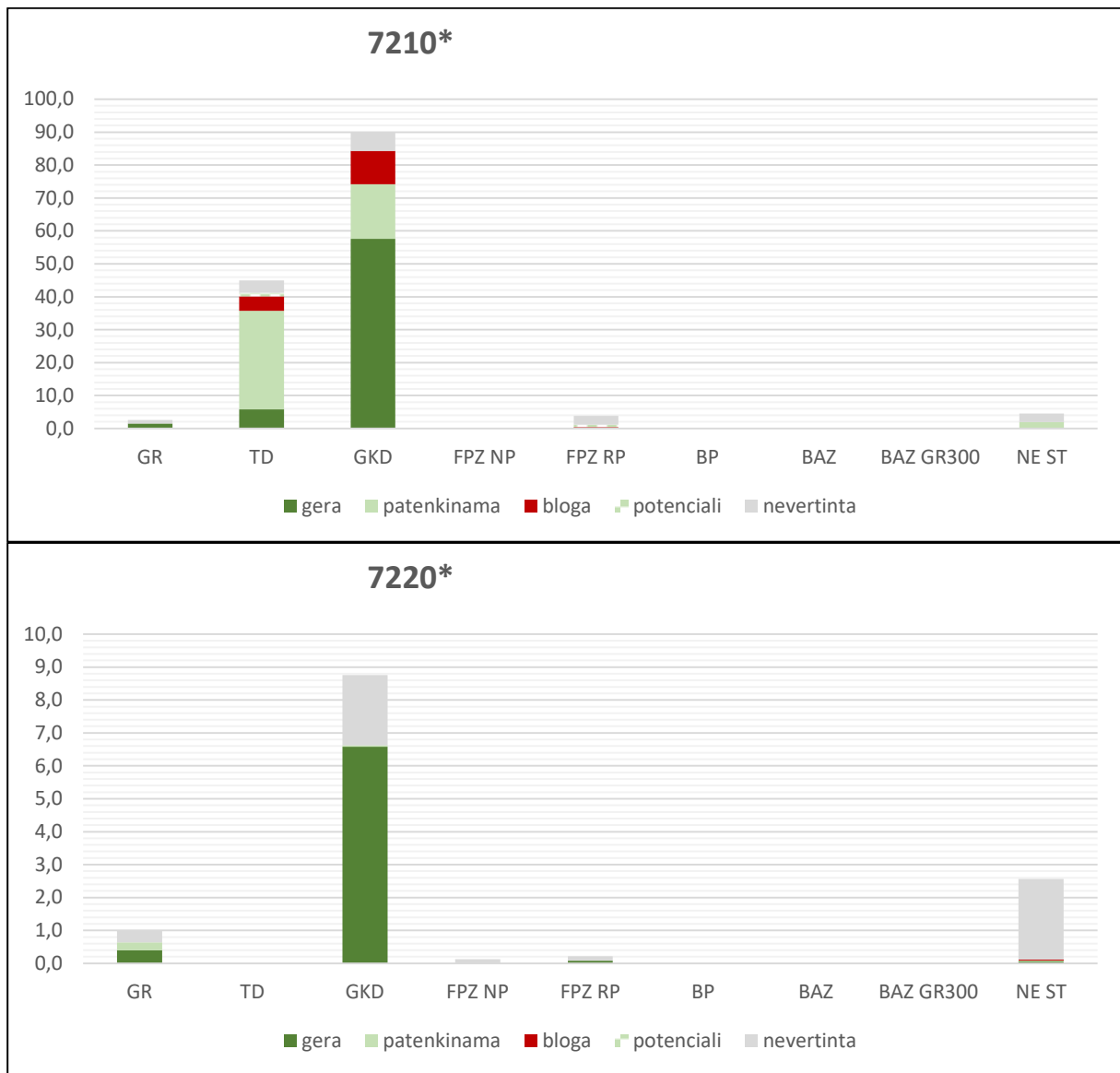
Santrumpų paaiškinimai: GR – gamtiniai rezervatai, TD – telmologiniai draustiniai, GKD – kiti gamtiniai ir kompleksiniai draustiniai, FPZ NP – kitos nacionalinių parkų funkcinio prioriteto zonos (įskaitant kultūrinius draustinius), FPZ RP – kitos regioninių parkų ir biosferos rezervatų funkcinio prioriteto zonos (įskaitant kultūrinius draustinius), BP – biosferos poligonai, BAZ GR300 – gamtinių rezervatų buferinės apsaugos zonų dalys (300 m pločio juosta nuo rezervato ribos, kurioje draudžiami pagrindinio naudojimo plyni kirtimai), BAZ – kitos saugomų teritorijų buferinės apsaugos zonos ar jų dalys, NE ST – plotai už saugomų teritorijų ir jų buferinės apsaugos zonų ribų.

Nors grafikuose akivaizdūs geros būklės buveinių santykinio ploto skirtumai skirtingose ST, tačiau negalima teigti, kad pelkių buveinių santykinis plotas priklauso nuo reglamentavimo skirtumų. Jis didžiaja dalimi buvo apspręstas įsteigiant ST, kas apsaugojo nuo sausinimo, durpių eksploatavimo ar apmiškinimo. Vėlesnė ploto kaita buvo įtakojama natūralios sukcesijos bei ją modifikuojančių veiksnių: buvusių hidrologinio režimo pertvarkymų (tiesioginio sausinimo ar pakeitimų gretimose teritorijose) poveikio, klimato kaitos sąlygoto vandens balanso, kritulių pasiskirstymo metų bėgyje ir temperatūros pokyčių, taršos ir ekstensyvaus naudojimo pokyčių. Tie patys faktoriai apsprendė ir buveinių būklę. Kadangi ST reglamentai negali įtakoti pelkių sukcesijos, klimato kaitos, taip pat yra mažai efektyvūs taršai reguliuoti, ST įtaka gerinant buveinių būklę gali pasireikšti per atskirų pelkių hidrologinių sąlygų atkūrimą ir kitas gamtotvarkos veiklas, imituojančias nutrūkusį ekstensyvų naudojimą, palaikančias buveines tam tikroje sukcesijos stadijoje.

Individualūs buveinių būklės vertinimo duomenys pagal ST tipus pateikiami 21 pav.

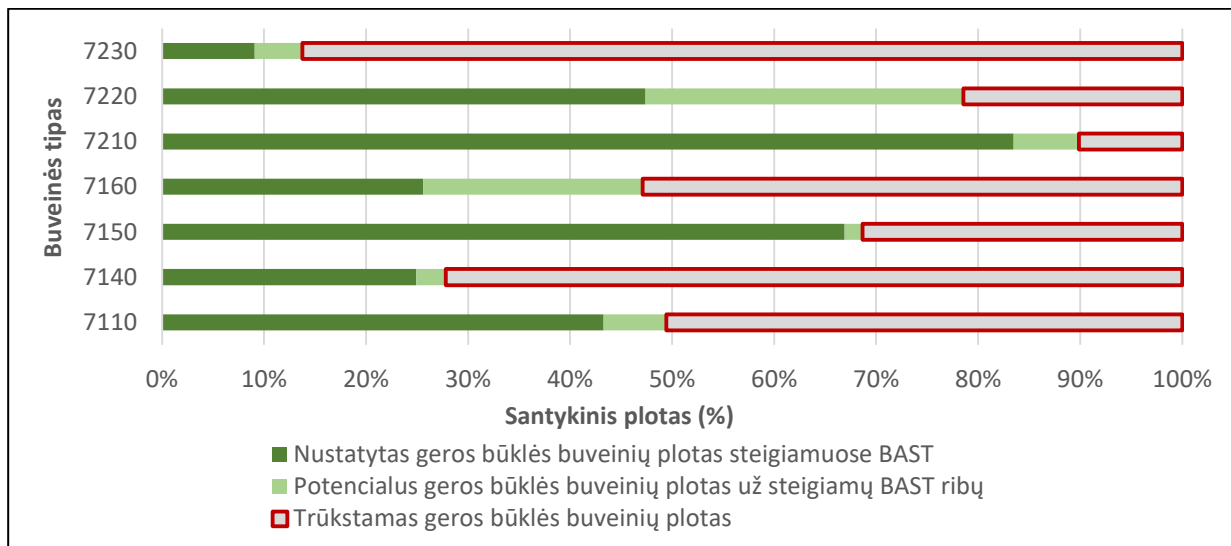

21 pav. Pelkių buveinių tipų būklės vertinimo duomenys pagal saugomų teritorijų tipus

Remiantis geros būklės buveinių santykiniu plotu saugomose teritorijose ir už jų ribų apskaičiuoti potencialūs EB svarbos pelkių buveinių tipų santykiniai geros būklės buveinių plotai. Skirtingų tipų plotai reikšmingai skiriasi. Pvz. 7150 Plikų durpių saidrynų visos įvertintos būklės buveinės yra geros būklės, tačiau bendras patikslintas buveinių plotas yra beveik 30 % mažesnis už referencinį, todėl palankus referencinis plotas galėtų būti pasiektas tik suformuojant papildomus buveinių plotus (0.).

22 pav. EB svarbos pelkių buveinių plotas ir būklė saugomose teritorijose ir už jų ribų.

Arčiausiai siekiamo yra 7210 Žemapelkių su šakotąja ratainyte geros būklės buveinių plotas. Nors tik apie pusę įvertintų šio tipo buveinių yra geros būklės, tačiau patikslintas bendras buveinių plotas sudaro 180 % pirminės inventorizacijos metu nustatyto referencinio ploto.

Didžiausias trūkumas nustatytas 7230 šarmingų žemapelkių. Tai nuo ekstensyvaus tvarkymo priklausomos buveinės, todėl pasyvi apsauga nesudaro prielaidų jų išsaugojimui. Didžioji jų dalis (beveik 40 %) yra gamtiniuose ir kompleksiniuose draustiniuose, kur geros būklės buveinės sudaro tik 20 %. Apie 30 % šio tipo buveinių yra už ST ribų (21 pav.). Dalies buveinių prastesnė būklė iš dalies yra susijusi su sausinimu. Tokiais atvejais ST steigimas sudarytų prielaidas kompleksiniam hidrologinio režimo atkūrimui. Visais atvejais būklės pagerinimui ar palaikymui tikslinga taikyti ekonominius skatinimo mechanizmus, kurie leistų motyvuoti ūkininkus pelkėse ganyti ir (ar) šienauti. Saugomų teritorijų plėtra turėtų pridėtinę vertę, jei reikėtų užtikrinti priežiūrą valstybinėje žemėje. Panaši situacija ir su 7140 Tarpinių pelkių buveinėmis. Dalies šių buveinių būklė yra santykinai stabili, tačiau reikšminga dalis buvo suformuota jas ganant, šienaujant. Nutrūkus šiai veiklai buveinės apauga mišku, todėl apsaugos tikslų nepavyks pasiekti be efektyvių tinkamo naudojimo skatinimo priemonių.

7110 Aktyvių aukštapelkių geros būklės buveinės sudaro apie pusę siektino ploto. Geros būklės buveinių ploto padidinimas iš dalies galimas taikant gamtotvarkos priemones, tačiau reikšmingų pokyčių tikėtis yra sudėtinga. Bendras buveinių plotas potencialiai gali būti padidintas kompleksiskai atkuriant hidrologinį režimą sausinimo paveiktose ar durpių eksploatacijai naudotose teritorijose. Tai nėra atlikta ir dalyje esamų ST, todėl tam turėtų būti skirtas prioritetas. Dalies ST režimas ir (ar) ribos nesudaro prielaidų atkūrimui, todėl reikalinga tikslinti ribas ar keisti apsaugos režimą. Griežtos apsaugos taikymas tam yra palankiausias.

PIEVŲ BUVEINIŲ IR RŪŠIŲ APSAUGOS VERTINIMAS

EB svarbos pievų buveinių ir rūšių apsaugos būklė

Remiantis Europos Komisijai pateiktomis ataskaitomis apie Buveinių direktyvos įgyvendinimą ir prioritetinių veiksnių programa, pagal ploto kriterijų palankios apsaugos būklės yra laikomi trys pievų buveinių tipai, du – nepalankios-netinkamos ir keturi – nepalankios-blogos. Pagal struktūros ir funkcijų kriterijų nežinomos apsaugos būklės yra laikomas vienas buveinės tipas, nepalankios-netinkamos – 3, nepalankios-blogos – net 5 tipai (13 lentelė).

13 lentelė. EB svarbos pievų buveinių tipų apsaugos būklės vertinimas Lietuvoje.

Kodas	Pavadinimas	Apsaugos būklė			
		Plotas	Struktūra ir funkcijos	Ateities perspektyvos	Bendras vertinimas
6120 *	Karbonatinių smėlynų pievos	Napalanki-bloga (U2)	Napalanki-bloga (U2)	Napalanki-bloga (U2)	Napalanki-bloga (U2)
6210	Stepinės pievos	Napalanki-bloga (U2)	Napalanki-bloga (U2)	Napalanki-bloga (U2)	Napalanki-bloga (U2)
6230 *	Rūšių turtingi briedgaurnai	Napalanki-bloga (U2)	Napalanki-bloga (U2)	Napalanki-bloga (U2)	Napalanki-bloga (U2)
6270 *	Rūšių turtingi smilgynai	Palanki (FV)	Nežinoma (XX)	Nepalanki-netinkama (U1)	Nepalanki-netinkama (U1)
6410	Melvenynai	Napalanki-bloga (U2)	Napalanki-bloga (U2)	Napalanki-bloga (U2)	Napalanki-bloga (U2)
6430	Eutrofiniai aukštieji žolynai	Nepalanki-netinkama (U1)	Nepalanki-netinkama (U1)	Nepalanki-netinkama (U1)	Nepalanki-netinkama (U1)
6450	Aliuvinės pievos	Palanki (FV)	Nepalanki-netinkama (U1)	Nepalanki-netinkama (U1)	Nepalanki-netinkama (U1)
6510	Šienaujamos mezofitų pievos	Palanki (FV)	Nepalanki-netinkama (U1)	Nepalanki-netinkama (U1)	Nepalanki-netinkama (U1)
6530 *	Miškapievės	Nepalanki-netinkama (U1)	Napalanki-bloga (U2)	Napalanki-bloga (U2)	Napalanki-bloga (U2)

Šešių EB svarbos buveinių tipų plotas turėtų būti didesnis nei nustatytas referencinis (14 lentelė).

14 lentelė. EB svarbos pievų buveinių tipų referencinis ir palankus referenciniai plotai.

Kodas	Pavadinimas	Ataskaitoje EK apie Buveinių direktyvos įgyvendinimą Lietuvoje (2013–2018 m.) ²⁰		LITPA's for LIFE projekte saugomų teritorijų plėtros pasiūlymų rengimui taikomas	
		Nustatytas referencinis plotas (ha)	Siektinas palankus referencinis plotas (ha)	Siektinas palankus referencinis plotas (ha)	Siektinas geros būklės buveinių plotas (ha)
6120 *	Karbonatinių smėlynų pievos	160	>160	320	288
6210	Stepinės pievos	2750	>2750	5500	4950
6230 *	Rūšių turtingi briedgaurnai	216	>216	432	389
6270 *	Rūšių turtingi smilgynai	22500	~22500	22500	22500
6410	Melvenynai	617	>617	1234	1111
6430	Eutrofiniai aukštieji žolynai	1755	>1755	2106	1895
6450	Aliuvinės pievos	14790	~14790	14790	13311
6510	Šienaujamos mezofitų pievos	31900	~31900	31900	28710
6530 *	Miškapievės	900	>900	1800	1620

Nacionalinės 2013–2018 m. laikotarpio ataskaitos apie Buveinių direktyvos įgyvendinimą duomenimis, 6 rūšių, kurių apsaugai turėtų būti steigiamos ST, buveinių plotai buvo nepakankami ir (ar) jų plotai ir aptinkamos populiacijos, mažėjo. Iš jų vienos rūšies (plikažiedžio linlapio) apsaugos būklė buvo nepalanki-bloga, dviejų rūšių (smiltyninio gvazdikio ir mažojo varpenio) – nežinoma, likusių rūšių (auksuotosios šaškytės, didžiojo auksinuko ir stačiosios dirvuolės) – nepalanki-netinkama. Tai dažniausiai su nederlingomis ir (ar) drėgnomis intensyviai žemės ūkiui nepalankiomis buveinėmis (6120*, 6210, 6230*, 6410, 6530*) susijusios rūšys. Jų išsaugojimui svarbi pievų priežiūra, miškų-pievų tradicinio naudojimo tęstinumas. Dažniausiai tinkamos buveinės yra nedidelio dydžio ir jų priežiūros užtikrinimas yra sudėtingas dėl smulkių ūkių sunykimo. ST steigimas gali padėti išsaugoti vertingiausias teritorijas valstybinėje žemėje inicijuojant reikiamas gamtotvarkos priemones, tačiau šalies mastu reikalingos priežiūros apimtys sunkiai įmanomos be veiksmingų ekonominės motyvacijos mechanizmų, be kurių sunkiai įmanomas buveinių išsaugojimas ir įsteigtose ST (15 lentelė).

²⁰ [Ataskaitos Europos Komisijai apie Paukščių direktyvos įgyvendinimą Lietuvoje \(2013-2018 m. laikotarpis\)](#)

15 lentelė. Buveinių direktyvos II priedo rūšių būklė Lietuvoje²¹ ir jų sąsajos su pievų buveinių tipais (Natura 2000 prioritetinių priemonių programa²² ir saugomų rūšių radaviečių bei EB svarbos buveinių radaviečių duomenų analizė) bei rezervatinės apsaugos tinkamumas (ekspertinis vertinimas, atsižvelgiant į rūšies poreikius). Pateiktos tik tos rūšys, kurių apsaugai turi būti steigiamos BAST ir populiacijos mažėja ir (ar) buveinių plotas nėra pakankamas.

Rūšies kodas	Rūšies pavadinimas	Grupė	Populiacijos vertinimas 2018	Palankus referencinis populiacijos dydis (ind. arba 1x1 km gardelių sk.#) ir trumpalaikis trendas	Buveinių pakankamumas A (ploto ir būklės augavietėse) B (ploto už augaviečių ar radaviečių ribų), trendas	Susijusios EB svarbos ar būdingos buveinės	Rezervatinio režimo tinkamumas
1065	<i>Euphydryas aurinia</i>	Vabzdžiai	U1	>168#, mažėja	A nepakanka B nežinoma, mažėja	7230, 6510, 7140, 6410, 6230 svarbus hidrologinis režimas.	Netinka, nebent būtų užtikrinamas šienavimas ar (ir) ganymas
1060	<i>Lycaena dispar</i>	Vabzdžiai	U1	≈957#, stabilus	A nepakanka, B nežinoma, nežinoma	6510, 6450, 6210	Netinka, nebent būtų užtikrinamas ganymas ar (ir) šienavimas
1419	<i>Botrychium simplex</i>	Augalai	XX	Nežinomas, 2 mažėja	A nepakanka B nepakanka, nežinoma	2320, 6230	Netinka, nebent būtų užtikrinamas ganymas ar (ir) šienavimas
1437	<i>Thesium ebracteatum</i>	Augalai	U2	>200 tūkst., mažėja	A nepakanka, B – pakanka, mažėja	Pamiškės, 6210, 6230, 9060?, 91T0?	Netinka, nebent būtų užtikrinamas ganymas ar (ir) šienavimas
1016	<i>Dianthus arenarius arenarius</i>	Augalai	XX	>940, nežinoma	A nepakanka B nežinoma, nežinoma	6120, 9010, 9060, 91T0 reti pušynai, miško aikštelės	Netinka, nebent būtų užtikrinamas ganymas ar (ir) šienavimas
1939	<i>Agrimonia pilosa</i>	Augalai	U1	~3–5 tūkst., stabilus	A nepakanka B pakanka, nežinoma	6530?, 9020, 91E0	Netinka, nebent būtų užtikrinamas ganymas ar (ir) šienavimas

²¹ [Ataskaitos Europos Komisijai apie Buveinių direktyvos įgyvendinimą Lietuvoje \(2013–2018 m. laikotarpis\)](#)

²² „Natura 2000“ prioritetinių veiksmų programa (PVP), skirta įgyvendinti Lietuvoje pagal Tarybos direktyvos 92/43/EEB dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos (Buveinių direktyvos) 8 straipsnį 2021–2027 m. daugiamečių finansinės programos laikotarpiu.

Iš paukščių rūšių, kurioms turi būti steigiamos ST, neigiamais populiacijų trumpalaikiais ir (ar) ilgalaikiais trendais pasižymi 8 rūšys, neskaiciuojant su pievų ir miškų ekosistemomis susijusių rūšių, aptartų miškų ekosistemoms skirtame skyriuje. Galima išskirti kelias jų grupes. Viena rūšių grupė yra susijusi su užliejamomis, drėgnomis pievomis (daugiausia 6450, iš dalies 6510). Šioms rūšims itin svarbus tinkamo hidrologinio režimo (įvairios trukmės užliejimo, palaiptinio melioracijos sistemų neįtakojamo dirvos džiūvimo) ir naudojimo užtikrinimas. Ūkininkavimui tai nepalankus derinys. Šioms rūšims itin svarbios pereinamos į vandens telkinius ar pelkes sekliai užlietos teritorijos. Kita grupė mažiau reiklūs specifinėms hidrologinėms sąlygoms, tačiau daliai rūšių gali būti svarbūs kiti elementai (grupės ar pavieniai medžiai, krūmai). Šiai grupei priskirtinos ir rūšys aptartos miškų ekosistemų dalyje. Tačiau dalis su miškais susijusių rūšių mitybos poreikius gali patenkinti ir miškų kirtavietėse.

16 lentelė. Su pievų ekosistemomis susijusių paukščių rūšių, kurioms turi būti steigiamos saugomos teritorijos ir kurių populiacija Lietuvoje mažėja pagal trumpalaikį ir (ar) ilgalaikį trendą²³ ir jų sąsajos su pelkių buveinių tipais (pagal ir saugomų rūšių radaviečių ir EB svarbos buveinių analizę) bei griežtos apsaugos tinkamumas (ekspertinis vertinimas, atsižvelgiant į rūšies poreikius).

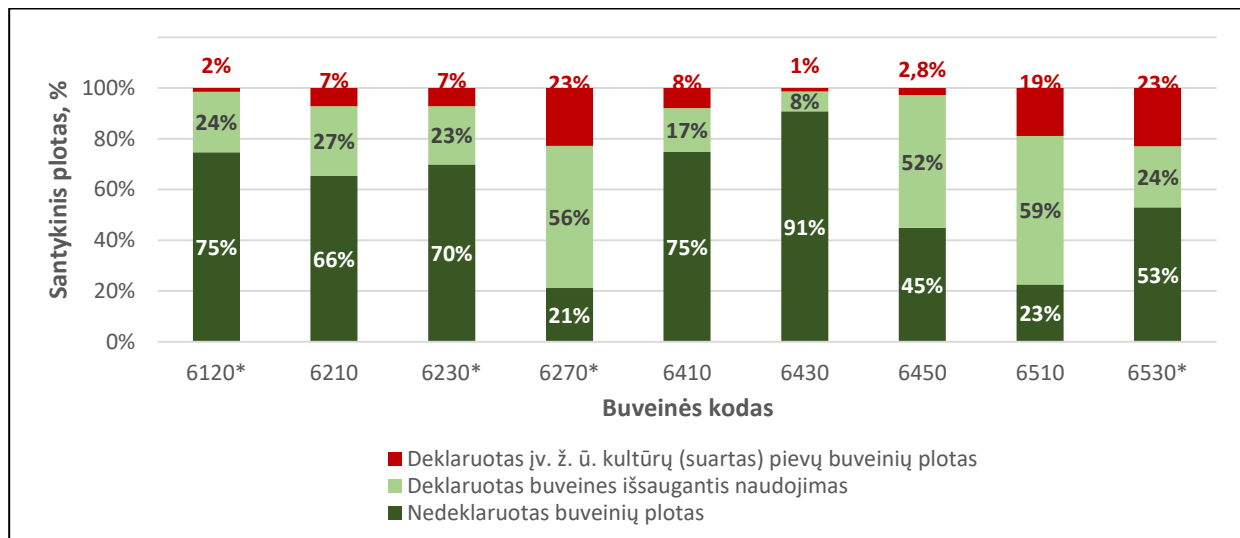
Rūšies kodas	Rūšies pavadinimas	Populiacija (poros ar giedantys patinai#, A – trumpalaikis trendas, B – ilgalaikis trendas	Veisimosi arealo A – trumpalaikis trendas, B – ilgalaikis trendas	Susijusios EB svarbos buveinės	Rezervatinio režimo tinkamumas
A142	<i>Vanellus vanellus</i>	9,6-12 tūkst. A – mažėja, B – mažėja	A – stabilus, B – stabilus	6450 dar aptinkama perint ir pelkinėse buveinėse	Pievose netinka.
A466	<i>Calidris alpina</i>	0-5 A – mažėja, B – mažėja	A – stabilus, B – mažėja	6450 ir pereinama zona į seklius vandenis	Pievose netinka.
A861	<i>Calidris pugnax</i>	250-350 A – svyruoja, B – mažėja	A – mažėja, B – nežinomas	6450 ir pereinama zona į seklius vandenis, užlieti karjerai, pelkių pakraščiai	Pievose netinka.
A031-B	<i>Ciconia ciconia</i>	18,5-19,8 tūkst. A – mažėja, B – didėja	A – stabilus B – stabilus	6270, 6510	Pievose netinka.
A122	<i>Crex crex</i>	6,5-8 tūkst. A – mažėja, B – mažėja	A – mažėja, B – mažėja	6450, 6510, 6270	Pievose netinka.
A379	<i>Emberiza hortulana</i>	118-140 A – mažėja, B – mažėja	A – stabilus, B – mažėja	6530? Reikalingi pavieniai medžiai ar krūmai	Pievose netinka.
A154	<i>Gallinago media</i>	50-80 A – mažėja, B – nežinomas	A – stabilus, B – nežinomas	6450? Užliejamos pelkėjančios pievos	Pievose netinka.
A338	<i>Lanius collurio</i>	30-45 tūkst. A – mažėja, B – didėja	A – stabilus, B – stabilus	6510	Pievose netinka.
A614	<i>Limosa limosa</i>	70-120 A – mažėja, B – stabilus	A – mažėja, B – mažėja	Labiau 6450 rūšis, tačiau aptikta perint ir 7140, 7110 plynėse.	Pievose netinka.

²³ [Ataskaitos Europos Komisijai apie Paukščių direktyvos įgyvendinimą Lietuvoje \(2013-2018 m. laikotarpis\)](#)

A768	<i>Numenius arquata</i>	30-50 A – mažėja, B – didėja	A – mažėja, B – stabilus	7110, 7140, išeksplatuoti durpynai, jei nėra medžių. Vis dažniau – pievose ir net dirbamuose laukuose	Pievose netinka.
A162	<i>Tringa totanus</i>	250-400 A – mažėja, B – mažėja	A – stabilus, B – nežinomas	6450, užlieti išeksplatuoti durpynai, rečiau 7140, 7110, žemapelkės neturinčiose buveinių bruožu.	Pievose netinka.
A294	<i>Acrocephalus paludicola</i>	50-240 A – didėja, B – mažėja	A – stabilus, B – stabilus	6450, 6510 užliejami plotai, žemapelkės.	Pievose netinka.

EB svarbos miškų buveinių apsaugos tinkamumo ir apsaugai skirtų teritorijų plėtros poreikių vertinimo rezultatai

Besikeičiančios socialinės-ekonominės sąlygos apsprendžia nepalankius pievų naudojimo pokyčius. Tikėtina, kad nedidelių pavienių pievų plotai ir toliau nyks. Didesnė tikimybė išlikti didesniems pievų masyvams yra greta mėsinės gyvulininkystės ūkių. Remiantis 2022 m. žemės ūkio naudmenų ir pasėlių plotų deklaravimo, taip pat inventorizuotų buveinių duomenų analize galima teigti, kad skirtingų buveinių tipų buvo sunaikinta (deklarautos žemės ūkio kultūros, kurių auginimui pievos buvo suartos) 1–23 % bendro ploto (0.).

23 pav. EB svarbos pievų buveinių santykinis plotas, kuriame buvo nedeklaruota žemės ūkio veikla, deklarautos pievų (daugiau kaip 5 m. ir mažiau kaip 5 m., šlapynių, aplink griovius prižiūrimų plotų) naudojimas ir deklarautos kitų žemės ūkio kultūrų, kurių auginimui pievos buvo suartos, naudojimas.

Didžiausia dalis sunaikinta 6270*, 6510 ir 6530 buveinių tipų, kas potencialiai susiję su derlingesniais dirvožemiais ir palankesnėmis ūkininkavimui hidrologinėmis sąlygomis.

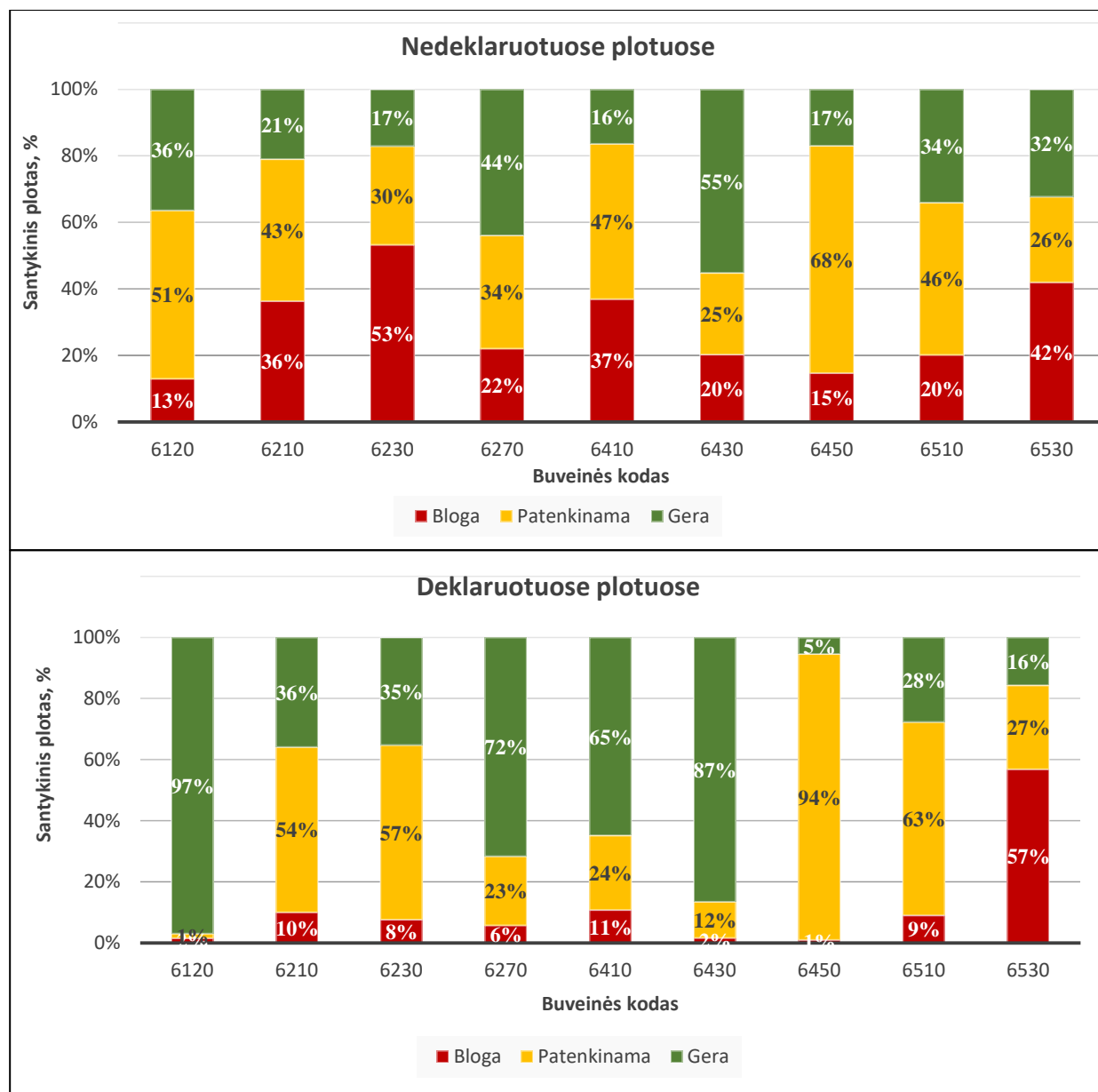
Pievos, kurios patenka į ST ar specialiųjų žemės naudojimo sąlygų (SŽNS) įstatymo nuostatomis saugomus pievų plotus, yra geriau apsaugotos nuo sunaikinimo nei esančios už jų ribų (24 pav0.). Dėl santykinai nedidelių pievų buveinių deklaruotų plotų galimos paklaidos, tačiau tendencija yra pakankamai išreikšta.

24 pav. Santykinis suartų EB svarbos pievų buveinių plotas deklaruotuose žemės ūkio veiklos plotuose ST, pagal SŽNS įstatymo nuostatas saugomose pievose ir už jų ribų.

Daugumos EB svarbos pievų buveinių būklė labiausiai priklauso nuo to ar jos naudojamos (šienaujamos, vyksta ganiava). Didžioji dauguma tokių plotų yra deklaruojami. Juose mažesni santykiniai blogos būklės buveinių plotai ir didesni – geros. Tik 6450 Aliuvinių

pievų ir 6510 Šienaujimų mezofitų pievų buveinių tipų atveju stebimas didesnis patenkinamos, o 6530 *Miškapievių buveinių tipų – blogos būklės buveinių didesnis santykinis plotas deklaruojamose teritorijose (0.). Pirmųjų dviejų tipų atveju tai sietina su deklaruojamų pievų intensyvesniu naudojimu ir didesniu sausavimo griovių tinklu, kas sudaro palankesnes sąlygas tokiam naudojimui. Miškapievių atveju tai potencialiai taip pat naudojimo intensyvinimo ir šiam buveinių tipui būdingų elementų (pvz., pavieniai ar grupėmis augantys krūmai, medžiai), kurie apsunkina naudojimą, pašalinimo rezultatas.

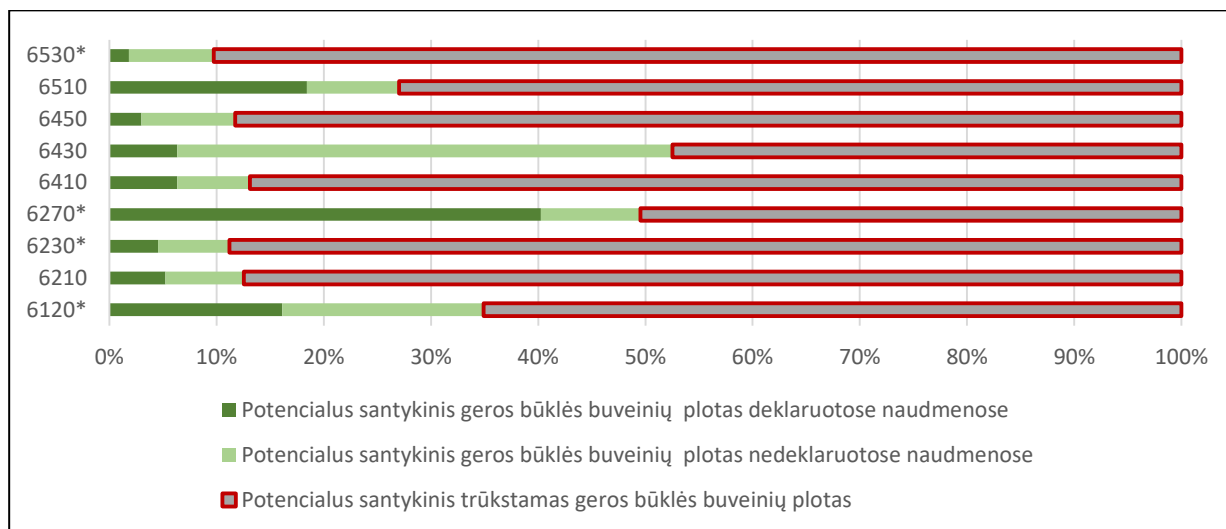

25 pav. Skirtingos būklės EB svarbos pievų buveinių santykinis plotas teritorijose, kuriose deklaruota (daugiau kaip 5 m. ir mažiau kaip 5 m. pievos ir ganyklos, šlapynės, aplink griovius prižiūrimi plotai) ir nedeklaruota (potencialiai ir nevykdyta) žemės ūkio veikla.

Šalies mastu EB svarbos pievų plotų naudojimas (deklaravimas) nežymiai didesnis už ST ribų nei ST (atitinkamai 71 % ir 65 %), o tuo pačiu ir EB svarbos buveinių būklė kiek geresnė už ST ribų. Tai potencialiai susiję su ST pievų naudojimo intensyvumą įtakančiomis natūralesnėmis hidrologinėmis sąlygomis. Tai leidžia daryti prielaidą, kad ST atlieka iš esmės tą pačią funkciją EB svarbos pievų buveinių apsaugoje kaip ir SŽNS įstatymo nuostatomis

saugomi pievų plotai mažindami buveinių sunaikinimo (suarimo) tikimybę, tačiau mažai turi įtakos buveinių būklei.

Atsižvelgiant į deklaruotuose ir nedeklaruotuose žemės plotuose nustatytus EB svarbos buveinių tipų santykinius geros būklės buveinių plotus, apskaičiuoti potencialūs geros būklės buveinių plotai šalies mastu ir trūkstami plotai iki siekiamų tikslų (0.).

26 pav. Geros būklės EB svarbos pievų buveinių potencialus santykinis plotas (%) deklaruojamose, nedeklaruojamose naudmenose ir trūkstamas iki siekiamo geros būklės buveinių ploto (90 % palankaus referencinio ploto).

Mažiausias santykinis geros būklės buveinių trūkumas (apie 50 %) potencialiai yra 6430 Eutrofinių aukštųjų žolynų ir 6270 *Rūšių turtingų smilgynų buveinių tipų. Net 5 tipų geros būklės buveinės potencialiai sudaro kiek daugiau nei 10 % siekiamo ploto. Pievų buveinių santykiniai geros būklės plotai dėl naudojimo pokyčių gali sparčiai keistis. Nenaudojamos pievos užauga krūmais ir medžiais, o užkrūmijusios per kelis metus gali būti atkurtos.

VANDENS BUVEINIŲ IR RŪŠIŲ APSAUGOS VERTINIMAS

EB svarbos vandens buveinių ir rūšių apsaugos būklė

Remiantis Europos Komisijai pateiktomis ataskaitomis apie Buveinių direktyvos įgyvendinimą ir prioritetinių veiksnių programą, pagal ploto kriterijų palankios apsaugos būklės yra laikomi 7 vandenų buveinių tipai. Likę du buveinių tipai – nepalankios netinkamos būklės. Pagal struktūros ir funkcijų kriterijų palankios apsaugos būklės yra laikomas vienas buveinės tipas, nepalankios-netinkamos – 3, kiti – nežinomos. Nacionalinėje ataskaitoje pateikti duomenys buvo paremti geriausia to meto prieinama informacija ir ekspertiniu vertinimu. LITPAS projekto metu atliktoje buveinių būklės analizėje naudoti buveinių inventorizavimo duomenys, patikslinti BAST atrankos ir steigimo metu, kada pagal parengtus kriterijus buvo nustatoma buveinių būklė (17 lentelė).

17 lentelė. Europos Bendrijos svarbos vandens buveinių tipų apsaugos būklė Lietuvoje.

Kodas	Pavadinimas	Apsaugos būklė			
		Plotas	Struktūra ir funkcijos	Ateities perspektyvos	Bendras vertinimas
1130	Upių žiotys	Palanki (FV)	Nežinoma (XX)	Palanki (FV)	Palanki (FV)
1150	*Lagūnos	Palanki (FV)	Nežinoma (XX)	Palanki (FV)	Palanki (FV)
3130	Mažai mineralizuoti ežerai su būdmainių augalų bendrijomis	Nepalanki-netinkama (U1)	Nepalanki-netinkama (U1)	Nepalanki-netinkama (U1)	Nepalanki-netinkama (U1)
3140	Ežerai su menturdumblių bendrijomis	Palanki (FV)	Nepalanki-netinkama (U1)	Nepalanki-netinkama (U1)	Nepalanki-netinkama (U1)
3150	Natūralūs eutrofiniai ežerai su plūdžių ir aštrių bendrijomis	Palanki (FV)	Nežinoma (XX)	Palanki (FV)	Palanki (FV)
3160	Natūralūs distrofiniai ežerai	Palanki (FV)	Palanki (FV)	Palanki (FV)	Palanki (FV)
3190	Gipso karsto ežerai	Palanki (FV)	Nežinoma (XX)	Palanki (FV)	Palanki (FV)
3260	Upių sraunumos su kurklių bendrijomis	Palanki (FV)	Nežinoma (XX)	Nepalanki-netinkama (U1)	Nepalanki-netinkama (U1)
3270	Dumblingos upių pakrantės	Nepalanki-netinkama (U1)	Nepalanki-netinkama (U1)	Nepalanki-netinkama (U1)	Nepalanki-netinkama (U1)

18 lentelė. EB svarbos vandens buveinių tipų referencinis ir palankus referenciniai plotai Lietuvoje.

Kodas	Pavadinimas	Ataskaitoje EK apie Buveinių direktyvos įgyvendinimą Lietuvoje (2013–2018 m.) ²⁴		LITPA for LIFE projekte saugomų teritorijų plėtros pasiūlymų rengimui taikomas	
		Nustatytas referencinis plotas (ha)	Siektinas palankus referencinis plotas (ha)	Siektinas palankus referencinis plotas (ha)	Siektinas geros būklės buveinių plotas (ha)
1130	Upių žiotys	7610	7610	7610	6849
1150	*Lagūnos	31960	31960	31960	28764
3130	Mažai mineralizuoti ežerai su būdmainių augalų bendrijomis	360	≈360	396	356
3140	Ežerai su menturdumblių bendrijomis	9790	≈9790	9790	8811
3150	Natūralūs eutrofiniai ežerai su plūdžių ir aštrių bendrijomis	5210	≈5210	5210	4689
3160	Natūralūs distrofiniai ežerai	1760	≈1760	1760	1584
3190	Gipso karsto ežerai	15	≈15	15	14
3260	Upių sraunumos su kurklių bendrijomis	1081	≈1081	1081	973
3270	Dumblingos upių pakrantės	25	≈25	25	23

Su vandens buveinėmis susijusios rūšys

Nacionalinės 2013–2018 m. laikotarpio ataskaitos apie Buveinių direktyvos įgyvendinimą duomenimis, 5 rūšių (mažosios ir upinės nęgių, perpelės, vijūno ir lankščiojo plukenio), kurių apsaugai turėtų būti steigiamos ST ir populiacijoms būdingas mažėjimo trendas. Iš jų 3 rūšys (perpelė, vijūnas ir lankstusis plukenis) laikomos netinkamos-blogos būklės. Šešių rūšių (balinio vėžlio, raudonpilvės kūmutės, skiauterėtojo tritono, ovaliosios geldutės, lankščiojo plukenio ir pūslėtosios aldrūnės) siektinas palankus referencinis populiacijos dydis turėtų būti didesnis nei nustatyta inventorizacijos metu.

Raudonpilvei kūmutei, skiauterėtajam tritonui ir vijūnui svarbu atkurti pelkių, užliejamų pievų ir miškų kompleksų hidrologinį režimą, kuris sudarytų prielaidas nedidelių vandens telkinių, juos jungiančių sezoninių tėkmių formavimuisi. Reikšminga šių rūšių radaviečių dalis yra ST, tačiau dažnai tai nesudaro prielaidų hidrologinių sąlygų atkūrimui. Šioms rūšims palankūs renatūralizuoti durpių karjerai, buvusios polderių teritorijos ar jų dalys, kur valstybinėje žemėje tikslinga steigti griežtos apsaugos teritorijas išskirtinai biologinės įvairovės atkūrimui ir apsaugai.

Abiejų minėtų nęgių rūšių ir ovaliųjų geldučių apsaugai potencialiai svarbesni bendrieji šalyje galiojantys upių hidrologinio režimo užtikrinimo, taršos reguliavimo reglamentai ir patvankų šalinimo priemonių įgyvendinimas. Papildomų ST steigimo pridėtinė vertė būtų maža.

²⁴ [Ataskaitos Europos Komisijai apie Paukščių direktyvos įgyvendinimą Lietuvoje \(2013-2018 m. laikotarpis\)](#)

Lanksčiojo plukenio ir pūslėtosios aldrūnės išsaugojimui svarbu užtikrinti ne tik vandens kokybę, bet ir apsaugą nuo fizinio sunaikinimo dėl rekreacijos veiklų. Atsižvelgiant į šių rūšių retumą, ST steigimas potencialiai galėtų padėti atkreipti didesnę dėmesį į šių rūšių poreikius. Šiuo metu mažiau nei pusė radaviečių yra ST.

Balinio vėžlio populiacijos išsaugojimas ir padidinimas dabartinėmis sąlygomis yra glaudžiai susijęs su ST, jų plėtra, buveinių formavimu ir palaikymu gamtotvarkos priemonėmis. Dalis vertingų radaviečių šiuo metu dar yra už ST ribų. (0).

19 lentelė. Buveinių direktyvos II priedo rūšių būklė Lietuvoje²⁵ ir jų sąsajos su vandens buveinių tipais (Natura 2000 prioritetinių priemonių programa²⁶ ir saugomų rūšių radaviečių bei EB svarbos buveinių radaviečių duomenų analizė) bei rezervatinės apsaugos tinkamumas (ekspertinis vertinimas, atsižvelgiant į rūšies poreikius). Pateiktos tik rūšys kurių apsaugai turėtų būti steigiamos ST ir populiacijoms būdingas mažėjimo trendas

Rūšies kodas	Rūšies pavadinimas	Grupė	Populiacijos vertinimas 2018	Palankus referencinis populiacijos dydis (ind. arba 1x1 km gardelių sk.#) ir trumpalaikis trendas	Buveinių pakankamumas A (ploto ir būklės augavietėse) B (ploto už augaviečių ar radaviečių ribų), trendas	Susijusios EB svarbos ar būdingos buveinės	Rezervatinio režimo tinkamumas
1220	<i>Emys orbicularis</i>	Ropliai	U1	>52#, nežinomas	A nežinoma B -, nežinoma	Sąsajos silpnos. 3160, Nedideli vandens telkiniai	Netinka, nebent būtų užtikrinamas pakrančių šienavimas ar (ir) ganymas
1188	<i>Bombina bombina</i>	Varliagyviai	U1	>357#, stabilus	A pakanka B -, stabilus	Nedideli vandens telkiniai, 3150, besiribojančios pievos 6450, 6510 ir kt.	Netinka, nebent būtų užtikrinamas ganymas ar (ir) šienavimas
1166	<i>Triturus cristatus</i>	Varliagyviai	U1	>100#, stabilus	A pakanka, nežinoma	nedideliuose vandens telkiniuose ir aplink juos 91D0*, 91E0*, 91F0, 9180	Dažnai nepalankus veisimosi vietoms dėl galimo vandens telkinių užpavėsinimo augant miškui, bet gali būti palankus ne veisimosi periodu.
1096	<i>Lampetra planeri</i>	Žuvis	U1	784# mažėja	A nepakanka B pakanka, nežinoma	3260, Upės nepriskirtos šioms buveinėms	Tinka, bet sunkiai derinama su upių naudojimu

²⁵ [Ataskaitos Europos Komisijai apie Buveinių direktyvos įgyvendinimą Lietuvoje \(2013–2018 m. laikotarpis\)](#)

²⁶ „Natura 2000“ prioritetinių veiksmų programa (PVP), skirta įgyvendinti Lietuvoje pagal Tarybos direktyvos 92/43/EEB dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos (Buveinių direktyvos) 8 straipsnį 2021–2027 m. daugiamečių finansinės programos laikotarpiu.

1103	<i>Alosa fallax</i>	Žuvys	U2	476# mažėja	A pakanka, B –, stabilus	1150*	Tinka nerštvietėms, tačiau sunkiai derinama su marių naudojimu
1096	<i>Lampetra fluviatilis</i>	Žuvys	U1	3560# mažėja	A pakanka B –, nežinoma	3260, Upių atkarpos nepirkirtos šioms buveinėms	Tinka, bet sunkiai derinama su upių naudojimu
1145	<i>Misgurnus fossilis</i>	Žuvys	U2	298 tūkst., mažėja	A nepakanka B pakanka, stabilus	3150, 3160, kt. ežeruose, grioviuose, upių dalyse	Tinka
1032	<i>Unio crassus</i>	Moliuskai	U1	>204#, stabilus	A pakanka, B –, stabilus	3260, upių atkarpos nepirkirtos šioms buveinėms	Tinka, bet sunkiai derinama su upių naudojimu
1833	<i>Najas flexilis</i>	Augalai	U2	>14#, mažėja	A pakanka B nežinoma, mažėja	3140 ir kt. ežerų dalys nepirkirtos šiam buveinių tipui	Tinka, bet sunkiai derinama su ežerų naudojimu
1516	<i>Aldrovanda vesiculosa</i>	Augalai	U1	>28#, didėja	A pakanka, B –, stabilus	3140, 3150 ir kt. ežerų dalys nepirkirtos šiam buveinių tipui	Tinka, bet sunkiai derinama su ežerų naudojimu

Paukščių rūšių, kurios yra susijusios su vandens ekosistemomis, kurioms turi būti steigiamos saugomos teritorijos ir kurių populiacijoms būdingi mažėjimo trendai duomenys pateikiami 5 lentelėje.

20 lentelė. Su vandens ekosistemomis susijusių paukščių rūšių, kurioms turi būti steigiamos saugomos teritorijos ir kurių populiacija Lietuvoje mažėja pagal trumpalaikį ir (ar) ilgalaikį trendą²⁷ ir jų sąsajos su pelkių buveinių tipais (pagal ir saugomų rūšių radaviečių ir EB svarbos buveinių analizę) bei griežtos apsaugos tinkamumas (ekspertinis vertinimas, atsižvelgiant į rūšies poreikius).

Rūšies kodas	Rūšies pavadinimas	Populiacija (poros ar giedantys patinai#, A – trumpalaikis trendas, B – ilgalaikis trendas)	Veisimosi arealo A – trumpalaikis trendas, B – ilgalaikis trendas	Susijusios EB svarbos buveinės	Rezervatinio režimo tinkamumas
A229	<i>Alcedo atthis</i>	0,62-1 tūkst. A – stabilus, B – mažėja	A – stabilus, B – stabilus	3260 ir kt. upių ar ežerų pakrantės	Tinka
A060	<i>Aythya nyroca</i>	2-10 A – stabilus, B – mažėja	A – stabilus, B – mažėja	3140	Tinka
A081	<i>Circus aeruginosus</i>	2-2,5 tūkst. A – mažėja, B – stabilus	A – stabilus B – stabilus	3150 ir kt. ežerų pakrantės, 7140, 7120, 7230	Netinka, vyksta nendrynų sukcesija, naudingas periodinis naudojimas
A885	<i>Sternula albifrons</i>	150-20 A – mažėja, B – mažėja	A – mažėja B – stabilus	Upės, užlieti žvyro, durpių karjerai, 1130	-
A193	<i>Sterna hirundo</i>	1,8-2,5 tūkst. A – mažėja, B – mažėja	A – stabilus B – stabilus	3150 ir kt. pelkėjantys ežerai, upės, tvenkiniai, užlieti karjerai	-

²⁷ [Ataskaitos Europos Komisijai apie Paukščių direktyvos įgyvendinimą Lietuvoje \(2013-2018 m. laikotarpis\)](#)

EB svarbos vandens buveinių apsaugos tinkamumo ir apsaugai skirtų teritorijų plėtros poreikių vertinimo rezultatai

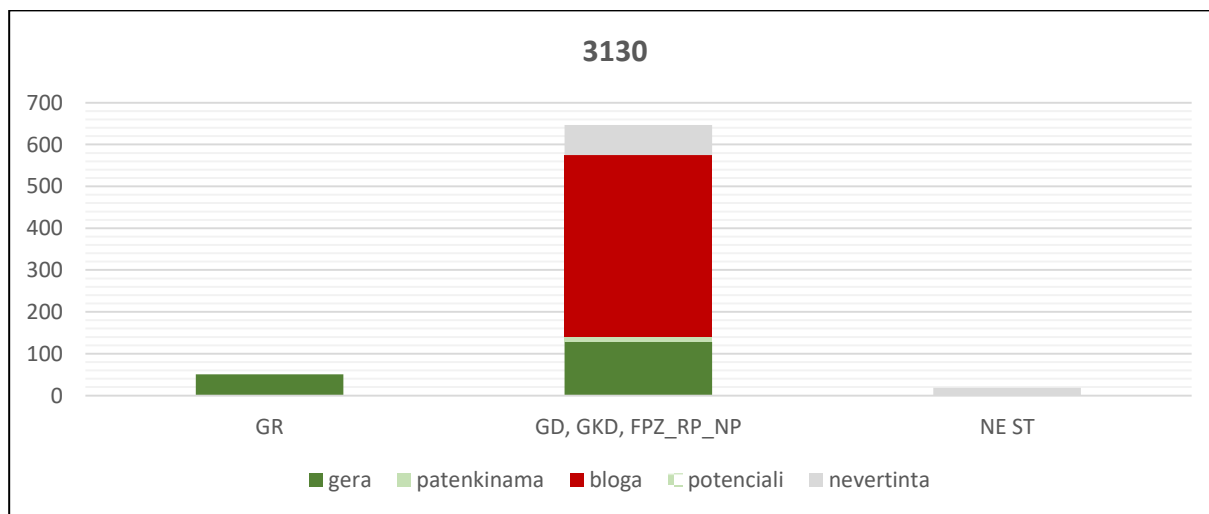
1130 Upių žiočių ir 1150 *Lagūnų buveinių plotas yra mažai sąlygotas žmonių ūkinės veiklos. Šių tipų buveinių būklė nebuvo vertinta ir nėra galimybės atsakyti, kokia dalis atitinka geros būklės kriterijus.

Pagal turimus EB svarbos buveinių būklės vertinimo duomenis galima konstatuoti, kad 3140 tipo geros būklės buveinių plotas yra didesnis už siekiamą, o 3150, 3160 ir 3270 tipų, atsižvelgiant į didelę įvertintos būklės buveinių santykinę dalį ir dominuojančias geros būklės buveines, geros būklės buveinių plotas potencialiai bus artimas siekiamam. Jų būklę sudėtinga sieti su apsaugos režimu.

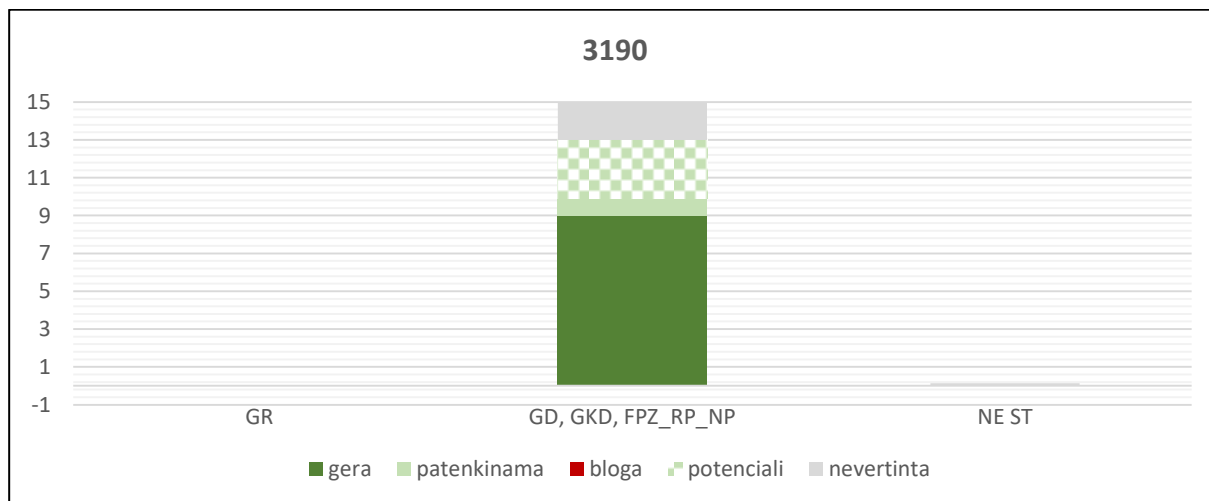
27 pav. 3140, 3150 ir 3160 vandens buveinių tipų būklė skirtingose ST.

3130 tipo buveinių nustatytas santykinai didelis blogos būklės buveinių plotas yra susijęs su natūraliomis vieno vandens telkinio savybėmis. Atitinkamai apskaičiuotas mažesnis referencinis plotas. Likusiame plote dominuoja geros būklės buveinės, tačiau, net jei visas patikslintas buveinių plotas būtų geros būklės, iki siekiamo ploto trūktų apie 24 % ploto (85 ha).

28 pav. Mažai mineralizuotų ežerų su būdmainių bendrijomis būklė skirtingose ST

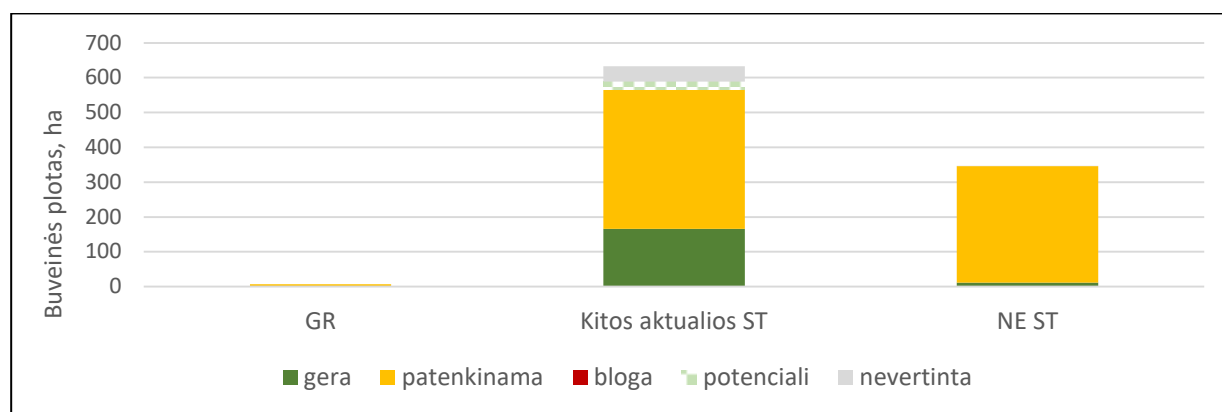
3190 tipo buveinių įvertinta apie 50 % ploto ir geros būklės buveinės sudaro virš 90 % kriterijus atitinkančių buveinių, tačiau dalis yra potencialios buveinės, dar neatitinkančios šio tipo buveinių būklės kriterijų. Dėl šios priežasties geros būklės buveinių bendras plotas artimoje perspektyvoje tikėtinas kiek mažesnis už siekiamą.

29 pav. Gipso karsto ežerų būklė

Mažiausia santykinė geros būklės buveinių dalis nustatyta 3260 Upių sraunumų su kurklių bendrijomis tipo buveinėse (0.). Bendras išskirtų buveinių plotas yra 9 % mažesnis už referencinį plotą. Šį skirtumą apsprendžia techninės buveinių apskaitos paklaidos. Nacionalinės inventorizacijos metu ši buveinė buvo inventorizuota kaip linijinis objektas ir perskaičiavimas į plotą buvo netikslus. Plotiniai duomenys neatspindi šalyje esančių buveinių apimčių. Nežiūrint to, kad buveinių plotas dar bus patikslintas ir potencialiai padidės, nes nemažai atkarpų dar neįtrauktos į plotinę apskaitą, mažai tikėtina, kad geros būklės buveinių santykinė dalis reikšmingai pasikeis. ST plėtra taip pat turi mažą potencialą pagerinti būklės

rodiklius. Iš dalies gali padėti gamtotvarkos priemonės, jei patenkinama būklė yra susijusi su invazinių rūšių užimamu plotu pakrantėse.

30 pav. Gipso Skirtingos būklės 3260 tipo buveinių plotas gamtiniuose rezervatuose, kitose ST, kurių reglamentavimas aktualus vandens buveinių grėsmių suvaldymui, ir už ST ribų.

Visų EB svarbos vandens buveinių tipų daugiau kaip 60 % ploto patenka į ST, skirtas biologinės įvairovės apsaugai, tačiau pagal turimus buveinių būklės duomenis negalima teigti, kad saugomose teritorijose jų būklė yra geresnė. Didžiąja dalimi ji buvo apspręsta iki ST steigimo. Šiandienos kontekste ST plėtra vandens buveinėms nustatytų grėsmių suvaldymui potencialiai turėtų mažą pridėtinę vertę. Ta vertė turėtų potencialą didėti, jei EB svarbos buveinių vandens kokybės poreikiai būtų tinkamai įvertinami ir efektyviai integruojami į upių baseinų rajonų valdymo planus bei priemonių programas. Šiame etape pagrindinis dėmesys turėtų būti skiriamas ST saugomų buveinių iš baseino atitekančio vandens kokybės tikslų nustatymui ir taršos mažinimo priemonių diegimui, kad būtų pagerinta ar išlaikyta gera buveinių būklė.

Remiantis turimais EB svarbos vandens buveinių būklės vertinimo duomenimis ir neįvertintos būklės buveinių kartografinė analizė apskaičiuotas tikėtinas geros būklės buveinių santykinis plotas lyginant su iškeltais tikslais (21 lentelė).

21 lentelė. Tikėtinas geros būklės EB svarbos vandens buveinių tipų santykinis plotas lyginant su iškeltais tikslais.

Buveinės kodas	Potencialus geros būklės vandens buveinių santykinis plotas lyginant su iškeltais tikslais
1130	<i>Įvertinimui trūksta duomenų</i>
1150*	<i>Įvertinimui trūksta duomenų</i>
3130	≈ 75 %
3140	≈ 100 %
3150	> 100%
3160	≈ 100%
3190	≈ 80 %
3260	≈ 25 %
3270	≈ 90 %

SMĖLYNŲ BUVEINIŲ IR RŪŠIŲ APSAUGOS VERTINIMAS

EB svarbos smėlynų buveinių ir rūšių apsaugos būklė

Remiantis Europos Komisijai pateiktomis ataskaitomis apie Buveinių direktyvos įgyvendinimą ir prioritetinių veiksmų programa, pagal ploto kriterijų palankios apsaugos būklės yra laikomi 3 smėlynų buveinių tipai, 5 – nepalankios-netinkamos, 1 – nepalankios-blogos būklės. Pagal struktūros ir funkcijų kriterijų nežinomos, nepalankios-netinkamos ir nepalankios-blogos apsaugos būklės yra po tris buveinių tipus (**Error! Reference source not found.**).

22 lentelė. Europos Bendrijos svarbos pajūrio smėlynų buveinių tipų apsaugos būklė Lietuvoje.

Kodas	Pavadinimas	Apsaugos būklė			
		Plotas	Struktūra ir funkcijos	Ateities perspektyvos	Bendras vertinimas
2110	Užuomazginės pustomos kopos	Palanki (FV)	Nežinoma (XX)	Palanki (FV)	Palanki (FV)
2120	Baltosios kopos	Palanki (FV)	Nežinoma (XX)	Palanki (FV)	Palanki (FV)
2130*	Pilkosios kopos	Nepalanki-netinkama (U1)	Nepalanki-netinkama (U1)	Nepalanki-netinkama (U1)	Nepalanki-netinkama (U1)
2140*	Kopų varnauogynai	Nepalanki-netinkama (U1)	Nepalanki-bloga (U2)	Nepalanki-bloga (U2)	Nepalanki-bloga (U2)
2170	Kopų gluosnynai	Nepalanki-netinkama (U1)	Nepalanki-bloga (U2)	Nepalanki-netinkama (U1)	Nepalanki-netinkama (U1)
2180	Medžiais apaugusios pajūrio kopos	Nepalanki-netinkama (U1)	Nepalanki-netinkama (U1)	Palanki (FV)	Nepalanki-netinkama (U1)
2190	Drėgnos tarpkopės	Palanki (FV)	Nežinoma (XX)	Palanki (FV)	Palanki (FV)
2320	Pajūrio smėlynų tyuliai	Nepalanki-netinkama (U1)	Nepalanki-netinkama (U1)	Nepalanki-netinkama (U1)	Nepalanki-netinkama (U1)
2330	Nesusivėrusios žemyninės smiltpievės	Nepalanki-bloga (U2)	Nepalanki-bloga (U2)	Nepalanki-bloga (U2)	Nepalanki-bloga (U2)

Visų nepalankios būklės buveinių palankus referencinis plotas turėtų būti didesnis nei nustatytas referencinis plotas (23 lentelė).

23 lentelė. EB svarbos pajūrio smėlynų buveinių tipų referencinis ir palankus referenciniai plotai Lietuvoje.

Kodas	Pavadinimas	28Ataskaitoje EK apie Buveinių direktyvos įgyvendinimą Lietuvoje (2013–2018 m.) ²⁹	LITPAS for LIFE projekte saugomų teritorijų plėtros pasiūlymų rengimui taikomas

²⁹ [Ataskaitos Europos Komisijai apie Paukščių direktyvos įgyvendinimą Lietuvoje \(2013-2018 m. laikotarpis\)](#)

		Nustatytas referencinis plotas (ha)	Siektinas palankus referencinis plotas (ha)	Siektinas palankus referencinis plotas (ha)	Siektinas geros būklės buveinių plotas (ha)
2110	Užuomazginės pustomos kopos	200	~200	200	180
2120	Baltosios kopos	820	~820	820	738
2130*	Pilkosios kopos	850	>850	1020	918
2140*	Kopų varnaugynai	56	>56	67	60
2170	Kopų gluosnynai	22	>22	26	24
2180	Medžiais apaugusios pajūrio kopos	4800	>4800	5760	5184
2190	Drėgnos tarpkopės	33	~33	33	30
2320	Pajūrio smėlynų tyruliai	60	>60	72	65
2330	Nesusivėrusios žemyninės smiltpievės	460	~460	506	455

Nacionalinės 2013–2018 m. laikotarpio ataskaitos apie Buveinių direktyvos įgyvendinimą duomenimis, trijų augalų rūšių (baltijinės linažolės, smiltyninio gvazdiko tipinio porūšio ir mažojo varpenio), kurių apsaugai turėtų būti steigiamos ST, buveinių plotas laikomas nepakankamu, o siektinas palankus referencinis populiacijos dydis turėtų būti didesnis nei nustatyta inventorizacijos metu.

Visų minėtų rūšių paplitimo dėsningumai nerodo sąsajų su saugomomis teritorijomis. Tai galimai susiję su iki šiol dominavusia pasyvia apsauga. Jų populiacijas potencialiai galima padidinti taikant gamtotvarkos priemones palankiausiose jau saugomose radavietėse, formuojant rūšiai plisti tinkamas buveines (0).

24 lentelė. Buveinių direktyvos II priedo rūšių būklė Lietuvoje³⁰ ir jų sąsajos su smėlynų buveinių tipais bei rezervatinės apsaugos tinkamumas (ekspertinis vertinimas, atsižvelgiant į rūšies poreikius). Pateikiamos tik rūšys, kurių apsaugai turi būti steigiamos ST ir kurioms būdingi populiacijų mažėjimo trendai bei nepakankamas buveinių plotas.

Rūšies kodas	Rūšies pavadinimas	Grupė	Apsaugos būklės bendras vertinimas 2018	Palankus referencinis populiacijos dydis (ind. arba 1x1 km gardelių sk.#) ir trumpalaikis trendas	Buveinių pakankamumas A (ploto ir būklės augavietėse) B (ploto už augaviečių ar radaviečių ribų), trendas	Susijusios EB svarbos ar būdingos buveinės	Rezervatinio režimo tinkamumas
2216	<i>Linaria loeselii</i>	Augalai	U2	>152 mažėja	A nepakanka B – mažėja	2120, 2110 ir 2130, 2180 atviri praardyti plotai	Tinka, jei natūralūs procesai užtikrina buveinės išlikimą
1419	<i>Botrychium simplex</i>	Augalai	XX	Nežinomas, 2 mažėja	A nepakanka B nepakanka, nežinoma	2330, taip pat 6230, 6210	Netinka, nebent būtų užtikrinamas ganymas ar (ir) šienavimas

³⁰ [Ataskaitos Europos Komisijai apie Buveinių direktyvos įgyvendinimą Lietuvoje \(2013–2018 m. laikotarpis\)](#)

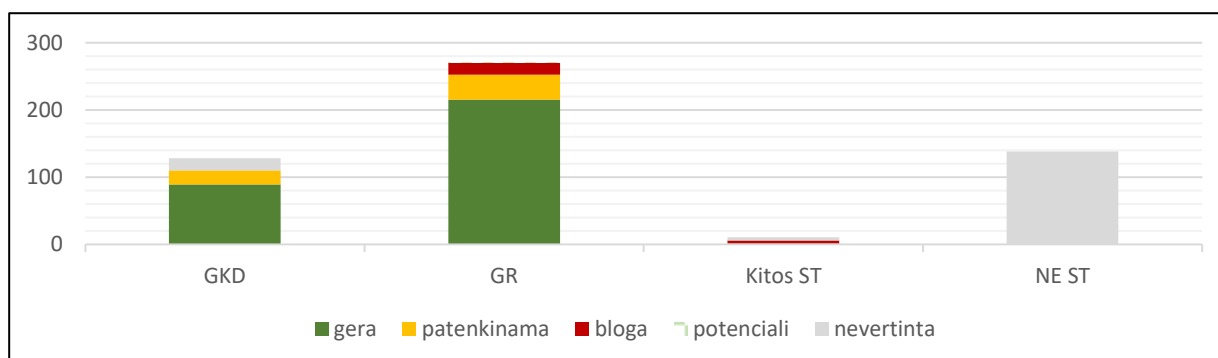
1016	<i>Dianthus arenarius arenarius</i>	Augalai	XX	>940, nežinoma	A nepakanka B nežinoma, nežinoma	2330, 2320, 2140?, 2180?, o taip pat 9010, 9060, 91T0	Netinka, nebent būtų užtikrinamas ganymas ar (ir) šienavimas
------	-------------------------------------	---------	----	----------------	-------------------------------------	---	--

EB svarbos miškų buveinių apsaugos tinkamumo ir apsaugai skirtų teritorijų plėtos poreikių vertinimo rezultatai

Visų pajūrio smėlynų buveinių būklė yra vertinta tik gamtiniuose rezervatuose ir draustiniuose. Dėl šios priežasties nėra galimybės pagrįsti prielaidų apie apsaugos reglamentų įtaką suvaldant svarbiausias grėsmes ir taip užtikrinant buveinių gerą būklę.

2110 Užuomazginių pustomų kopų patikslintas plotas sudaro tik trečdalį referencinio ploto, nustatyto nacionalinės inventorizacijos metu. Tačiau taip yra dėl patikslintų buveinių išskyrimo kriterijų, o ne buveinių sunykimo. Iš 32 % įvertintų buveinių visos yra geros būklės nepriklausomai nuo ST pobūdžio. Tokia pati situacija yra ir su **2140 *Kopų varnauogynais, tik jų patikslintas plotas yra beveik 10 kartų mažesnis už referencinį.** 98 % 2140* buveinių yra gamtiniame rezervate ir visų būklė yra gera. 2110 buveinių tipo nurodytą geros būklės buveinių plotą pasiekti potencialiai nebus galimybių ir tikslai turėtų būti patikslinti. 2140* tipo buveinių plotas potencialiai gali būti padidintas taikant gamtotvarkos priemones ar vykstant natūraliai sukcesijai. **Pagal turimus duomenis ST plėtra šių buveinių apsaugai nėra reikalinga.**

Panaši situacija yra ir su **2120 Baltosiomis kopomis bei 2170 Kopų gluosnynais.** Šių buveinių tipų patikslinti plotai sudaro atitinkamai 67 % ir 35 % referencinių plotų. Buveinių būklė yra įvertinta atitinkamai 73 % ir 100 % jų ploto. Pagal būklės vertinimo duomenis dominuoja geros būklės buveinės (atitinkamai apie 80 % ir apie 95 % viso įvertintos būklės buveinių ploto). Didžioji šių buveinių dalis yra gamtiniuose rezervatuose, bet reikšminga dalis ir gamtiniuose draustiniuose, kur geros būklės buveinių santykinis plotas reikšmingai nesiskiria nuo nustatyto rezervatuose. Remiantis turimais duomenimis apie 2120 tipo buveinių būklę (0.), išsidėstymą ir dominuojančias grėsmes, galima daryti prielaidą, kad, **siekiant padidinti geros būklės buveinių plotą, pagrindinis dėmesys turėtų būti skiriamas geros būklės užtikrinimui esamose ST.** Tai potencialiai galima pasiekti taikant gamtotvarkos priemones. ST plėtra taip pat iš dalies gali prisidėti. Visos inventorizuotos 2170 tipo buveinės jau yra ST. Jose buveinių plotas gali būti padidintas gamtotvarkos priemonėmis arba vykstant natūraliai sukcesijai 2130 tipo buveinėse.

31 pav. Skirtingos būklės 2120 tipo buveinių plotas gamtiniuose rezervatuose, kitose ST ir už ST ribų.

2130 Pilkujų kopų, 2190 Drėgnų tarpkopių, 2320 Pajūrio smėlynų tyrulių ir 2330 Nesusivėrusių žemyninių smiltpievių siekiamam plotui ir geros būklės užtikrinimui svarbios natūralią sukcesiją stabdančios gamtotvarkos priemonės, kurios tik neseniai pradėtos taikyti dalyje buveinių. Pagal patikslintus duomenis 2130 ir 2330 buveinių plotas viršija referencinį plotą, o 2190 ir 2320 tipų buveinių sudaro atitinkamai 39 % ir 43 % referencinio ploto. Visų šios grupės buveinių būklė labiausiai priklauso nuo būdingo sukcesijos greičio ir ją stabdančių veiksnių pasireikimo. Apsaugos režimas turi daug mažesnę įtaką. Absoliuti dauguma 2130, 2190 ir 2320 tipų buveinių yra ST. 2330 tipo buveinių dauguma yra už ST ribų. Reikšminga jų dalis yra kariniuose poligonuose. Kitų plotų išsaugojimas labiausiai priklauso nuo pievų naudojimo skatinimo ekonominių mechanizmų efektyvumo ir teisinio reglamentavimo. ST plėtros poreikis šios grupės buveinių apsaugai nenustatytas.

2180 buveinių patikslintas plotas yra kiek didesnis už referencinį plotą. Įvertinta 37 % buveinių būklė. Iš jų apie 24 % ploto sudaro potencialios buveinės, kurios, esant tinkamam reglamentavimui, įgautų buveinių bruožus. Likusį plotą sudaro beveik išimtinai geros būklės buveinės. Visos įvertintos būklės buveinės yra I ir IIA gr. priskirtuose miškuose, esančiuose gamtiniuose rezervatuose ir draustiniuose. Už šių ST ribų esančių 9180 buveinių didžioji dalis yra susiformavusi IIB gr. rekreaciniuose miškuose. Duomenys apie jų būklę gana fragmentiški, todėl nėra galimybių įvertinti potencialaus geros būklės buveinių ploto.

Remiantis turimais EB svarbos smėlynų buveinių būklės vertinimo duomenimis ir neįvertintos būklės buveinių kartografinė analize apskaičiuotas tikėtinas geros būklės buveinių santykinis plotas lyginant su iškeltais tikslais (25 lentelė).

25 lentelė. Tikėtinas geros būklės EB svarbos smėlynų buveinių tipų santykinis plotas lyginant su iškeltais tikslais.

Buveinės kodas	Tikėtinas geros būklės smėlynų buveinių santykinis plotas lyginant su iškeltais tikslais
2110	≈ 35 %
2120	≈ 50 %
2130	≈ 60 %
2140*	≈ 10 %
2170	> 30%
2180	≈ 60%
2190	≈ 3 %
2320	0 %
2330	≈ 45 %

Pastaba – 2110 buveinės plotas negali būti reikšmingai padidintas gamtotvarkos priemonėmis ir (ar) vykstant sukcesijai.

1 priedas

EB svarbos natūralių miško buveinių pasiskirstymo, ploto, būklės ir pagrindinių šiuose parametrus įtakojančių veiksnių analizė

EB svarbos miško buveinių ploto, būklės ir pasiskirstymo duomenų analizės tikslas – nustatyti buveinių ploto ir būklės sąsajas su saugomose teritorijose ir už jų ribų taikomu veiklos reglamentavimu bei kitais veiksniais, kurie gali būti svarbūs plėtojant saugomų teritorijų tinklą šalyje.

Miško buveinių ploto, būklės ir pasiskirstymo vertinimui naudoti šie erdviniai duomenys:

- EB svarbos natūralių buveinių inventorizavimo duomenys (BIGIS DB (2011-2015 m. buveinių inventorizacijos erdviniai duomenys, pateikti VSTT));
- EB svarbos buveinių duomenys, patikslinti prieš Vietovių ar BAST steigimą (VSTT vidinio naudojimo BIOMON DB (2023 m. vasario mėn. duomenys);
- Saugomų teritorijų valstybės kadastro duomenys (stk.am.lt, 2023 m. vasario mėn. duomenys);
- Miškų kadastro duomenys (2015 m. ir 2021 m. spalio mėn. duomenys);
- Biosferos poligonų apsaugos zonos (PAST paukščių veisimosi vietų erdviniai duomenys) (pateikti VSTT 2022 m. spalio mėn.);
- Saugomų rūšių informacinės sistemos erdviniai duomenys (SRIS, 2023 vasario mėn.);
- Lietuvos perinčių paukščių atlaso erdviniai duomenys (2013-2017 m. laikotarpiu Lietuvos ornitologų draugijos iniciatyva rinkti duomenys);
- Lietuvos respublikos valstybinės žemės duomenys (2022 m. spalio mėn. iš Registrų centro įsigyti duomenys);
- Georeferencinio pagrindo kadastro erdvinių duomenų rinkinys (www.geoportal.lt 2022 m. spalio mėn.)

Siekiant įvertinti miško buveinių pasiskirstymą ir būklę skirtingo reglamentavimo teritorijose, išskirtos šios grupės:

- gamtiniai rezervatai (GR);
- gamtiniai ir kompleksiniai draustiniai (GKD), įskaitant esančius valstybiniuose parkuose ir biosferos rezervatuose. Į šia kategoriją neįtraukti genetiniai draustiniai dėl galiojančios nuostatos, kad buveinių apsauga ir genetinių draustinių tikslai yra nesuderinami;
- nacionalinių parkų funkcinio prioriteto zonos (išskyrus konservacinio prioriteto, FPZ NP);
- regioninių parkų funkcinio prioriteto zonos (išskyrus konservacinio prioriteto, FPZ RP);
- buferinės apsaugos zonos (išskyrus gamtinių rezervatų 300 m pločio buferines zonas, BAZ);
- gamtinių rezervatų buferinių apsaugos zonų dalys esančios 300 m atstumu nuo rezervatų ribos (BAZ GR300);
- biosferos poligonai (BP);
- genetiniai draustiniai (GD);
- kultūriniai draustiniai (KD);
- kultūriniai rezervatai (KR);
- teritorijos už ST ribų (NE ST);

ArcGIS Pro programine įranga saugomų teritorijų erdviniai duomenys paruošti analizei pašalinant jų persidengimus (paliekamos griežtesnio reglamento persidengiančios dalys). Tokiu būdu paruoštas išvardintas grupes apimantis ir visą Lietuvą dengiantis ST erdvinių duomenų sluoksnis.

EB svarbos natūralių miško buveinių duomenys (BIGIS ir Biomon DB) buvo parengti analizei suformuojant jungtinį erdvinių duomenų sluoksnį. BIGIS duomenų bazės duomenys patvirtintose BAST teritorijose³¹ pakeisti į BAST apsaugos tikslus įtrauktą EB svarbos buveinių duomenimis. Patvirtintose Vietovėse³², kuriose apsaugos tikslai yra susieti su buveinių erdviniais duomenimis, BIGIS duomenys pakeisti į Vietovių apsaugos tikslus įtrauktą buveinių duomenimis. Už patvirtintų BAST ir Vietovių su tiksliais buveinių duomenimis, BIGIS duomenų bazėje esančių buveinių plotai pakeisti buveinių plotais, kuriems Biomon duomenų bazėje suformuluoti apsaugos tikslai. Parengtame sluoksnyje perskaičiuoti BIGIS mozaikinių buveinių plotai pagal BIGIS duomenų bazėje nurodytą buveinių persidengimo procentą, panaikinti kiti, su BIGIS buveinių mozaikomis nesusiję buveinių poligonų persidengimai. Gautame buveinių sluoksnyje panaikintos iškirstos buveinės, kurios nustatytos pagal medynų amžiaus klasės pokyčius lyginant 2015 m. ir 2021 m. miškų kadastro duomenis. Iškirstomis laikytos buveinės, kuriose esančių miško sklypų amžiaus klasė pasikeitė iš „7“ ar didesnės į „0“ (nulinę). Prie iškirstų nepriskirti miško sklypai pelkinėse augavietėse, kuriose nustatyta reikšminga dalis atvejų, kai amžiaus klasė pasikeitė dėl miškotvarkos duomenų patikslinimo (pašalinant mišku neapaugusias plynas).

Parengtas analizei EB svarbos buveinių poligonų sluoksnis sukirstas („intersect“) su parengtu saugomų teritorijų, miškų kadastro miško sklypų ir biosferos poligonų apsaugos zonų (PAST paukščių veisimosi vietų) poligonais. Gauti duomenys apkirpti pagal Lietuvos Respublikos sausumos ribas tokiu būdu eliminuojant jūrines teritorijas, o taip pat saugomų teritorijų ir natūralių buveinių fragmentus esančius už šalies ribų.

Siekiant išskirti potencialiai labiausiai buveinių būklę ir plotą įtakojusius veiksnius įvertintos sąsajos su saugomų teritorijų, miškų grupėms, augavietėmis, KMB (įskaitant pKMB). Pagal poreikį vertintos buveinių būklės sąsajos su medynų amžiumi, sausinimo griovių tankiu.

Svarbu atkreipti dėmesį, kad BAST tinkle yra saugoma ir būklė įvertinta tik dalies miško buveinių. Skirtingų buveinių tipų įvertintos būklės buveinių dalis reikšmingai skiriasi. Dalies tipų būklė nustatyta pernelyg mažos dalies buveinių, kad būtų galima formuluoti vertinimo rezultatais pagrįstas išvadas apie apsaugos reglamentų ir kt. veiksnių įtaką. Be to, dabartinė buveinių būklė didžiąja dalimi yra apspręsta paskutinius dešimtmečius buvusio miškų naudojimo. Šiuo metu reglamentai yra reikšmingai pasikeitę, bet jų įtaka buveinių būklei šalies mastu dar pilnai neatsiskleidė. Interpretuojant rezultatus buvo siekiama pagal galimybes atsižvelgti į vykusią reglamentų kaitą ir saugomų teritorijų plėtrą.

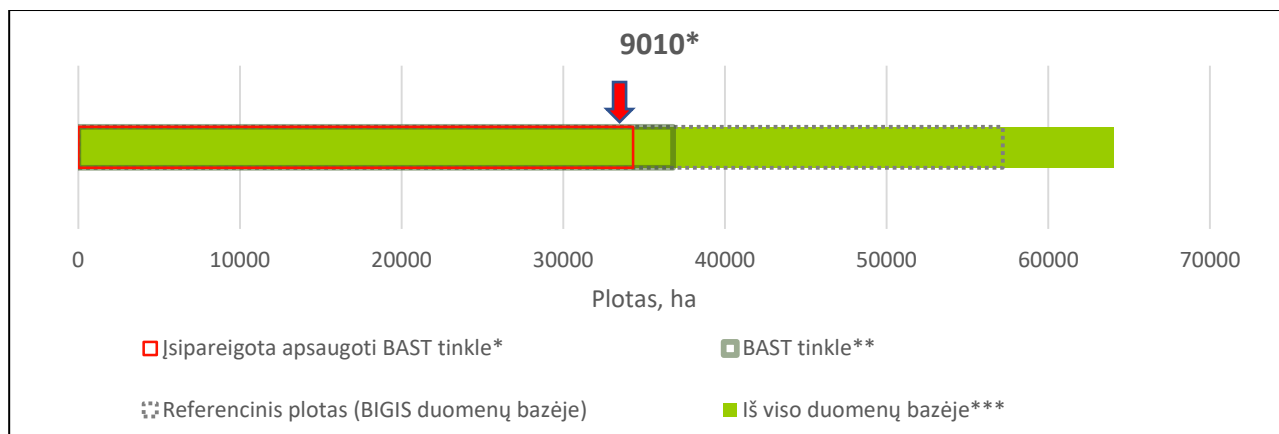
---

³¹ [2018 m. balandžio 19 d. Aplinkos ministro įsakymas Nr. D1-317 Dėl buveinių apsaugai svarbių teritorijų nustatymo](#)

³² [2009 m. balandžio 22 d. Aplinkos ministro įsakymas Nr. D1-210 Dėl vietovių, atitinkančių buveinių apsaugai svarbių teritorijų atrankos kriterijus, sąrašo, skirto pateikti Europos Komisijai, patvirtinimo](#)

9010* Vakarų taigos buveinės

Biomon duomenų bazėje vertinimo metu buvo išskirta 64035 ha 9010* buveinių. Iš jų 36,8 tūkst. ha patenka į BAST, o **32,6 tūkst. ha yra numatyta apsaugoti pagal suformuluotus apsaugos tikslus. BAST tinkle yra įsipareigota apsaugoti ne mažiau kaip 34,3 tūkst. ha 9010* buveinių ploto** (60 % nuo referencinio ploto (57185 ha), kuris nustatytas pirmosios buveinių inventorizacijos metu). Pagal duomenų bazės duomenis buveinių plotas yra didesnis nei referencinis plotas (**32 pav.**)

32 pav. Vakarų taigos buveinių plotas išskirtas Biomon DB.

↓ BAST ir Vietovių apsaugos tiksluose įrašytų buveinių plotas.

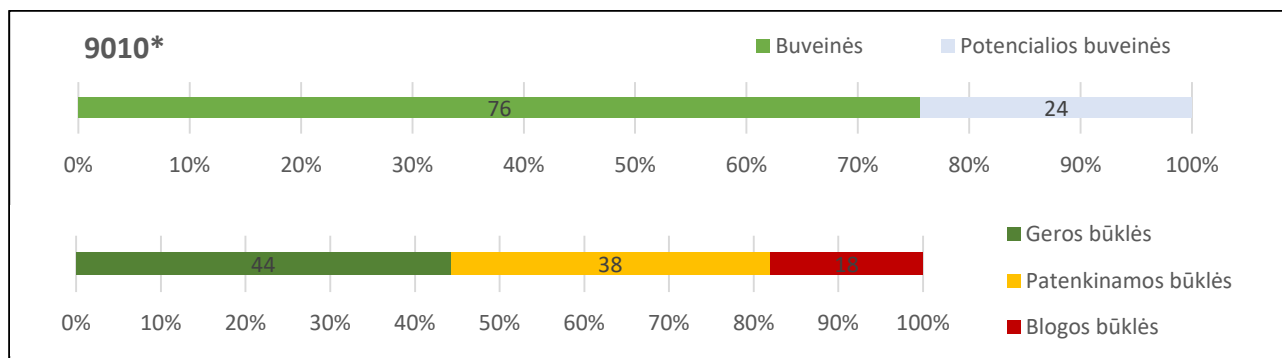
* 60 % referencinio buveinių ploto, kurį įsipareigota apsaugoti BAST tinkle.

** BAST tinklas apima BAST ir Vietoves. Neatitinkamai tarp BAST ir Vietovių apsaugos tiksluose įrašyto ir BAST tinkle esančio buveinių ploto galimi dėl to, kad pirmųjų įsteigtų Vietovių apsaugos tiksluose įrašytų buveinių erdviniai duomenys nebuvo parengti ir ministro įsakyme pateikti tik plotai. Dėl šios priežasties nėra galimybės įvertinti kurios inventorizuotos buveinės patenka į šį plotą. Ataskaitos rengimo metu dalis šiose Vietovėse esančių buveinių Biomon duomenų bazėje jau turėjo suformuluotus apsaugos tikslus, o dalis neturėjo. Šioje suvestinėje įtraukti visi Vietovėse esantys buveinių plotai.

*** pirminės inventorizacijos metu nustatytas buveinių plotas laikomas referenciniu. Vėlesni buveinių ploto tikslinimai apsprendė duomenų bazėje esančio buveinių ploto pokytį.

Pastabos: dalis buveinių inventorizuota prieš dešimtmetį (BIGIS) ir yra iškirstos ar dėl kitų priežasčių sunykusios (šio vertinimo metu nustatyta, kad plynai iškirsta ne mažiau kaip 1 tūkst. ha. BIGIS duomenų bazėje išskirtų 9010* buveinių). Į plotą įtrauktos potencialios buveinės, kurių susiformavimo bus siekiama BAST tinkle.

Biomon duomenų bazėje yra nurodyta beveik pusės (apie 30 tūks. ha) 9010* buveinių būklė (**33 pav.**). Absoliuti dauguma šių buveinių yra BAST tinkle. **Net 24 % įvertintos būklės buveinių – potencialios buveinės**, kurios dar pilnai neatitinka buveinių kriterijų. **Geros būklės buveinės vidutiniškai sudaro apie 45 %, tačiau atsižvelgiant į tai, kad didžioji dalis įvertintos būklės buveinių yra saugomose teritorijose**, kuriose dominuoja IIA ir III gr. miškai, o didesnėje likusioje neįvertintos būklės dalyje vyrauja IV gr. miškai (**40 pav.48 pav.**), visų šalyje esančių 9020* buveinių vidutinė geros būklės buveinių dalis potencialiai būtų artimesnė nustatytai IV gr. miškuose – tarp 20 % ir 30 %.

Buveinių būklė	gera	patenkinama	bloga		potencialios buveinės
Plotas (tūkst. ha)	10	8,5	4		7,2

33 pav. Biomon duomenų bazėje nurodytos būklės 9010* buveinių plotas

Svarbu atkreipti dėmesį, kad įvertinta būklė didžiosios dalies I, IIA ir III gr. miškuose esančių buveinių ir tik nedidelės dalies IIB ir IV gr. miškuose esančių buveinių, todėl tarp visų šalyje esančių buveinių geros būklės buveinės potencialiai sudarytų apie 30 %.

9010* buveinių plotas ir būklė skirtingose miško augavietėse skirtingoms grupėms priskirtuose miškuose.

9010* buveinės yra paplitusios visoje šalies teritorijoje. Didžioji dalis įvertintos būklės buveinių (neįtraukiant potencialių) yra išskirta Lbl, Lcl, Nal, Nbl ir Ncl augavietėse (**34 pav.**). Dalis augaviečių – Lal, Lbp, Nbp, Šal, Šbp ir Šcp taip pat yra tinkamos 9010* buveinių formavimuisi, tačiau sudaro nedidelę augaviečių dalį, todėl ir buveinių jose yra nedaug. Net 6 % įvertintos būklės 9010* buveinių ploto yra pelkinėse augavietėse, kas iliustruoja pelkinių buveinių sausėjimo procesus, apspręstus sausinimo, sukcesijos ir (ar) klimato kaitos.

34 pav. Įvertintos būklės 9010* buveinių plotas skirtingose miško augavietėse.

Augavietė	Lbl	Lcl	Lcp	Lcs	Nal	Nbl	Ncl	Pb	Pbn	Pc	Pcn	Šbl	Šcl
I	26	12	3	1	24	15	14	21	19	12	7	43	6
IIA	34	45	55	47	14	42	60	52	41	54	53	23	70
IIB	-	-	-	-	0,1	2	3	-	-	10	14	5	-
III	11	12	8	4	22	26	18	8	9	22	25	24	22
IV	30	31	34	47	37	15	5	18	31	2	1	4	1

34 pav. Įvertintos būklės 9010* buveinių plotas skirtingose miško augavietėse.

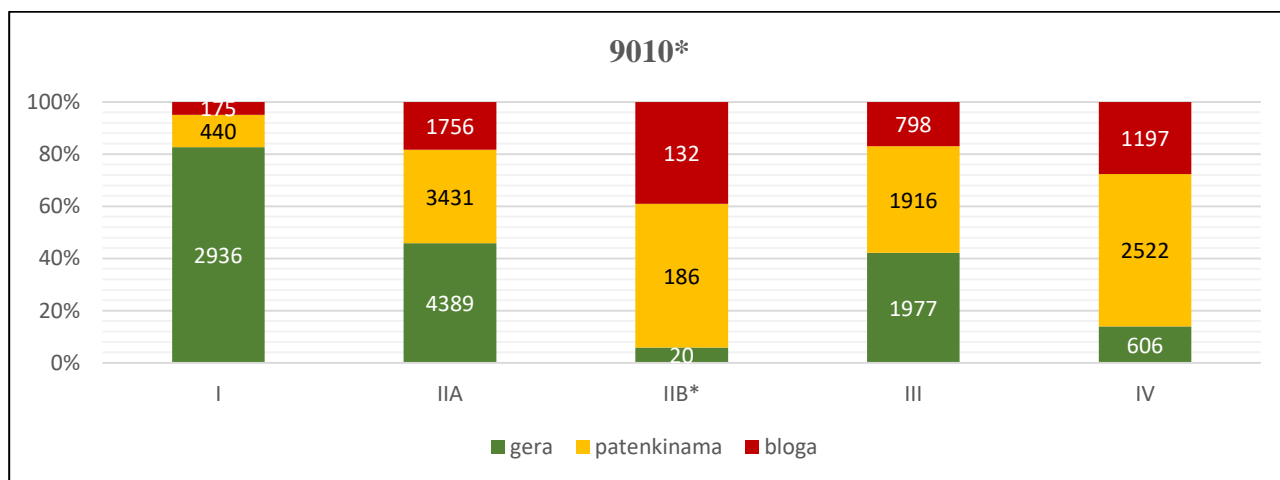
Pastabos: lentelėje po pav. pateikiama įvertintos būklės 9010* buveinių ploto dalis (%) dominuojančiose augavietėse skirtingoms grupėms priskirtuose miškuose;

grafikuose pateikiamos augavietės, kuriose buveinės sudaro daugiau kaip 0,5 % įvertintos būklės buveinių ploto.

Skirtingose augavietėse inventorizuotų buveinių būklė yra priklausoma nuo ūkinės veiklos intensyvumo (miškų gr.), todėl interpretuojant duomenis svarbu atsižvelgti į įvertintos būklės buveinių santykinį plotą skirtingoms grupėms priskirtuose miškuose.

9010* buveinių būklę įtakoiantys veiksniai

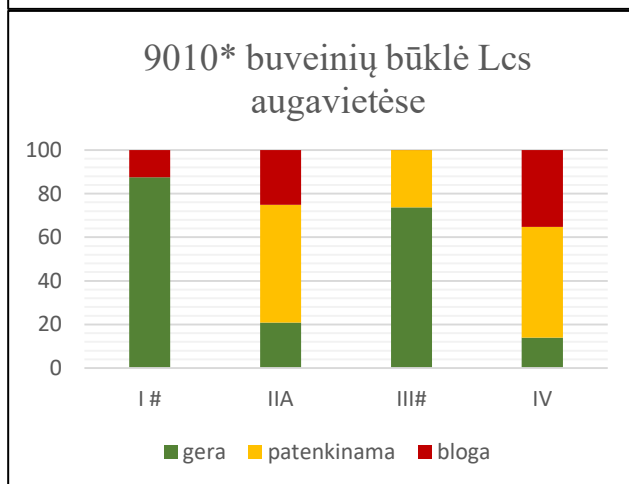
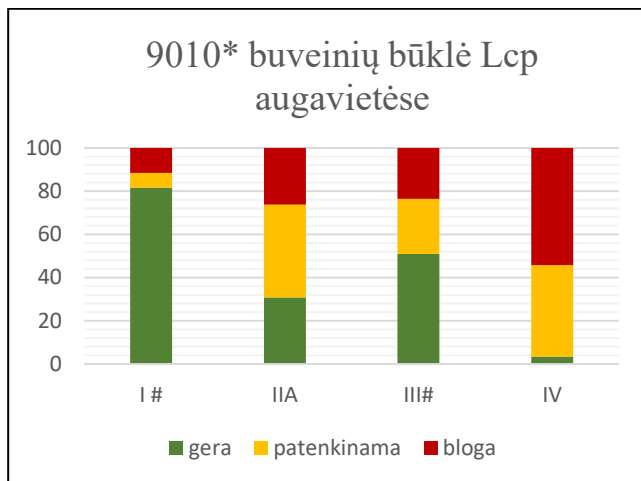
9010* buveinių būklę didžiaja dalimi apsprendžia miškų ūkinis naudojimas (sąlygoja mažą medynų brandą ir medžių amžiaus įvairovę, negyvos medienos trūkumą), kuris yra priklausomas nuo priskyrimo miškų grupėms (**40 pav.**). Geresnė būklė tose augavietėse, kuriose didesnis buveinių plotas yra IIA, III ir ypač I gr. miškuose bei mažesnis IV gr. miškuose, tačiau yra keletas reikšmingų nukrypimų nuo buveinių pasiskirstymo pagal būklę vidutinių reikšmių pateikiamų **35 pav.**

35 pav. 9010* buveinių būklė skirtingoms grupėms priskirtuose miškuose.

Pastabos: skaičiai rodo plotą (ha); * – mažas patikimumas dėl mažo įvertintos būklės buveinių poligonų skaičiaus; galimi nedideli neatitikimai tarp buveinių plotų GR ir I gr. miškuose dėl 2022 įsteigus naujus GR neatnaujintų miškų grupių duomenų.

Lcp ir Lcs augavietėse nustatyta blogesnė nei vidutinė 9010* buveinių būklė. Tai potencialiai sietina su intensyvesniu ūkiniu naudojimu ir ypač sanitarine priežiūra anksčiau išretėjančiuose drėgnesniuose eglynuose. III gr. miškuose sanitariniai kirtimai potencialiai vykdomi mažiau intensyviai dėl galimo subrendusių medynų kirtimo (**36 pav.**).

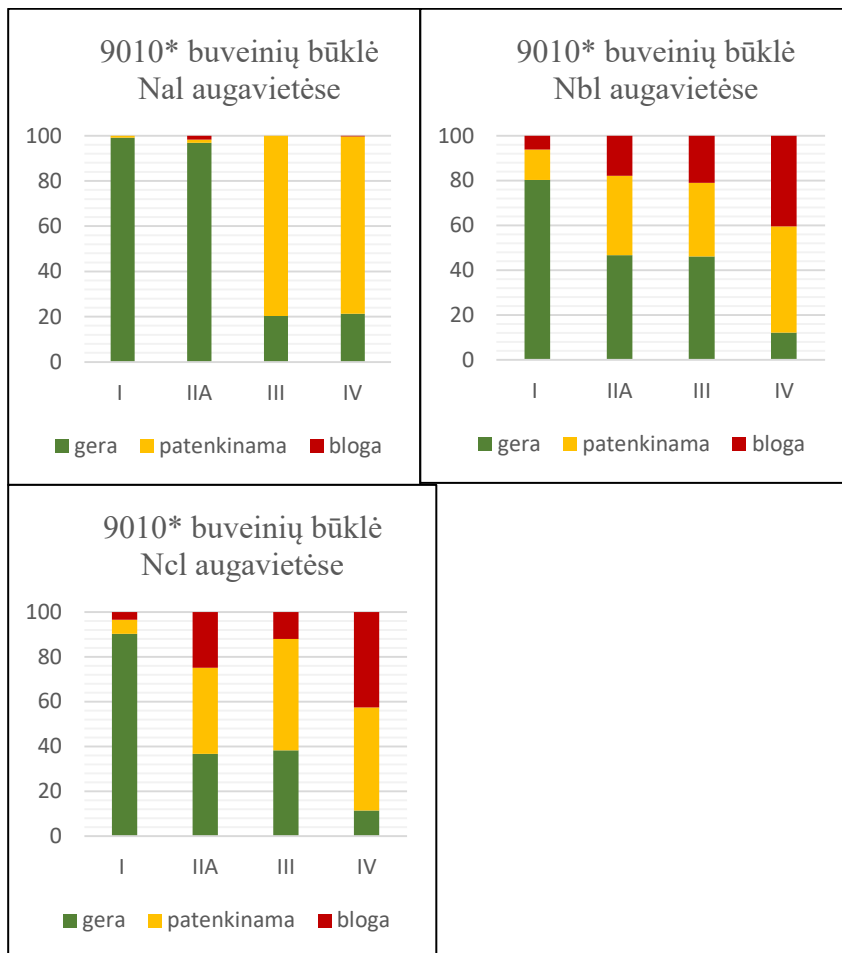
36 pav. 9010* buveinių būklė skirtingoms grupėms priskirtuose miškuose Lcp ir Lcs augavietėse.

– mažas patikimumas dėl mažo įvertintos būklės buveinių poligonų skaičiaus ir ploto;

Geriausia buveinių būklė yra Šbl augavietėse, kuriose ūkinio naudojimo intensyvumas yra apsunkintas reljefo.

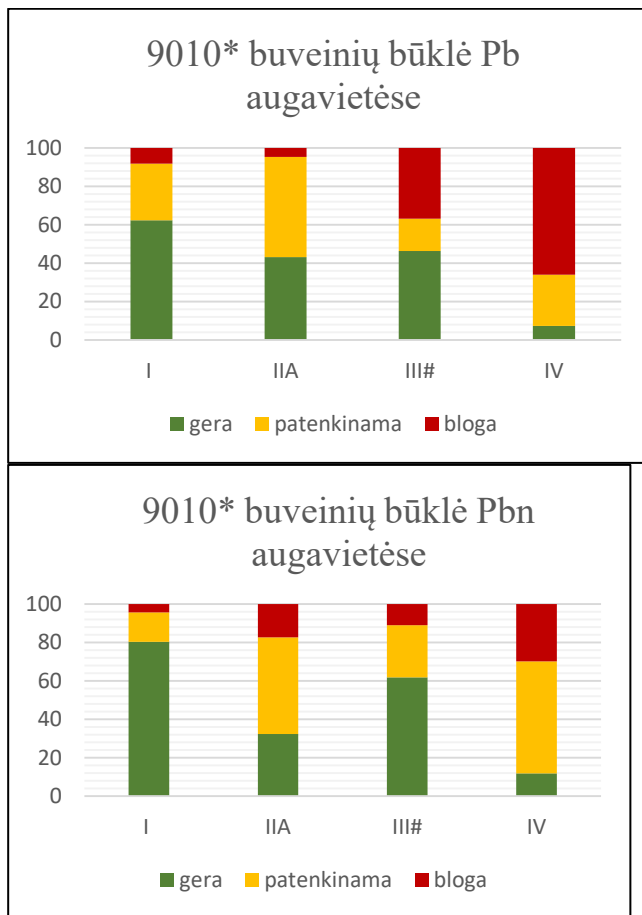
Nal augavietėse 9010* buveinių būklė I ir IIA gr. miškuose yra išskirtinai gera. III gr. miškuose – prastesnė už visų augaviečių vidurkį, o IV gr. miškuose – kiek geresnė nei vidurkis. Našesnėse augavietėse (Nbl) IIA gr. miškuose nustatytas vidurkiui artimas geros būklės buveinių procentas. Didžioji dauguma I gr. miškuose nustatytų blogos būklės buveinių yra Viešvilės rezervate buvusiuose sodintuose ūkiniuose miškuose, kuriuose tikslinga atkurti 9010* buveinėms būdingą struktūrą. Ncl augavietėse, kuriose daugiau eglynų potipio buveinių, IIA gr. miškuose jų būklė blogesnė nei III gr. miškuose, tačiau skirtumas mažiau išreikštas nei Lcp ir Lcs augavietėse (**37 pav.**).

37 pav. 9010* buveinių būklė skirtingoms grupėms priskirtuose miškuose Nal ir Nbl augavietėse.

I, III ir IV gr. miškuose Pb augavietėse geros būklės buveinių dalis yra mažesnė, o blogos būklės didesnė nei Pbn augavietėse (**38 pav.**). Tai sietina su mažiau palankiomis hidrologinėmis sąlygomis. Išskirtus taigos buveines pelkinėse augavietėse dėl sumažėjusio vandens išgarinimo neretai stebimas pelkinių buveinių formavimasis, todėl vakarų taigos buveinių apsauga šiose augavietėse gali būti problematiška.

38 pav. 9010* buveinių būklė skirtingoms grupėms priskirtuose miškuose Pb, Pbn augavietėse.

Pagrindinis 9010* būklę įtakojantis antropogeninis veiksnys yra miškų ūkinis naudojimas, kuris reglamentuojamas pagal miškų grupes, tačiau įtakos turi ir sausinimas, tik jo poveikis yra teigiamas. Vertinant visas augavietes bendrai I gr. miškuose geros būklės buveinės sudaro daugiau kaip 80 % ir tikėtina, kad ši dalis didės. IIA ir III gr. miškuose – 45 ir 42 %, o IV gr. miškuose – apie 15 %. Pagal buveinių būklę tarp augaviečių yra nustatyti nemaži skirtumai.

Nederlingiausiose Nal augavietėse I, IIA ir IV gr. miškuose geros būklės buveinių yra didžiausia dalis, palyginus su kitomis augavietėmis.

Lcp ir Lcs augavietėse buveinių būklė blogesnė nei vidurkis, kas potencialiai sietina su trumpesniu eglynų amžiumi drėgnesnėse augavietėse ir intensyvesne sanitarine priežiūra ūkiniuose miškuose.

Pb augavietėse buveinių būklė vidutiniškai blogesnė nei Pbn augavietėse. Tai sietina su mažiau palankiu hidrologiniu režimu.

9010* buveinių plotą įtakojantys veiksniai

9010* buveinių santykinė dalis augavietėse priklauso tiek nuo augaviečių tinkamumo, jį įtakojančio sausinimo, ūkinio naudojimo ar mažesniu mastu kitų veiksnių. Apsaugos režimas įtakoja tiek vieno miško buveinių virsmą kitomis, t.y. santykinį jų plotą, tiek buveinių užimamą ploto dalį nuo bendro augavietės ploto (**Error! Reference source not found., 2 priedas**).

1 lentelė. 9010* buveinių santykinis plotas skirtingose augavietėse (Biomon DB buveinėse).

Augav.	Lbl		Lcl		Lcp		Lcs		Nal		Nbl		Ncl		Ncp		Pb		Pbn	
	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2
Mišku gr.																				
I	6 5	3 1	3 5	20	14	7,2	2	1,1	7 8	29	9 4	53	8 0	49	3 7	23	6 5	33	23, 4	
IIA	8 0	1 8	4 1	8	38	5,3	51	5,7	6 0	7, 2	9 5	25	5 7	12	1 2	3	6 4	16	6,6	
IIB	9 5	1 9	4 5	3	55 #	3,4 #	60 #	4,1 #	3 8	4, 3	9 3	18	6 2	8	3 0	4	9 #	4 [#]	26 #	3 [#]
III	7 8	9	2 6	1, 8	22	0,8	21	0,9	4 9	7, 6	9 0	8, 9	5 9	3, 5	1 3	0, 8	5 2	2, 2	23	6,3
IV	7 1	5	3 5	1, 7	25	0,9	25	0,9	4 3	6, 4	8 8	4, 9	5 5	2, 2	1 3	0, 6	3 5	1, 5	16	3,7

Analizės rezultatai rodo, kad vienos iš palankiausių 9010* buveinėms yra Nbl augavietės. Jose šalyje inventorizuotos vakarų taigos buveinės sudaro absoliučią daugumą (88-95 %) tarp EB svarbos buveinių visų grupių miškuose. Ūkinio naudojimo reglamentavimo skirtumai skirtingoms grupėms priskirtuose miškuose reikšmingai įtakoja buveinių plotą. I gr. miškuose 9010* buveinės užima daugiau kaip pusę šių augaviečių ploto. Buveinių dalis šiose augavietėse IIA gr. miškuose – apie 2,5 kartus, IIB gr. – beveik 3, III gr. – 6, o IV gr. – 9 kartus mažesnė.

Ncl ir Nal augavietėse 9010* buveinių santykinė dalis nuo visų tipų EB svarbos buveinių I gr. miškuose apie 20 % didesnė nei IIA gr. miškuose. Tai leidžia teigti, kad be ūkinio naudojimo ar kitų sėkmes įtakojančių veiksnių (pvz. gaisro, vėjolaužų, žievėgraužių antplūdžio ar kt.) Nal augavietėse 91T0 buveinės, o Ncl augavietėse 9050 buveinės pamažu virstų 9010* buveinėmis. Nal augavietėse ta pati tendencija pastebima ir IIA gr. miškuose, kuriuose, lyginant su III gr. miškais, 9010* buveinių santykinė dalis nuo bendro EB svarbos buveinių ploto yra didesnė.

Ūkinė veikla labiausiai įtakoja buveinių plotą Ncl augavietėse (jose nustatytas didžiausias skirtumas tarp I gr. ir kitų gr. miškuose 9010* buveinių užimamos augavietės dalies). Tai sietina su šiose augavietėse reikšmingą dalį sudarančių eglynų intensyvesniu naudojimu ir sanitarine priežiūra ūkiniuose miškuose, o taip pat 9050 buveinių virstimu 9010* buveinėmis miškuose, kuriuose nevykdoma ūkinė veikla. I gr. miškuose Ncl augavietėse 9010* buveinių santykinis plotas siekia pusę augaviečių ploto, panašiai kaip ir Nbl augavietėse. Tai leidžia daryti prielaidą, kad be ūkinės veiklos ar natūralių miško pažaidas sukeliančių veiksnių, Ncl, kaip ir Nbl augavietėse 9010* buveinės užimtų didumą šių augaviečių ploto.

Ncp augavietėse 9010* ir 9020* buveinės (ar 9160 buveinės, jų paplitimo areale) visų grupių miškuose užima beveik lygias dalis, tačiau intensyvesnio ūkininkavimo miškuose abiejų tipų buveinių santykinė dalis mažesnė, o 9050 buveinių – didesnė, kas iliustruoja eglynų preferenciją.

Nal augavietėse ūkinė veikla yra mažiau intensyvi, lėtesnis 91T0 buveinių virsmas į 9010* buveines, lėtai kaupiasi negyva mediena, todėl šių buveinių santykinis plotas I gr. miškuose sudaro mažiau kaip 1/3 augaviečių ploto. Svarbu pastebėti, kad IIA, III ir IV gr. miškuose šiose augavietėse buveinių santykinė dalis yra panaši. Mažiausia buveinių dalis IIB grupės miškuose sietina su minimaliu sanitarinių kirtimų reguliavimu.

Lbl augavietės tarp laikinai perteklinio drėgnumo augaviečių yra palankiausios 9010* buveinėms. II-IV gr. miškuose šios buveinės dominuoja (71-95 % EB svarbos buveinių ploto). I gr. miškuose 9010* buveinių santykinis plotas yra mažesnis dėl mažiau pakeisto hidrologinio režimo. Lbl augavietėse ūkinio naudojimo įtaka buveinių plotui labai panaši kaip Nbl augavietėse. I ir IIA gr. miškuose mažesnis santykinis buveinių plotas nuo bendro EB svarbos buveinių ploto potencialiai yra susiję su mažiau palankiu drėgmės režimu.

Lcl augavietėse 9010* buveinės sudaro apie du kartus mažesnę dalį nei Lbl augavietėse ir nebedominuoja tarp EB svarbos buveinių. 9010* buveinių ploto dalis nuo bendro Lcl augaviečių ploto yra viena mažiausių tarp aptariamų augaviečių tipų. III ir IV gr. miškuose tai sietina su intensyvesniu eglynų naudojimu ir sanitarine priežiūra. Buveinių plotas yra taip pat ribojamas hidrologinių sąlygų pakeitimo įrengus sausinimo griovius.

Lcs augavietės 9010* buveinėms nėra palankios. Šiose augavietėse jos formuojasi efektyviau sausinamuose plotuose. Dėl šios priežasties buveinių plotas I gr. miškuose yra mažiausias. Griežtos apsaugos teritorijose, kuriose būtų atkurtas ar atsikurtų hidrologinis režimas 9010* buveinių plotas Lcs augavietėse potencialiai mažėtų.

Lcp augavietės 9010* buveinėms yra kiek palankesnės nei Lcs augavietės, tačiau ir šiose augavietėse užimamas santykinis plotas nuo bendro EB svarbos buveinių ploto yra reikšmingai mažesnis natūralesnio hidrologinio režimo plotuose I gr. miškuose.

9010* buveinių išskiriami keli potipiai, tačiau didelė dalis buveinių pagal juos dar nesuskirstytos. Iš suskirstytų didžiąją dalį sudaro 9010a* (pušynų) potipio buveinės, kurių absoliuti dauguma (beveik 70 %) inventorizuota Nbl augavietėse. Ncl ir Nal augavietėse šio potipio buveinių plotas sudaro atitinkamai 10 % ir 8 %.

Ncl, o taip pat Lcl, Lbl ir pelkinėse (P) augavietėse išskirta daugiau kaip pusė 9010b* (eglynų) potipio buveinių, Nbl augavietėse – 35 %. Šio potipio buveinėms, ypač sausesnėse augavietėse, didelę grėsmę kelia žievėgraužio tipografo protrūkiai ir sanitariniai kirtimai, kuriais siekiama nuo tų protrūkių apsisaugoti.

9010c* (lapuočių) potipio buveinių daugiausia inventorizuota laikinai perteklinio drėgnumo Lbl, Lcl, Lcp ir pelkinėse Pb, Pc augavietėse. Šio potipio buveinės sudaro mažą dalį 9010* buveinių ploto.

9010d* (žuvusių vakarų taigos medynų) potipio buveinių išskirta itin maža dalis.

9010* buveinių plotą pagrindiniai įtakojo antropogeniniai veiksniai yra ūkinis miškų naudojimas (įskaitant ir sanitarinę priežiūrą) ir sausinimas. Intensyvesnis ūkinis naudojimas mažina buveinių plotą, sausinimas – didina. Ūkinis miškų naudojimas didžiausią poveikį turi Ncl augavietėse (buveinių santykinis plotas I ir IV gr. miškuose skiriasi daugiau kaip 20 kartų), kuriose dominuoja eglynai. Mažiausią – skurdžiausiose Nal augavietėse (santykinis plotas I ir IV gr. miškuose skiriasi apie 4,5 karto). Sausinimo poveikis akivaizdžiausias pelkinėse augavietėse (sausintose vidutiniškai 3 kartus didesnis plotas). Laikinai perteklinio drėgnumo augavietėse šis poveikis taip pat pasireiškia, ką iliustruoja mažesni 9010* santykiniai plotai mažiau sausinimo paveiktuose I gr. miškuose, tik dėl duomenų apie sausinimo mastą ir poveikio zonas trūkumo jį sudėtingiau įvertinti.

Griežta apsauga (I gr. miškai) sudaro geriausias prielaidas 9010* buveinių ploto plėtrai visose būdingiausiose augavietėse, išskyrus Lcs, kur šios buveinės sudaro mažesnę augaviečių ploto dalį nei IIA gr. miškuose ir artimą nustatytam III ir IV gr. miškuose. Kitose L augavietėse 9010* buveinių užimamas santykinis plotas I gr. miškuose yra didesnis nei kitoms grupėms priskirtuose miškuose, tačiau santykyje su kitų tipų EB svarbos buveinių plotu 9010* buveinių plotas mažėja.

IIA miškų gr. miškuose taikytas reglamentavimas taip pat turi teigiamą įtaką 9010* buveinių didesniai plotui palyginus su III ir IV gr. miškais (atitinkamai vid. 3,3 ir 4,1 karto) daugumoje augaviečių. Išimtį sudaro tik Nal augavietės, kuriose ploto skirtumo beveik nėra.

III gr. miškų reglamentavimo įtaka didesniai buveinių plotui nei IV gr. miškuose yra santykinai nedidelė ir mažiausiai išreikšta Lcl, Nal ir Ncl augavietėse, o daugiausiai – Lbl ir Nbl augavietėse.

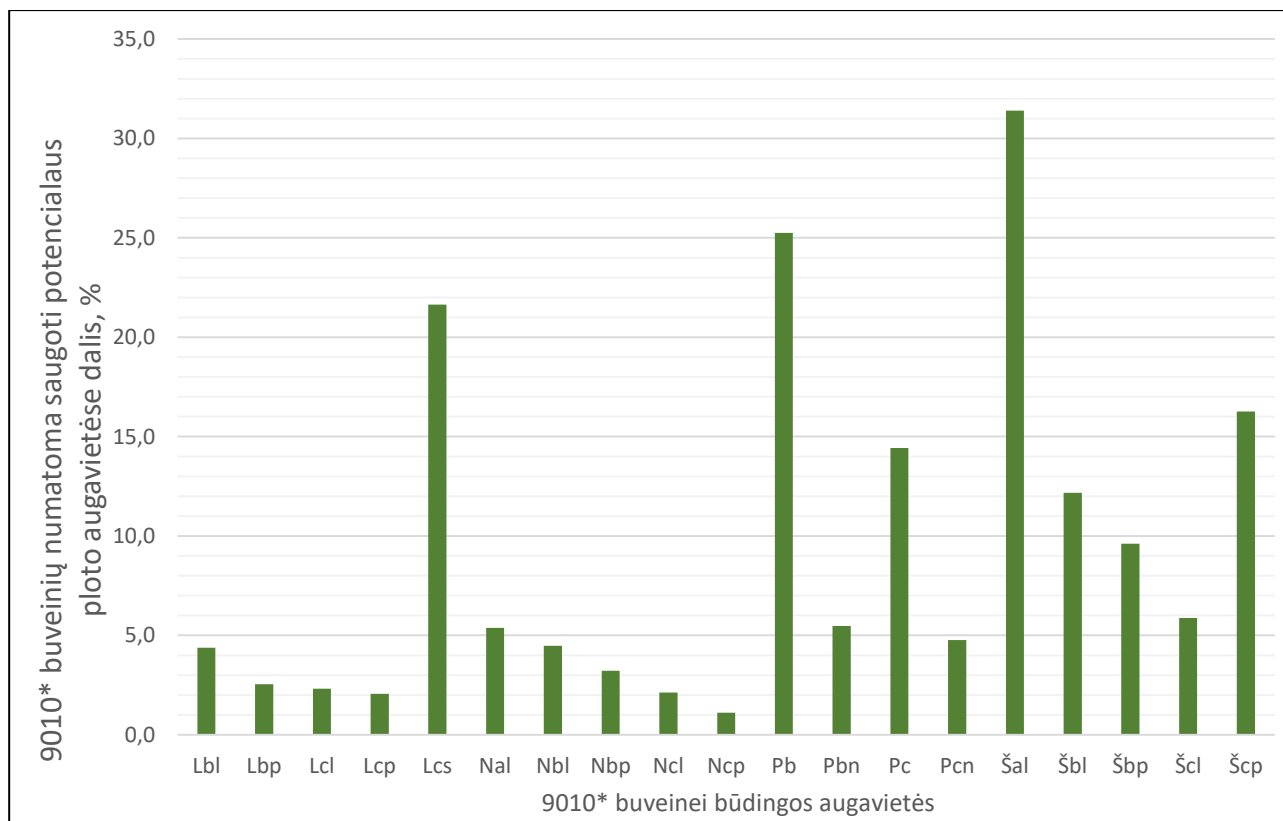
IIB miškų gr. taikomas reglamentavimas vidutiniškai turėjo teigiamą įtaką 9010* buveinių plotui, išskyrus Nal augavietes, tačiau įtakos mastas labai netolygus ir,

potencialiai, labai varijuojantis skirtinguose IIB gr. miškų plotuose tose pačiose augavietėse.

Miško augaviečių reprezentavimas BAST tinkle saugomose 9010* buveinėse

Siekiant įvertinti ar BAST tinkle esančios 9010* buveinės atspindi miškų įvairovę, buvo apskaičiuota kokią būdingų augaviečių dalį jos sudaro. Kadangi daugumoje augaviečių gali būti kelios EB svarbos buveinės, jų plotas pakoreguotas pagal potencialią tos buveinės ploto dalį nuo EB svarbos buveinių (pvz. 9010* buveinės užima 2,8 % nuo Lbl augaviečių ploto šalyje ir sudaro 65 % buveinių ploto tose augavietėse I gr. miškuose, tai $2,8/0,65 = 4,4$).

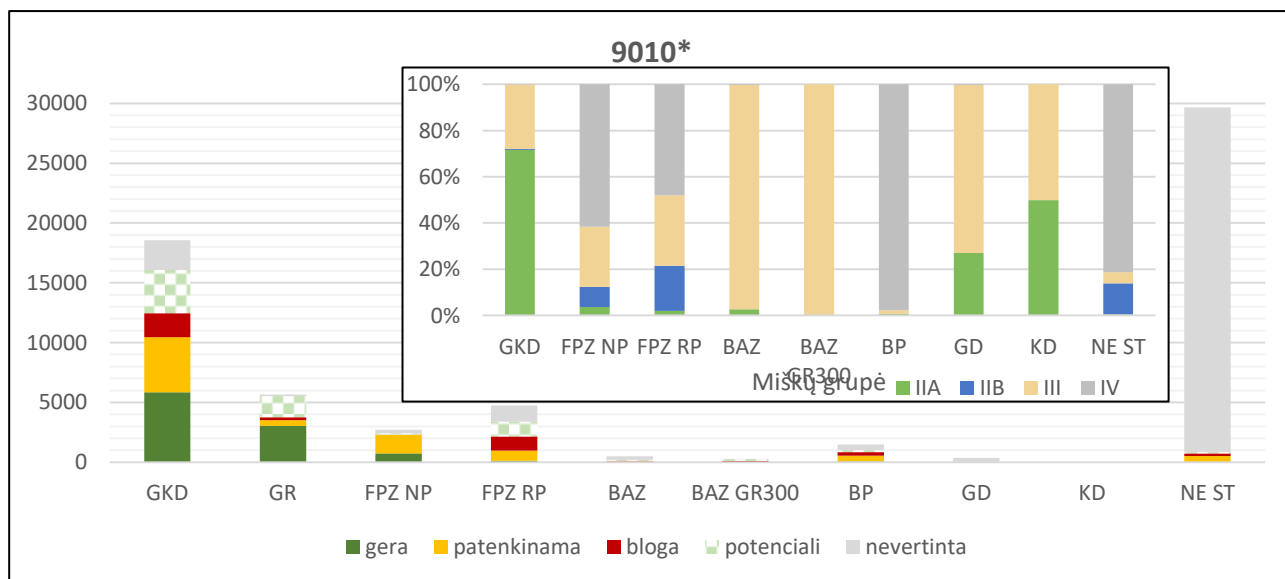
Santykiškai daugiausia 9010* buveinių potencialo yra išnaudota apsaugai pelkinėse Pb, Pc, o taip pat šlaitų (Šal, Šbl, Šbp, Šcp) augavietėse. Lcs augavietėse išnaudota reikšminga potencialo dalis, nes šiose buveinėse esant nepažeistam hidrologiniam režimui 9010* buveinių potencialas yra itin mažas. Mažai atrinkta buveinių kitose derlingose (c) augavietėse, kas sietina su eglynų dominavimu jose ir vykdoma intensyvia sanitarine priežiūra (39 pav.). Plėtojant 9010* buveinių apsaugą tikslinga daugiau dėmesio skirti mažiau atspindėtoms augavietėms. Atsižvelgiant į eglynams būdingas grėsmes susijusias su žievėgraužių galimais protrūkiais, griežtos apsaugos teritorijoms tikslinga parinkti mozaikiškai išsidėsčiusius eglynus, o taip pat įtraukti daugiau L augaviečių, kuriuose medynai būtų atsparesni sausroms ir tuo pačiu žievėgraužių atakoms, parinkti mažiausiai sausinimo paveiktas teritorijas klimatinio požiūriu palankiausiuose regionuose kartu atsižvelgiant į buveinių pasiskirstymą juose.

39 pav. BAST tinkle numatytų saugoti būdingas augavietes reprezentuojančių 9010* buveinių santykinis plotas (%) nuo potencialaus tose augavietėse galimo šių buveinių ploto (apskaičiuoto pagal nustatytą 9010* buveinių dalį nuo EB svarbos buveinių ploto esant optimaliausiam apsaugos režimui (I miškų gr. arba IIA miškų gr., jei dėl duomenų trūkumo I gr. neįvertintas buveinių santykinis plotas).

9010* buveinių plotas ir būklė nacionalinėse saugomose teritorijose

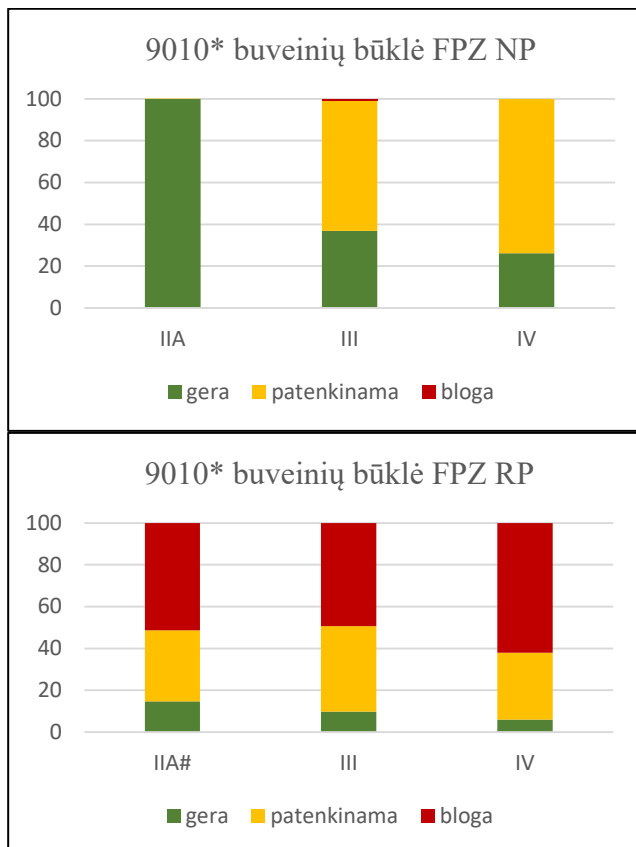
Ankstesniuose skyriuose aptarti veiksniai apsprendžia ir buveinių plotą saugomose teritorijose. **Aukštesnio apsaugos lygmens (GR ir GKD) teritorijose yra išskirta 38 % visų vakarų taigos buveinių (įskaitant potencialias), GR – net 9 % buveinių .**

40 pav. Vakarų taigos buveinių plotas, būklė ir miškų grupės saugomose teritorijose ir už jų ribų. Pastaba – GR yra tik I gr. miškai, todėl grafike nepateikiama.

Didžiausia geros būklės buveinių dalis (81 %) yra GR. GKD geros būklės buveinių dalis reikšmingai mažesnė – 47 %. Aukštas geros būklės buveinių procentas yra sietinas su IIA ir III miškų grupėms taikomu ūkinės veiklos reglamentavimu (**2 lentelė**).

FPZ NP 9010* buveinių būklė reikšmingai geresnė (dominuoja (67 %) patenkinamos būklės buveinės) palyginus su FPZ RP (dominuoja (55 %) blogos būklės buveinės). Buveinių būklės priklausomybės nuo miškų grupės grafikai iliustruoja reikšmingus buveinių būklės skirtumus IIA, III bei IV gr. miškuose (**41 pav.**). Nuo 2007 m. įsigaliojus Miškų įstatymo pakeitimui nacionaliniuose parkuose negalimi plyni kirtimai, išskyrus pelkines augavietes, tačiau IIA gr. miškuose galioja tas pats miškų naudojimo reglamentavimas. Atitinkamai būklės skirtumai potencialiai galėjo būti iš dalies apspręsti miškų naudojimo praktikos skirtumų nacionaliniuose ir regioniniuose parkuose ir/arba taikytų būklės vertinimo kriterijų skirtumų – FPZ NP pagal patikslintus ir patvirtintus geros apsaugos būklės (GAP) kriterijus įvertintų buveinių dalis reikšmingai mažesnė nei FPZ RP.

41 pav. Skirtingos būklės vakarų taigos buveinių santykinis plotas IIA, III ir IV gr. priskirtuose miškuose nacionalinių ir regioninių parkų funkcinio (išskyrus konservacinį) prioriteto zonose.

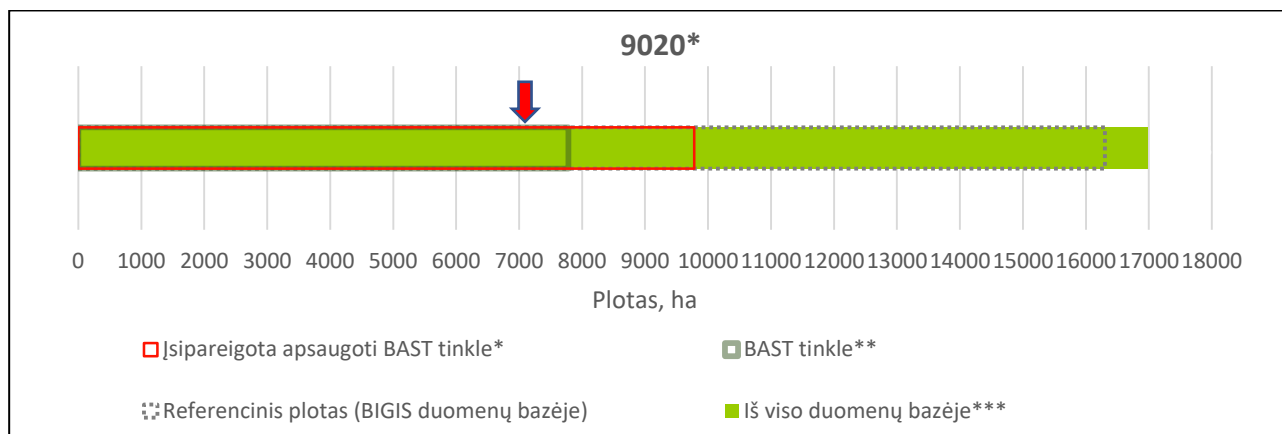
BP 9010* buveinėse dominuoja (58 %) patenkinamos būklės buveinės, blogos būklės buveinės sudaro 34 %, taigi būklė yra blogesnė nei vidutinė IV gr. miškuose.

2 lentelė. Skirtingos būklės 9010* buveinių santykinė dalis skirtingų tipų nacionalinėse ST (pateikiami duomenys tik tiems ST tipams, kuriuose būklė įvertinta daugiau kaip 30 % juose išskirtų buveinių).

Buveinių būklė (%)	GKD	GR	FPZ NP	FPZ RP	BP
Gera	47	81	32	7	8
Patenkinama	37	13	67	39	58
Bloga	16	6	0	55	34
Potenciali (apskaičiuota dalis nuo bendro buveinių ploto)	22	32	6	37	15

9020* Plačialapių ir mišrieji miškai

Biomon duomenų bazėje šio vertinimo metu buvo išskirta 16981 ha 9020* buveinių. Iš jų 7,8 tūkst. ha yra BAST tinkle (BAST ir Vietovėse). BAST tinkle yra įsipareigota apsaugoti ne mažiau kaip 9,8 tūkst. ha 9020* buveinių ploto (60 % nuo referencinio ploto (16303 ha), kuris nustatytas pirmosios buveinių inventorizacijos metu), tačiau vertinimo metu BAST tinko apsaugos tiksluose yra įtraukta tik 7,1 tūkst. ha. Bendras duomenų bazėje išskirtų buveinių plotas viršija referencinį plotą (42 pav.).

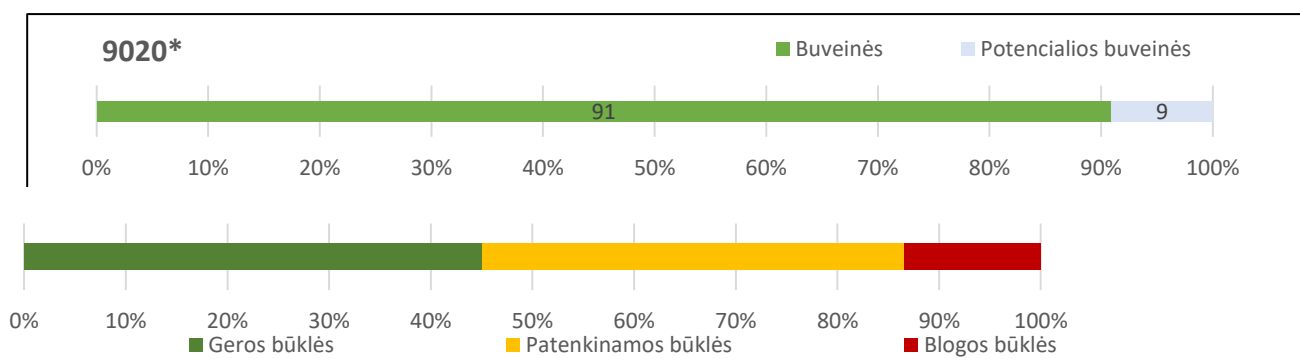

42 pav. Plačialapių ir mišriųjų miškų buveinių plotas išskirtas Biomon DB.

Legendos paaiškinimai – žr. 32 pav.

Pastaba: šio vertinimo metu nustatyta, kad plynai iškirsta ne mažiau kaip 544 ha duomenų bazėje išskirtų 9020* buveinių.

Biomon duomenų bazėje yra nurodyta 5,4 tūkst. ha 9020* buveinių būklė (43 pav.). Absoliuti dauguma jų yra BAST tinkle. Tik nedidelės dalies buveinių, kurioms duomenų bazėje yra suformuluoti apsaugos tikslai, būklė nėra įvertinta. Būklės vertinimo rezultatai artimi 9010* buveinių būklės vertinimo rezultatams, tik mažesnė (13 %) blogos būklės ir potencialių (9 %) buveinių dalis. Įvertintos būklės buveinių 9 % – potencialios buveinės, kurios dar pilnai neatitinka buveinių kriterijų. Geros būklės buveinės vidutiniškai sudaro apie 45 %, tačiau atsižvelgiant į tai, kad didžioji dalis įvertintos būklės buveinių yra saugomose teritorijose, kuriose dominuoja IIA ir III gr. miškai, o didesnėje likusioje neįvertintos būklės dalyje vyrauja IV gr. miškai (48 pav.), visų šalyje esančių 9020* buveinių vidutinė geros būklės buveinių dalis potencialiai būtų artimesnė nustatytai IV gr. miškuose – apie 30 %.

Buveinių būklė	gera	patenkinama	bloga
Plotas (tūkst. ha)	2,2	2	0,7
%	45	42	13

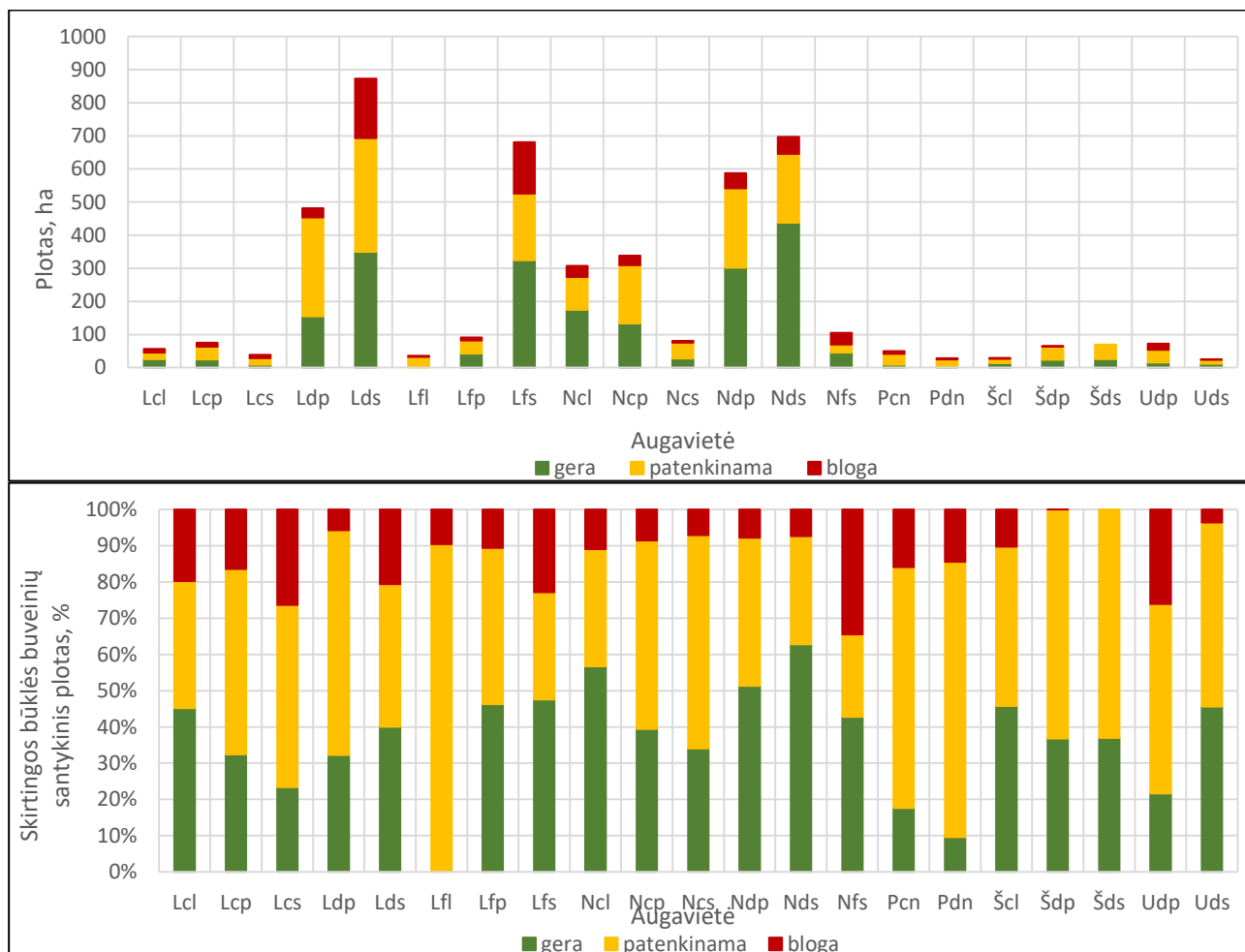
43 pav. Biomon duomenų bazėje nurodytos būklės 9020* buveinių plotas

9020* buveinių plotas ir būklė skirtingose miško augavietėse skirtingoms grupėms priskirtuose miškuose.

9020* buveinės yra paplitusios visoje šalies teritorijoje. Jų mažiau pietinėje dalyje, kur vyrauja nederlingi dirvožemiai. Būdingiausios augavietės, kuriose išskirta didžioji dalis įvertintos būklės buveinių (be potencialių): Ldp, Lds, Lfs, Ncl, Ncp, Ndp, Nds ir Nfs (**44 pav.**). 9020* buveinėms taip pat itin palankios Lfl, Lfp, Nfp augavietės, kuriose inventorizuota mažiau buveinių dėl mažo augaviečių ploto šalyje. 9020* buveinės taip pat sudaro nedidelę dalį šlaitų derlingose ir labai derlingose augavietėse. Nepaminėtose laikinai perteklinio drėgnumo ir užmirkusiose augavietėse šių buveinių plotas nedidelis. Tai daugiausia sausavimo įtakojami, rečiau natūraliai apsausėję plotai.

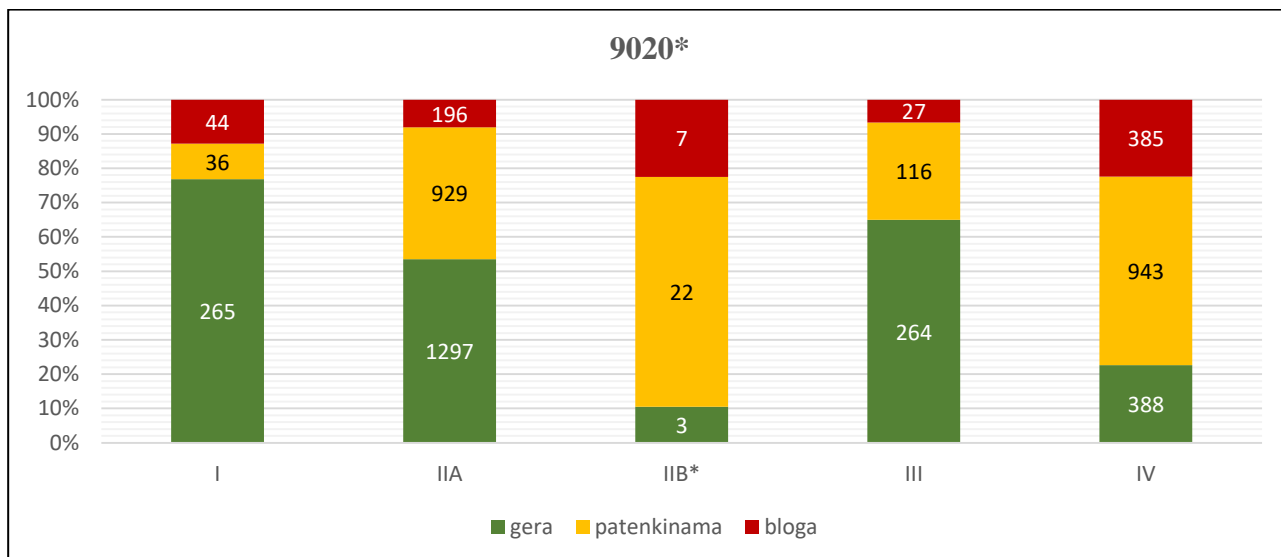
Buveinių dalis skirtingoms grupėms priskirtuose miškuose

Augavietė	Lcl	Ldp	Lds	Lfs	Lfl	Ncl	Ncp	Ndp	Nds	Nfs	Pcn	Pdn	Šdp	Šds	Udp	Uds
I	16	9	1	-	-	18	23	16	5	-	-	-	2	-	-	-
IIA	60	29	42	41	100	56	60	58	67	41	17	9	87	91	27	31
IIB	2	1	-	-	-	4	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
III	10	3	2	-	-	21	13	15	15	3	-	3	10	9	13	-
IV	12	58	55	59	-	2	3	10	13	55	82	89	0	1	59	69

44 pav. Skirtingos būklės 9020 buveinių santykinis plotas (%) įvairiose miškų augavietėse.

Pastabos: lentelėje po pav. pateikiama įvertintos būklės 9020* buveinių ploto dalis (%) dominuojančiose augavietėse skirtingoms grupėms priskirtuose miškuose; pateikiamos tik tos augavietės, kuriose įvertintos būklės buveinės sudaro daugiau kaip 0,5 % buveinių ploto.

Buveinių būklės skirtingoms grupėms priskirtuose miškuose apibendrinti duomenys pateikiami **45 pav.** Jie iliustruoja bendrą ūkinės veiklos reglamentavimo įtaką 9020* buveinėms, kuri atskirose augavietėse gali reikšmingai skirtis.

45 pav. 9020* buveinių būklė skirtingoms grupėms priskirtuose miškuose.

Pastabos: skaičiai rodo plotą (ha); * – mažas patikimumas dėl mažo įvertintos būklės poligonų skaičiaus; galimi neatitikimai tarp buveinių plotų GR ir I gr. miškuose dėl įsteigus naujus GR (Punios šilo rezervatą) neatnaujintų miškų grupių duomenų.

I gr. miškuose buveinių būklė yra geriausia (apie 75 % geros būklės buveinių), III gr. miškuose – apie 65 % geros būklės buveinių, IIA gr. miškuose – apie 55 %, o IV gr. miškuose – apie 25 % geros būklės buveinių. IIB gr. miškuose duomenys nereprezentatyvūs. Prastesnė buveinių būklė IIA gr. miškuose potencialiai sietina su atrankiniais ir sanitariniais kirtimais, kurie anksčiau iškertamuose III gr. miškuose potencialiai vykdomi mažesniu mastu.

9020* buveinių santykinė dalis augavietėse priklauso tiek nuo augaviečių tinkamumo, tiek nuo jų sausinimo ir (ar) ūkinio naudojimo. Apsaugos režimas įtakoja tiek vienų miško buveinių virsmą kitomis, t.y. santykinę EB svarbos buveinių užimamo ploto dalį, tiek santykinę to tipo augaviečių ploto dalį (**3 lentelė, 2 priedas**). Priklausomai nuo augavietės ypatumų ūkinė veikla skirtingai įtakoja buveinių plotą ir būklę.

3 lentelė. a. 9020* buveinių santykinis plotas būdingiausiose augavietėse 9160 buveinių areale

Augavietė	Ldp		Lds		Lfs		Ncl		Ncp		Ndp		Nds		Nfs	
	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2
Miškų gr.																
I	0#	0#	0#	0#	0#	0#	12	7	25	18	24	21	0	0	0#	0#
IIA	3	0,6	10	2	23	12	8	1,8	15	4	21	8	9	4	3	1
IIB	19#	1,5#	59#	7#	0#	0#	4	0,3	23	2,9	26	5	56#	10#	0#	0#
III	4	0,3	13	1,5	10	2	9	0,5	8	0,7	23	2,9	23	4	9	3
IV	12	1,1	14	1,3	45	5	4	0,1	4	0,2	15	2,3	14	3	52	10

b. 9020* buveinių santykinis plotas būdingiausiose augavietėse už skroblo arealo ribų

Augavietė	Ldp		Lds		Lfs		Ncl		Ncp		Ndp		Nds		Nfs	
	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2
Miškų gr.																
I	63#	29#	39	18	-	-	9	5,9	72#	25#	92#	63#	82#	52#	-	-
IIA	39	5,8	58	11	85	24	9	1,9	19	2,9	47	10	72	20	86#	19#
IIB	31#	2,2#	67#	4#	100#	16#	19	3	20	3	79	18	54#	6#	100#	33#
III	12	0,6	30	1,7	75	14	2	0,1	17	0,7	51	3,4	64	5	56#	21#
IV	26	1,2	39	1,7	67	7	5	0,2	14	0,5	35	2,6	51	4	66	13

1 - 9010* buveinių ploto dalis (%) nuo bendro EB svarbos buveinių ploto

2 - 9010* buveinių ploto dalis (%) nuo bendro augaviečių ploto

- bendras buveinių plotas mažesnis nei 100 ha, duomenys nereprezentatyvūs

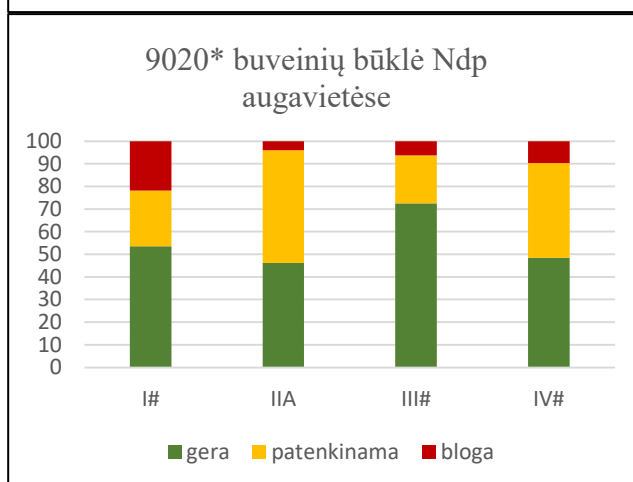
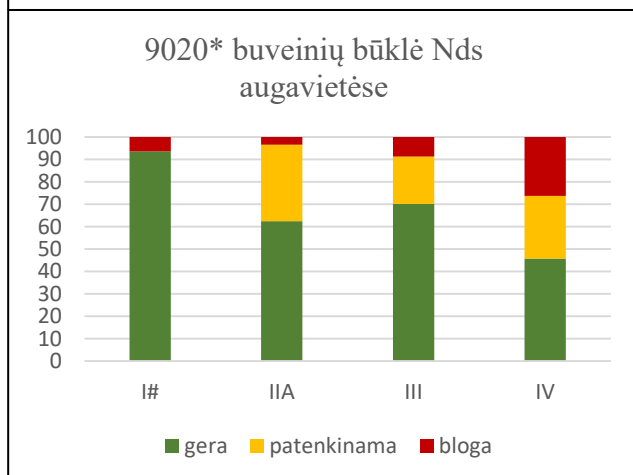
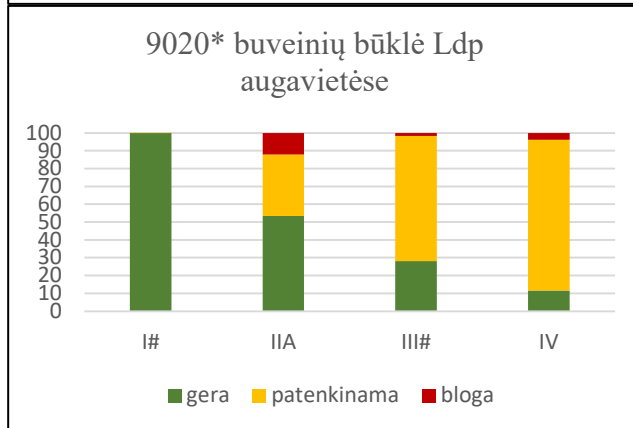
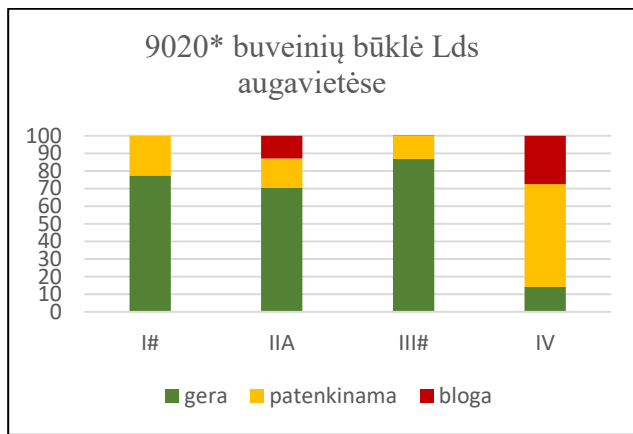
Pastabos – šiam vertinimui naudoti visi Biomon DB esantys buveinių duomenys. Buveinių pasiskirstymas I ir IIB grupės miškuose iš dalies yra įtakojamas šioms grupėms priskiriamų miškų atrankos kriterijų ir lokalizacijos šalyje. Įvertinta buveinių dalis augavietėse tiek skroblo paplitimo areale, tiek atskirai už jo ribų.

Analizės rezultatai rodo, kad I grupės miškuose 9020* buveinės užima 7-36 % būdingų augaviečių ploto. Ši dalis bręstant medynams dalyje augaviečių dar turi potencialo dar didėti. **IIA gr. miškuose buveinių dalis vidutiniškai 4 kartus, III gr. ir IV gr. miškuose atitinkamai vidutiniškai 12 ir 16 kartų mažesnė.**

Vienos iš optimaliausių 9020* buveinėms yra Ndp ir Nds augavietės. Jose plačialapių ir mišriųjų miškų buveinės kartu su kitu plačialapių miškų buveinių tipu – skroblynais (9160), paplitusiais šalies pietvakariuose, sudaro didžiąją EB svarbos buveinių ploto dalį visų grupių miškuose. Šių buveinių plotų santykis priklauso nuo skirtingoms miškų grupėms priskiriamų miškų lokalizacijos šalyje. Skroblynų paplitimo areale šiose augavietėse, ypač Nds, dominuoja 9160 buveinės ir nevykdant ūkinės veiklos jos potencialiai pakeistų 9020* buveines. Keičiantis klimatui prognozuojama skroblo arealo plėtra, kas neigiamai įtakotų 9020* buveinių plotą. IV gr. miškuose 9020* tipo buveinių santykinė dalis yra mažesnė dėl eglynams skiriamo prioriteto. Nds augavietėse taip pat nustatyta geriausia buveinių būklė. Mažas santykinis buveinių plotas I gr. miškuose yra nulemtas I gr. miškų pasiskirstymo netolygumo – šių augaviečių dominavimo skroblynų areale esančiuose I gr. miškuose.

Ncp augavietėse nustatytas taip pat didelis santykinis 9020* buveinių plotas. Tai mišriųjų miškų augavietės, kuriose, priklausomai nuo buvusio ir esamo naudojimo, ankstesnių rotacijų metu suformuotos medynų sudėties, mikroklimatinių sąlygų gali formuotis 9010* arba 9020* (ar 9160) buveinės. Šios mažiau derlingos augavietės (taip pat ir Ncl, Lcl, Lcp) potencialiai mažiau palankios skroblo plitimui, bet palankesnės eglių dominavimui ir atitinkamai 9010* bei 9050 buveinių formavimuisi.

Ldp ir Lds augavietėse 9020* buveinių santykinis plotas taip pat didelis. Daugiau kaip pusė nustatytos būklės buveinių yra IV gr. miškuose. Tai didele dalimi paaiškina prastesnę jų būklę (apie 2/3 blogos būklės buveinių yra IV gr. miškuose). Tačiau lyginant buveinių būklę IV gr. miškuose, ji yra blogesnė L nei N hidrotipo augavietėse (**46 pav.** Skirtingos būklės 9020 buveinių santykinis plotas Lds, Ldp ir Nds, Ndp augavietėse skirtingų grupių miškuose.). Tai potencialiai apspręsta didesnės eglių dalies palaikyme L hidrotipo medynuose. IIA gr. miškuose situacija priešinga – geros būklės buveinių daugiau L augavietėse, kas gali būti susiję su didesniu negyvos medienos kiekiu drėgnesnėse augavietėse.

46 pav. Skirtingos būklės 9020 buveinių santykinis plotas Lds, Ldp ir Nds, Ndp augavietėse skirtingų grupių miškuose.

- mažas įvertintos būklės buveinių plotas, todėl rezultatas gali būti įtakotas atsitiktinių veiksnių.

Lfs augavietės taip pat yra palankios plačialapių miškų buveinėms, tačiau šių augaviečių plotas nėra didelis. Už skroblo arealo ribų IIA gr. miškuose šiose augavietėse 9020* buveinės sudaro absoliučią daugumą visų EB svarbos buveinių. Skroblo areale šių buveinių gerokai mažiau – jose dominuoja 9160 buveinės. Buveinių būklė nebloga, atsižvelgiant į tai, kad 59 % buveinių yra IV gr. miškuose, kuriuose geros, patenkinamos ir blogos būklės buveinės sudaro beveik vienodą dalį.

Lfl augavietės taip pat palankios 9020* buveinėms, tačiau dėl santykinai mažos medynų brandos didžioji buveinių dalis jose yra patenkinamos būklės nors ir yra IIA gr. miškuose.

Šdp, Šds augavietėse blogos būklės buveinių išskirta mažiausiai, tačiau geros būklės buveinių ploto dalis nesiekia 40 %, kas sietina su IIA gr. miškų ūkiniu naudojimu, sanitarine priežiūra.

Pelkinės ir užmirkusios augavietės nėra palankios 9020* buveinėms. Buveinių yra išskirta sausintose Pcn, Pdn ir Udp, Uds augavietėse, kurios dėl sausinimo tapo tinkamomis 9020* buveinėms. Geros būklės buveinių dalis pelkinėse ir Udp augavietėse yra viena mažiausių. Atkūrus ar natūraliai atsikūrus hidrologinėms sąlygoms vietoje šių buveinių potencialiai formuotųsi 9080* buveinės. Uds augavietėse daugiau geros būklės buveinių, tačiau įvertintų buveinių plotas labai nedidelis, todėl rezultatai gali įtakoti atsitiktiniai veiksniai.

Lengvo grunto derlingos augavietės (Lcl, Ncl, ir Šcl) yra kiek palankesnės 9010*, 9050 buveinių formavimuisi ir 9020* buveinės šiose augavietėse sudaro mažesnę EB svarbos buveinių dalį. Buveinių tipai gali keisti vienas kitą dėl įvairių natūralių veiksnių ir ūkinio naudojimo. Šiose augavietėse yra labiausiai išreikštas buveinių ploto skirtumas tarp I ir IV gr. miškų. Tai gali būti susiję su prioriteto teikimu eglynų formavimu medynuose ir intensyvesne sanitarine priežiūra.

Ūkinis naudojimas ir skroblo paplitimas – pagrindiniai tinkamose 9020*augavietėse buveinių plotą ir būklę įtakojantys veiksniai.

Ūkinio naudojimo poveikis buveinių plotui yra didesnis nei 9010* buveinių atveju. 9020* buveinėms palankiausias apsaugos režimas – griežta apsauga. Tokios apsaugos teritorijose buveinių plotas 12-16 kartų didesnis būdingiausiose augavietėse palyginus su III ir IV gr. miškais. Nustatyta geros būklės buveinių dalis I gr. miškuose nesiekia 80 %. Tai potencialiai sietina su negyvos medienos trūkumu, eglių gausa ir būdingos struktūros nebuvimu. Griežta apsauga užtikrintų negyvos medienos kiekio didėjimą ir būdingos struktūros formavimąsi, tačiau eglių dalis medyne gali pamažu kisti ir sąlygoti buveinių tipo kaitą, šviesiamėgių plačialapių rūšių (pvz. ąžuolų) skaičiaus mažėjimą medyne. Norint šią rūšį išlaikyti tikslinga taikyti ekstensyvią ganiavą (laukiniai kanopiniai dėl dominuojančio maitinimosi žieve ir ūgliais neužtikrina reikiamos atvirų plotų mozaikos).

Ūkinio naudojimo reglamentavimas IIA gr. miškuose apsprendžia vidutiniškai 4 kartus mažesnę buveinių plotą palyginus su I gr. miškais ir 3-4 didesnę plotą palyginus su III ir IV gr. miškais. Jis taip pat apsprendžia 20 ir 10 % mažesnę geros būklės buveinių dalį nei atitinkamai I ir III gr. miškuose. Mažesnė geros būklės buveinių dalis nei III gr. miškuose potencialiai sietina su atrankiniais ir sanitariniais kirtimais.

Ūkinio naudojimo reglamentavimas III gr. miškuose pagal įtaką 9020* buveinių plotui mažai skiriasi nuo ūkinio naudojimo įtakos IV gr. miškuose, tačiau vėlesnis kirtimo amžius apsprendžia 40 % didesnę geros būklės buveinių procentą.

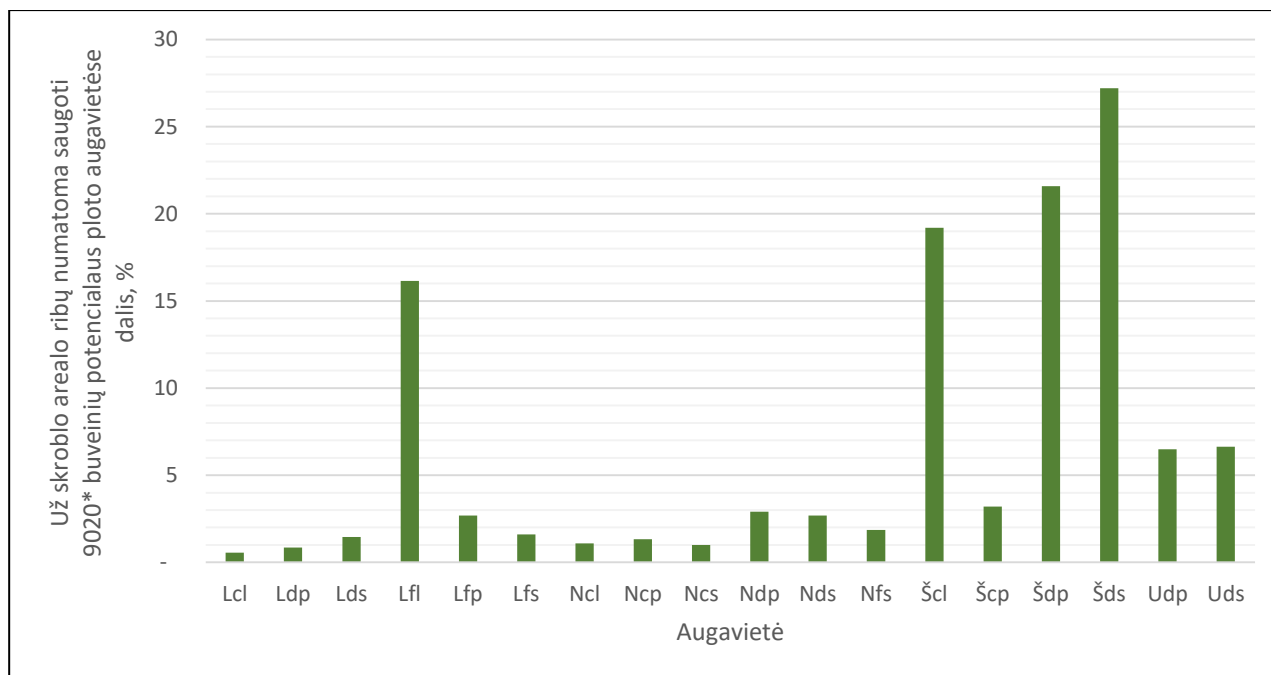
Ūkinio naudojimo įtaka buveinių plotui labiau pasireiškia Lcl, Ncl, Ncp augavietėse, kuriose potencialiai daugiau dėmesio skiriama eglynų formavimui.

9020* buveinėms būdingų augviečių dalį skroblo paplitimo areale dažnai užima 9160 buveinės. Šį procesą iš dalies stabdo ūkinė veikla. Kiek didesnė tikimybė 9020* buveinėms išlikti mažiau skrobliui palankiose Lcl, Ncl, Ncp ir Ndp augavietėse. Vykstant klimato kaitai prognozuojama skroblo arealo plėtra, dėl ko taip pat gali mažėti 9020* buveinių plotas.

Miško augviečių reprezentavimas BAST tinkle saugomose 9020* buveinėse

Siekiant įvertinti ar BAST tinkle saugomos (įrašytos į apsaugos tikslus) 9020* tipo buveinės atspindi ekologinių sąlygų (augviečių) įvairovę, buvo įvertinta kokią būdingų augviečių dalį jos sudaro. Kadangi daugumoje augviečių gali būti kelios EB svarbos buveinės, jų plotas pakoreguotas pagal tos buveinės potencialią ploto dalį nuo EB svarbos buveinių nevykdant ūkinės veiklos (pvz. buveinės užima 1 % nuo tam tikro tipo augviečių ploto šalyje ir sudaro 50 % buveinių ploto tose augavietėse I gr. miškuose, tai $1/0,5=2$). (**47 pav.**). Vertintos augvietės tik už skroblo arealo ribų, nes skroblo areale buveinių pasiskirstymas augavietėse yra glaudžiai susijęs su skroblos paplitimu, kuris savo ruožtu yra įtakojamas ūkinio naudojimo, ypač miškų atkūrimo ir ugdymo.

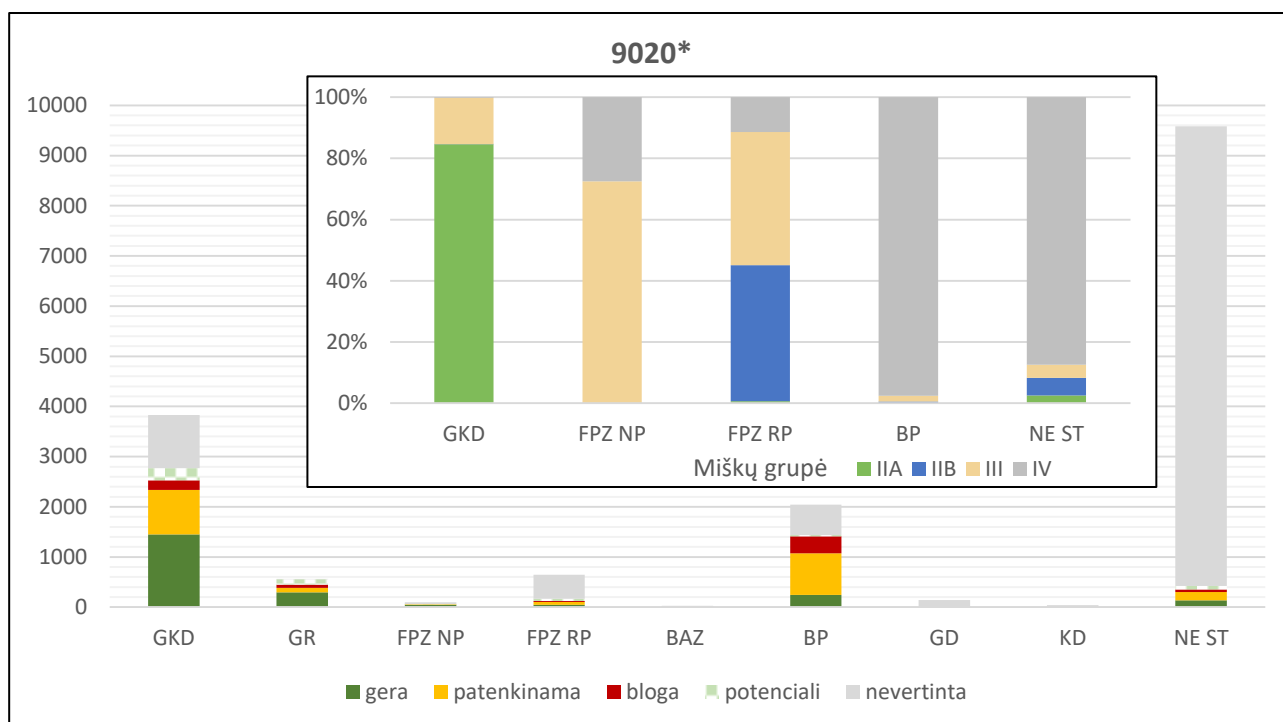
Augavietėse už skroblos paplitimo arealo ribų didžiausias santykinis buveinių plotas yra Lfl, Šcl, Šdp, Šds augavietėse. Tik Lfl augavietėse 9020* buveinės dominuoja. Kitose paminėtose augavietėse jos užima labai nedidelę dalį nuo EB svarbos buveinių. Panaši situacija ir Udp, Uds augavietėse. Augavietėse, kuriose 9020* buveinės sudaro didžiausią dalį, BAST tinkle saugoma nedidelė dalis – 0,6-3 %. Saugant šias augavietes būtų efektyviausias kelias padidinti šių buveinių plotą.

47 pav. BAST tinkle (BAST ir Vietovėse) numatytų apsaugoti būdingas augavietes reprezentuojančių 9020* buveinių santykinis plotas (%) už skroblo paplitimo arealo (pakoreguotas pagal potencialią 9020* buveinių dalį nuo EB svarbos buveinių ploto).

9020* buveinių plotas ir būklė nacionalinėse saugomose teritorijose

Aukšto apsaugos lygmens teritorijose (GR ir GKD) bendras inventorizuotas 9020* buveinių plotas sudaro 26 % bendro ploto. Tai rodo šių saugomų teritorijų svarbą šio tipo buveinių apsaugai (48 pav.)

48 pav. Plačialapių ir mišrių miškų buveinių plotas, būklė ir miškų grupės saugomose teritorijose ir už jų ribų. Pastaba – GR yra tik I gr. miškai, todėl grafike nepateikiama.

GR saugoma tik 3 % 9020* buveinių ploto (įskaitant potencialias buveines), nors remiantis buveinių santykinio ploto I gr. miškuose ir būklės vertinimo duomenimis galima teigti, kad rezervatinis apsaugos režimas yra palankiausias šio tipo buveinėms. Anksčiau įsteigtuose rezervatuose buveinių būklė yra geresnė (**45 pav.**) – geros būklės buveinės sudaro beveik 80 % bendro ploto. Vertinant kartu su naujai įsteigto Punios šilo rezervato miškais, geros būklės buveinės sudaro 65 % (**4 lentelė**).

4 lentelė. Skirtingos būklės 9020* buveinių santykinė dalis skirtingų tipų nacionalinėse ST (pateikiami duomenys tik tiems ST tipams, kuriuose būklė įvertinta daugiau kaip 30 % juose išskirtų buveinių)

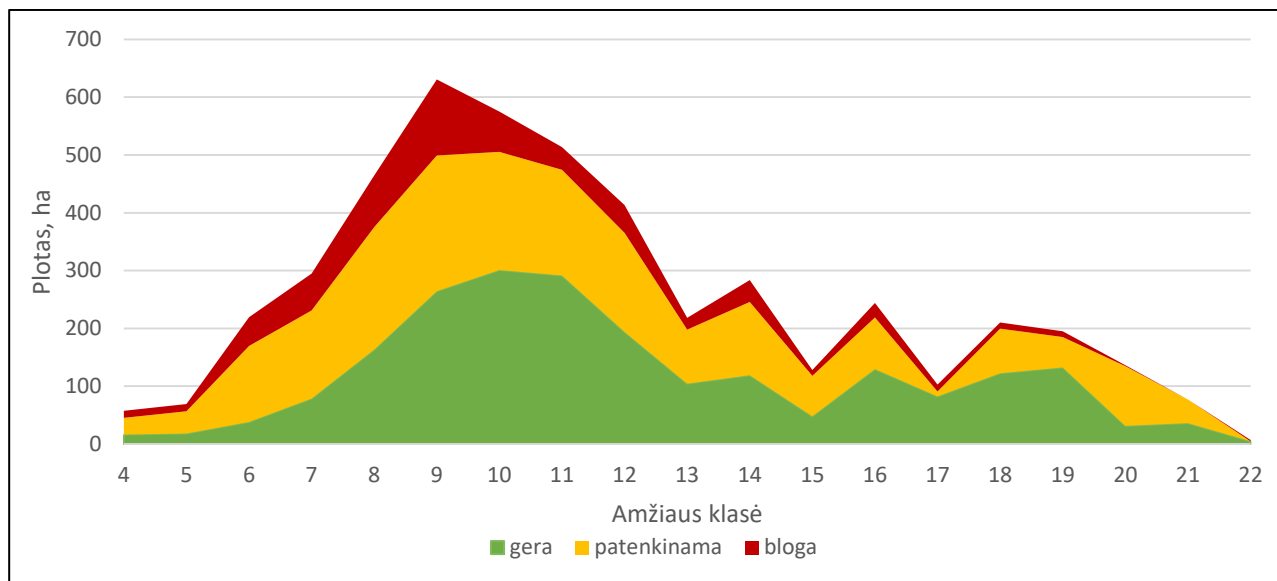
Buveinių būklė (%)	GKD	GR	BP	KMB dalis (%) BP esančiose buveinėse
				70
Gera	57	65	17	37
Patenkinama	35	20	59	13
Bloga	8	15	24	
Potenciali (apskaičiuotas nuo bendro buveinių ploto)	9	19	2	52

GKD galiojantys reglamentai sudarė santykinai palankias sąlygas – 57 % buveinių yra geros būklės. Tai sietina su IIA ir III gr. miškų vėlesniu kirtimu ir didesne brandesnių medynų dalimi (**5 lentelė**). Brandesniuose miškuose didesnė santykinė dalis geros ir mažesnė blogos bei patenkinamos būklės buveinių (**49 pav.**).

5 lentelė. Skirtingos brandos 9020* buveinių santykinis plotas skirtingų grupių miškuose

Miškų gr.	I	IIA	IIB	III	IV
≤9 amžiaus kl. (buveinių ploto dalis, %)	25	29	50	38	50
≥10 amžiaus kl. (buveinių ploto dalis, %)	75	71	50	62	50

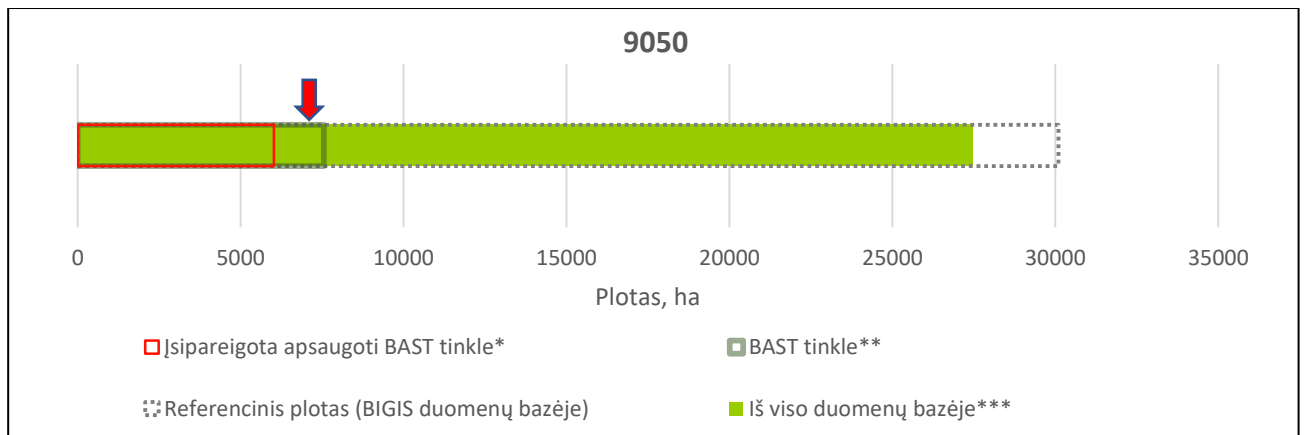
49 pav. Skirtingos būklės 9020 buveinių plotas (ha) skirtingų amžiaus klasių medynuose.

Geros ir blogos būklės buveinių dalis IIA gr. miškuose kiek mažesnė nei III gr. miškuose. Tai iš dalies gali būti apspręsta IIA grupės miškuose galimų atrankinių grupinių kirtimų, kurių metu gali būti iškertama didžioji dalis brandžių ir biologinės įvairovės požiūriu vertingiausių medžių. III gr. miškuose po kirtimų buveinių nelieka, todėl jų santykinis plotas yra mažesnis, o neiškirstuose plotuose būklė santykinai geresnė.

Biosferos poligonuose yra išskirta reikšminga dalis 9020* buveinių. Iš jų 17 % yra geros būklės, o patenkinamos būklės – net 59 %. Absoliuti dauguma jų yra IV grupės ūkiniuose miškuose. **Didesnė geros ir patenkinamos būklės buveinių dalis yra apspręsta išsaugotų kertinių miško buveinių (4 lentelė).** KMB nėra taikomi jokie oficialūs apsaugos reglamentai, bet kai kuriuose urėdijų padaliniuose išsaugota dalis KMB – jose nebuvo vykdoma ūkinė veikla. Taip pat reikia paminėti, kad dalyje BP esančių geros būklės 9020* buveinių ploto (7 % nesutampančių su KMB) draudžiami pagrindiniai miško kirtimai dėl PAST paukščių veisimosi vietų. Jos išskirtos tik 2015 m., tačiau miško kirtimo taisyklėse numatyti kai kurių paukščių rūšių lizdaviečių apsaugos reikalavimai (draudimas vykdyti pagrindinius kirtimus) galioja jau daugiau kaip dvidešimt metų ir galėjo atlikti svarbų vaidmenį buveinių susiformavimui.

9050 Žolių turtingi eglynai

Biomon duomenų bazėje šios analizės metu buvo išskirta 27482 ha 9050 buveinių. **7,5 tūkst. ha yra BAST tinkle (BAST ir Vietovėse), iš jų 6,9 tūkst. ha – įtraukta į apsaugos tikslus. BAST tinkle yra įsipareigota apsaugoti ne mažiau kaip 6 tūkst. ha 9050 buveinių ploto (20 % nuo referencinio ploto (30098 ha), kuris nustatytas pirmosios buveinių inventorizacijos metu). Duomenų bazėje išskirtų buveinių bendras plotas nesiekia referencinio ploto (trūksta apie 2,5 tūkst. ha, 50 pav.).**

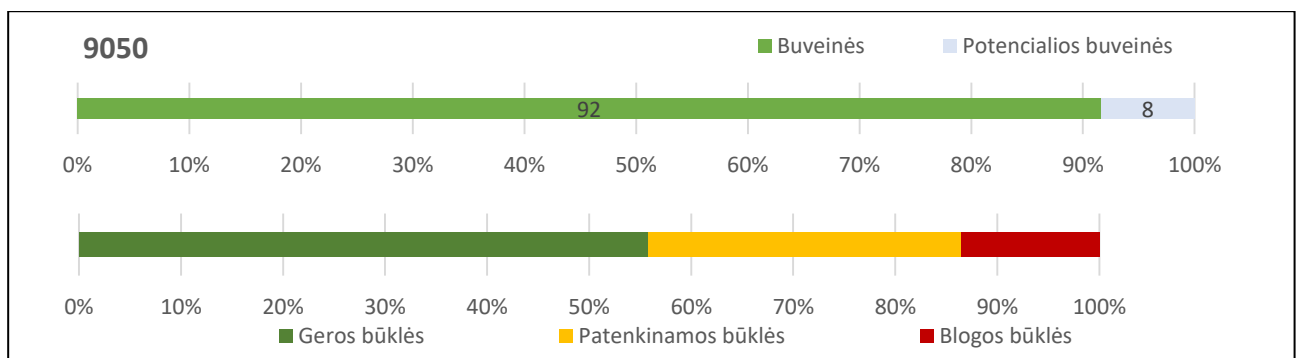

50 pav. Žolių turtingų eglynų buveinių plotas išskirtas Biomon DB.

Legendos paaiškinimai – žr. 32 pav.

Pastaba: šio vertinimo metu nustatyta, kad plynai iškirsta ne mažiau kaip 1,1 tūkst. ha 9050 duomenų bazėje išskirtų buveinių.

Biomon duomenų bazėje yra nurodyta beveik 6 tūkst. ha 9050 buveinių būklė (**51 pav.**). Absoliuti dauguma jų yra BAST tinkle. Tik nedidelės dalies buveinių, kurioms duomenų bazėje yra suformuluoti apsaugos tikslai, būklė nėra įvertinta. **Įvertintos būklės buveinių 8 % – potencialios buveinės, kurios dar pilnai neatitinka buveinių kriterijų. Geros būklės buveinės vidutiniškai sudaro apie 55 %, tačiau atsižvelgiant į tai, kad didžioji dalis įvertintos būklės buveinių yra saugomose teritorijose, kuriose dominuoja IIA ir III gr. miškai, o didžiojoje likusioje neįvertintos būklės dalyje vyrauja IV gr. miškai (32 pav.), visų šalyje esančių 9050 buveinių vidutinė geros būklės buveinių dalis potencialiai būtų artimesnė nustatytai IV gr. miškuose – kiek daugiau kaip 40 %.**

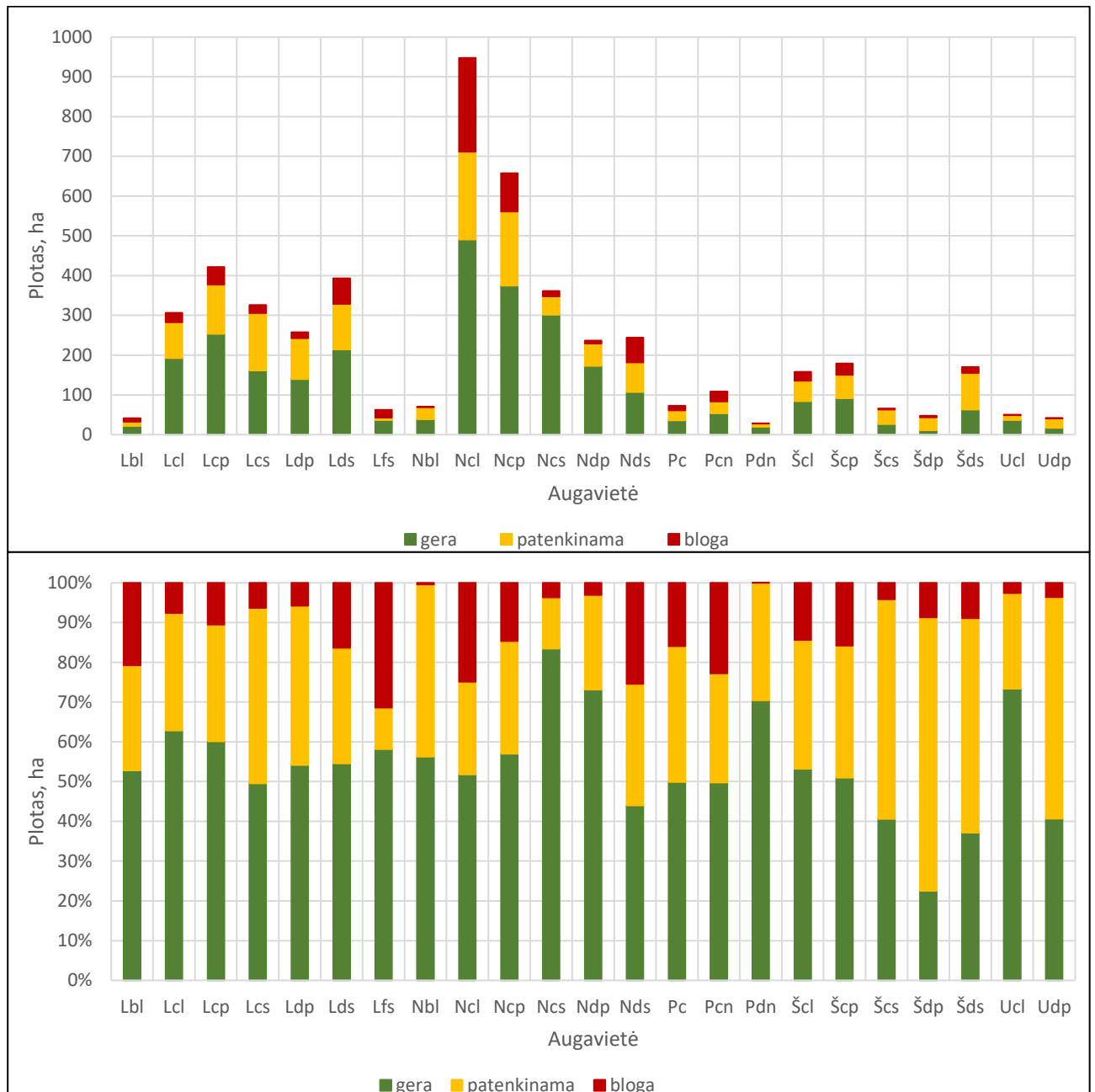

Buveinių būklė	gera	patenkinama	bloga	potencialios buveinės
Plotas (tūkst. ha)	3	1,7	0,7	
%	56	30	14	

51 pav. Biomon duomenų bazėje nurodytos būklės 9050 buveinių plotas

9050 buveinių plotas ir būklė skirtingose miško augavietėse skirtingoms grupėms priskirtuose miškuose

9050 buveinės yra paplitusios visoje šalies teritorijoje. Augavietės, kuriose išskirta didžioji dalis įvertintos būklės buveinių: Lcl, Lcp, Lcs, Ldp, Lds, Ncl, Ncp, Ncs, Ndp, Nds Pcn, Šcl, Šcp ir Šds augavietėse (**52 pav.**). Mažesni buveinių plotai yra išskirti daugelyje kitų augaviečių. Užmirkusiose (U) augavietėse šios buveinės paprastai sudaro nedidelę dalį. Sausinimas neigiamai įtakoja jų plotą. Dalyje augaviečių buveinės egzistuoja dėl ūkinės veiklos, pvz. ypatingai derlingose lapuočiams būdingose Lfp, Lfs augavietėse. Pc, Pcn, Pd, Pdn augavietėse šios buveinės sudaro nedidelę dalį apsausintuose, rečiau natūraliai apsausėjusiuose pelkių pakraščiuose. Nepalankiose augavietėse galima mažesnė geros būklės buveinių dalis.

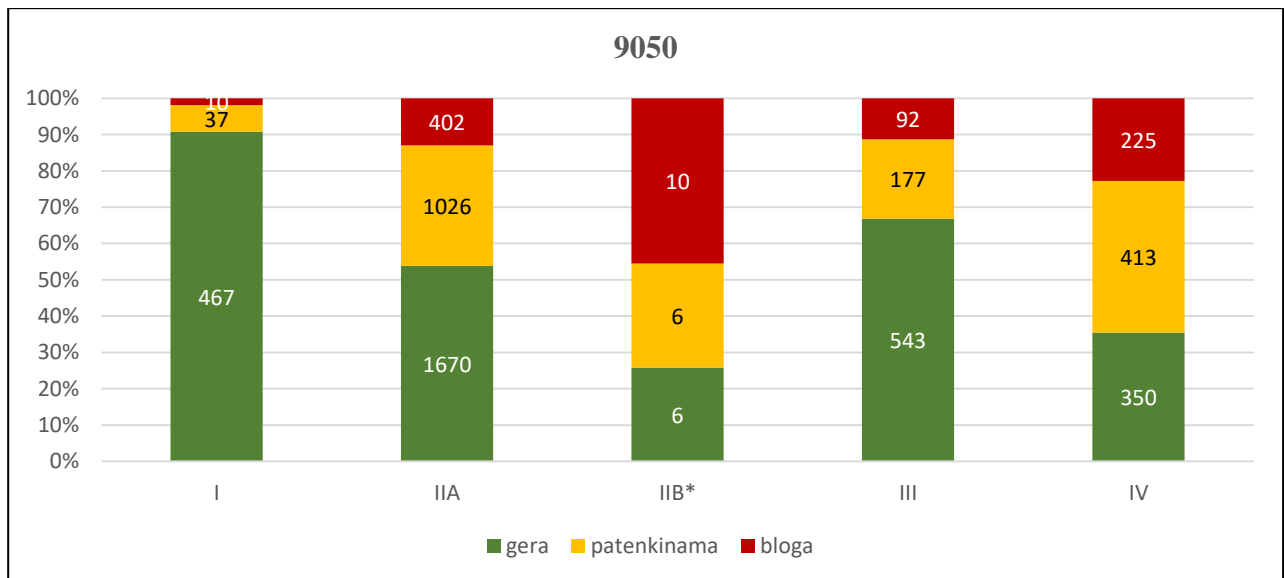
Įvertintos būklės 9050 buveinių dalis (%) skirtingoms grupėms priskirtuose miškuose

Augavietė	Lcl	Lcp	Lcs	Ldp	Lds	Lfs	Nbl	Ncl	Ncp	Ncs	Ndp	Nds	Pc	Pcn	Pdn	Šcl	Šcp	Šds	Šds
I	9	22	16	8	7	-	1	5	9	1	4	2	3	1	-	-	-	-	-
IIA	39	28	31	38	34	20	57	60	62	65	72	69	68	67	88	87	-	-	-
IIB	-	1	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	1	12	1	2	-	-	-
III	15	12	13	9	8	11	38	28	21	29	12	14	23	18	11	11	-	-	-

IV	37	37	40	45	51	69	4	7	7	6	11	16	5	2	0	1
-----------	----	----	----	----	----	----	---	---	---	---	----	----	---	---	---	---

52 pav. Skirtingos būklės 9050 buveinių santykinis plotas (%) įvairiose miškų augavietėse. Pastabos: lentelėje po pav. pateikiama įvertintos būklės 9050 buveinių ploto dalis (%) dominuojančiose augavietėse skirtingoms grupėms priskirtuose miškuose; Grafikuose pateikiamos tik tos augavietės, kuriose įvertintos būklės 9050 buveinės sudaro daugiau kaip 0,5 % buveinių ploto.

Buveinių būklės skirtingoms grupėms priskirtuose miškuose apibendrinti duomenys pateikiami **53 pav.** Jie iliustruoja bendrą ūkinės veiklos reglamentavimo įtaką 9050 buveinių būklei.

53 pav. 9050 buveinių būklė skirtingoms grupėms priskirtuose miškuose. Pastabos: skaičiai rodo plotą (ha); * – mažas patikimumas dėl mažo įvertintos būklės poligonų skaičiaus; galimi neatitikimai tarp buveinių plotų GR ir I gr. miškuose dėl įsteigus naujus GR (Punios šilo rezervatą) neatnaujintų miškų grupių duomenų.

III gr. miškuose santykinai didesnė geros būklės buveinių dalis palyginus su IIA gr. miškais gali būti susijusi su IIA gr. miškuose leidžiamais atrankiniais bei sanitariniais kirtimais, kurie potencialiai vykdomi mažesniu mastu anksčiau iškertamuose III gr. miškuose.

9050 buveinių santykinė dalis augavietėse priklauso tiek nuo augaviečių tinkamumo, tiek nuo jų ūkinio naudojimo ir (ar) sausinimo. Apsaugos režimas įtakoja tiek vieno miško buveinių virsmą kitomis, t.y. santykinį jų plotą, tiek buveinių tipo santykinį plotą nuo bendro augavietės ploto (**6 lentelė, 2 priedas**). Priklausomai nuo augavietės ypatumų ūkinė veikla skirtingai įtakoja buveinių būklę ir plotą.

6 lentelė. 9050 buveinių santykinis plotas skirtingose augavietėse.

Augavietė	Lcl		Lcp		Lcs		Ldp		Lds		Ncl		Ncp	
	I	2	I	2	I	2	I	2	I	2	I	I	I	2
I	14	8	77	39	90	46	24	11	37	20	4	2,2	21	13
IIA	23	5	25	3,5	24	2,7	13	2,2	13	2,7	20	4,4	35	8
IIB	20	1,6	21 [#]	1,3 [#]	40 [#]	2,7 [#]	20 [#]	1,4 [#]	26 [#]	2,5 [#]	16	1,9	34	5
III	19	1	29	1,1	44	1,9	10	0,6	10	0,8	24	1,5	43	2,6
IV	31	2	41	1,4	43	1,5	31	1,9	30	1,8	26	1	52	2,4

Augavietė	Ncs		Ndp		Nds		Šcl		Šcp		Šds	
	I	2	I	2	I	2	I	2	I	2	I	2
I	22 [#]	8 [#]	1	1,1	4	3,2	34 [#]	20 [#]	88 [#]	33 [#]	0 [#]	0 [#]
IIA	48	10	18	6	14	6	32	10	36	11	5	1,9
IIB	46 [#]	3,7 [#]	8	1,7	12 [#]	1,9 [#]	37	8	37	10	10	3,7
III	53	3,9	17	1,7	11	1,6	31	4	52	10	7	1,5
IV	47	2,1	32	3,3	25	2,9	42	6	50	7	5	1

1 - 9050 buveinių ploto dalis (%) nuo bendro EB svarbos buveinių ploto;

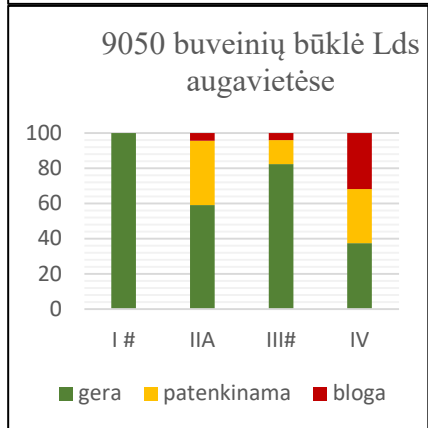
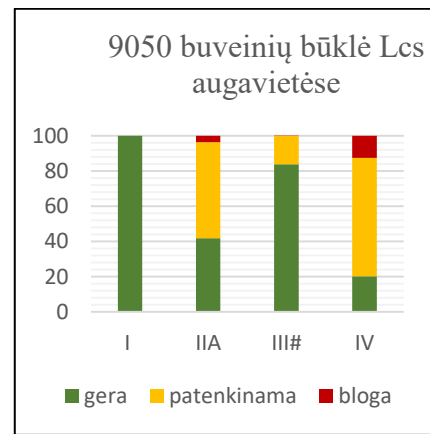
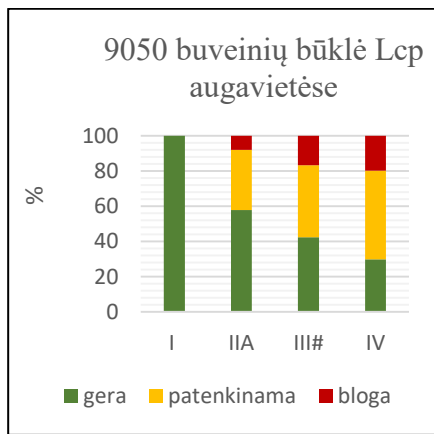
2 - 9050 buveinių ploto dalis (%) nuo bendro augaviečių ploto;

[#] - bendras visų buveinių plotas mažesnis nei 100 ha, duomenys nereprezentatyvūs;

Pastabos – šiam vertinimui naudoti visi Biomon DB esantys buveinių duomenys. Buveinių pasiskirstymas I ir IIB grupės miškuose iš dalies yra įtakojamas šioms grupėms priskiriamų miškų atrankos kriterijų ir lokalizacijos šalyje.

Analizės rezultatai rodo, kad I grupės miškuose 9050 buveinės užima 1,1-46 % analizuotų augaviečių ploto. Ūkinės veiklos įtaka buveinių plotui yra priklausoma nuo augavietės tipo –nutraukus ūkinę veiklą vienoje augavietėse plotas turi potencialą didėti, o kitose – mažėti. EB svarbos buveinių tarpusavio santykis taip pat kinta nevienodai skirtingose augavietėse. Keičiantis buveinėms keičiasi ir jų būklė, pvz. bręstant 9050 buveinių medynams Ncl augavietėse būdingas būklės suprastėjimas kurį seka transformacija į 9010* buveinės. Dėl šios priežastis remiantis bendra informacija apie buveinių būklę sudėtinga tiksliai atskirti buveinių vienokios ar kitokios buveinių būklės priežastis, nes ji dažniausiai yra bendras skirtingų veiksnių rezultatas, tačiau galima įvardinti tam tikras tendencijas.

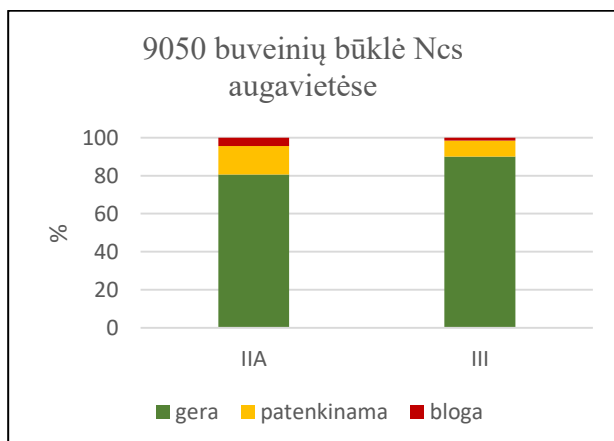
Lcp, Lcs ir derlingesnėse Ldp, Lds augavietėse IIA gr. miškuose 9050 buveinių dalis vidutiniškai mažesnė nei I gr. miškuose atitinkamai 14 ir 6 kartus, III ir IV gr. miškuose – 29 ir 15 kartų. Lcp, Lcs augavietėse griežtėjant ūkinės veiklos reglamentavimui taip pat stebima reikšminga 9050 buveinių dalies nuo bendro EB svarbos buveinių ploto didėjimo tendencija. Ji mažiau išreikšta Ld augavietėse. Lcp, Lcs, Ldp ir Lds augavietės yra palankios 9050 buveinių apsaugai I gr. miškuose (**54 pav.**)

54 pav. 9050 buveinių būklė Lcp, Lcs ir Lds augavietėse skirtingoms grupėms priskirtuose miškuose.

Lcl ir Ncp augavietėse I gr. miškuose 9050 buveinių plotas yra 1,6 karto didesnis nei IIA gr. miškuose. Tačiau abiejose augavietėse I gr. miškuose palyginus su IIA gr miškais stebima kitų EB svarbos buveinių ryškesnė santykinio ploto padidėjimo tendencija. Lcl buveinių būklė kiek geresnė nei Ncp buveinių, nors Lcl augavietėse 15 % didesnis plotas yra III ir IV gr. miškuose. Blogesnė Ncp augavietėse aptinkamų buveinių būklė sietina su didesniu medynų našumu ir atitinkamai ūkinio naudojimo, sanitarinės priežiūros intensyvumu.

Ncs augavietėse (vienose iš našiausių eglynų augaviečių) 9050 buveinės skirtingoms grupėms priskirtuose miškuose sudaro apie pusę EB svarbos buveinių ploto. Jose taip pat nustatyta didžiausia dalis geros būklės buveinių (>80 %). Tai nulemta įvertintos būklės buveinių santykinės dalies IIA ir III gr. miškuose, kuriuose geros būklės buveinės sudaro reikšmingai didesnę nei vidutinę tų grupių miškuose geros būklės buveinių dalį (**55 pav.**). I ir IV gr. miškuose nustatytos būklės buveinių mažai, todėl sudėtinga daryti kokias nors išvadas.

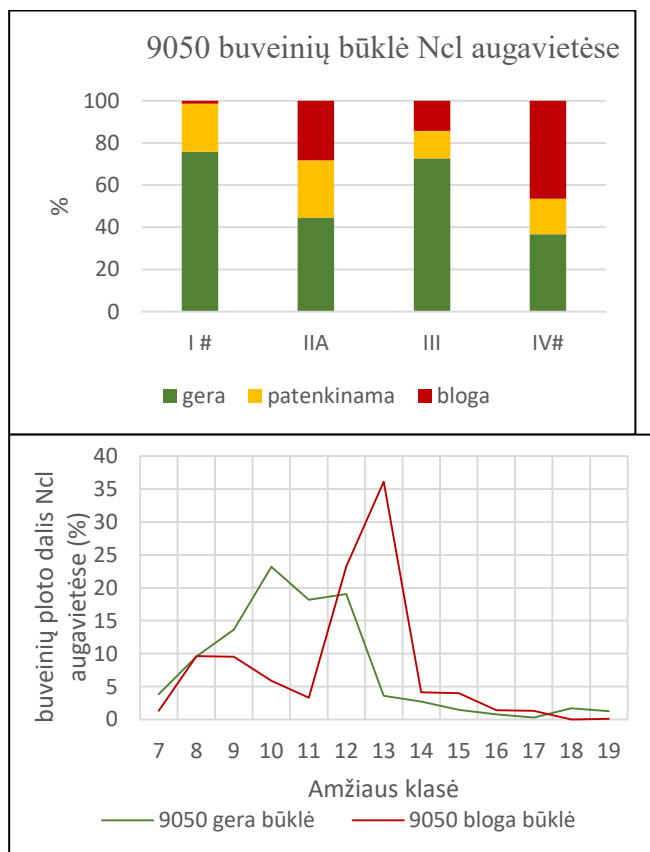

55 pav. 9050 buveinių būklė Ncs augavietėse IIA ir III grupių miškuose.

Nutraukus ūkinę veiklą 9050 buveinių plotas galimai didėtų Šcl, Šcp ir Šcs augavietėse, nors duomenys šios prielaidos pagrindimui nėra reprezentatyvūs ir laikytini tik galima tendencija. Šiose šlaitų augavietėse buveinių santykinis plotas yra reikšmingai didesnis III ir IV gr. miškuose nei kitose augavietėse, kas sietina su mažesniu ūkinio naudojimo intensyvumu. Augavietėse geros būklės 9050 buveinės sudaro virš 50 % (artimas vidurkiui).

Šds augavietėse buveinių plotas yra panašus kaip ir Šcl, Šsp augavietėse, nors pastarųjų plotas 2-3 kartus mažesnis. Taip yra dėl to, kad ši augavietė yra palankesnė lapuočiams. Buveinių būklė yra viena blogiausių – geros būklės buveinės sudaro mažiau kaip 40 %, nors didžioji dalis yra IIA gr. miškuose. Blogesnės būklės buveinės yra tik Šdp augavietėse, kuriose 9050 buveinės sudaro dar mažesnę dalį.

Ncl, Ndp, Nds augavietėse nutraukus ūkinę veiklą 9050 buveinių santykinis plotas augavietėse potencialiai mažėtų (pagal turimus duomenis – 1,3-5 kartus, o tarp EB buveinių – 2-18 kartų lyginant su IIA gr. miškais). Didesnis mažėjimas tikėtinas Ncl (vienoje iš našiausių eglynų augaviečių) ir Ndp augavietėse. Lengvesnio dirvožemio Ncl augavietėse 9050 buveinės nevykdant ūkinės veiklos gana sparčiai virsta 9010* buveinėmis. Šiose augavietėse griežtos apsaugos taikymas 9050 buveinių apsaugai potencialiai nepasiteisintų. Tai iliustruoja ir I gr. miškuose įvertintų buveinių būklė – apie 25 % buveinių yra patenkinamos arba blogos būklės. Tai daugiausia brandesni medynai (**56 pav.**). Ndp ir Nds augavietėse 9050 buveinėse vyksta kaita į 9020* buveines. Šiose augavietėse griežtos apsaugos taikymas 9050 buveinių apsaugai taip pat nepasiteisintų arba reikalautų didesnės gamtotvarkos darbų apimties.

56 pav. 9050 buveinių būklė Ncl augavietėse ir būklės priklausomybė nuo medyno amžiaus Ncl augavietėse

Pelkinės ir užmirkusios augavietės nėra palankios 9050 buveinėms, todėl jų plotas nedidelis. Tai daugiausia sausinti plotai, kuriuose atsikuriant hidrologiniam režimui buveinių plotas potencialiai mažėtų.

Griežta apsauga (I gr.) potencialiai būtų palanki 9050 buveinių apsaugai Lcl, Lcp, Lcs, Ldp, Lds, Šcl, Šcp, o taip pat Ncp ir Ncs augavietėse, tačiau galima dalies buveinių kaita į kitų tipų buveines, todėl didesnė augaviečių įvairovė sudarytų optimaliausiais sąlygas buveinių apsaugai ir bioįvairovei. I gr. miškuose buveinių plotas šiose augavietėse vidutiniškai 5,5 karto didesnis nei IIA gr. miškuose. Geros būklės buveinės griežtos apsaugos teritorijose siekia virš 90 %.

Griežta apsauga nepalanki 9050 buveinių apsaugai Ncl, Ndp, Nds ir potencialiai nepalanki Šdp, Šds augavietėse, kuriose I gr. miškuose buveinių santykinis plotas yra mažesnis nei IIA gr. miškuose. Šiose augavietėse 9050 buveinės potencialiai yra trumpalaikės (nuo buveinių kriterijus atitinkančios medyno brandos iki transformacijos į kitas EB svarbos buveines gali praeiti tik keli dešimtmečiai), todėl stacionari apsauga sunkiai įgyvendinama ir reikalinga saugomų plotų rotacija.

Pelkinės augavietės taip pat nėra palankios šių buveinių apsaugai ir vykdant tolimesnę saugomų teritorijų plėtrą tikslinga šiose augavietėse siekti atkurti pelkines buveines.

Visose analizuotose augavietėse IIA gr. miškų režimas turėjo nors ir skirtingo masto, bet reikšmingą teigiamą poveikį buveinių santykiniam plotui (buveinių vidutiniškai apie 3 kartus didesnis plotas), tačiau geresnės būklės buveinių 10 % didesnė dalis, o blogos būklės buveinių kiek mažesnė dalis yra nustatyta III gr. miškuose. Tai potencialiai sietina su pavėlintu kirtimo amžiumi IIA gr. miškuose ir galimais atrankiniais bei sanitariniais kirtimais.

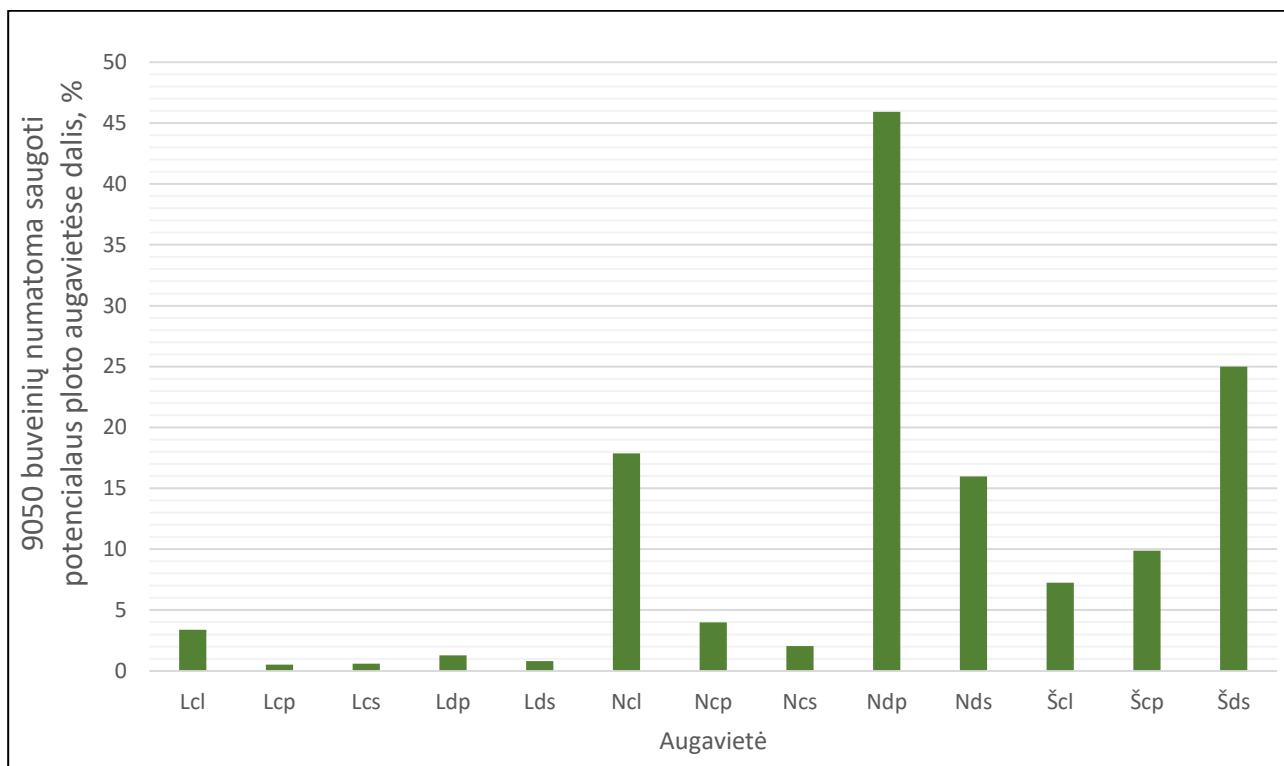
Ūkinio naudojimo IIB, III ir IV gr. miškuose įtaka 9050 buveinių santykiniam plotui nėra vienareikšmė ir priklausoma nuo augavietės. Reglamentavimo skirtumai laikytini nedarančiais esminės įtakos buveinių santykiniam plotui. Geros būklės buveinių IV gr. miškuose yra apie 35 %, arba 30 % mažiau, o blogos būklės buveinių – apie 10 % daugiau nei III gr. miškuose.

Miško augaviečių reprezentavimas BAST tinkle saugomose 9050 buveinėse

Siekiant įvertinti ar BAST tinkle saugomos 9050 buveinės (įrašytos į apsaugos tikslus) atspindi ekologinių sąlygų (augaviečių) įvairovę, buvo įvertinta kokią būdingų augaviečių dalį šalyje jos sudaro. Kadangi daugumoje augaviečių gali būti kelios EB svarbos buveinės, jų plotas pakoreguotas pagal tos buveinės potencialią ploto dalį nuo EB svarbos buveinių nevykdant ūkinės veiklos (pvz. buveinės užima 1 % nuo tam tikro tipo augaviečių ploto šalyje ir sudaro 50 % buveinių ploto tose augavietėse I gr. miškuose, tai $1/0,5=2$). Tais atvejais, kai I gr. miškuose buveinių dalis nereprezentatyvi, skaičiavimuose taikytas IIA gr. miškuose nustatytas analizuojamos buveinės procentas).

Daugiau kaip 10 % 9050 buveinėms būdingo augaviečių potencialo saugoma ar numatoma apsaugoti Ncl, Ndp, Nds ir Šds augavietėse, kuriose jų apsaugai yra palankiausias IIA gr. ūkininkavimo režimas ir buveinių ilgalaikei apsaugai reikalinga gana sparti rotacija. 9050 buveinių apsaugai išnaudojama tik 0,5-1 % palankių Lcp, Lcs, Ldp ir Lds augaviečių ploto, 2-4 % – Lcl, Ncp, Ncs augaviečių ploto, kur buveinės potencialiai galėtų būti saugomos griežtos apsaugos režimu. Palankių Šcl ir Šcp augaviečių išnaudojama 7-10 % potencialo (57 pav.).

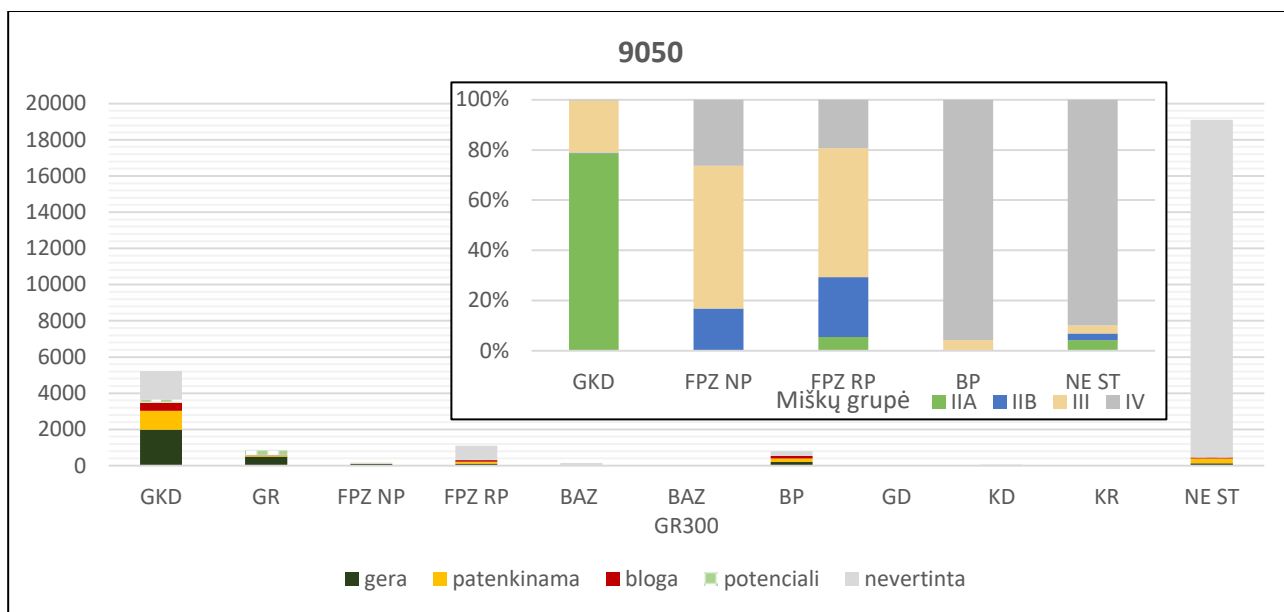

57 pav. Pagal apsaugos sutartis ir BAST saugomų, o taip pat Vietovėse numatytų apsaugoti būdingas augavietes reprezentuojančių 9050 buveinių santykinis plotas (%) (pakoreguotas pagal potencialią 9050 buveinių dalį nuo EB svarbos buveinių ploto).

9050 buveinių plotas ir būklė nacionalinėse saugomose teritorijose

Saugomose teritorijose yra beveik 1/3 visų inventorizuotų 9050 buveinių. Aukštesnio apsaugos lygmens saugomose teritorijose jų yra apie 22 %.

58 pav. Žolių turtingų eglynų buveinių plotas, būklė ir miškų grupės saugomose teritorijose ir už jų ribų. Pastaba – GR yra tik I gr. miškai, todėl grafike nepateikiama.

Vertinant ūkinio naudojimo reglamentavimo įtaką buveinių būklei palankiausia I gr. – didžiausia santykinė geros būklės 9050 buveinių dalis yra nustatyta GR – 87 %. GKD taip pat didžioji buveinių dalis (57 %) yra geros būklės (7 lentelė).

7 lentelė. Skirtingos būklės 9050 buveinių santykinė dalis skirtingų tipų nacionalinėse ST ir KMB ploto dalis (%) BP esančiose 9050 buveinėse (pateikiami duomenys tik tiems ST tipams, kuriuose būklė įvertinta daugiau kaip 30 % juose išskirtų buveinių)

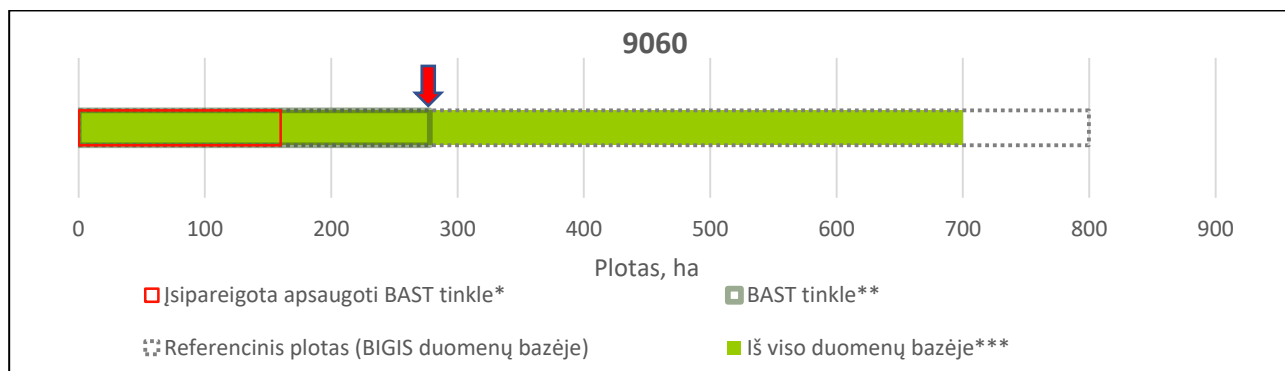
Buveinių būklė (%)	GKD	GR	FPZ NP	BP	Buveinių būklė	KMB dalis (%) BP
Gera	57	87	97	36	Gera	44
Patenkinama	30	9	3	36	Patenk.	21
Bloga	13	4	0	28	Bloga	4
Potenciali (apskaičiuotas nuo bendro buveinių ploto)	5	32	0	2	Potenciali	33

Didelė geros būklės buveinių dalis GKD sietina su IIA ir III gr. miškuose galiojančiu ūkinės veiklos reglamentavimu.

BP, kuriuose dominuoja IV grupės ūkiniai miškai, išskirta tiek pat šio tipo buveinių kaip ir GR. **BAST tinkle BP yra gana didelė geros būklės buveinių dalis – 36 %. Tokia pati dalis ir patenkinamos būklės buveinių. KMB sudaro reikšmingą buveinių ploto dalį (44 % geros būklės buveinių) ir galėjo turėti įtakos santykinai didelei geros būklės buveinių daliai ir aplamai buveinių plotui biosferos poligonuose.** Tuose BP plotuose, kuriuose mažesnė KMB dalis, blogesnė ir buveinių būklė. Geros būklės buveinėse už KMB ribų dar 5 % buvo saugomi kaip PAST paukščių veisimosi plotai. **Paukščių lizdavičių apsauga (kirtimų ribojimai) galėjo turėti įtakos tiek KMB, tiek 9050 buveinių išlikimui.**

9060 Spygliuočių miškai ant fluvioglacialinių ozų

Biomon duomenų bazėje šios analizės metu buvo išskirta 700 ha 9060 buveinių. **278 ha yra BAST tinkle (BAST ir Vietovėse) ir visas plotas įtrauktas į apsaugos tikslus. BAST tinkle yra įsipareigota apsaugoti ne mažiau kaip 160 ha 9060 buveinių ploto (20 % nuo referencinio ploto (800 ha), kuris nustatytas pirmosios buveinių inventorizacijos metu). Duomenų bazėje išskirtų buveinių bendras plotas nesiekia referencinio ploto (trūksta apie 100 ha, 59 pav.).**

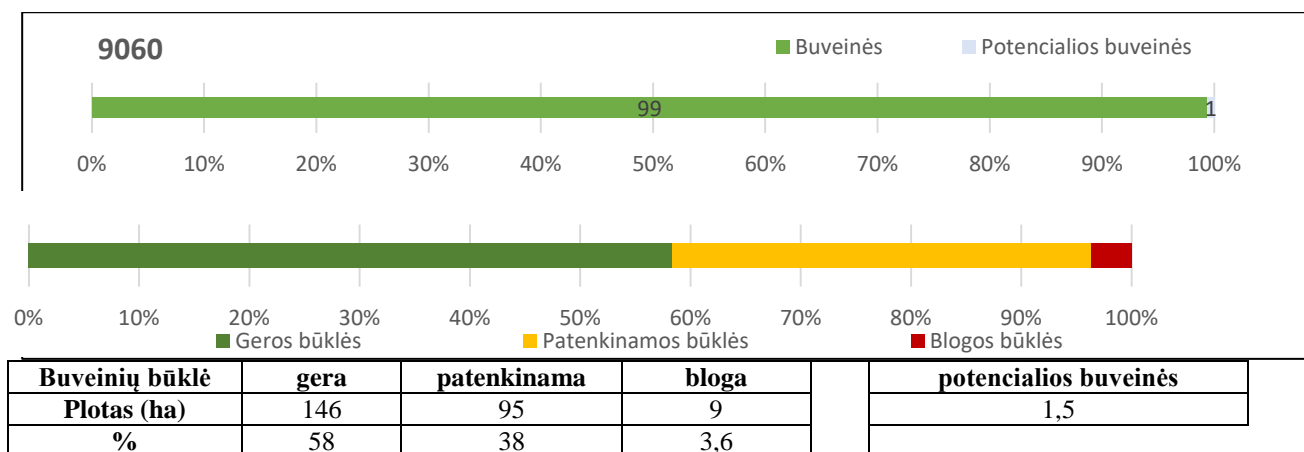

59 pav. Spygliuočių miškų ant fluvioglacialinių ozų plotas išskirtas Biomon DB.

Legendos paaiškinimai – žr. 32 pav.

Pastaba: šio vertinimo metu nustatyta, kad plynai iškirsta ne mažiau kaip 4 ha 9060 duomenų bazėje išskirtų buveinių.

Biomon duomenų bazėje yra nurodyta 252 ha 9060 buveinių būklė. **Iš įvertintų buveinių tik 1,5 procento sudaro potencialios buveinės (60 pav.). Geros būklės buveinės vidutiniškai sudaro beveik 60 % įvertintos būklės buveinių.** Atsižvelgiant į tai, kad neįvertintos būklės buveinių didžioji dalis yra už saugomų teritorijų ribų, IIB, III ir IV gr. miškuose (63 pav.), **visų šalyje esančių 9060 buveinių vidutinė geros būklės buveinių dalis potencialiai būtų mažesnė – apie 45 %.**

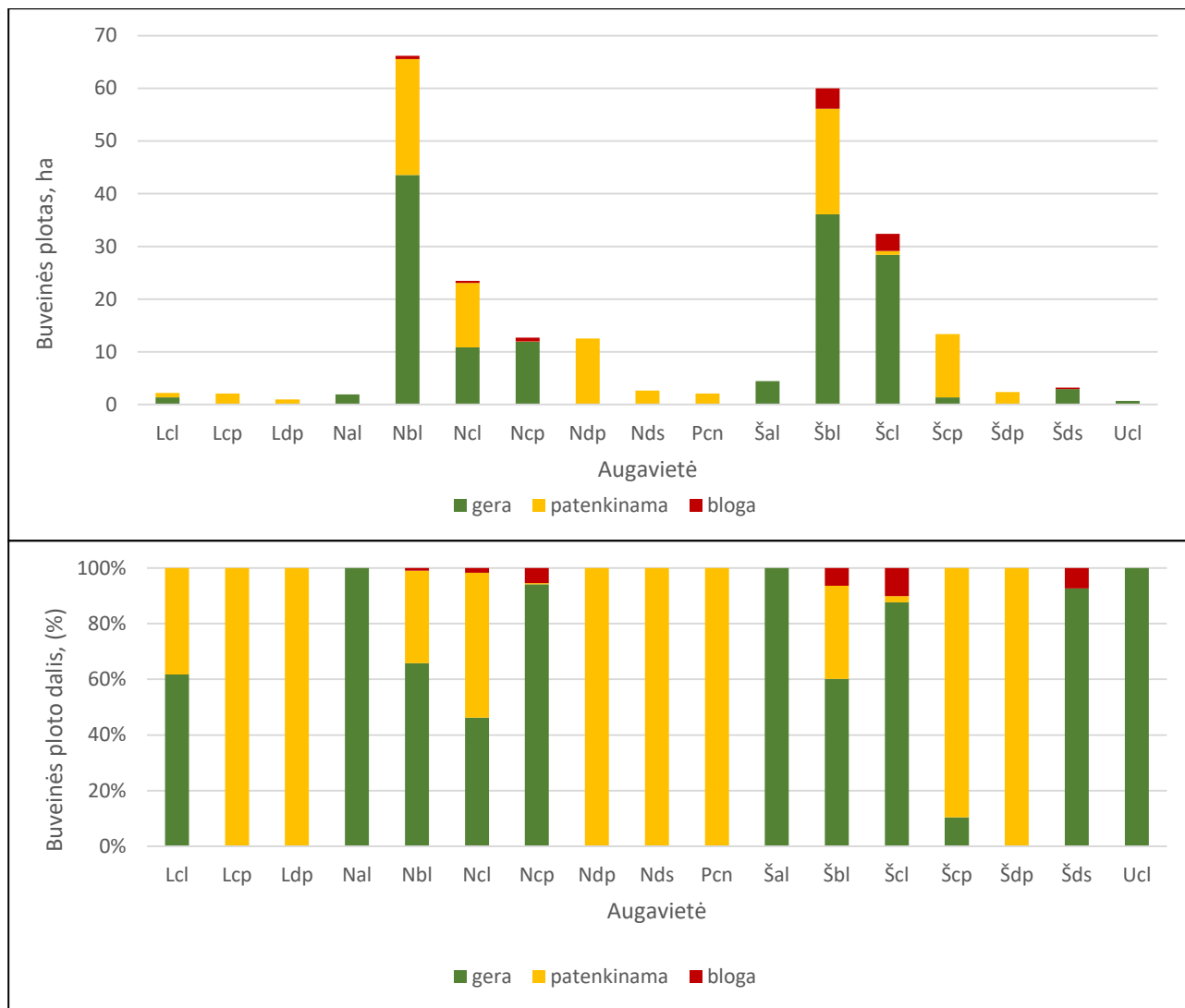

60 pav. Biomon duomenų bazėje nurodytos būklės 9060 buveinių plotas

9060 buveinių plotas ir būklė skirtingose miško augavietėse skirtingoms grupėms priskirtuose miškuose.

9060 buveinės yra natūraliai labai riboto paplitimo ir netolygaus išsidėstymo šalyje – susijusios su ozais ir šlaitais. Būdingiausios augavietės, kuriose išskirta didžioji dalis įvertintos būklės buveinių: Nbl, Ncl, Ncp, Ndp, Šbl, Šcl ir Šcp (**61 pav.**). Tai 9010*, 9020* ir 9050 buveinių augavietės, kuriose be miško naudojimo ar kitų sėkmesijos procesus stabdančių

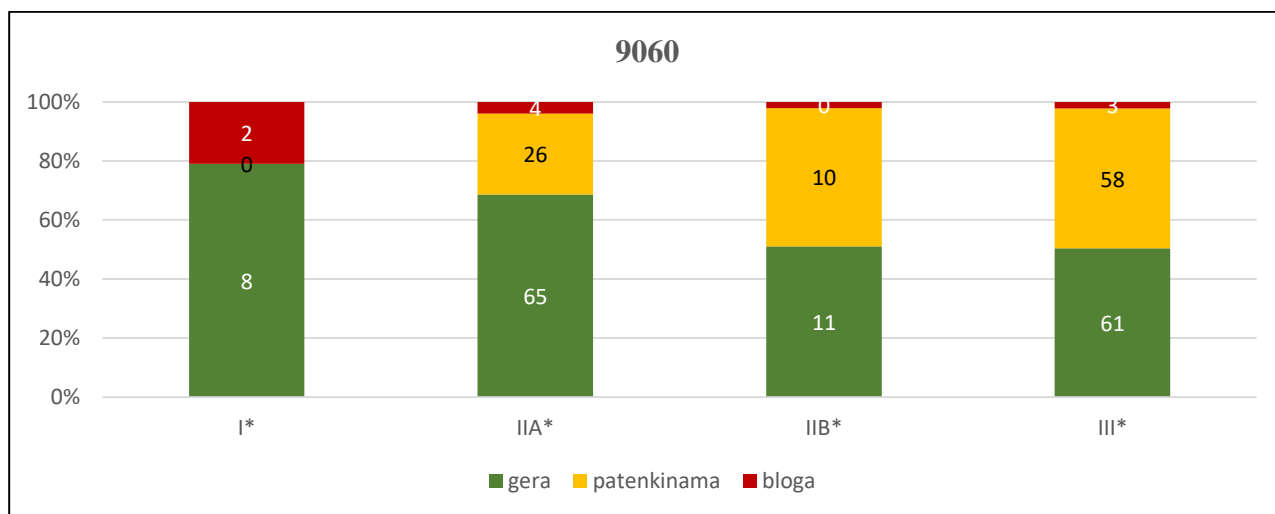
veiksnių (ganymo, žemutinių gaisrų) 9060 buveinės yra laikinos ir mažiau derlinguose lengvesniuose dirvožemiuose transformuojasi į 9010* buveines, o sunkėjant dirvožemiams ir didėjant jų derlingumui į 9050 arba 9020* (9160, 9180) buveines. Derlingesniuose ir sunkesniuose dirvožemiuose sukcesija greitesnė ir atitinkamai buveinių būklė yra prastesnė. Tokiose teritorijose gamtotvarkos priemonių poreikis didžiausias ir griežta apsauga nėra tinkamiausias tokių teritorijų apsaugos būdas, jei neužtikrinami natūraliai buveines palaikantys veiksniai, tokie kaip žolėdžių įtaka ar gaisrai.

61 pav. Skirtingos būklės 9060 buveinių santykinis plotas (%) įvairiose miškų augavietėse. Pastaba – pateikiamos tik tos augavietės, kuriose įvertintos būklės 9060 buveinės sudaro daugiau kaip 0,5 % buveinių ploto.

Buveinių būklės skirtingoms grupėms priskirtuose miškuose apibendrinti duomenys pateikiami **62 pav.** Jie iliustruoja vidutinę ūkinės veiklos reglamentavimo įtaką 9020* buveinėms. Atsižvelgiant į tai, kad įvertintos būklės buveinių plotai yra nedideli ir galimos atsitiktinių veiksnių nulemtos paklaidos, rezultatai vertintini tik kaip galima tendencija. IV gr. miškuose buveinių būklė nevertinta dėl itin mažo įvertintos būklės buveinių ploto. Pagal turimus duomenis ūkinės veiklos reglamentavimo pagal miškų grupes skirtumai apsprendžia kiek geresnę buveinių būklę IIA gr, miškuose palyginus su IIB ar III gr. miškais – pastaruosiuose geros būklės buveinių apie 20 % mažiau. Itin mažas įvertintos būklės buveinių plotas I gr. miškuose neleidžia įvertinti griežtos apsaugos įtakos būklei, tačiau atsižvelgiant į tai, kad ilgalaikėje perspektyvoje augavietėse formuotūsi kitos EB svarbos buveinės, griežta apsauga potencialiai palanki tik trumpalaikėje arba vidutinės trukmės perspektyvoje.

Ūkinės veiklos skirtingo reglamentavimo įtaka buveinių plotui, o taip pat buveinių reprezentavimas BAST, Vietovėse ir biogeografiniuose regionuose nebuvo įvertintas dėl būdingų augviečių persidengimo su kitų buveinių augavietėmis ir būdingų geomorfologinių struktūrų erdvinių duomenų trūkumo.

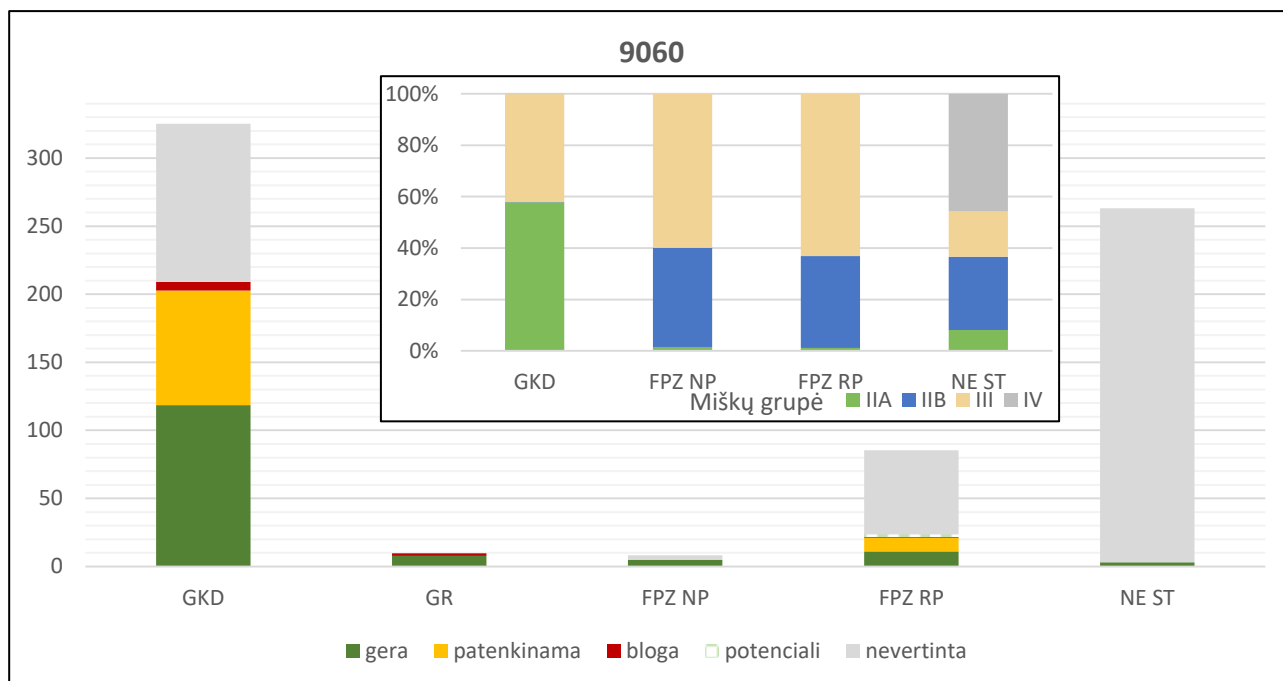

62 pav. 9060 buveinių būklė skirtingoms grupėms priskirtuose miškuose.

Pastabos: skaičiai rodo plotą (ha); * – mažas patikimumas dėl mažo įvertintos būklės poligonų skaičiaus.

9060 buveinių plotas ir būklė nacionalinėse saugomose teritorijose

Skirtingai nei daugelio kitų miško buveinių atveju, didžiausia dalis (46 %) 9060 buveinių yra GKD. GR yra tik 1 % buveinių.

63 pav. Spygliuočių miškų ant fluvioglacialinių ozų plotas, būklė ir miškų grupės saugomose teritorijose ir už jų ribų. Pastaba – GR yra tik I gr. miškai, todėl grafike nepateikiama.

GKD buveinių būklė santykinai gera – 57 % geros būklės. GR pasiskirstymas pagal būklę negalėjo būti įvertintas dėl mažo buveinių ploto.

8 lentelė. Skirtingos būklės 9060 buveinių santykinė dalis skirtingų tipų nacionalinėse ST (pateikiami duomenys tik tiems ST tipams, kuriuose būklė įvertinta daugiau kaip 30 % juose išskirtų buveinių)

Buveinių būklė (%)	GKD	GR*
Gera	57	79
Patenkinama	40	0
Bloga	3	21

*- buveinių plotas labai mažas, todėl rezultatas gali būti nulemtas atsitiktinių veiksnių.

Rekreacinė veikla gali neigiamai įtakoti buveinių būklę IIB grupės miškuose, kurių reikšminga dalis yra nacionalinių ir regioninių parkų buveinėse, dėl galimų paklotės, žolinės dangos pažaidų. Tačiau mažesnio medyno glaudumo palaikymas, nedidelės paklotės pažaidos taip pat gali daryti teigiamą įtaką buveinių būklei. Buveinių geros būklės palaikymui svarbu vykdyti gamtotvarkos priemones, kurios iki šiol šalyje nebuvo taikytos. Gamtotvarkos priemonių įgyvendinimui gamtiniuose rezervatuose, kuriuose yra inventorizuota nedidelė buveinių dalis, būtina išskirti reguliuojamos apsaugos tvarkymo zonas.

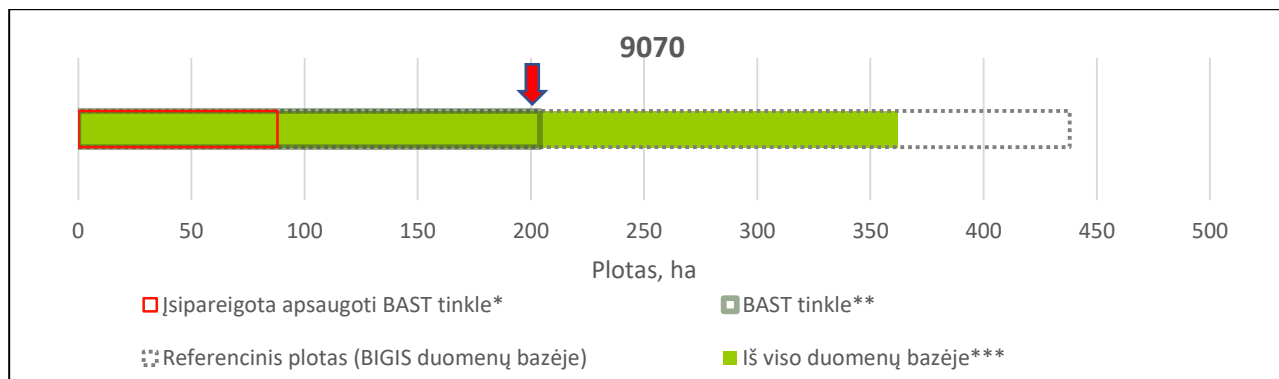
9060 buveinių būklės vertinimo apimtys nėra pakankamos tikslesnėms išvadoms formuluoti apie taikomų reglamentų įtaką, todėl tai gali būti daroma remiantis tik turima informacija apie buveinių augavietes, dinamiką jose, buvusį teritorijų naudojimą.

Buveinių ploto priklausomybė nuo miškų naudojimo reglamentavimo nebuvo įvertinta dėl sudėtingo potencialių buveinių formavimosi vietų išskyrimo, tačiau remiantis tuo, kad buveinės formuojasi 9010*, 9050 ir mažesniu mastu 9020*, 9160 ir 9180 buveinių augavietėse, galima teigti, kad buveinių bruožų palaikymui būtini sėkmes (transformaciją į išvardintas buveines) stabdantys veiksniai (ekstensyvus naudojimas arba natūralūs veiksniai: gaisrai, žolėdžių tankis). Neužtikrinant buveines palaikančių veiksnių griežtos apsaugos teritorijose (I miškų gr.) buveinių plotas potencialiai mažėtų.

Tarp įvertintos būklės buveinių dominuoja (58 %) geros būklės buveinės. Didžioji dauguma jų yra III ir IIA gr. priskirtuose miškuose. IV gr. miškuose šių buveinių būklė nebuvo vertinta. Mažas įvertintos būklės buveinių plotas nesudaro prielaidų patikimam būklės priklausomybės nuo miškų grupės įvertinimui. Pagal turimus duomenis IIA gr. miškuose tikėtina kiek geresnė buveinių būklė, nei IIB ar III gr. miškuose.

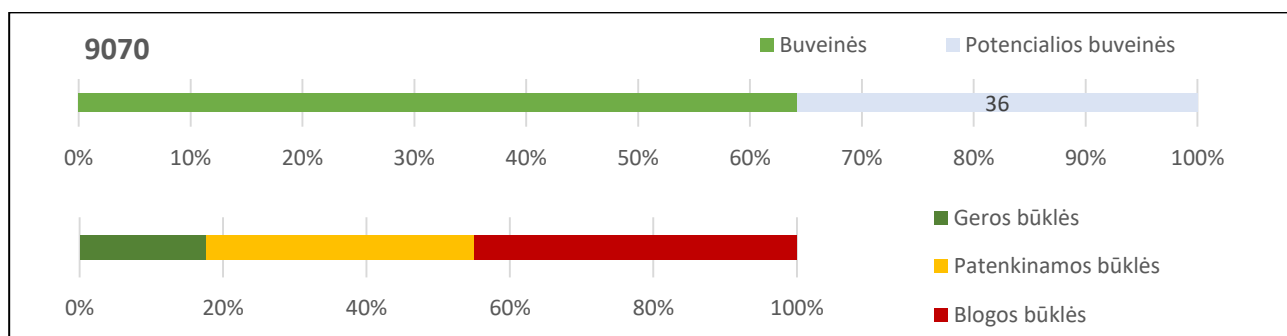
9070 Medžiais apaugusios ganyklos

Biomon duomenų bazėje šios analizės metu buvo išskirta 362 ha 9070 buveinių. 204 ha buveinių yra BAST tinkle (BAST ir Vietovėse) ir 202 ha įtraukti į apsaugos tikslus. 88 ha yra įsipareigota apsaugoti BAST tinkle (20 % nuo referencinio ploto (438 ha), kuris nustatytas pirmosios buveinių inventorizacijos metu). Duomenų bazėje išskirtas bendras plotas nesiekia referencinio ploto (trūksta 36 ha, 64 pav.).

64 pav. Medžiais apaugusių ganyklų plotas išskirtas Biomon duomenų bazėje
Legendos paaiškinimai – žr. 32 pav.

Biomon duomenų bazėje yra nurodyta 200 ha 9070 buveinių būklė (65 pav.). Net 36 % sudaro potencialios buveinės, kurios dar pilnai neatitinka buveinių kriterijų. Geros būklės buveinės sudaro tik 18 % įvertintos būklės buveinių. Didžioji dalis įvertintos būklės buveinių yra saugomose teritorijose, tačiau trūksta duomenų įrodančių buveinių būklės skirtumus saugomose teritorijose ir už jų ribų. Buveinių būklė potencialiai nėra reikšmingai įtakojama miškų ūkinės veiklos reglamentavimo pagal miškų grupes. Neigiamą poveikį gali turėti I gr. miškų reglamentavimas, jei išskirta griežtos apsaugos zona, kurioje negalima jokia ūkinė veikla. Kitų grupių miškuose grėsmę kelia užaugimas mišku ar užsodinimas (už saugomų teritorijų ribų). Daugiau kaip pusė buveinių yra miškui nepriskiriamuose sklypuose ir juose aktualesnis žemės ūkio veiklos reglamentavimas. Tikėtina, kad įvertinus visas buveines geros būklės buveinių dalis reikšmingai nepasikeistų.

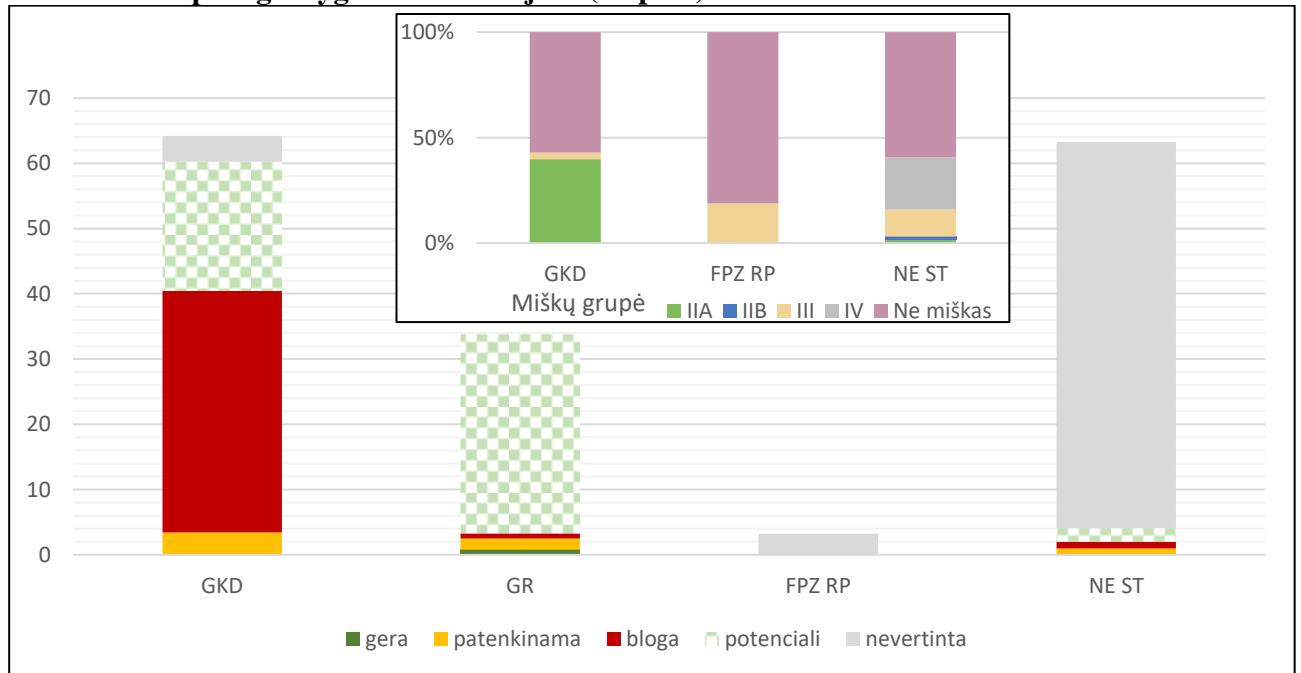
Buveinių būklė	gera	patenkinama	bloga	potencialios buveinės
Plotas (ha)	23	48	58	
%	18	37	45	

65 pav. Biomon duomenų bazėje išskirtas įvertintos būklės 9070 buveinių plotas

9070 buveines formuoja ir palaiko naudojimas – ganymas, rečiau – šienavimas. Augavietės gali būti gana įvairios. Išlikusių buveinių fragmentų augaviečių didžioji dalis yra būdingos 9020*, 9050 ir 9010* buveinėms.

9070 buveinių plotas ir būklė nacionalinėse saugomose teritorijose

9070 medžiais apaugusios ganyklos – itin mažą plotą šalyje užimantis ir sparčiai nykstantis buveinių tipas. **Daugiau kaip pusė buveinių yra inventorizuotos GKD ir GR – aukščiausio apsaugos lygmens teritorijose (66 pav.).**

66 pav. Medžiais apaugusių ganyklų buveinių būklė ir miškų grupės saugomose teritorijose ir už jų ribų.

GKD 91 % buveinių yra blogos būklės. GR net 90 % ploto sudaro potencialios buveinės, tačiau potencialo realizavimui būtinos teisinės prielaidos – išskirta reguliuojamos apsaugos zonos, kuriose galima vykdyti rūšių išlikimui svarbią gamtotvarką.

9 lentelė. Skirtingos būklės 9070 buveinių santykinė dalis skirtingų tipų nacionalinėse ST (pateikiami duomenys tik tiems ST tipams, kuriuose būklė įvertinta daugiau kaip 30 % juose išskirtų buveinių)

Buveinių būklė	GKD	GR*
Gera (%)	0	24
Patenkinama (%)	9	52
Bloga (%)	91	24
Potenciali (%)	33	90

* bendras plotas yra mažas, neleidžia daryti patikimų išvadų apie apsaugos režimo įtaką būklei.

Nacionalinių saugomų teritorijų steigimas ir įprastas miškų naudojimo ar natūralių pievų nepavertimo kitomis naudmenomis reglamentavimas neužtikrina šių buveinių išlikimo – jį didžiąja dalimi lemia tradicinis buveinių naudojimas – ganymas, šienavimas, kuris stabdo buveinių užaugimą mišku. Didesnėje buveinių dalyje nėra įtakusotas miškas. Miškų įstatymas sudaro teisinės prielaidas teritorijų ganymui, šienavimui, o BAST teritorijų steigimas sudaro prielaidas teritorijoms skirti prioritetinį dėmesį.

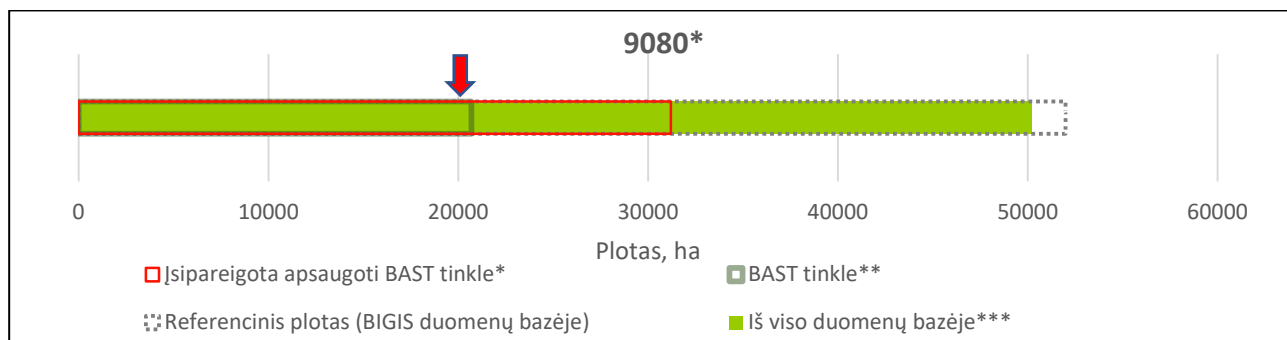

Iki 2015 m. galiojusi naudmenų deklaravimo tvarka tiesioginėms išmokoms gauti sąlygojo pavienių medžių ir krūmų naikinimą, nes tokie plotai negalėjo būti įtraukiami į deklaruojamus prižiūrimus plotus. **Pakeista tvarka sudaro prielaidas deklaruoti ir gauti išmokas už pavieniais medžiais (ne mažesniais kaip 5 m ir nutolusiais vienas nuo kito ne mažiau kaip 5 m atstumu) apaugusius plotus.** Ši tvarka nesudaro prielaidų tokių buveinių formavimuisi ekstensyviai naudojant pievas, neleidžia išsaugoti pavienių lazdynų, kadagių. Taip pat išlieka didelė pavienių medžių sunaikinimo grėsmė, o kontrolės galimybės yra ribotos. Dėl išvardintų priežasčių šių buveinių perspektyvos sietinos su tiksliniais jų atkūrimo ir formavimo darbais, saugomų teritorijų steigimu. Buveines tikslinga atkurti ir formuoti visoje šalies teritorijoje derinant su saugomų rūšių poreikiais bei atsižvelgiant į teritorijos naudojimo potencialą.

Buveinių apsaugai griežta apsauga nepalanki. Ji galėtų būti taikoma, jei būtų užtikrinamas tinkamas žolėdžių tankis.

9080 *Pelkėti lapuočių miškai

Šio vertinimo metu Biomon duomenų bazėje buvo išskirta 50222 ha 9080* buveinių, kas sudaro 1,7 tūkst. ha mažiau nei referencinis plotas. 20,7 tūkst. ha yra BAST tinkle (BAST ir Vietovėse) ir beveik visas plotas (20,1 tūkst. ha) yra numatytas saugoti apsaugos tiksluose. Šiame BAST plėtros etape yra išpareigota apsaugoti ne mažiau kaip 31,2 tūkst. ha 9080* buveinių ploto (60 % nuo referencinio ploto (51993 ha), kuris nustatytas pirmosios buveinių inventorizacijos metu). Trūkstamas plotas (apie 11 tūkst. ha) yra didžiausias tarp EB svarbos miško buveinių (67 pav.).

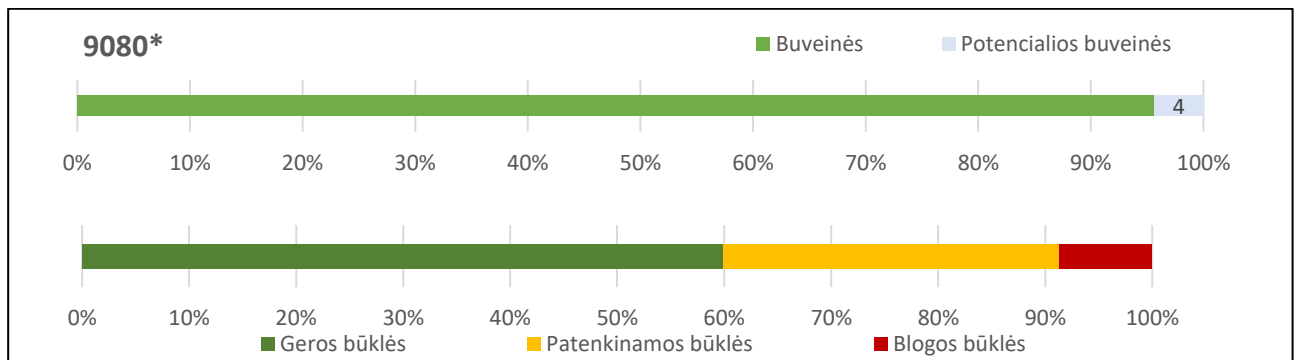

67 pav. Pelkėtų lapuočių miškų plotas išskirtas Biomon DB.

Legendos paaiškinimai – žr. 32 pav.

Pastabos: dalis buveinių inventorizuota prieš dešimtmetį (BIGIS) ir yra iškirstos ar dėl kitų priežasčių sunykusios (šio vertinimo metu nebuvo nustatyta kiek 9080* buveinių iškirsta dėl miškų kadastrę pateikiamų menkmieskiais apaugusių pelkinių augaviečių medynų amžiaus duomenų nuolatinių tikslinimų, kurie sąlygojo su kirtimais nesusijusius medynų amžiaus pokyčius); į bendrą buveinių plotą įtrauktos ir potencialios buveinės, kurių susiformavimo bus siekiama BAST tinkle.

Biomon duomenų bazėje yra nurodyta beveik 14,5 tūkst. ha 9080* buveinių būklė. Iš įvertintų buveinių 4 % – potencialios buveinės (68 pav.). Geros būklės buveinės vidutiniškai sudaro beveik 60 % įvertintos būklės buveinių. Atsižvelgiant į tai, kad neįvertintos būklės buveinių didžioji dalis yra už saugomų teritorijų ribų IV gr. miškuose (73 pav.), visų šalyje esančių 9060 buveinių vidutinė geros būklės buveinių dalis potencialiai būtų mažesnė – apie 40 %.

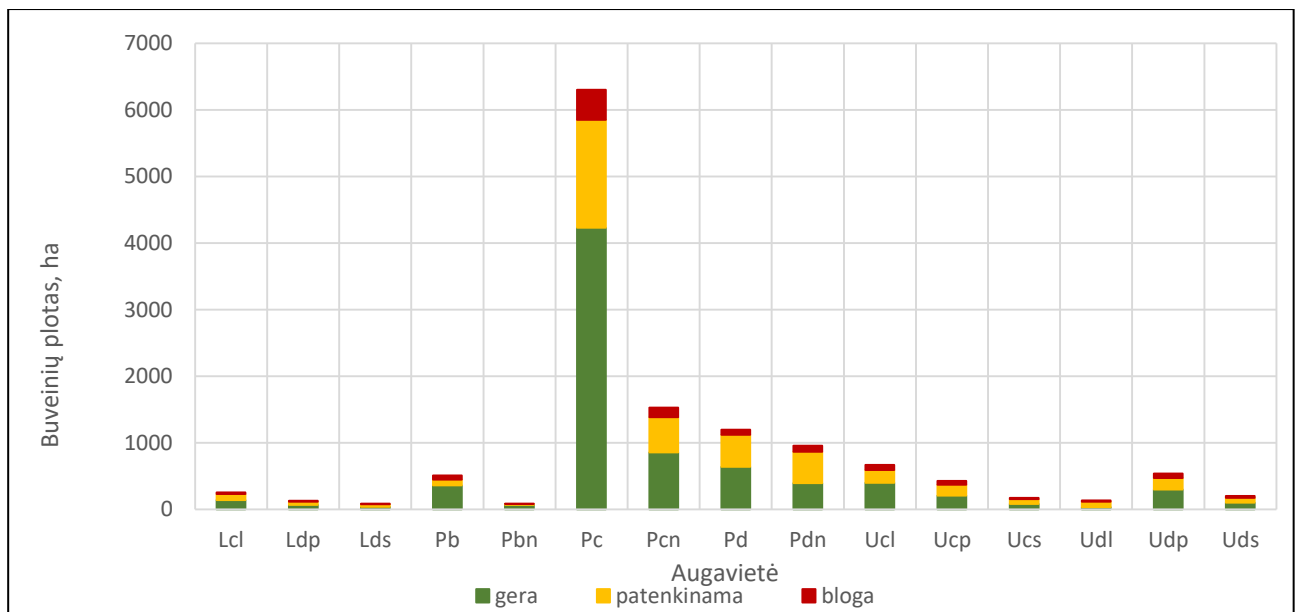

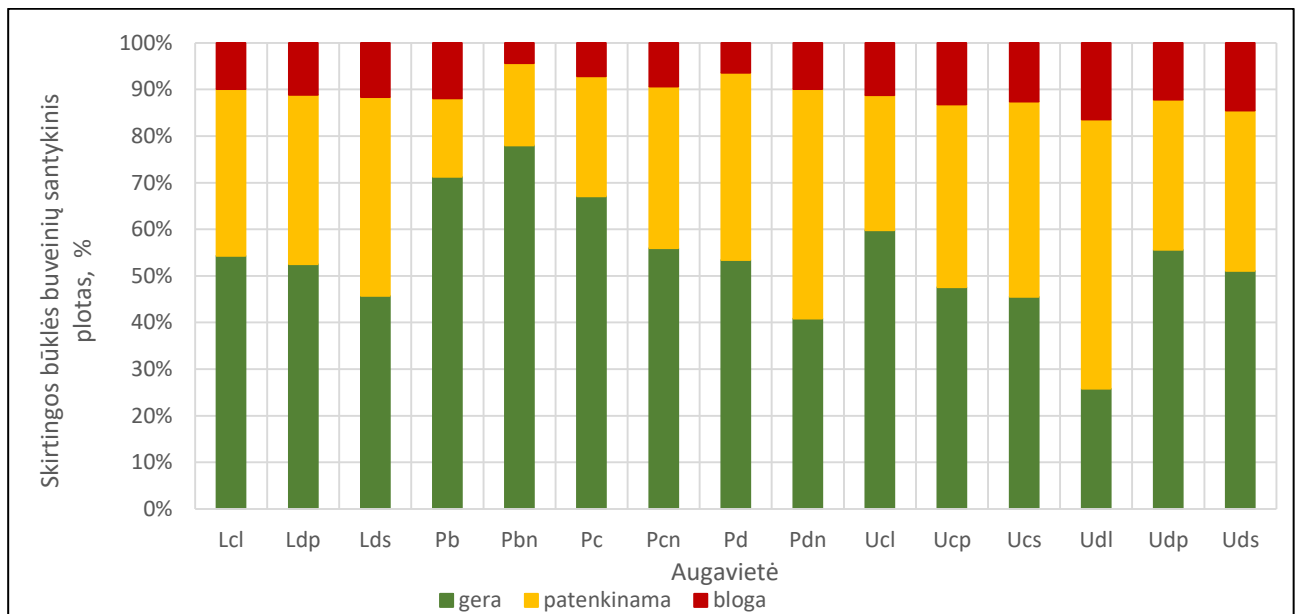
Buveinių būklė	gera	patenkinama	bloga	potencialios buveinės	
Plotas (tūkst. ha)	8,3	4,3	1,2	0,6	
%	60	31	9	4	

68 pav. Biomon duomenų bazėje nurodytos būklės 9080* buveinių plotas

9080* buveinių plotas ir būklė skirtingose miško augavietėse skirtingoms grupėms priskirtuose miškuose

9080* buveinės yra paplitusios visoje šalies teritorijoje. Didžioji dalis (77 %) įvertintos būklės buveinių yra inventorizuota pelkinės derlingose (Pc, Pcn) ir labai derlingose (Pd, Pdn) augavietėse. Dar apie 20 % – užmirkusiose augavietėse (Ucl, Ucp, Udl, Udp) ankstyvos sukcesijos stadijos buveinėse su plonu durpės sluoksniu (69 pav.)

69 pav. Skirtingos būklės 9080* buveinių santykinis plotas (%) miškų augavietėse.

Augavietė	Lc l	Ld p	Ld s	P b	Pb n	P c	Pc n	P d	Pdn	Uc l	Uc p	Ud l	Ud p	Ud s
I	28	1	2	42	45	26	10	23	10	25	13	-	5	1
IIA	37	43	48	36	44	46	52	52	20	23	36	29	23	56
IIB	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
III	9	13	6	10	4	13	19	12	43	16	11	38	14	5
IV	26	42	44	12	8	15	18	12	27	27	40	32	59	39

69 pav. Skirtingos būklės 9080* buveinių santykinis plotas (%) miškų augavietėse.

Pastabos: lentelėje po pav. pateikiama įvertintos būklės 9010* buveinių ploto dalis (%) dominuojančiose augavietėse skirtingoms grupėms priskirtuose miškuose; grafikuose pateikiamos tik tos augavietės, kuriose įvertintos būklės 9080* buveinės sudaro daugiau kaip 0,5 % buveinių ploto.

9080* buveinių santykinė dalis augavietėse priklauso nuo jų sausavimo ir (ar) ūkinio naudojimo. Ūkinis naudojimas, sausinimas įtakoja tiek vieno miško buveinių virsmą kitomis, t.y. santykinę dalį nuo EB svarbos buveinių, tiek santykinį plotą nuo bendro augavietės ploto (10 lentelė, 2 priedas).

10 lentelė. 9080* buveinių santykinis plotas skirtingose augavietėse

Augavietė	Pb		Pbn		Pc		Pcn		Pd		Pdn		Ucl		Ucp		Udp	
	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2
Miškų gr. I	14	12	11	8	83	68	60	36	79	69	74	72	60	34	60 [#]	44 [#]	36 [#]	25 [#]
IIA	6	4	4	1	73	38	52	13	67	41	54	19	46	15	74	21	35	12
IIB	7 [#]	3 [#]	5 [#]	1 [#]	70	24	43	9	54 [#]	19 [#]	59 [#]	9 [#]	48 [#]	8 [#]	68 [#]	14 [#]	51 [#]	13 [#]
III	10	4	5	2	79	24	60	9	65	26	69	17	40	9	54	7	48	10
IV	5	2	4	1	78	23	48	5	67	26	49	7	53	9	75	10	56	10

1 - 9010* buveinių ploto dalis (%) nuo bendro EB svarbos buveinių ploto

2 - 9010* buveinių ploto dalis (%) nuo bendro augaviečių ploto

[#] - augaviečių plotas mažesnis nei 100 ha, duomenys nereprezentatyvūs

¹ - užimama dalis patikslinta atsižvelgiant į I gr. miškų dominavimą skroblynų paplitimo areale.

Pastabos – šiam vertinimui naudoti visi Biomon DB esantys buveinių duomenys. Buveinių pasiskirstymas I ir IIB grupės miškuose iš dalies yra įtakojamas šioms grupėms priskiriamų miškų atrankos kriterijų ir lokalizacijos šalyje.

Analizės rezultatai rodo, kad I grupės miškuose 9080* buveinės užima 8-72 % būdingiausių augaviečių ploto. Sausintose to paties derlingumo pelkinėse augavietėse 9080* buveinių plotas visų grupių miškuose yra 1,5-4,5 mažesnis. Išimtį sudaro tik Pd(n) augavietėse I gr. miškuose nustatytos buveinės. Tai gali būti nulemta hidrologinių sąlygų atkūrimo ir natūralaus atsikūrimo Žuvinto biosferos rezervate, kuriame nustatyta didžioji dalis buveinių šiose augavietėse ir įgyvendinti griovių tvėnkimo, pylimų tvarkymo darbai. Sausinimas pelkinėse augavietėse taip pat mažina 9080* buveinių santykinį plotą tarp EB svarbos buveinių. Jų sąskaita daugėja 9010* buveinių. Labai derlingose augavietėse šis dėsningumas nėra išreikštas.

Tiesiogiai nesusausintose būdingose pelkinėse augavietėse I gr. miškuose 9080* buveinių yra 2,7-6 kartus daugiau nei IV gr. miškuose. Tai iš dalies sietina su miškų ūkiniu naudojimu, tačiau taip pat iš dalies nulemta netiesioginės sausinimo įtakos pelkinių augaviečių vandens surinkimo baseinuose. Didžiausias sumažėjimas – Pb augavietėse, kas sietina su lėtesniu buveinių atsikūrimu nederlingose augavietėse. Sausintose pelkinėse augavietėse skirtumas tarp buveinių ploto I ir IV gr. miškuose yra didesnis – 7-10 kartų. Didžiausias sumažėjimas – derlingiausiose (Pdn) augavietėse, kas sietina ir su potencialiai tankiausiu sausinimo griovių tinklu.

IIA gr. miškuose 9080* buveinių užimama augaviečių dalis visose augavietėse yra vidutiniškai 2 kartus mažesnė, o III ir IV gr. miškuose – 2,5-10 kartų mažesnė nei I gr. miškuose.

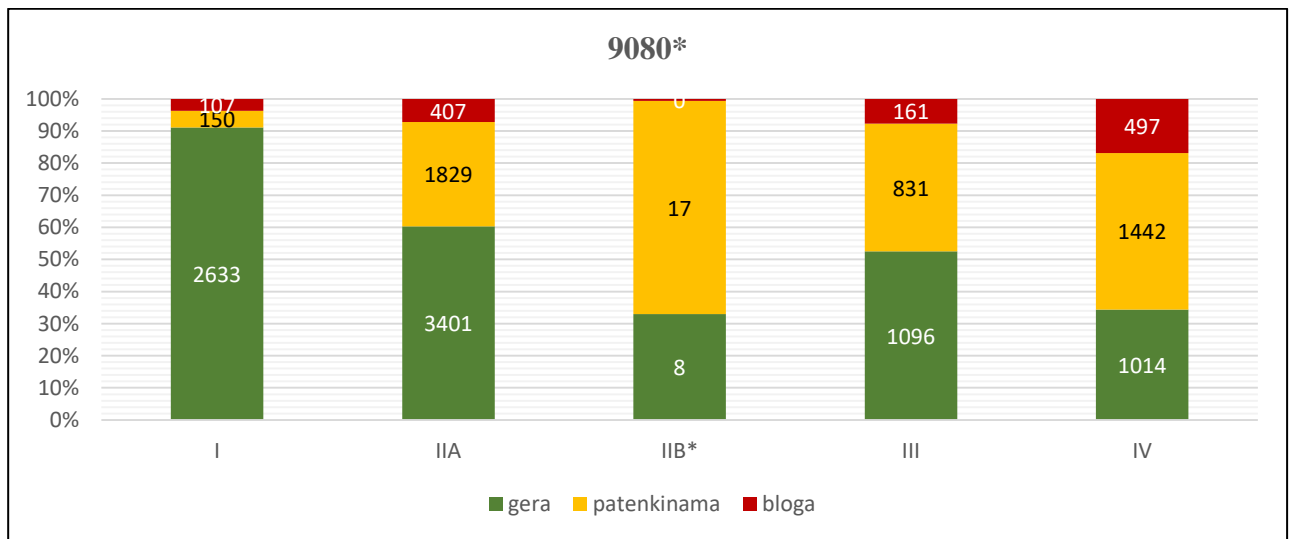
IIB, III ir IV gr. miškuose reglamentavimo skirtumų įtaka 9080* buveinių plotui nėra vienareikšmiška. Daugumoje atvejų stebima tendencija, kad III gr. miškuose buveinių plotas sudaro panašią arba kiek didesnę dalį augaviečių nei IV gr. miškuose.

Ldp ir Lds augavietės nėra palankios 9080* buveinėms. Jos palankesnės 9020*, 9050, 9160 ir 91E0 buveinių formavimuisi.

Buveinių būklė yra susijusi su ūkinio naudojimo intensyvumu. Udl ir Pdn augavietėse, kuriose III ir IV gr. miškuose išskirta po 70 % buveinių yra mažiausia geros būklės buveinių dalis, o Pb ir Pbn augavietėse, kuriose atitinkamai 42 % ir 45 % buveinių išskirta I gr. ir 36 % ir 44 % IIA gr. miškuose, išskirta didžiausia geros būklės buveinių dalis. Geros būklės buveinės yra sietinos su brandesniais medynais, o blogos būklės – jaunesniais medynais (**71 pav.**), kurių didesnė dalis yra intensyviau naudojamuose miškuose. Šiame kontekste išsiskiria Udþ buveinėse nustatytų buveinių būklė, kuri yra santykinai gera (daugiau kaip 50 % geros būklės buveinių), nors 73 % jų yra III ir IV gr. miškuose. Sunkesnio grunto Uds augavietėse geros būklės buveinių yra mažiau, nors net 56 % buveinių yra IIA gr. miškuose. Tai potencialiai sietina su sausinimo skirtumais nustatytos būklės buveinėse.

Atkreiptinas dėmesys, kad pelkinėse augavietėse (P) blogos būklės buveinių dalis yra mažesnė nei užmirkusiose augavietėse (U). Tai iš dalies nulemta mažesnės buveinių dalies III ir IV gr. miškuose, bet taip pat potencialiai yra apspręsta ir mažiau palankaus hidrologinio režimo seklios durpės augavietėse, didesnio jautrumo sausinimui ir (ar) sausėjimui dėl medynų sukcesijos ir klimato kaitos.

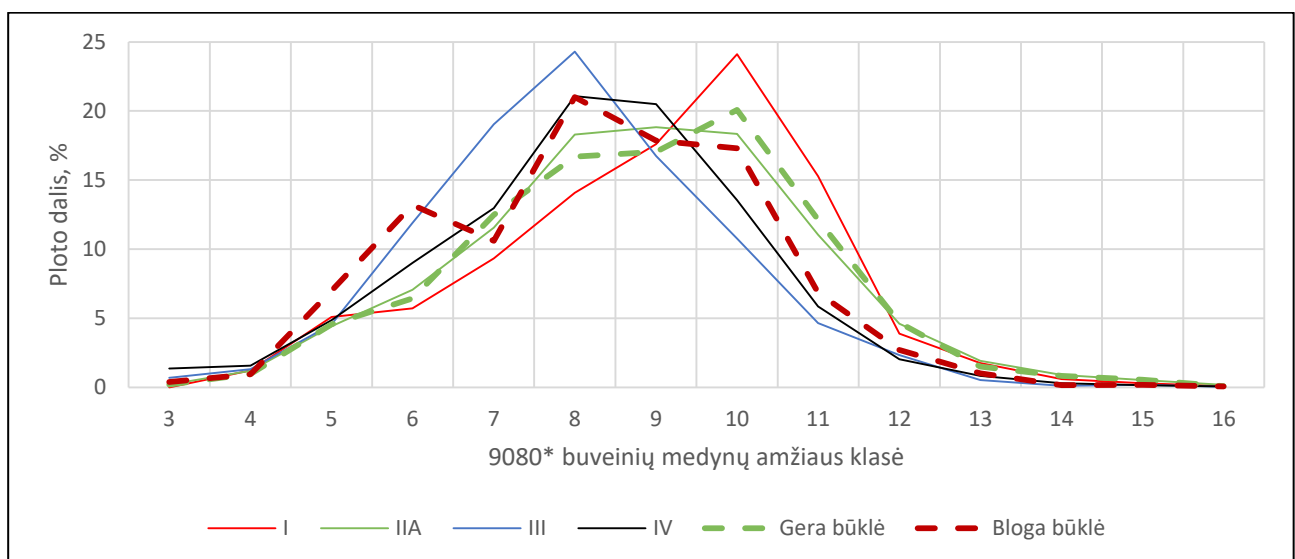
Buveinių būklės skirtingoms grupėms priskirtuose miškuose vidutiniai duomenys pateikiami **70 pav.** Jie iliustruoja ūkinės veiklos reglamentavimo vidutinę įtaką visose augavietėse. Geriausia būklė – I gr. miškuose (apie 90 % buveinių yra geros būklės), IIA ir III gr. miškuose būklė skiriasi nedaug (geros būklės buveinės sudaro atitinkamai 60 % ir 50 %). IV gr. miškuose geros būklės buveinių mažiausia (apie 35 %), o blogos būklės – daugiausia (daugiau kaip 15 %)

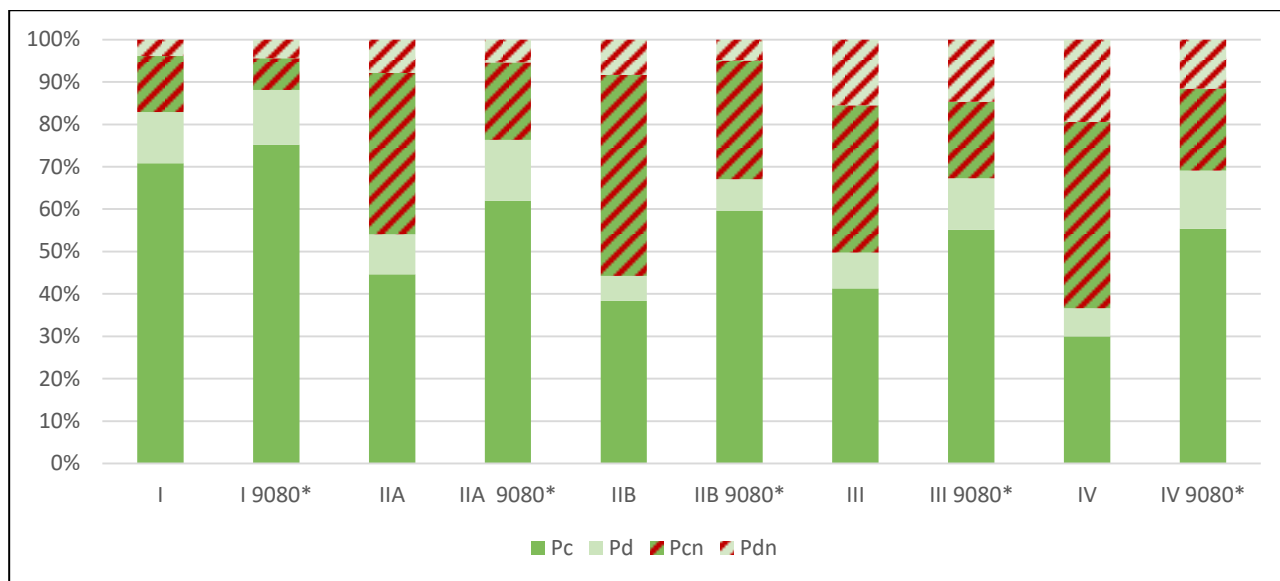
70 pav. 9080* buveinių būklė skirtingoms grupėms priskirtuose miškuose.

Pastabos: skaičiai rodo plotą (ha); * – mažas patikimumas dėl mažo įvertintos būklės poligonų skaičiaus; galimi neatitikimai tarp buveinių plotų GR ir I gr. miškuose dėl įsteigus naujus GR (Punios šilo rezervatą) neatnaujintų miškų grupių duomenų.

Ūkinio naudojimo įtaką buveinių būklei iliustruoja ir medynų amžiaus klasių pasiskirstymo geros ir blogos būklės 9080* buveinėse grafikas (**71 pav.**). Geros būklės medynų didesnė dalis yra brandesniuose, o blogos būklės – jaunesniuose medynuose. Tas pats dėsniumas nustatytas ir vertinant I ir IIA gr. miškuose esančias buveines – blogos būklės buveinės dominuoja (90 %) 7 ir jaunesnių amžiaus klasių medynuose, o geros (beveik 70 %) – 8 ir vyresnių amžiaus klasių medynuose. Įdomu tai, kad nors kirtimo amžius IV gr. miškuose yra toks pats kaip ir III gr. miškuose, medynų pasiskirstymas pagal brandą juose palankesnis didesnei geros būklės buveinių daliai susiformuoti. Dėl šios priežasties, o taip pat atsižvelgiant į tai, kad III gr. miškuose esančiose 9080* buveinėse sausintų miškų dalis yra panaši (**72 pav.**), 9080* buveinių būklė neturėtų būti reikšmingai geresnė nei IV gr. miškuose, nors apibendrinti būklės vertinimo duomenys rodo kitaip (**70 pav.**). Toks rezultatas yra sietinas su III gr. miškuose įvertintos būklės buveinių santykinai mažesne nusausinta dalimi nei vidutinė, didesniais pelkiniais kompleksais ir mažesne neigiama fonine įtaka (sausinimo, taršos) nei IV gr. miškuose.

71 pav. 9080* buveinių medynų, esančių pelkinėse derlingose ir labai derlingose augavietėse, santykinis plotas skirtingų grupių miškuose pagal medynų amžiaus klases bei geros ir blogos būklės 9080* buveinių medynų pasiskirstymas pagal amžiaus klases.

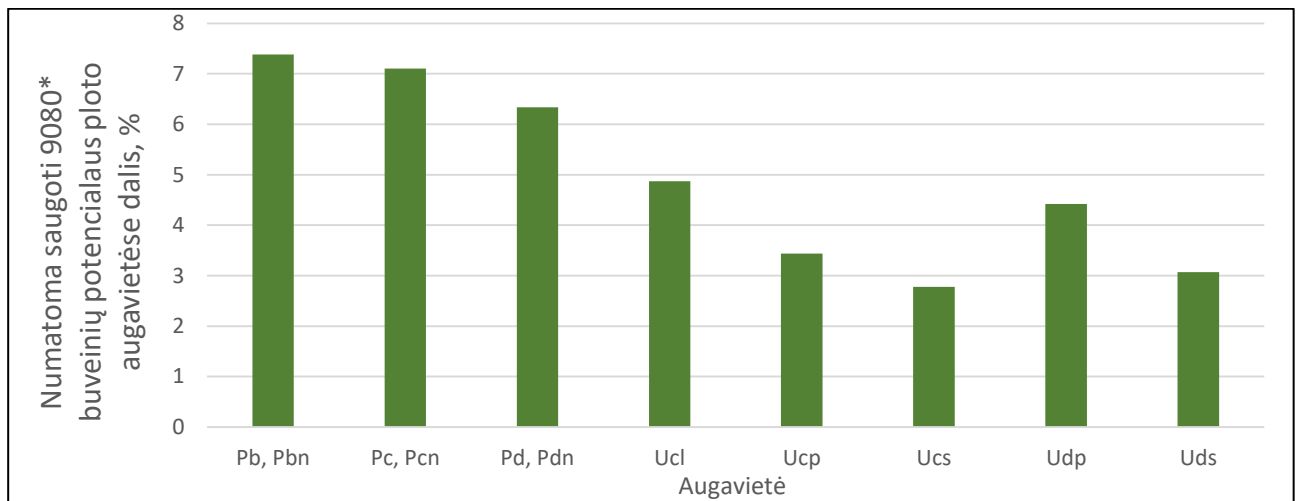

72 pav. Pelkinių derlingų ir labai derlingų sausintų ir nesusintų augaviečių santykinis plotas skirtingoms grupėms priskirtuose miškuose ir juose išskirtose 9080* buveinėse.

Miško augaviečių reprezentavimas BAST tinkle numatytose apsaugoti 9080* buveinėse

Siekiant įvertinti ar apsaugai atrinktos 9080* buveinės (esančios BAST tinkle) atspindi ekologinių sąlygų įvairovę, buvo įvertinta kokią būdingų augaviečių dalį jos sudaro. Kadangi daugumoje augaviečių gali būti kelios EB svarbos buveinės, jų plotas pakoreguotas pagal tos buveinės potencialią ploto dalį nuo EB svarbos buveinių nevykdant ūkinės veiklos (pvz. buveinės užima 1 % nuo tam tikro tipo augaviečių ploto šalyje ir sudaro 50 % buveinių ploto tose augavietėse I gr. miškuose, tai $1/0,5=2$). Tais atvejais, kai I gr. miškuose buveinių dalis nereprezentatyvi, skaičiavimuose taikytas IIA gr. miškuose nustatytas analizuojamos buveinės procentas). To paties derlingumo sausintos ir nesusintos augavietės skaičiuotos kartu, nes prieš nusauginant jos sudarė ir atkūrus hidrologinį režimą sudarytų bendrą buveinių formavimosi potencialą. Buveinės užimamo ploto dalies korekcijai taikyti nesusintų augaviečių koeficientai (**73 pav.**).

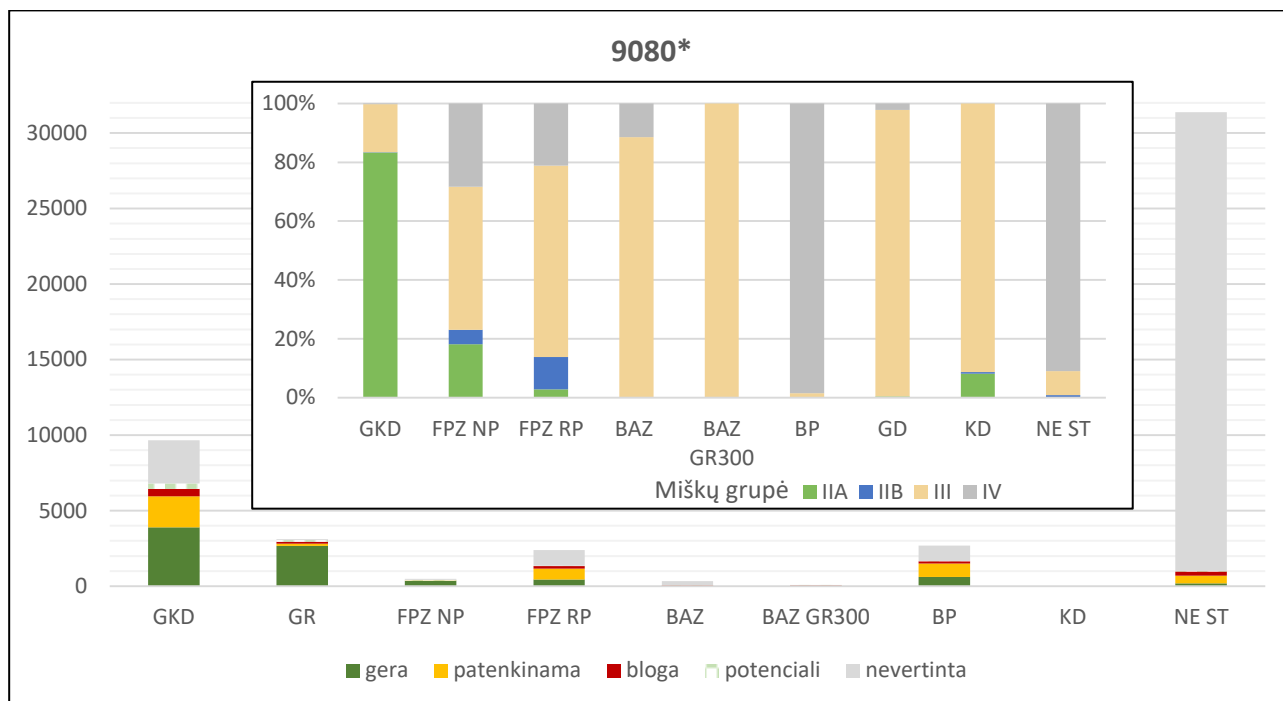
9080* buveinėms būdingose pelkinėse augavietėse numatyta Natura 2000 tinkle saugoti 6-7 % jų ploto. Santykinė dalis mažėja didėjant derlingumui ir atitinkamai miškų našumui. Užmirkusių (U) augaviečių potencialo numatyta saugoti dalis yra mažesnė – 3-4 %.

73 pav. BAST tinkle numatytų apsaugoti 9080* buveinių dalis (%) nuo potencialaus ploto augavietėse (pakoreguotas pagal potencialią 9080* buveinių dalį nuo EB svarbos buveinių ploto).

9080 buveinių plotas ir būklė nacionalinėse saugomose teritorijose

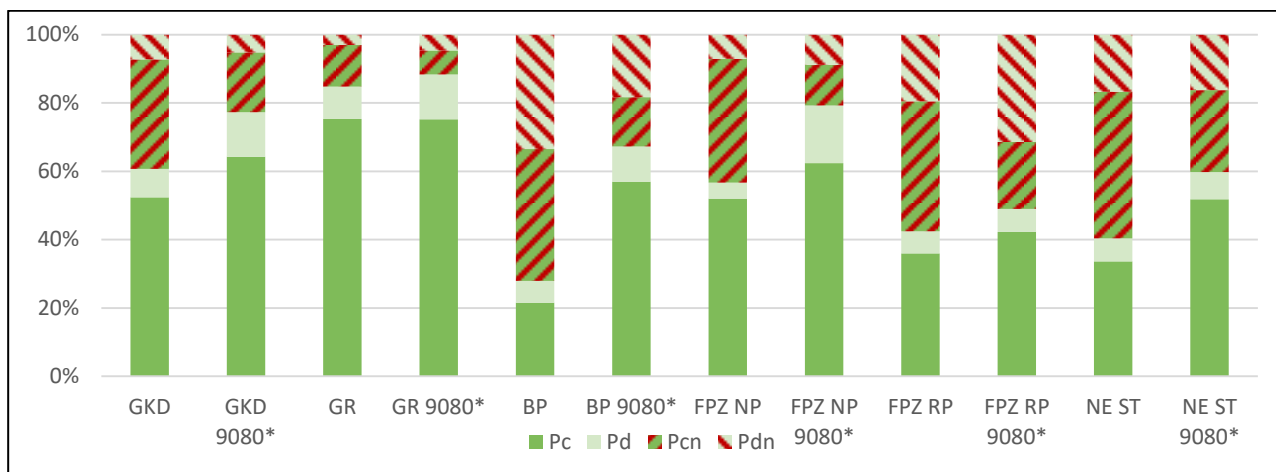
Nacionalinėse saugomose teritorijose didžiausia inventorizuotų 9080* buveinių dalis yra GKD (19 %). Buveinės paplitusios visoje šalies teritorijoje. Aukštesnio apsaugos lygmens teritorijose (GKD ir GR) yra išskirta 25 % buveinių (panaši dalis kaip ir 9020* buveinių atveju).

74 pav. Pelkėtų lapuočių miškų buveinių plotas, būklė ir miškų grupės saugomose teritorijose ir už jų ribų. *Pastaba* – GR yra tik I gr. miškai, todėl grafike nepateikiama.

Visose išskirtose saugomų teritorijų grupėse yra reikšminga sausintų augaviečių dalis. Tai, kaip minėta, įtakoja tiek buveinių plotą, tiek būklę. Analizuotose saugomų teritorijų grupėse mažiausia sausintų derlingų (Pcn) ir labai derlingų (Pdn) pelkinių augaviečių dalis nustatyta GR (apie 15 %), o didžiausia – BP (apie 70 %, t.y. didesnė nei vidutiniškai IV gr. miškuose). NE ST sausintų augaviečių dalis yra mažesnė nei BP ir panaši kaip FPZ RP (apie 60 %). GKD ir FPZ NP šios pelkinės sausintos augavietės sudaro apie 40 % (**75 pav.**). 9080* buveinių kriterijus atitinkančiose augavietėse sausintų augaviečių procentas yra vidutiniškai du kartus mažesnis. Iš bendro konteksto labiausiai išsiskiria FPZ RP išskirtos buveinės, kuriose sausintos augavietės sudaro apie 50 %, kas apsprendžia ir reikšmingai prastesnę buveinių būklę.

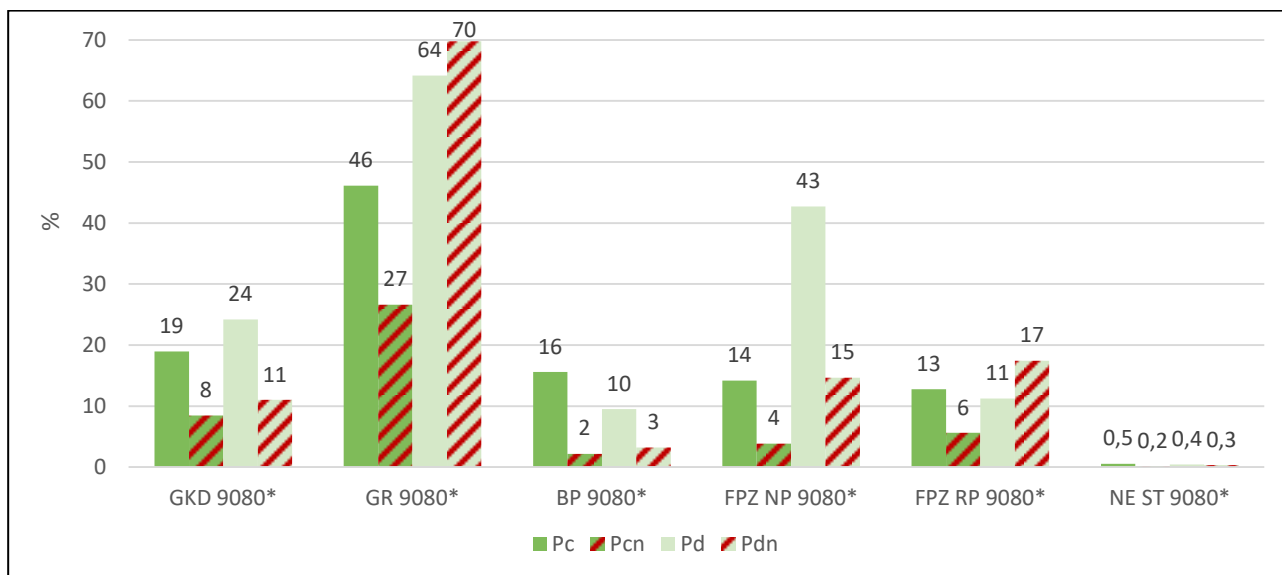

75 pav. Pelkinių derlingų ir labai derlingų sausintų ir nesusaintų augaviečių santykinis plotas aktualiose ST ir jose išskirtose 9080* buveinėse.

GR teritorijose 9080* buveinių kriterijus atitinkantys plotai sudaro santykinai didžiausią dalį nuo bendro būdingiausių derlingų ir labai derlingų pelkinių augaviečių (Pc, Pcn, Pd, Pdn) ploto, NE ST – mažiausią (**76 pav.**). Pusėje sausintų augaviečių GR išskirtos buveinės potencialiai iliustruoja natūralų sausinimo griovių efektyvumo praradimą. Aukštas procentas taip pat galėjo būti iš dalies įtakotas siekio išskirti daugiau buveinių griežtos apsaugos teritorijose. Sausintų buveinių didesnė dalis palyginus su nesusaintomis yra potencialios, o taip pat blogos ar patenkinamos būklės.

NE ST sausintų buveinių dalis 10 % mažesnė nei BP, tačiau 9080* buveinių išskirta 20-30 kartų mažiau nesusaintose augavietėse ir 10 kartų mažiau sausintose augavietėse. Tai potencialiai nulemta bendro hidrologinių pertvarkymo masto NE ST, santykinai mažesnio vidutinio pelkių ploto, taršos ir kitų veiksnių, nes miškų ūkinis naudojimas reikšmingai nesiskiria. GKD ir FPZ NP inventorizuotų buveinių dalis panaši. FPZ NP inventorizuota kiek daugiau 9080* buveinių nesusaintose augavietėse.

76 pav. Inventorizuotų 9080* buveinių santykinis plotas (%) nuo bendro nesusaintų (Pc, Pd) ir sausintų pelkinių augaviečių (Pcn, Pdn) ploto skirtingose ST grupėse.

Visose analizuojamose ST grupėse 9080* buveinių santykinis plotas sausintose augavietėse yra mažesnis nei nesusaintose. Šis dėsniumas itin ryškus derlingose augavietėse (Pc(n)). Labai derlingose nesusaintose (Pdn) augavietėse išskirta santykinai daugiau 9080*

buveinių nuo bendro augaviečių ploto, o GR ir FPZ RP net daugiau nei nesusintų. Tačiau atitinkamai šiose augavietėse išskirta 10-15 % daugiau patenkinamos būklės buveinių.

11 lentelė. skirtingos būklės 9080* buveinių santykinė dalis skirtingų tipų nacionalinėse ST (pateikiami duomenys tik tiems ST tipams, kuriuose būklė įvertinta daugiau kaip 30 % juose išskirtų buveinių)

Buveinių būklė	GKD	GR	FPZ NP	FPZ RP	BP
Gera (%)	61	91	94	34	37
Patenkinama (%)	31	5	6	54	53
Bloga (%)	8	4	0	12	10
Potenciali (%)	5	4	1	5	5

Atsižvelgiant į sausintų pelkinių buveinių dalį, FPZ NP geros būklės buveinių nustatyta išskirtinai daug palyginus su kitomis ST. Įtakos galėjo turėti tai, kad maža buveinių dalis yra įvertinta pagal naujus griežtesnius GAB kriterijus.

GKD geros būklės 9080* buveinių dalis yra reikšmingai mažesnė nei FPZ NP, nors GKD inventorizuotų buveinių santykinė dalis sausintose augavietėse tik nežymiai didesnė. Bendras įvertintos būklės buveinių plotas yra apie 20 kartų didesnis, todėl jų plotų santykis, tikėtina, geriau atspindi realią situaciją.

FPZ RP, kur dominuoja III gr. miškai, buveinių būklė panaši kaip ir BP, kur dominuoja IV gr. miškai. Tai sietina su didesne nesusintų augaviečių ploto dalimi įvertintos būklės 9080* buveinėse, atspindinčia bendrą sausintų 9080* buveinių dalį (FPZ RP ~50 %, BP ~30 %).

NE ST buveinių būklė įvertinta santykinai nedideliame plote (geros būklės buveinės sudaro 20 %, blogos – 28 %). Remiantis išskirtų buveinių santykinio ploto pelkinėse augavietėse, sausintų augaviečių dalimi buveinėse ir dominuojančiu ūkiniu naudojimu buveinių būklė NE ST ir turėtų būti blogesnė nei BP.

BAST tinkle pirmajame plėtros etape yra įsipareigota apsaugoti ne mažiau kaip 31,2 tūkst. ha 9080* buveinių ploto. Šio vertinimo metu BAST tinkle buvo numatyta apsaugoti 20,1 tūkst. ha. buveinių. Dar apie 11 tūkst. ha turėtų būti įtraukta į BAST apsaugos tikslus siekiant įgyvendinti šį įsipareigojimą.

Vidutinė geros būklės buveinių ploto dalis nuo įvertintos būklės buveinių sudaro beveik 60 %, tačiau, atsižvelgiant į įvertintų buveinių dalį skirtingų grupių miškuose, geros būklės buveinės potencialiai sudaro apie 40 % visų šalyje išskirtų 9080* buveinių.

Pelkinių augaviečių tiesioginis sausinimas, netiesioginiai hidrologiniai pertvarkymai, įtakojantys pelkinių augaviečių hidrologinį režimą ir miškų ūkinę veiklą yra laikytini pagrindiniais 9080* buveinių plotą ir būklę įtakojančiais veiksniais.

Sausinimas, vandentakų hidrologiniai pertvarkymai, galimai apsprendžia 1,5-4,5 kartų mažesnę 9080* buveinių plotą ir sudaro prielaidas intensyvesniam ūkiniam naudojimui, kuris nesusintose pelkinėse augavietėse galimai apsprendžia 2,7-6 kartus, sausintose – 7-10 kartų mažesnę 9080* buveinių plotą.

9080* buveinėms būdingose pelkinėse augavietėse numatyta BAST tinkle saugoti 6-7 % augaviečių ploto. Santykinė dalis mažėja didėjant derlingumui ir atitinkamai miškų našumui. Užmirkusių (U) augaviečių numatyta saugoti dalis mažesnė – 3-4 %.

Pagal turimus duomenis griežta apsauga (I gr.) yra palankiausia 9080* buveinių apsaugai. Šiai grupei priskirtuose miškuose santykinis buveinių plotas optimaliose augavietėse yra apie 2 kartus didesnis nei IIA gr. priskirtuose miškuose ir 2,5-10 kartų (priklausomai nuo augavietės) didesnis nei III ar IV gr. miškuose, o geros būklės buveinės sudaro virš 90 % arba apie 30 % didesnę dalį nei IIA gr. miškuose, apie 40 % –

nei III gr. miškuose ir apie 55 % nei IV gr. miškuose. Atsižvelgiant į sausintų plotų dalį išskirtose buveinėse ir medynų amžinę struktūrą, jų būklė III ir IV gr. miškuose neturėtų reikšmingai skirtis, o gautas skirtumas gali būti iš dalies apspręstas įvertintos būklės buveinių III gr. miškuose mažesnio nei vidutinis sausinimo masto. Buveinių ploto augavietėse skirtumai III ir IV gr. miškuose taip pat labiau nulemti sausinimo intensyvumo nei ūkinio naudojimo skirtumų (beržų ir juodalksnių kirtimo amžius ir būdas III ir IV gr. miškuose nesiskiria). Mažiausias buveinių užimamos dalies skirtumas tarp IIA ir III bei IV gr. priskiriamų miškų nustatytas Pb, Pbn ir Udp augavietėse, kuriose mažiausiai pakeistas hidrologinis režimas.

Didelis santykinis 9080* buveinių plotas ir gera būklė I gr. miškuose yra didžiaja dalimi apspręsti mažo vidutinio sausintų pelkinių augaviečių ploto (mažiau nei 20 %). IIA gr. vidutinis sausintų augaviečių plotas siekia apie 35 %, IIB gr. – apie 55 %, III gr. – apie 50 % ir IV gr. – virš 60 %. Didėjant miškų grupei buveinių santykinis plotas mažėja sparčiau nei didėja sausinta buveinių dalis. Tai iš dalies sietina su bendru hidrologinių pertvarkymų, taršos daromu poveikiu intensyvesnio ūkininkavimo teritorijose, mažesniais pelkinių augaviečių masyvais.

Nacionalinėse saugomose teritorijose sausintų pelkinių augaviečių santykinė dalis gali reikšmingai skirtis nuo bendro dominuojančiai miškų grupei būdingo vidurkio, pvz. BP sausintų pelkinių augaviečių santykinė dalis yra 10 % didesnė už vidutinę IV gr. priskirtuose miškuose. FPZ RP, kur dominuoja III gr. miškai, sausintų augaviečių dalis taip pat beveik 10 % didesnė nei vidutiniškai III gr. miškuose, o FPZ NP – beveik 10 % mažesnė. Skirtumai apsprendžia tiek buveinių santykinį plotą augavietėse, tiek jų būklę.

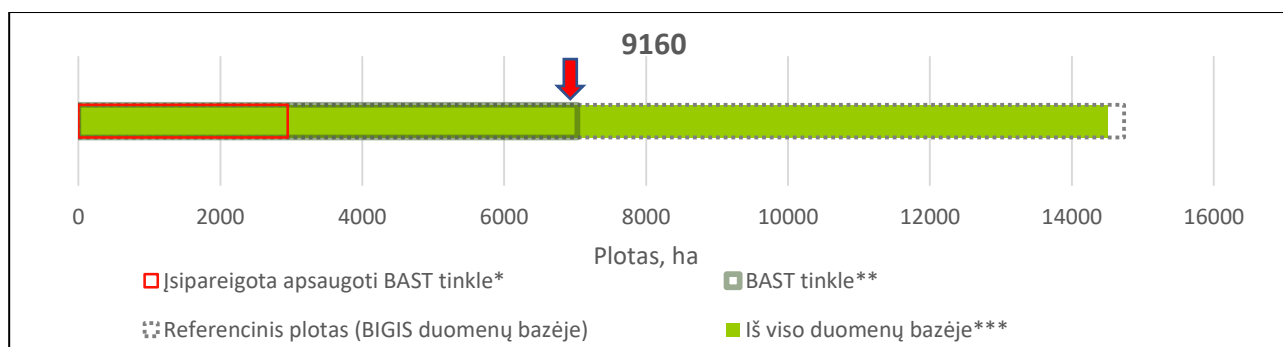
Buveinių būklė nacionalinėse saugomose teritorijose yra mažai susijusi su KMB ar išskirtų paukščių veisimosi vietų apsauga, nors lizdaviečių apsauga ir gali turėti įtakos pavienių buveinių plotų būklei. Nenustatyta būklės priklausomybės ir nuo to ar miškas priklauso valstybei ar yra privatus.

Didesnė brandesnių medynų dalis yra sietina su geresne buveinių būkle. III gr. priskirtuose miškuose 9080* buveinėse dominuoja jaunesni medynai nei šiose buveinėse IV gr. miškuose, nors kirtimų amžius yra tas pats.

Sausinimas apsprendžia didesnę santykinę 9010* buveinių dalį Pbn ir Pcn augavietėse, o taip pat didesnę santykinę 91D0* buveinių dalį Pcn augavietėse 9080* buveinių mažėjimo sąskaita.

9160 Skroblynai

Šio vertinimo metu Biomon duomenų bazėje buvo išskirta 14506 ha 9160 buveinių – apie 200 ha mažiau nei referencinis plotas. Apie 7 tūkst. ha buveinių yra BAST tinkle (BAST ir Vietovėse), beveik visas plotas (6,9 tūkst. ha) yra įtrauktas į apsaugos tikslus. BAST tinkle šiuo metu yra išipareigota apsaugoti ne mažiau kaip 3 tūkst. ha 9160 buveinių ploto (20 % nuo referencinio ploto (14739 ha), kuris nustatytas pirmosios buveinių inventorizacijos metu).

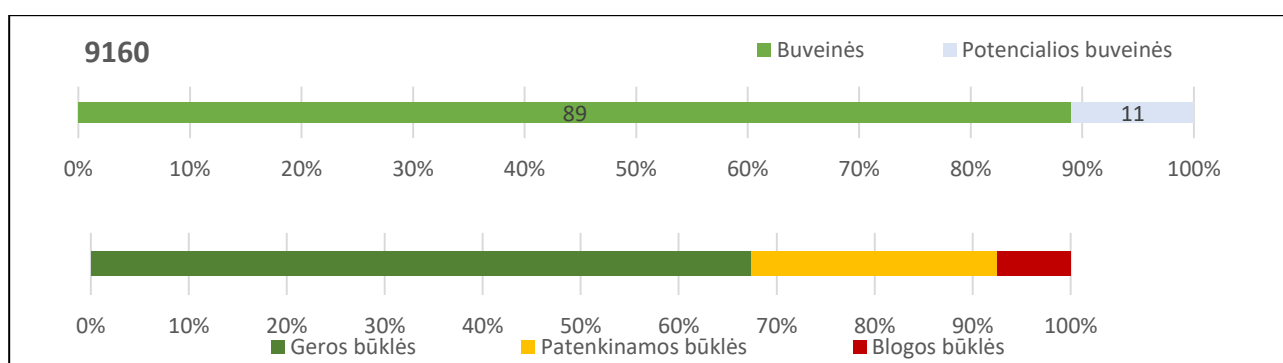

77 pav. Skroblynų plotas išskirtas Biomon DB.

Legendos paaiškinimai – žr. 32 pav.

Pastabos: dalis buveinių inventorizuota prieš dešimtmetį (BIGIS) ir yra iškirstos ar dėl kitų priežasčių sunykusios (šio vertinimo metu nustatyta, kad plynai iškirsta ne mažiau kaip 151 ha. BIGIS duomenų bazėje iškirtų 9160 buveinių); įtrauktos ir potencialios buveinės, kurių susiformavimo bus siekiama BAST tinkle.

Biomon duomenų bazėje yra nurodyta beveik 5,5 tūkst. ha 9160 buveinių būklė (78 pav.). Potencialios buveinės sudaro 11 % įvertintos būklės buveinių. Geros būklės buveinės sudaro 67 % įvertintos būklės buveinių ploto. Atsižvelgiant į tai, kad didžioji neįvertintos būklės buveinių dalis yra už saugomų teritorijų ribų IV gr. miškuose (83 pav.), geros būklės buveinės potencialiai sudaro dalį artimesnę nustatytai IV gr. miškuose (81 pav.), t.y. apie 40 % visų buveinių, panašiai kaip 9050 ar 9080* buveinių atveju.

Buveinių būklė	gera	patenkinama	bloga	potencialios buveinės
Plotas (tūkst. ha)	3,3	1,2	0,37	0,6
%	67	25	8	

78 pav. Biomon duomenų bazėje nurodytos būklės 9160 buveinių plotas

9160 buveinių plotas ir būklė skirtingose miško augavietėse skirtingoms grupėms priskirtuose miškuose

9160 buveinės yra paplitusios pietvakarinėje šalies dalyje, kurioje ir įvertintas buveinių paplitimas augavietėse. Buveinės paplitimo arealas išskirtas remiantis buveinių inventorizacijos duomenimis, pridodant 10 km buferinę zoną.

Būdingiausios augavietės, kuriose išskirta absoliuti dauguma įvertintos būklės 9160 buveinių sutampa su 9020* buveinių augavietėmis: Ldp, Lds, Lfp, Lfs, Ncl, Ncp, Ncs, Šcl, Šcp, Šcs, Šdp, Šds (**79 pav.**). Skirtumai pastebimi tik buveinių pasiskirstyme augavietėse. Santykinai mažesnė 9160 buveinių dalis išskirta Ldp, Lds ir Lfs augavietėse, didesnė – Ncp, Ndp, Nds, Šcp, Šcs, Šdp ir Šds augavietėse. Šie skirtumai yra iš dalies nulemti augaviečių pasiskirstymo šalyje. 9160 buveinių santykinai didesnė ploto dalis yra išskirta šlaitų (Š) augavietėse, nors jose sudaro nedidelę dalį tarp kitų EB svarbos buveinių.

Įvertintos būklės 9160 buveinių dalis (%) skirtingoms grupėms priskirtuose miškuose

Augavietė	Lcp	Lcs	Ldp	Lds	Lfp	Lfs	Ncl	Ncp	Ncs	Ndp	Nds	Nfs	Šcl	Šcp	Šcs	Šdp	Šds
I	-	-	6	2	8	12	1	3	-	11	14	7	-	-	-	1	3
IIA	60	63	63	63	82	53	87	75	79	69	71	40	84	92	100	98	96
IIB	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
III	10	14	14	13	8	27	12	21	12	19	11	42	16	8	-	1	1
IV	30	17	17	22	2	8	-	1	9	1	4	11	-	-	-	-	1

79 pav. Skirtingos būklės 9160 buveinių santykinis plotas (%) įvairiose miškų augavietėse.

Pastabos: lentelėje po pav. pateikiama įvertintos būklės 9160 buveinių ploto dalis (%) dominuojančiose augavietėse skirtingoms grupėms priskirtuose miškuose; grafikuose pateikiamos tik tos augavietės, kuriose įvertintos būklės 9160 buveinės sudaro daugiau kaip 0,5 % buveinių ploto.

Buveinių santykinė dalis ir būklė augavietėse priklauso tiek nuo augaviečių tinkamumo, tiek nuo jų ūkinio naudojimo. Apsaugos režimas įtakoja tiek vienu miško buveinių virsmą kitomis, t.y. santykinį plotą nuo bendro buveinių ploto, tiek ir buveinių tipo santykinį plotą nuo bendro augavietės ploto (

12 lentelė, 2 priedas). Priklausomai nuo augavietės ypatumų ūkinė veikla gali skirtingai įtakoti buveinių būklę.

12 lentelė. 9160 buveinių skroblo areale santykinis plotas skirtingose augavietėse.

Augavietė	Ldp		Lds		Lfs		Ncl		Ncp		Ncs	
Miškų gr.	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2
I	32 [#]	17 [#]	16 [#]	12 [#]	69 [#]	51 [#]	0,3	0,2	9	7	85 [#]	31 [#]
IIA	25	5	34	7,6	60	31	16	3,7	47	13	47	5
IIB	3 [#]	0,2 [#]	- [#]	- [#]	- [#]	- [#]	3	0,2	8	1	- [#]	- [#]
III	20	1,5	22	2,7	39	10	7	0,4	36	3,2	45	2,3
IV	26	2,4	26	2,4	21	2,6	8	0,2	21	1,3	42	1,3

Augavietė	Ndp		Nds		Nfs		Šdp		Šds	
Miškų gr.	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2
I	72	61	96	83	80 [#]	67 [#]	25 [#]	13 [#]	39 [#]	28 [#]
IIA	63	25	69	31	88	43	24	4	20	4
IIB	50 [#]	9 [#]	15 [#]	2,8 [#]	- [#]	- [#]	14 [#]	0,5 [#]	0 [#]	0 [#]
III	50	6,4	57	11,3	84	33	17 [#]	0,3 [#]	5 [#]	0,3 [#]
IV	44	6,7	60	10,7	27	5	0 [#]	0 [#]	25 [#]	0,2 [#]

1 - 9160 buveinių ploto dalis (%) nuo bendro EB svarbos buveinių ploto skroblo areale (10 km buferinėje zonoje aplink buveinių radvietes);

2 - 9160 buveinių ploto dalis (%) nuo bendro augaviečių ploto skroblo areale (10 km buferinėje zonoje aplink buveinių radvietes);

- bendras visų buveinių plotas mažesnis nei 100 ha, duomenys nereprezentatyvūs;

Pastabos – šiam vertinimui naudoti visi Biomon DB esantys buveinių duomenys. Buveinių pasiskirstymas, ypač I ir IIB grupės miškuose, iš dalies yra įtakojamas šioms grupėms priskiriamų miškų lokalizacijos šalyje.

9160 buveinėms palankiausios Ndp, Nds, Nfp ir Nfs augavietės. Nfp augaviečių plotas šalyje yra itin mažas, todėl jos esminio vaidmens neatlieka. Nfs plotas didesnis. I gr. miškuose Ndp ir Nds augavietėse 9160 buveinės užima didžiąją dalį augaviečių ploto (61 % ir 83 %). Nfp ir Nfs augavietėse trūksta duomenų santykinės dalies įvertinimui. IIA gr. miškuose Ndp ir Nds augavietėse ši dalis apie 2,5 karto mažesnė, o III ir IV gr. miškuose 8-10 kartų mažesnė. Nfs augavietėse IIA gr. miškuose buveinės užima net 43 % augaviečių ploto. III ir IV gr. miškuose – atitinkamai 1,3 ir 8 kartus mažiau.

I gr. miškuose Ndp ir Nds augavietėse 9160 buveinių santykinė ploto dalis nuo EB svarbos buveinių 10-30 % didesnė nei IIA gr. miškuose ir 30-40 % didesnė nei III ar IV gr. miškuose. IIA gr. miškuose Nfs augavietėse – atitinkamai 5 % didesnė nei III g. ir 70 % didesnė nei IV gr. miškuose. Tai leidžia teigti, kad bent jau vidutinės trukmės perspektyvoje I gr. miškuose taikomas reglamentavimas Ndp, Nds ir Nfs augavietėse yra palankiausias 9160 buveinėms.

Ncl augavietės nėra itin palankios skroblynų buveinėms, nes skroblas mažiau pakantus lengviems ir pajaurėjusiems dirvožemiams nei eglė. Buveinių santykinis plotas nuo augaviečių ploto didžiausias IIA gr. miškuose, o I gr. miškuose – 20 kartų mažesnis. 50 kartų mažesnis ir santykinis plotas nuo EB svarbos buveinių ploto. Tačiau šis skirtumas taip pat yra įtakotas I gr. miškų išsidėstymo. Atsižvelgiant į tai, kad 9020* buveinėms šios augavietės potencialiai mažiau palankios nei 9010* buveinėms galime teigti, kad ir skroblynams šios buveinės taip pat potencialiai mažiau palankios. Tikėtina, kad ilgalaikėje perspektyvoje šių buveinių plotas šiose augavietėse gali mažėti ar palaikymui (eglių dalies mažinimui) gali reikėti gamtotvarkos priemonių. III ir IV gr. miškuose buveinių santykinis plotas augavietėse yra atitinkamai 10 ir 20 kartų mažesnis nei IIA gr. miškuose, o santykinis plotas nuo EB svarbos buveinių ploto – apie 2 kartus mažesnis. Tai sietina su medynų atkūrimu kitomis nei skroblas rūšimis ir einamaisiais kirtimais, kurių metu skroblas yra efektyviai šalinamas.

Ncp ir ypač Ncs augavietės yra palankesnės 9160 nei Ncl. Griežtos apsaugos įtaka buveinių plotui Ncs augavietėse negalėjo būti įvertinta dėl duomenų trūkumo. Ncp

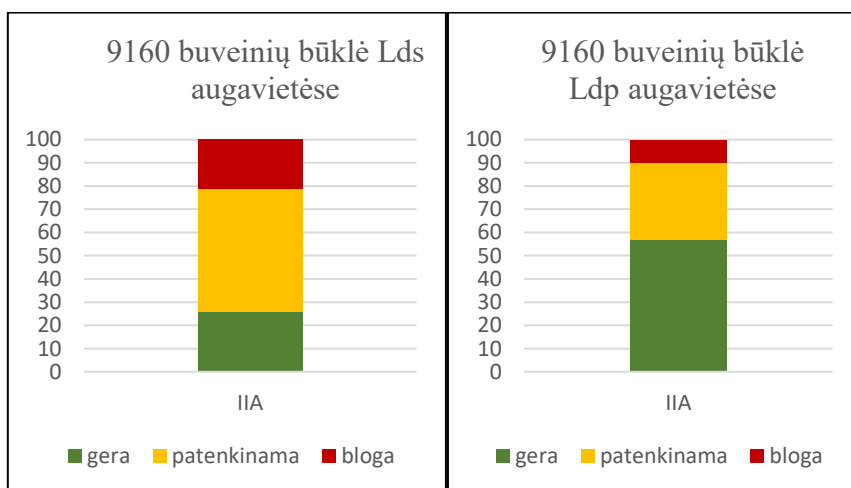
augavietėse I gr. miškuose buveinių santykinis plotas mažesnis nei IIA gr. miškuose, tačiau kaip ir Ncl augaviečių atveju tai yra didelė dalimi apspręsta I gr. miškų persidengimo su skroblynų paplitimo plotais. IIA gr. miškuose buveinių užimamas plotas augavietėse siekia atitinkamai 13 ir 5 %, bei sudaro beveik pusę (47 %) visų EB svarbos buveinių ploto. III ir IV gr. miškuose augavietėse užima atitinkamai 3,2 (Ncp), 2,3 (Ncs) ir 1,3 % (Ncp ir Ncs). Ncs augavietėse 9160 išlieka tarp dominuojančių EB svarbos buveinių pagal santykinį plotą – 45 ir 42 %, o Ncp augavietėse skroblynų dalis III ir IV gr. miškuose mažesnė – 36 ir 21 %, kas rodo intensyvesnį skroblių dalies medyne mažinimą.

Nepalankios yra Lcp ir Lcs augavietės. Tai eglynų augavietės, kuriose skroblynų inventorizuoti labai nedideli ir nesusausinant potencialiai mažėti galintys plotai.

Laikiniai perteklinio drėgnumo Ldp, Lds ir Lfs augavietėse I gr. miškuose esančių buveinių plotai per maži apsaugos poveikio tendencijoms įvertinti. Didžiausia 9160 buveinių dalis, atitinkamai 5 %, 7,6 % ir 31 % – išskirta IIA gr. miškuose. III ir IV gr. miškuose santykinis buveinių plotas nuo augaviečių ploto yra vidutiniškai 3 kartus mažesnis. Skirtumai tarp III ir IV gr. miškų nėra dideli, išskyrus Lfs augavietes, kuriose III gr. miškuose 9160 buveinių santykinė dalis yra reikšmingai didesnė ir artimesnė nustatyta IIA gr. miškuose. Buveinių santykinis plotas nuo EB svarbos buveinių ploto 20-35 % didesnis IIA nei III ir IV gr. miškuose. Šių buveinių santykinio ploto padidėjimas daugiausiai vyksta 9050 ir 9020* buveinių santykinio ploto sąskaita.

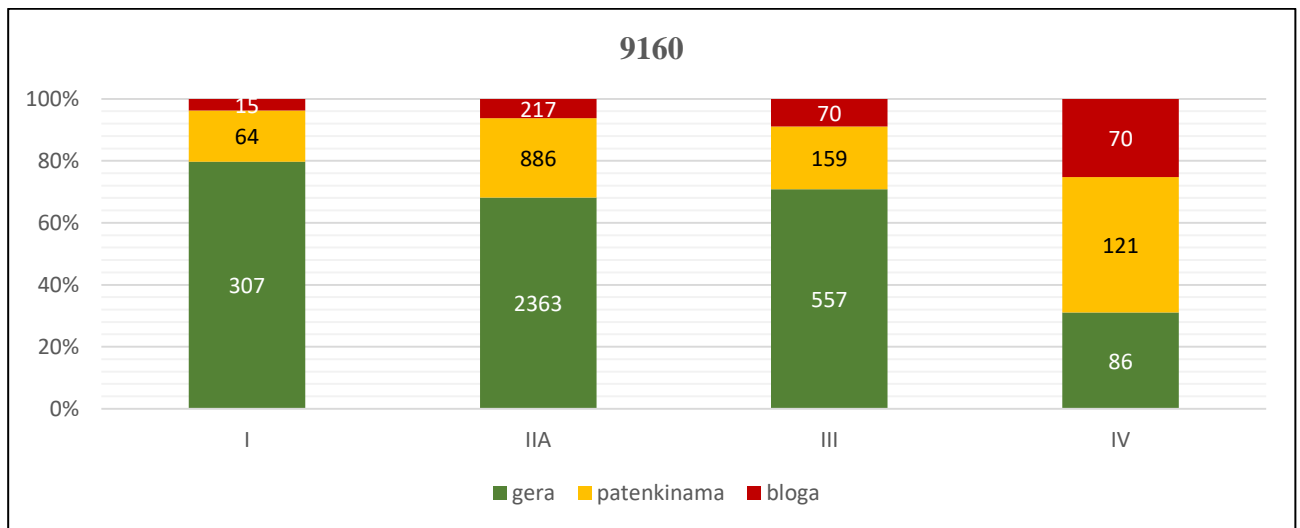
Šcp, Šcs buveinių santykinis plotas augavietėse negalėjo būti įvertintas dėl to, kad absoliuti dauguma buveinių yra inventorizuotos IIA gr. miškuose, kuriuose 9160 buveinių santykinė dalis nuo augaviečių ploto Šdp ir Šds augavietėse sudarė po 4 %, o nuo EB svarbos buveinių ploto – atitinkamai 24 ir 20 %.

9160 buveinių būklę labiausiai įtakoja miškų ūkinė veikla ir buveinės tinkamumas. Blogesnė būklė tose augavietėse, kuriose didesnė dalis yra IV gr. miškuose. Mažesnė geros būklės buveinių dalis taip pat nustatyta eglynams palankesnėse laikinai perteklinio drėgnumo sunkaus grunto augavietėse (Lcs, Lds, Lfs) (**79 pav.**). Pvz. Lds augavietės IIA gr. miškuose geros būklės buveinės sudaro apie 25 %, o Ldp – 55 % (**80 pav.**). Tai sietina su tuo, kad skroblas, palyginus su egle, mažiau pakantus drėgniems dirvožemiams, o L hidrotipo sunkių dirvožemių augavietėse užmirkimas būna ilgesnis.

80 pav. 9160 buveinių būklės skirtumai IIA gr. miškuose Lds ir Ldp augavietėse.

Vertinant visas augavietes kartu, 70 % geros būklės buveinių nustatyta IIA ir III gr. miškuose, I gr. miškuose – 80 %, o IV gr. miškuose – apie 30 % geros būklės buveinių ir daugiau kaip 20 % – blogos būklės buveinių (**81 pav.**). I, IIA bei III gr. miškų naudojimo reglamentavimo skirtumų įtaka buveinių būklei yra nedidelė.

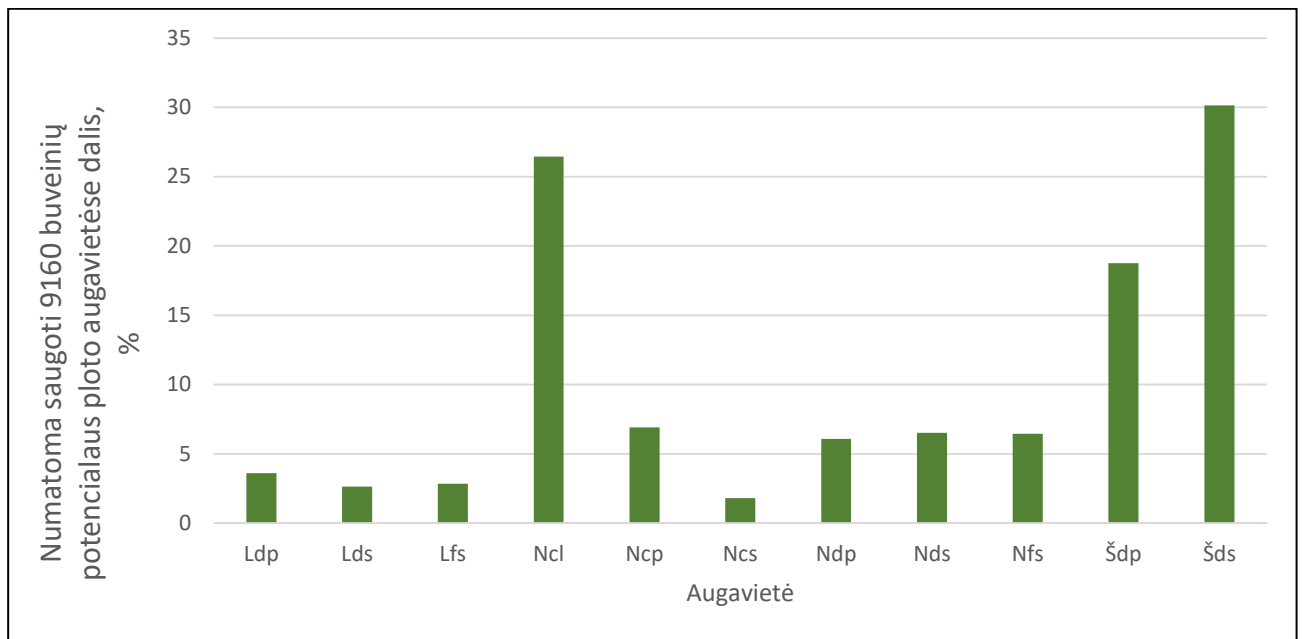
81 pav. 9160 buveinių būklė skirtingoms grupėms priskirtuose miškuose.

Pastaba – skaičiai rodo tos būklės buveinių plotą (ha);

Miško augaviečių reprezentavimas BAST tinkle numatytoje apsaugoti 9160 buveinėse

Siekiant įvertinti ar apsaugai atrinktos (esančios BAST tinkle) 9160 buveinės atspindi ekologinių sąlygų įvairovę, buvo apskaičiuota kokią būdingų augaviečių dalį jos sudaro. Kadangi daugumoje augaviečių gali būti kelios EB svarbos buveinės, jų plotas pakoreguotas pagal tos buveinės potencialią ploto dalį nuo EB svarbos buveinių nevykdant ūkinės veiklos (pvz. buveinės užima 1 % nuo tam tikro tipo augaviečių ploto skroblo paplitimo areale ir sudaro 50 % buveinių ploto tose augavietėse I gr. miškuose, tai $1/0,5 = 2\%$). Tais atvejais kai I gr. miškuose analizuojamoje augavietėje išskirtas EB svarbos buveinių plotas mažesnis už 100 ha, laikoma, kad duomenys yra nereprezentatyvūs ir taikomas koeficientas nustatytas pagal IIA gr. miškuose išskirtų 9160 buveinių santykinį plotą (**82 pav.**).

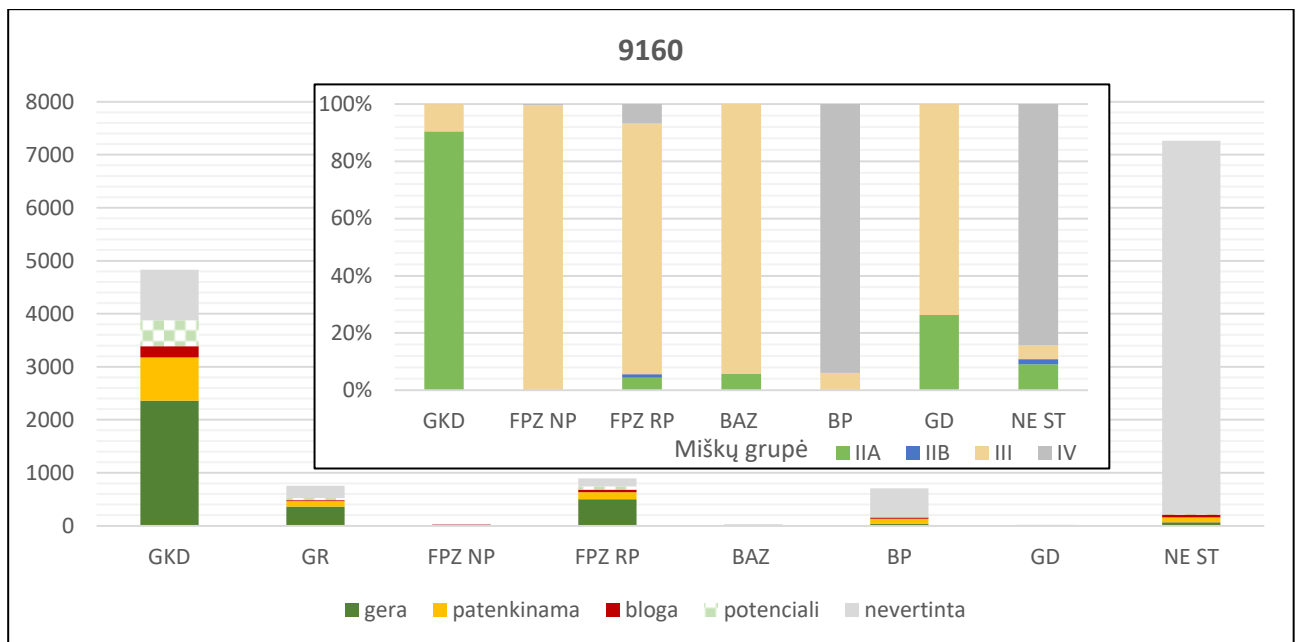
Skroblo areale analizuotose augavietėse didžiausią potencialaus 9160 buveinių ploto dalį (19-30 %) šios BAST tinkle saugomos buveinės sudaro Šdp, Šds ir Ncl augavietėse, o mažiausią (apie 3 %) – laikinai perteklinio drėgnumo augavietėse, iš kurių Lds, Lfs ir Ncs yra mažiau palankios šioms buveinėms. Optimaliausiose Ndp ir Nds augavietėse – apie 6 %. Augaviečių reprezentavimas yra gana adekvatus. Aukštas potencialo išnaudojimas Ncl augavietėse yra gautas dėl nedidelio šių buveinių santykinio ploto I gr. miškuose.

82 pav. Pagal apsaugos sutartis ir BAST saugomų, o taip pat Vietovėse numatytų apsaugoti būdingas augavietes reprezentuojančių 9160 buveinių santykinis plotas (%).

9160 buveinių plotas ir būklė nacionalinėse saugomose teritorijose

GKD ir GR yra daugiau kaip pusė visų inventorizuotų buveinių. Dauguma jų yra geros būklės (83 pav.).

83 pav. Skroblynų miškų buveinių plotas, būklė ir miškų grupės saugomose teritorijose ir už jų ribų.

Pastaba – GR yra tik I gr. miškai, todėl grafike nepateikiama.

Analizuojamose saugomų teritorijų grupėse **inventorizuotų buveinių būklė yra geriausia GR**. Rezultatus kiek iškreipia naujai įsteigto Punios šilo rezervato prastesnės būklės skroblynai. Neįtraukiant Punios šilo rezervato beveik 80 % buveinių yra geros būklės (**13 lentelė**).

13 lentelė. Skirtingos būklės 9160 buveinių santykinė dalis skirtingų tipų nacionalinėse ST (pateikiami duomenys tik tiems ST tipams, kuriuose būklė įvertinta daugiau kaip 30 %)

Buveinių būklė	GKD	GR	FPZ NP	FPZ RP
Gera (%)	70	76	11	73
Patenkinama (%)	24	20	21	19
Bloga (%)	6	4	68	8
Potenciali (%)	13	9	0	8

FPZ RP teritorijose KMB sudaro nedidelę dalį 9160 buveinių ploto ir nenustatyta ryšio tarp KMB užimamos dalies buveinėse ir jų būklės.

BAST tinkle yra įsipareigota apsaugoti ne mažiau kaip 3 tūkst. ha 9160 buveinių ploto. Šio vertinimo metu BAST tinkle buvo numatyta saugoti beveik 6,9 tūkst. ha buveinių.

11 % visų įvertintų buveinių ploto sudaro potencialios buveinės. Geros būklės buveinės sudaro 67 % buveinių (neskaičiuojant potencialių), tačiau atsižvelgiant į vertinimo duomenis, geros būklės buveinės potencialiai sudaro apie 40 % visų (įvertintos ir neįvertintos būklės) buveinių.

Ūkinė veikla yra pagrindinis 9160 buveinių plotą ir būklę įtakojantis veiksnys optimaliose Ndp, Nds, Nfp ir Nfs augavietėse skroblaus paplitimo teritorijose. Jose griežta apsauga potencialiai yra palankiausias šių buveinių apsaugos būdas sudarantis prielaidas absoliučiam šių buveinių dominavimui ir gerai jų būklei užtikrinti. IIA gr. taikomas ūkinės veiklos reglamentavimas taip pat santykinai palankus, tačiau buveinės augavietėse sudaro vidutiniškai 2,5 kartus mažesnę plotą, o geros būklės buveinių tikėtina dalis apie 10 % mažesnė. Būklę blogina ir mažiau palankios augavietės (Lcs, Lds, Lfs). Ncl augavietėse buveinių būklė prastėja ir plotas mažėja medynams bręstant. BAST numatytos saugoti buveinės šiuo metu sudaro apie 6 % apskaičiuoto buveinių potencialaus ploto Ndp, Nds ir Nfs augavietėse. Iš jų 11, 14 ir 7 % yra I gr. miškuose, 69, 71 ir 40 % – IIA gr. miškuose.

Labai derlingose šlaitų augavietėse (Šdp ir Šds) 9160 buveinės užima santykinai mažesnę dalį nei 9180* buveinės ir dėl duomenų trūkumo sudėtinga atsakyti kuri buveinė užimtų didesnę dalį ilgalaikėje perspektyvoje jei nebūtų vykdoma ūkinė veikla, tačiau pagal turimus duomenis griežta apsauga būtų palanki abiejų buveinių plotui ir būklei. BAST numatytos saugoti buveinės šiuo metu sudaro 19 % apskaičiuoto potencialaus buveinių ploto Šdp ir 30 % – Šds augavietėse. Iš jų 1 ir 3 % yra I gr. miškuose; 98 ir 96 % – IIA gr. miškuose.

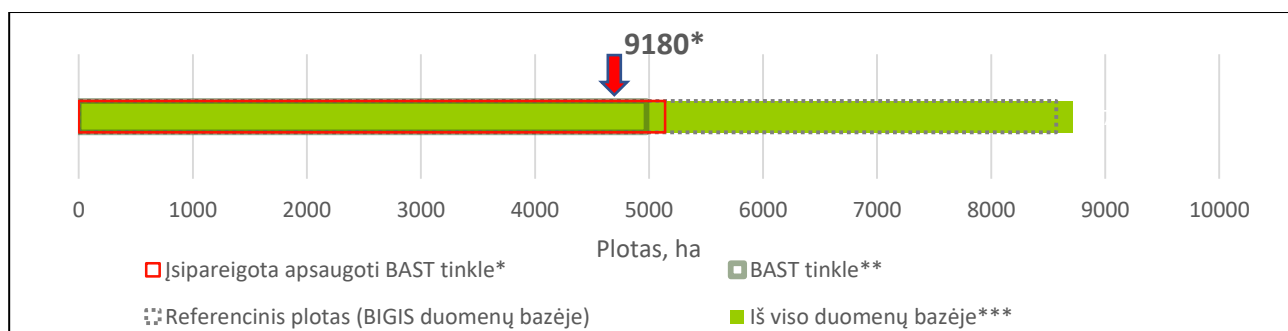
Derlingos Ncp ir ypač Ncl augavietės mažiau palankios 9160 buveinėms. Jose tiek I, tiek III ir IV gr. miškuose santykinis buveinių plotas mažesnis nei IIA gr. miškuose. Šiose augavietėse buveinių apsaugai stacionariuose plotuose tikėtinas gamtotvarkos priemonių poreikis arba būtina užtikrinti buveinių rotaciją. Iš BAST numatomų saugoti 9160 buveinių I gr. miškuose Ncl ir Ncp augavietėse yra atitinkamai 3 % ir 1 %, IIA gr. miškuose – 75 ir 87 %. Duomenų trūkumas neleido įvertinti augaviečių tinkamumo buveinių griežtai apsaugai Ncs augavietėse. Šios augavietės potencialiai yra palankesnės, tačiau jose I gr. miškuose nėra numatyta 9160 buveinių apsauga.

Panaši situacija kaip ir Ncs augavietėse yra šlaitų derlingose augavietėse (Šc), kuriose 9160 buveinių plotas yra nedidelis. Numatomų saugoti BAST tinkle buveinių I gr. miškuose nėra, IIA gr. miškuose – atitinkamai 84, 92 ir 100 %.

Laikiniai perteklinio drėgnumo augavietėse nustatyta reikšminga dalis 9160 buveinių, tačiau jų būklė, ypač sunkaus dirvožemio augavietėse, yra prastesnė nei normalaus drėgnumo augavietėse ir tai susiję ne tik su didesniu santykinu plotu IV gr. miškuose, bet ir potencialiai su nepalankiomis skroblo augimui sąlygomis. Intensyvus ūkinis naudojimas (IV gr.), kaip ir normalaus drėgnumo augavietėse, didžiausią įtaką buveinių plotui turi derlingiausiose (f) augavietėse.

9180* Griovių ir šlaitų miškai

Šio vertinimo metu Biomon duomenų bazėje buvo išskirta 8717 ha 9180* buveinių – apie 150 ha daugiau nei referencinis plotas. Beveik 5 tūkst. ha buveinių yra BAST tinkle (BAST ir Vietovėse). 4,7 tūkst. ha buveinių yra įtraukta į BAST tinklo teritorijų apsaugos tikslus. BAST tinkle yra įsipareigota apsaugoti ne mažiau kaip 5,1 tūkst. ha 9180* buveinių ploto (60 % nuo referencinio ploto (8571 ha), kuris nustatytas pirmosios buveinių inventorizacijos metu) (84 pav.).

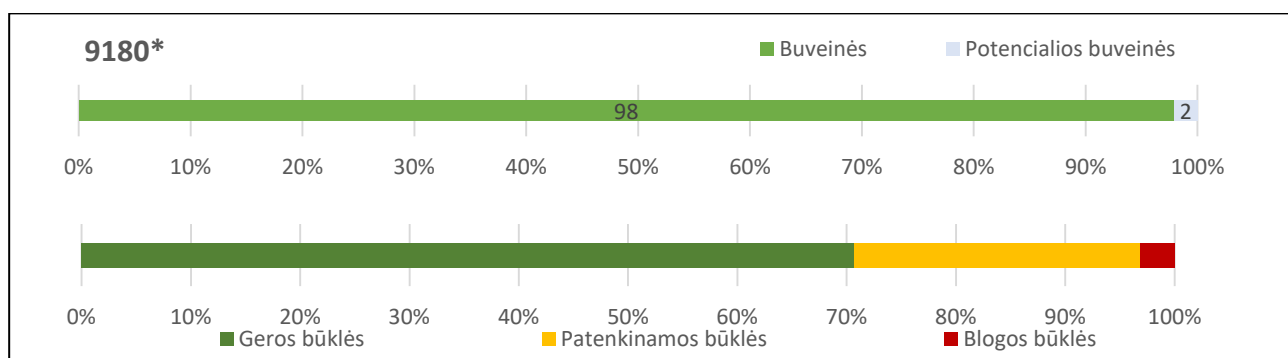

84 pav. Griovių ir šlaitų miškų plotas išskirtas Biomon DB.

Legendos paaiškinimai – žr. 32 pav.

Pastabos: dalis buveinių inventorizuota prieš dešimtmetį (BIGIS) ir gali būti iškirstos ar dėl kitų priežasčių sunykusios (šio vertinimo metu nustatyta, kad plynai iškirsta apie 3 ha buveinių); įtrauktos ir potencialios buveinės, kurių susiformavimo bus siekiama BAST tinkle.

Biomon duomenų bazėje yra nurodyta beveik 3,8 tūkst. ha 9180* buveinių būklė (85 pav.). Absoliuti dauguma jų yra BAST tinkle. **Potencialios buveinės sudaro tik 2 % ploto. Geros būklės buveinės – virš 70 %. Atsižvelgiant į tai, kad būklė įvertinta beveik pusėje buveinių ploto ir tai, kad didžioji dauguma nevertintos būklės buveinių yra IIA gr. miškuose, geros būklės buveinės potencialiai sudaro panašią visų šalyje išskirtų 9180* buveinių ploto dalį. Tai aukščiausias geros būklės buveinių procentas tarp visų EB svarbos buveinių.**

Buveinių būklė	gera	patenkinama	bloga	potencialios buveinės	
Plotas (tūkst. ha)	2,7	1	0,12		0,08
%	71	26	3		

85 pav. Biomon duomenų bazėje nurodytos būklės 9180* buveinių plotas

9180* buveinių plotas ir būklė skirtingose miško augavietėse skirtingoms grupėms priskirtuose miškuose

9180* buveinės formuojasi specifinėse reljefo vietose – dažniausiai didelių upių šlaituose. Atitinkamai absoliuti dauguma buveinių yra inventorizuotos šlaitų augavietėse: Šcl, Šcp, Šcs, Šdp, Šds (86 pav.).

Įvertintos būklės 9180* buveinių dalis (%) skirtingoms grupėms priskirtuose miškuose

Augavietė	Lcp	Ldp	Lds	Ncl	Ncp	Ndp	Nds	Šcl	Šcp	Šcs	Šdp	Šds
I	-	-	-	1	-	1	1	1	-	1	1	1
IIA	38	19	20	53	31	25	30	89	84	84	82	84
IIB	-	2	-	15	18	5	5	4	5	3	3	5
III	26	38	34	14	15	26	25	4	8	10	9	8
IV	36	41	46	17	36	43	39	2	4	1	5	2

86 pav. Skirtingos būklės 9180* buveinių santykinis plotas (%) įvairiose miškų augavietėse. Pastabos: lentelėje po pav. pateikiama įvertintos būklės 9180* buveinių ploto dalis (%) dominuojančiose augavietėse skirtingoms grupėms priskirtuose miškuose; grafikuose pateikiamos tik tos augavietės, kuriose įvertintos būklės 9180* buveinės sudaro daugiau kaip 0,5 % buveinių ploto.

Buveinių santykinė dalis ir būklė augavietėse priklauso tiek nuo augaviečių tinkamumo, tiek nuo jų ūkinio naudojimo. Apsaugos režimas įtakoja tiek vieno miško buveinių virsmą kitomis, t.y. santykinį plotą nuo bendro buveinių ploto, tiek ir buveinių tipo santykinį plotą nuo bendro augavietės ploto (**14 lentelė, 2 priedas**). Priklausomai nuo augavietės ypatumų ūkinė veikla gali skirtingai įtakoti buveinių būklę.

14 lentelė. 9180* buveinių santykinis plotas skirtingose augavietėse.

Augavietė	Šcl	Šcp	Šcs	Šdp	Šds
-----------	-----	-----	-----	-----	-----

Miškų gr.	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2
I	10 [#]	6 [#]	0 [#]	0 [#]	50 [#]	32 [#]	67 [#]	51 [#]	59 [#]	44 [#]
IIA	26	8	31	9	49	15	60	20	67	25
IIB	9	1,8	12	3,4	47 [#]	10 [#]	50 [#]	12 [#]	67	24
III	7	1	14	2,7	39	7	63	9	69	15
IV	8	1,1	15	1,9	10 [#]	1 [#]	41	7	46	9

1 – 9180* buveinių ploto dalis (%) nuo bendro EB svarbos buveinių ploto;

2 – 9180* buveinių ploto dalis (%) nuo bendro augaviečių ploto;

[#] - bendras visų buveinių plotas mažesnis nei 100 ha, duomenys nereprezentatyvūs;

Pastabos – šiam vertinimui naudoti visi Biomon DB esantys buveinių duomenys. Buveinių pasiskirstymas I ir IIB grupės miškuose iš dalies yra įtakojamas šioms grupėms priskiriamų miškų atrankos kriterijų ir lokalizacijos šalyje.

I gr. miškuose nėra inventorizuota pakankamai buveinių, kad būtų galima vertinti ūkinės veiklos reglamentavimo įtaką.

9180* buveinėms yra palankiausios Šcs, Šdp ir Šds augavietės. IIA gr. miškuose, kuriuose yra didžioji dauguma 9180* buveinių, šiose augavietėse jos sudaro atitinkamai 15, 20 ir 25 % augaviečių ploto bei 49, 60 ir 67 % visų EB svarbos miško buveinių ploto. III gr. miškuose sudaro jau vidutiniškai 2 kartus mažesnę augaviečių ploto dalį nei IIA gr. miškuose – atitinkamai 7, 9 ir 15 %, o EB svarbos buveinių dalis Šcs augavietėse 1/5 mažesnė, bet Šdp ir Šds augavietėse labai panaši – atitinkamai 63 % ir 69 %. IV gr. miškuose buveinių užimama dalis tiek augavietėse, tiek tarp EB svarbos buveinių yra dar 20-40 % mažesnė nei III gr. miškuose.

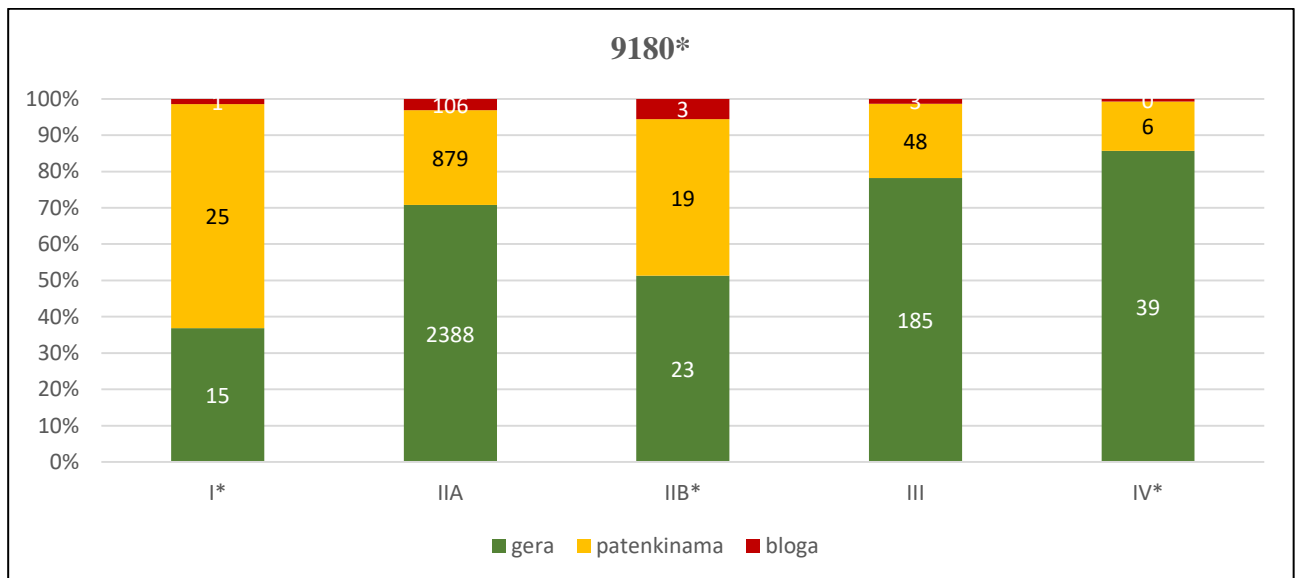
Šcl ir Šcp augavietės mažiau palankios 9180* buveinėms. Jų augavietėse užimama dalis IIA gr. miškuose siekia atitinkamai 8 ir 9 % augaviečių ploto bei 26 ir 31 % EB bendrijos svarbos buveinių ploto. III ir IV gr. miškuose 9180* buveinės užima atitinkamai apie 8 ir 3 kartus mažesnę augaviečių dalį bei apie 3 ir 2 kartus mažesnę EB svarbos buveinių dalį.

Likusiose augavietėse 9180* buveinės užima nedidelius fragmentus ir nesudaro reikšmingos dalies tarp kitų EB svarbos buveinių.

Buveinių būklė yra geresnė derlingose ir labai derlingose sunkesnio dirvožemio Šcs, Šdp ir Šds augavietėse, blogesnė – lengvesnio dirvožemio derlingose Šcl ir Šcp augavietėse. Tai sietina su eglynams palankesnėmis augaviečių sąlygomis, nes buveinių dalis IIA gr. miškuose labai panaši ir net didesnė Šcl augavietėse.

Vertinant visas augavietes kartu, kiek daugiau kaip 70 % ir kiek mažiau kaip 80 % geros būklės buveinių nustatyta atitinkamai IIA gr. ir III gr. miškuose. Kitų gr. miškuose buveinių plotai per maži norint įvertinti ūkinės veiklos reglamentavimo įtaką buveinių būklei (**87 pav.**). IIA gr. miškuose prastesnė buveinių būklė potencialiai sietina su atrankiniais kirtimais bei buveinių būklės blogėjimu bręstant medynams mažiau palankiose Šcl, Šcp, Ncl augavietėse.

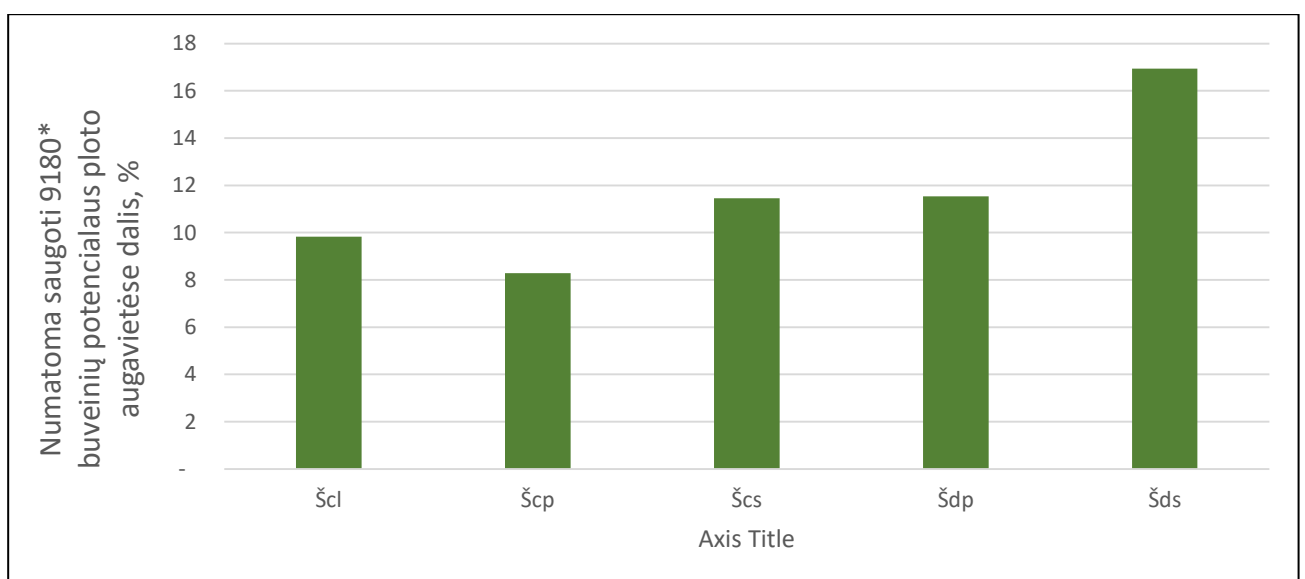
87 pav. 9180* buveinių būklė skirtingoms grupėms priskirtuose miškuose.

Pastabos: skaičiai rodo plotą (ha); * – mažas patikimumas dėl mažo įvertintos būklės poligonų skaičiaus.

Miško augaviečių reprezentavimas pagal apsaugos sutartis ir BAST saugomose, o taip pat Vietovėse numatytose apsaugoti (suformuluoti apsaugos tikslai) 9180* buveinėse

Siekiant įvertinti ar apsaugai atrinktos 9180* buveinės (esančios BAST ir Vietovių apsaugos tiksluose ir saugomos pagal apsaugos sutartis) atspindi ekologinių sąlygų įvairovę, buvo apskaičiuota kokią būdingų augaviečių dalį jos sudaro. Kadangi daugumoje augaviečių gali būti kelios EB svarbos buveinės, jų plotas pakoreguotas pagal tos buveinės santykinę EB svarbos buveinių ploto dalį IIA gr. miškuose (pvz. buveinės užima 1 % nuo tam tikro tipo augaviečių ploto ir sudaro 50 % buveinių ploto tose augavietėse IIA gr. miškuose, tai $1/0,5=2$ %) (**88 pav.**).

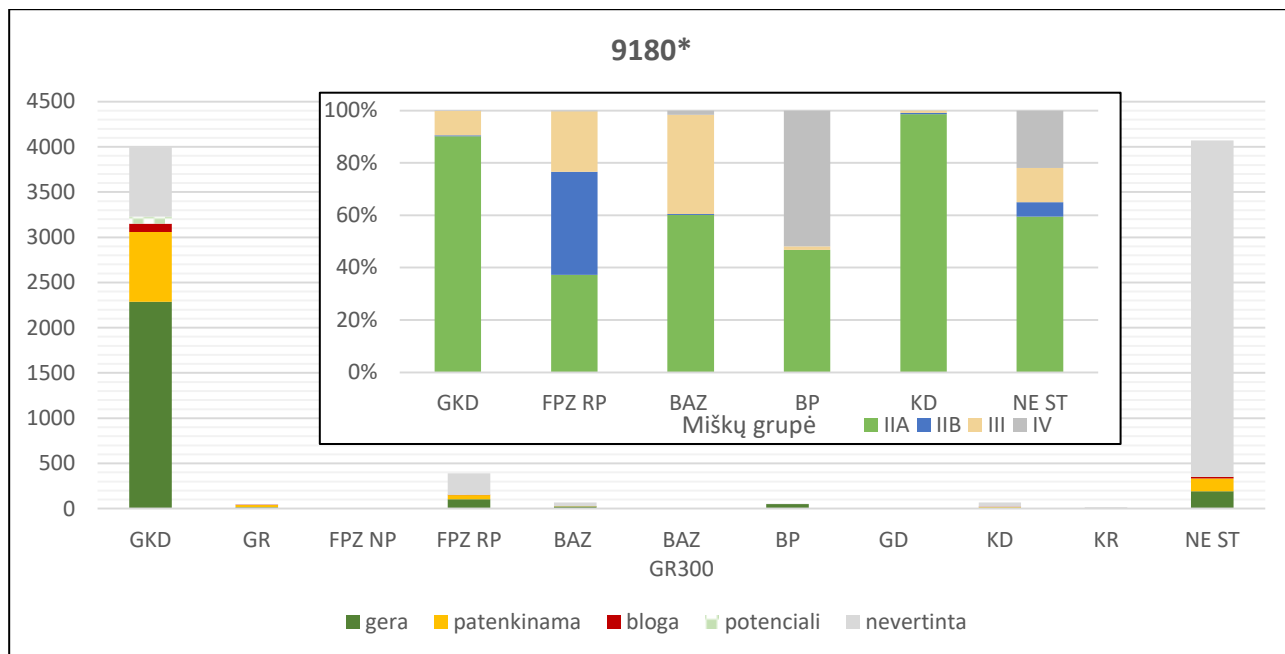
Analizuotose augavietėse didžiausią potencialaus ploto dalį (17 %) 9180* buveinės sudaro itin palankiose Šds augavietėse, o mažiausią (8-10 %) – mažiausiai palankiose Šcl ir Šcp augavietėse.

88 pav. Pagal apsaugos sutartis ir BAST saugomų, o taip pat Vietovėse numatytų apsaugoti būdingas augavietes reprezentuojančių 9180* buveinių santykinis plotas (%).

9180* buveinių plotas ir būklė nacionalinėse saugomose teritorijose

Beveik pusė 9180* buveinių yra inventorizuota GKD. Panaši dalis – NE ST. Tiek GKD, tiek NE ST inventorizuotos buveinės daugiausia priskirtos IIA gr. miškam. Tiek GKD, tiek FPZ RP dominuoja geros būklės buveinės ir jų dalis reikšmingai nesiskiria (58 pav.).

89 pav. Griovių ir šlaitų miškų buveinių plotas, būklė ir miškų grupės saugomose teritorijose ir už jų ribų. Pastaba – GR yra tik I gr. miškai, todėl grafike nepateikiama.

BP buveinių būklė įvertinta didžiojoje dalyje išskirto buveinių ploto ir visų buveinių būklė įvertinta kaip gera, nors pusė įvertintų buveinių yra priskirtos IV gr. miškams. Mažas įvertintų buveinių plotas GR neleidžia daryti apibendrinančių išvadų apie griežtos apsaugos įtaką buveinių būklei.

15 lentelė. Skirtingos būklės 9180* buveinių santykinė dalis skirtingų tipų nacionalinėse ST (pateikiami duomenys tik tiems ST tipams, kuriuose būklė įvertinta daugiau kaip 30 %, * - mažas buveinių plotas, todėl būklė gali būti paveikta atsitiktinių veiksnių)

Buveinių būklė	GKD	GR*	FPZ RP	BP*
gera	73	35	67	100
patenkinama	24	63	30	0
bloga	3	2	2	0
potenciali	2	0	1	0

BAST tinkle yra įsipareigota apsaugoti ne mažiau kaip 5,1 tūkst. ha 9180* buveinių plotą. Šio vertinimo metu BAST tinkle buvo numatyta apsaugoti 4,7 tūkst. ha buveinių.

Miškų ūkinė veikla yra laikytina pagrindiniu 9180* buveinių plotą įtakančiu antropogeniniu veiksniu. Mažesnis santykinis buveinių plotas augavietėse ir prastesnė buveinių būklė gali būti nulemta ir mažiau palankių augaviečių.

9180* buveinėms būdingose šlaitų augavietėse numatyta BAST tinkle saugoti 8-17 % šiose augavietėse potencialaus buveinių ploto. Santykinė dalis mažesnė mažiau palankiose Šcl ir Šcp augavietėse.

Duomenų trūkumas neleidžia daryti išvadų apie griežtos apsaugos (I gr. miškai) poveikį buveinių plotui ir būklei. IIA gr. miškuose 9180* buveinių santykinis plotas nuo bendro augaviečių ploto ir nuo visų EB svarbos miško buveinių ploto buvo didžiausias visose būdingiausiose Šcl, Šcp, Šcs Šdp ir Šds augavietėse.

III gr. miškuose, palyginus su IIA gr. miškais, 9180* buveinių santykinis plotas nuo augaviečių ploto buvo 8 kartus mažesnis nepalankiausiose Šcl augavietėse, 3 kartus mažesnis Šcp augavietėse ir 2 kartus mažesnis palankiausiose Šcs, Šdp ir Šds augavietėse. Santykinis plotas nuo bendro EB svarbos buveinių ploto buvo mažesnis Šcl augavietėse – 4 kartus, Šcp augavietėse – 2 kartus ir Šcs – 1,3 karto. Optimaliausiose Šdp ir Šds augavietėse 9180* buveinių užimama dalis nuo visų EB svarbos miško buveinių ploto buvo panaši IIA ir III gr. miškuose.

IV gr. miškuose daugumoje augaviečių santykinis buveinių plotas nuo augaviečių ploto yra mažesnis nei III gr. miškuose, nors skirtumai nėra dideli.

IIB gr. miškuose taikomo reglamentavimo įtaka buveinių būklei nevienareikšmė ir potencialiai kintanti priklausomai nuo konkrečios rekreacinės teritorijos naudojimo ir priežiūros.

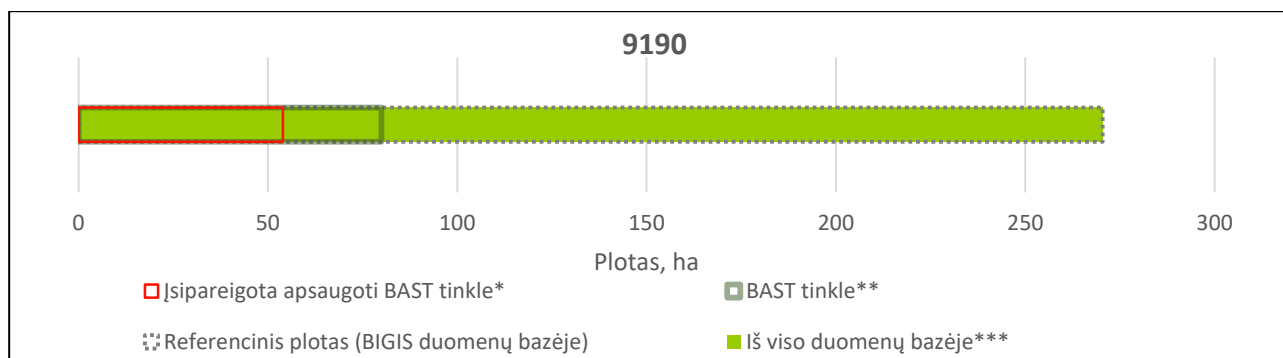
Buveinių būklė geriausia Šcs, Šdp ir Šds augavietėse, blogesnė – Šcl ir Šcp augavietėse, kurios palankesnės eglynams.

Geros būklės buveinės IIA gr. miškuose sudaro kiek daugiau kaip 70 %, t.y. 7 % mažiau nei III gr. miškuose. Tai potencialiai sietina su atrankiniais kirtimais, ir būklės prastėjimu bręstant medynams mažiau palankiose augavietėse. Kitų gr. miškuose reglamentavimo įtakai įvertinti trūksta duomenų.

Nacionalinėse saugomose teritorijose daugiausia 9180* buveinių yra GKD, kur jų plotas panašus kaip už saugomų teritorijų ribų – apie 4 tūkst. ha. Kitose saugomose teritorijose yra tik nedideli šių buveinių plotai. Geros būklės buveinės GKD sudaro 73 % buveinių ploto.

9190 Sausieji ąžuolynai

Šio vertinimo metu Biomon duomenų bazėje buvo išskirta 271 ha 9190 buveinių. **80 ha buveinių yra BAST tinkle (BAST ir Vietovėse) ir visas plotas yra įtrauktas į šių teritorijų apsaugos tikslus. BAST tinkle yra įsipareigota apsaugoti ne mažiau kaip 54 ha 9190 buveinių ploto (20 % nuo referencinio ploto (270 ha), kuris nustatytas pirmosios buveinių inventorizacijos metu) (59 pav.).**

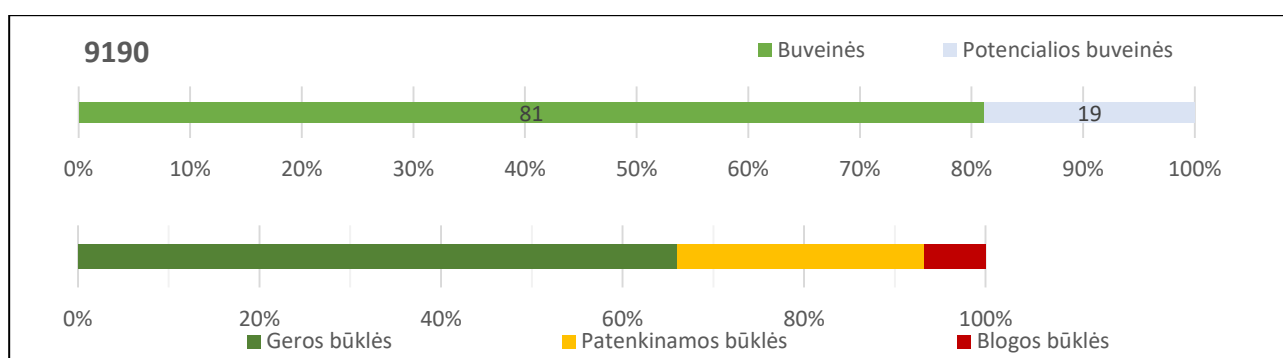

90 pav. Sausųjų ąžuolynų plotas išskirtas Biomon DB.

Legendos paaiškinimai – žr. 32 pav.

Pastabos: dalis buveinių inventorizuota prieš dešimtmetį (BIGIS) ir gali būti iškirstos (šio vertinimo nustatyta, kad iškirsta ne mažiau kaip 3 ha buveinių) ar dėl kitų priežasčių sunykusios; įtrauktos ir potencialios buveinės, kurių susiformavimo bus siekiama BAST tinkle.

Biomon duomenų bazėje yra nurodyta 50 ha 9190 buveinių būklė (**60 pav.**). **Potencialios buveinės sudaro 19 % įvertintos būklės buveinių plotą. Geros būklės buveinės sudaro apie 65 % įvertintos būklės buveinių ploto. Atsižvelgiant į tai, kad įvertintos būklės buveinės yra draustiniuose, kuriuose dominuoja IIA gr. miškai, nevertintame buveinių plote, kuriame dominuoja IV gr. miškai (62 pav.), tikėtinas reikšmingai mažesnė geros būklės buveinių dalis. Tačiau neturint duomenų apie buveinių būklę IV gr. miškuose sudėtinga prognozuoti koks tikėtinas geros būklės buveinių procentas visame buveinių plote.**

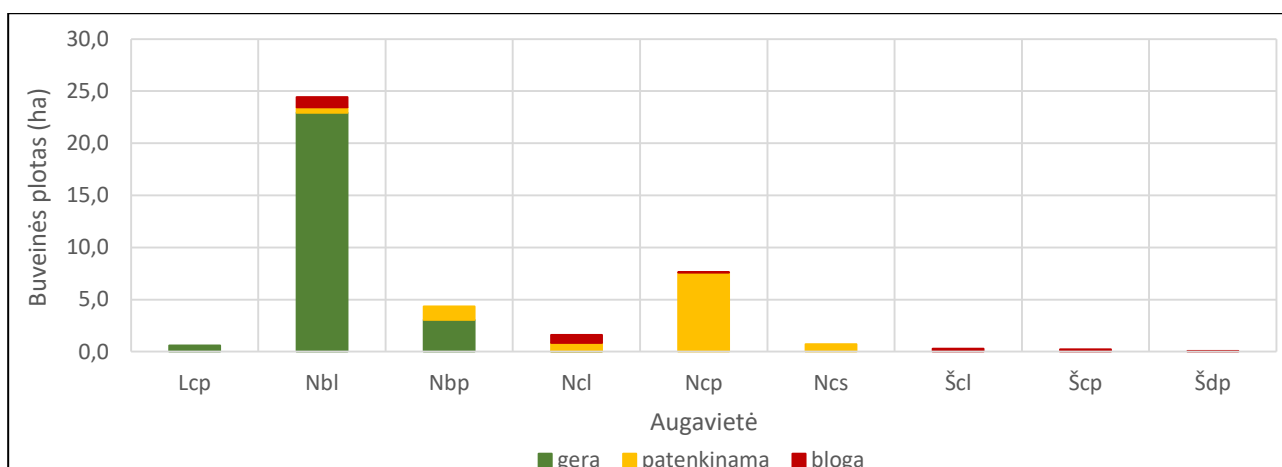

Buveinių būklė	gera	patenkinama	bloga	potencialios buveinės
Plotas (ha)	27	11	3	9
%	66	27	7	19

91 pav. Biomon duomenų bazėje nurodytos būklės 9180* buveinių plotas

9190 buveinių plotas ir būklė skirtingose miško augavietėse skirtingoms grupėms priskirtuose miškuose

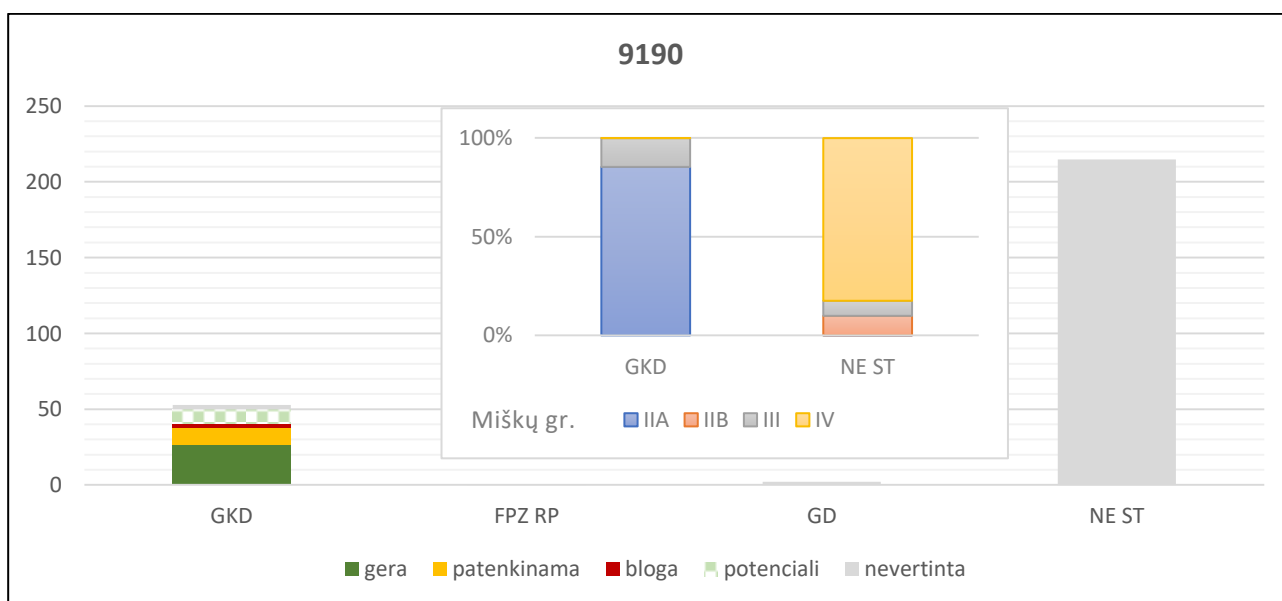
9180 buveinės yra labai riboto paplitimo, daugiausia – pietvakarinėje šalies dalyje. Sausųjų ažuolynų formavimuisi reikalingas jūrinis klimatas ir ūkinis naudojimas prioritetą skiriantis ažuolų išsaugojimui medyne. Tokiuose ažuolynuose galimai buvo ekstensyviai ganoma. Galima konstatuoti, kad **didžioji visų inventorizuotų, o taip pat įvertintos būklės buveinių dalis yra Nbl augavietėse, kuriose absoliuti dauguma buveinių yra geros būklės. Ncl, Ncp, Ncs augavietėse geros būklės buveinių nėra arba jų dalis labai maža. Dėl mažos duomenų imties sudėtinga atsakyti ar tai yra apspręsta atsitiktinių veiksnių ar tai dėsningumas į kurį reikėtų atsižvelgti formuojant naujas buveines ir planuojant esamų apsaugą. Derlingesnės augavietės gali būti mažiau palankios šioms buveinėms formotis dėl didesnės eglėlių dalies medyne, vešlesnės žolinės augalijos dangos ir įtakoti jų būklę. Pagal turimus ribotus duomenis nenustatyta skirtumų tarp IIA ir III gr. miškuose esančių buveinių būklės.**

92 pav. Įvertintos būklės 9190 buveinių santykinis plotas (%) įvairiose miškų augavietėse.

9190 buveinių plotas ir būklė nacionalinėse saugomose teritorijose

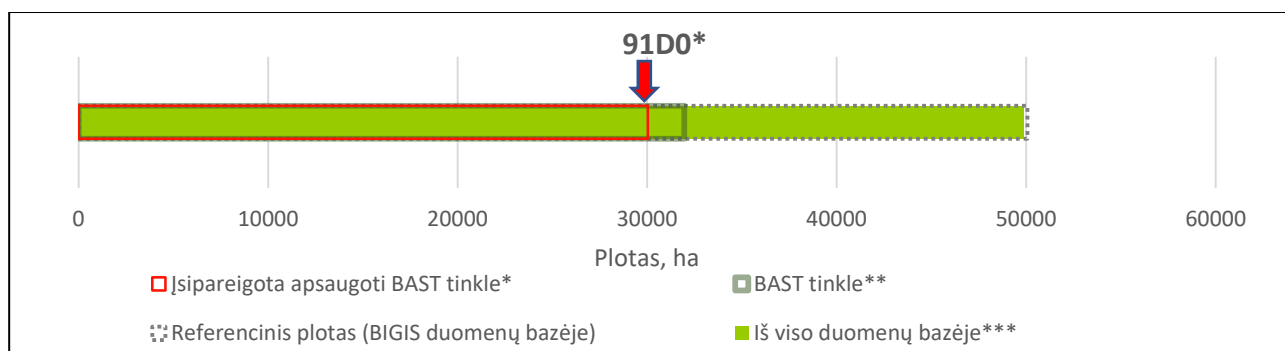
Didžioji dauguma (4 kartus daugiau) sausųjų ažuolynų buveinių yra už ST ribų, kur dominuoja IV gr. miškai (62 pav.). Tik nedidelė jų dalis yra įtraukta į BAST tinklą Gamtiniuose rezervatuose šių buveinių nėra.

93 pav. Sausųjų ažuolynų buveinių būklė ir miškų grupės saugomose teritorijose ir už jų ribų.

91D0* Pelkiniai miškai

Šio vertinimo metu Biomon duomenų bazėje buvo išskirta 49900 ha 91D0* buveinių. Šis plotas yra artimas referenciniam plotui. Beveik 32 tūkst. ha buveinių yra BAST tinkle (BAST ir Vietovėse), iš jų beveik 30 tūkst. ha yra įtraukti į šių teritorijų apsaugos tikslus. BAST tinkle šiuo metu yra įsipareigota apsaugoti ne mažiau kaip 30 tūkst. ha 91D0* buveinių ploto (60 % nuo referencinio ploto (50066 ha), kuris nustatytas pirmosios buveinių inventorizacijos metu) (63 pav.).

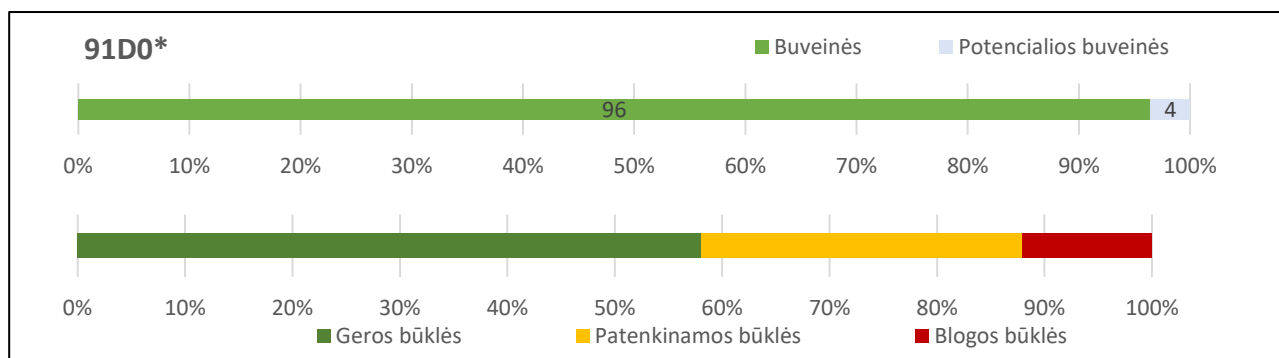

94 pav. Pelkinių miškų plotas išskirtas Biomon DB.

Legendos paaiškinimai – žr. 32 pav.

Pastabos: dalis buveinių inventorizuota prieš dešimtmetį (BIGIS) ir yra iškirstos ar dėl kitų priežasčių sunykusios (šio vertinimo metu nebuvo nustatyta kiek 91D0* buveinių iškirsta dėl miškų kadastrė pateikiamų menkmiškais apaugusių pelkinių augaviečių medynų amžiaus duomenų tikslinimų, kurie sąlygojo su kirtimais nesusijusius medynų amžiaus pokyčius); įtrauktos ir potencialios buveinės, kurių susiformavimo bus siekiama BAST tinkle.

Biomon duomenų bazėje yra nurodyta 27 tūkst. ha 91D0* buveinių būklė (64 pav.). Absoliuti dauguma jų yra BAST tinkle (BAST ir Vietovėse). **Potencialios buveinės sudaro 4 % visų įvertintos būklės buveinių. Geros būklės buveinės sudaro beveik 60 % likusių buveinių. Tačiau svarbu atkreipti dėmesį, kad daugiausia įvertinta saugomose teritorijose esančių buveinių būklė.** Trečdalis jų – rezervatuose esantys stambiausi, mažiausiai antropogeninių veiksnių paveikti ir stabiliausi pelkiniai kompleksai (I gr. miškai). **Dauguma neįvertintos būklės buveinių yra už saugomų teritorijų ribų.** Jos yra mažesniuose pelkiniuose kompleksuose ir smarkiau įtakojamos tiesioginių ir aplinkinių teritorijų hidrologinių pertvarkymų, taršos, ūkinės veiklos (IV gr. miškai), sausėjimo dėl sukcesijos ir klimato kaitos. Dėl įvardintų priežasčių **geros būklės buveinės potencialiai sudaro reikšmingai mažesnę visų buveinių dalį, kuri artimesnė nustatytai IV gr. miškuose, t.y. tarp 30 ir 40 %.**

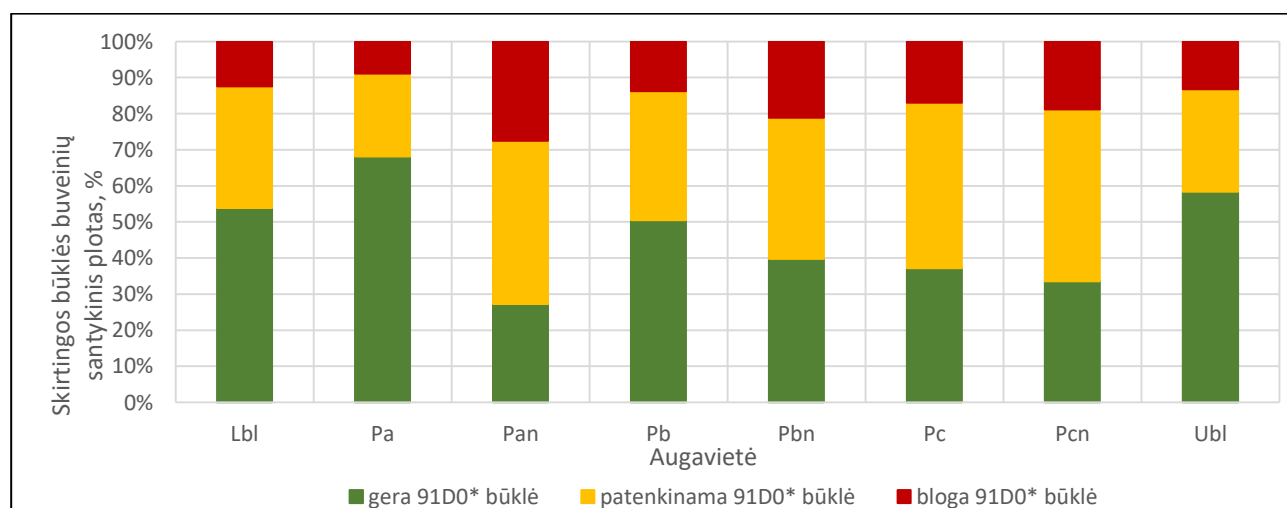
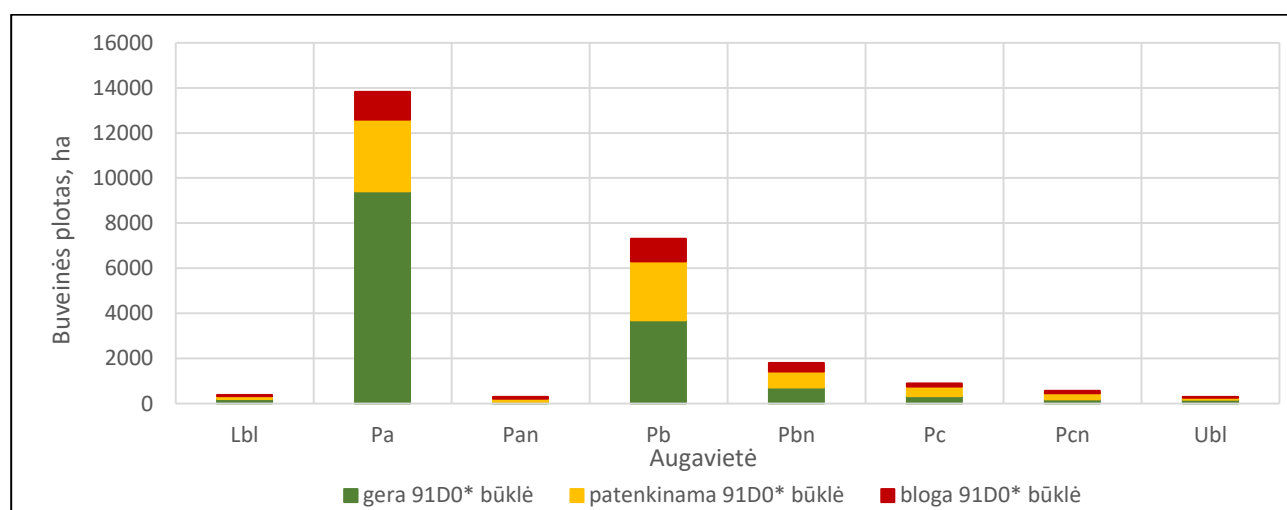

Buveinių būklė	gera	patenkinama	bloga	potencialios buveinės	
Plotas (tūkst. ha)	15	7,8	3,1	1	
%	58	30	12	3,6	

95 pav. Biomon duomenų bazėje nurodytos būklės 91D0* buveinių plotas

91D0* buveinių plotas ir būklė skirtingose miško augavietėse skirtingoms grupėms priskirtuose miškuose

91D0* buveinės yra paplitusios visoje šalies teritorijoje tinkamose augavietėse. Didžioji dalis (89 %) įvertintos būklės buveinių yra inventorizuota pelkinėse labai nederlingose (Pa, Pan) ir nederlingose (Pd, Pdn) augavietėse. Dar apie 5 % – pelkinėse derlingose (Pc, Pcn) augavietėse. Pelkių pakraščiuose Ubl augavietėse yra tinkamos sąlygos buveinių formavimuisi, jei jų hidrologinis režimas nėra pažeistas. Lbl augavietėse išskirti tik nedideli fragmentai. 80 % buveinių yra inventorizuota pelkinėse nesusausintose augavietėse (Pa, Pb ir Pc) (**65 pav.**).

Buveinių dalis būdingiausiose augavietėse skirtingoms grupėms priskirtuose miškuose

Augavietė Miškų gr.	Lbl	Pa	Pan	Pb	Pbn	Pc	Pcn	Ubl
I	14	31	5	9	3	8	4	5
IIA	13	28	28	30	21	30	30	16
IIB	1	-	-	-	-	1	1	-
III	5	3	7	6	6	10	7	4
IV	66	24	59	51	69	49	58	74

Ne miškas	-	14	2	3	-	3	-	-
------------------	---	----	---	---	---	---	---	---

96 pav. Skirtingos būklės 91D0* buveinių santykinis plotas (%) miškų augavietėse.

Pastabos: lentelėje po pav. pateikiama įvertintos būklės 91D0* buveinių ploto dalis (%) dominuojančiose augavietėse skirtingoms grupėms priskirtuose miškuose; grafikuose pateikiamos tik tos augavietės, kuriose įvertintos būklės 91D0* buveinės sudaro daugiau kaip 0,5 % buveinių ploto.

91D0* buveinių plotą įtakoiantys veiksniai

91D0* buveinių santykinė dalis augavietėse priklauso nuo daugelio veiksnių. Iš antropogeninių veiksnių svarbiausi yra lokalūs ir lengviau įtakojami: sausinimas, ūkinis naudojimas, tarša ir sunkiai įtakojami regioniniai ar globalūs: klimato kaita, maistmedžiagių pernaša. Šie veiksniai įtakoja tiek vienu miško buveinių virsmą kitomis, t.y. santykinį jų plotą, tiek buveinių užimamą santykinį plotą augavietėse (**16 lentelė, 2 priedas**).

16 lentelė. 91D0* buveinių santykinis plotas skirtingose augavietėse.

Augavietė Miškų gr.	Lbl		Pa		Pan		Pb		Pbn		Pc		Pcn		Ubl	
	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2
I	20	9,4	97	89	100#	58#	80	67	54	39	8	7	20	12	65#	24#
IIA	14	3,2	99	66	98	68	88	62	79	33	12	6	22	5,5	76	31
IIB	3	0,5	100#	48#	-.#	-.#	80#	34#	67#	9#	5	1,8	8	1,8	50#	6#
III	13	1,4	99	63	97#	69#	85	38	72	20	7	2,1	8	1,2	64#	13#
IV	18	1,2	98	68	95	43	91	42	79	18	9	2,6	13	1,5	76	16

1 - 9010* buveinių ploto dalis (%) nuo bendro EB svarbos buveinių ploto

2 - 9010* buveinių ploto dalis (%) nuo bendro augaviečių ploto

- augaviečių plotas mažesnis nei 100 ha, duomenys nereprezentatyvūs

Pastabos – šiam vertinimui naudoti visi Biomon DB esantys buveinių duomenys;

buveinių pasiskirstymas IIB grupės miškuose iš dalies yra įtakojamas šioms grupėms priskiriamų miškų atrankos kriterijų ir lokalizacijos šalyje;

nepateikiami buveinių plotai nepriskirti miškui (miškų grupei).

Sausinimas ir jo sąlygotas intensyvesnis ūkinis naudojimas yra pagrindiniai buveinių plotą įtakoiantys lokalūs veiksniai

I grupės miškuose 91D0* buveinės užima 89 ir 67 % būdingiausių Pa ir Pb augaviečių ploto. Skirtumas yra apspręstas didesnės 9010* ir 9080* buveinių dalies ir 7 % mažesnės visų buveinių dalies Pb augavietėse.

Pa augavietėse 91D0* buveinių užimama dalis IIA, III ir IV gr. miškuose yra 24-29 % mažesnė nei I gr. miškuose. Tai leidžia daryti prielaidą, kad ūkinio naudojimo reglamentavimas pagal miškų grupes daro tam tikrą, bet ribotą įtaką buveinių santykiniam plotui. Iš dalies skirtumai yra susiję ir su pelkių ploto ir atitinkamai jų hidrologinės savireguliacijos mažėjimu didėjant miškų gr. (didžiausios pelkės yra saugomos I ir IIA gr. miškuose), didėjančia aplinkinių teritorijų sausinimo įtaka, iš dalies – su ūkiniu naudojimu.

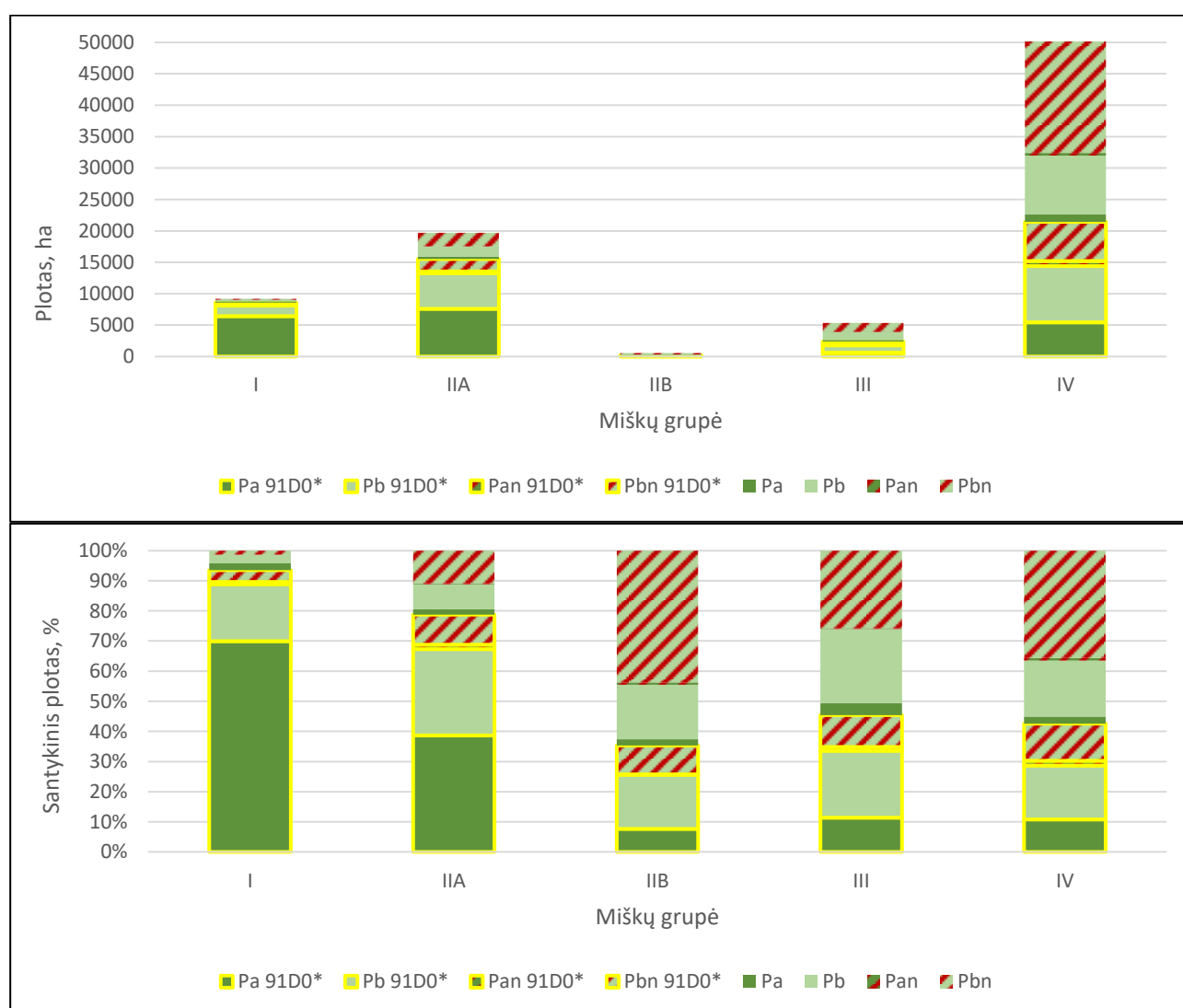
Pb augavietėse 91D0* buveinių užimama dalis nedaug skiriasi I ir IIA gr. miškuose, bet III ir IV gr. miškuose jų dalis apie 30-40 % mažesnė.

Tendencija, kuri nustatyta Pb augavietėse dar labiau išreikšta derlingose pelkinėse augavietėse (Pc), kur III ir IV gr. miškuose buveinių santykinis plotas augavietėse yra vidutiniškai 2-3 kartus mažesnis nei I ir IIA gr. miškuose. Tai sietina su ūkinio miškų naudojimo intensyvumo didėjimu didėjant augavietės derlingumui, o taip pat iš dalies su aplinkinių teritorijų sausinimo įtaka, blogesne hidrologinė savireguliacija mažesnėse pelkėse III ir IV gr. miškuose.

Dalis buveinių yra išskirta sausintose augavietėse, tačiau svarbu atkreipti dėmesį, kad sausintos augavietės gali pasižymėti labai skirtingu sausinimo griovių tankiu ir, atitinkamai, poveikiu buveinių plotui. Vertinant pagal augavietes, didžiausia dalis (63 %) yra sausinta Pc, 25 % – Pb ir 2 % – Pa augaviečių, kas atitinkamai apsprendžia ir buveinių plotą šiose augavietėse. Vertinant pagal miškų grupes, didžiausia nsausinta dalis (54 %) yra IIB gr. miškuose, 50 % – IV gr., 38 % – III gr., 23 % – IIA gr. ir 5% – I gr. miškuose. Didžiausia sausintose augavietėse inventorizuotų 91D0* buveinių dalis (virš 30 %) yra IV gr. miškuose, kiek mažesnė – IIB ir III gr. miškuose, dvigubai mažesnė (apie 15 %) – IIA gr. miškuose ir mažiausia (mažiau kaip 5 %) – I gr. miškuose (97 pav.).

Atkreiptinas dėmesys, kad santykinai didžiausia nsausintų augaviečių (tiek Pb, tiek Pa) santykinė dalis (apie 30 %), kurioje neišskirtos 91D0* buveinės, yra III gr. miškuose. IIB ir IV gr. miškuose ji sudaro apie 20 %. Absoliučiais skaičiais didžiausias tokių augaviečių plotas yra IV gr. miškuose. Galima daryti prielaidą, kad didelė šio ploto dalis yra paveikta ūkinės veiklos, nors buveinių plotą gali įtakoti ir hidrologinių sąlygų pakeitimai aplinkinės teritorijose, tarša bei natūrali sukcesija ir ją spartinanti klimato kaita.

97 pav. Pelkinių labai nederlingų ir nederlingų nsausintų (Pa, Pb) ir sausintų (Pan, Pbn) augaviečių santykinis plotas skirtingų grupių miškuose ir jose išskirtose 91D0* buveinėse.

Sausintose (Pan) augavietėse 91D0* buveinių santykinis plotas nesiskiria IIA gr. miškuose nuo nsausintų (Pa) augaviečių, kas sietina, su nedidele pavienių sausinimo griovių įtakos zona. IV gr. miškuose Pan augavietėse buveinių santykinis plotas jau

beveik 40 % mažesnis, nes sausinimo griovių tankis ir ūkinio naudojimo intensyvumas juose yra didesnis.

Sausintose našesnėse (Pbn) augavietėse buveinių santykinis plotas toms pačioms grupėms priskirtuose miškuose jau 42-57 % mažesnis nei nesusausintose augavietėse. Dažnu atveju Pbn augavietėms priskirtos tankesniu griovių tinklu nesusausintos Pa augavietės, kurių derlingumas padidėja dėl durpės skaidymosi.

Derlingose (Pcn) augavietėse I ir IIA gr. miškuose nėra buveinių santykinio ploto sumažėjimo palyginus su nesusausintomis augavietėmis. Tai sietina su 91D0d* (kimininių eglynių) potipio buveinių formavimusi pasikeitus gruntinio vandens ir kritulių santykinei įtakai, kas atsispindi ir apie 2 kartus padidėjusiame 91D0* buveinių santykiniam plote nuo bendro EB svarbos buveinių ploto (9080* buveinių sąskaita). III ir IV gr. miškuose, kuriuose sausinimo griovių tankis ir ūkinis naudojimas yra didesnis, ši tendencija sunkiau apčiuopiama dėl didesnio visų EB svarbos buveinių sumažėjimo, tačiau 9080* buveinių santykinis plotas augavietėse mažėja 3-4 kartus, o 91D0* – tik apie 2 kartus.

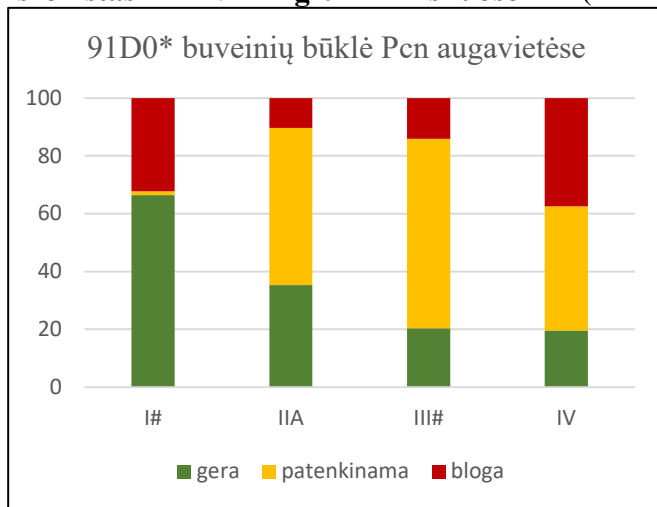
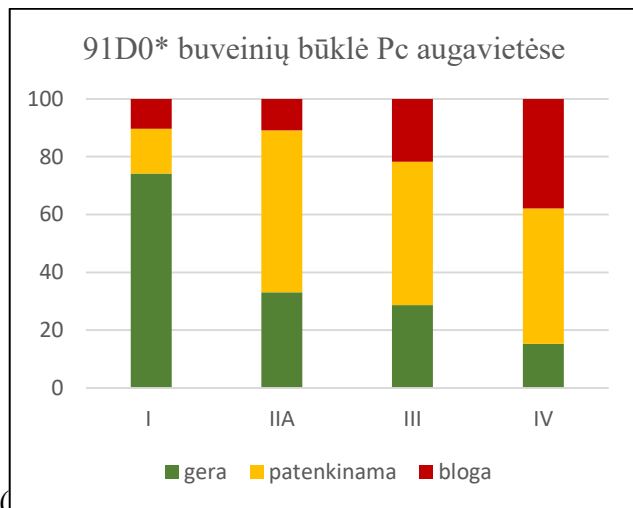
Pc ir Pcn augavietėse didėjant miškų gr. labiausiai pasireiškia 91D0* buveinių ploto mažėjimas iš visų pelkinių augaviečių. Be to, jis kelis kartus labiau išreikštas nesusausintose (Pcn) augavietėse, kas sietina su intensyvesniu sausiniu ir naudojimu.

Pelkių pakraščiuose Ubl augavietėse inventorizuotų buveinių santykinis plotas IIA gr. miškuose yra 2 kartus didesnis nei IV gr. miškuose, o Lbl augavietėse šis skirtumas dar didesnis. Tai sietina su intensyvesniu medynų sausiniu ir (ar) naudojimu nei pelkinėse augavietėse.

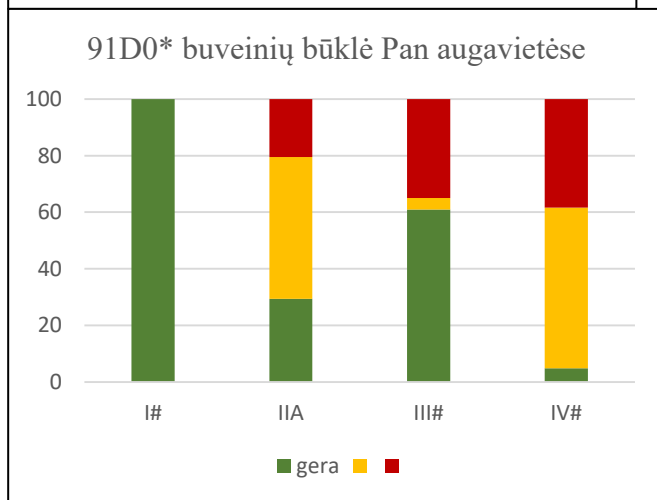
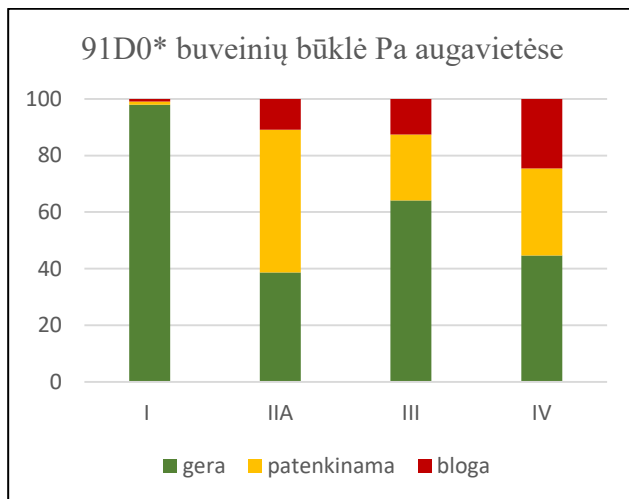
91D0* buveinių būklę įtakojantys veiksniai

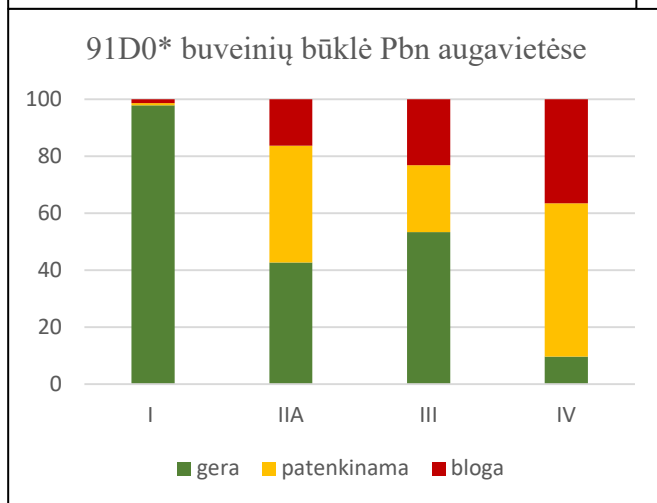
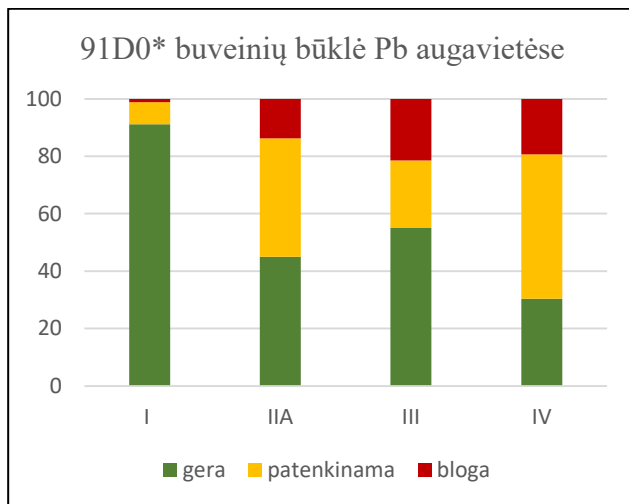
91D0* buveinių būklė sausintose labai nederlingose ir nederlingose pelkinėse augavietėse yra kiek blogesnė nei nesusausintose. Buveinių būklės skirtumas labiausiai

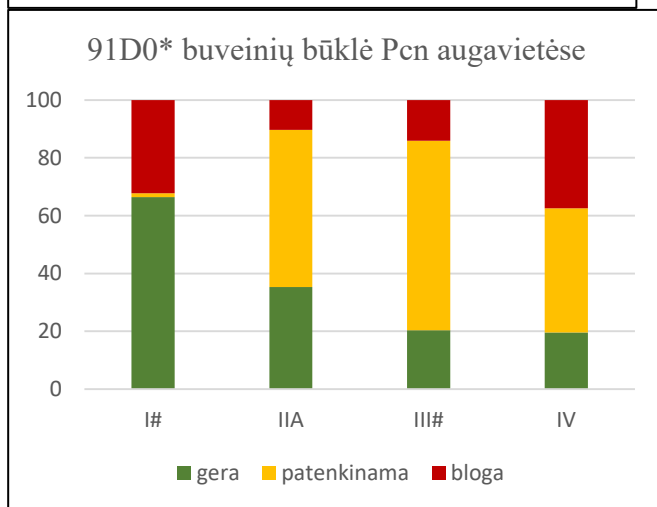
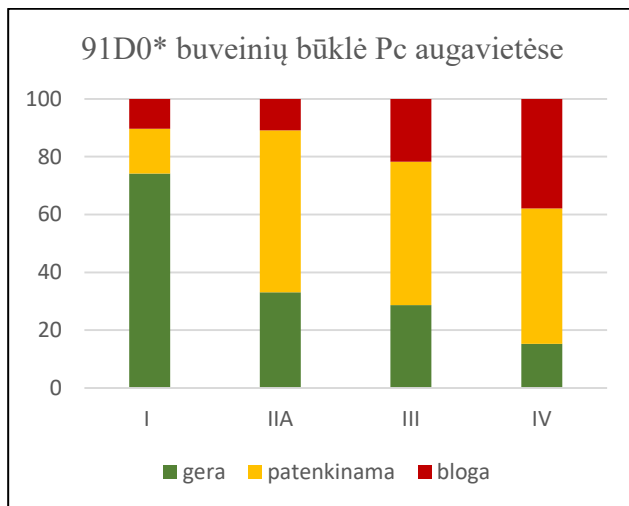
išreikštas IV gr. miškuose

98 pav.), kuriuose sausavimo griovių tankis yra didžiausias ir ūkinė veikla intensyviausia. **IV gr. miškuose derlingose pelkinėse sausintose (P_{cn}) augavietėse geros būklės buveinių yra panašiai ar net daugiau nei nesusintose.** Šie duomenys iliustruoja santykinai mažesnę sausavimo įtaką buveinių būklei nei ūkinis miškų naudojimas.

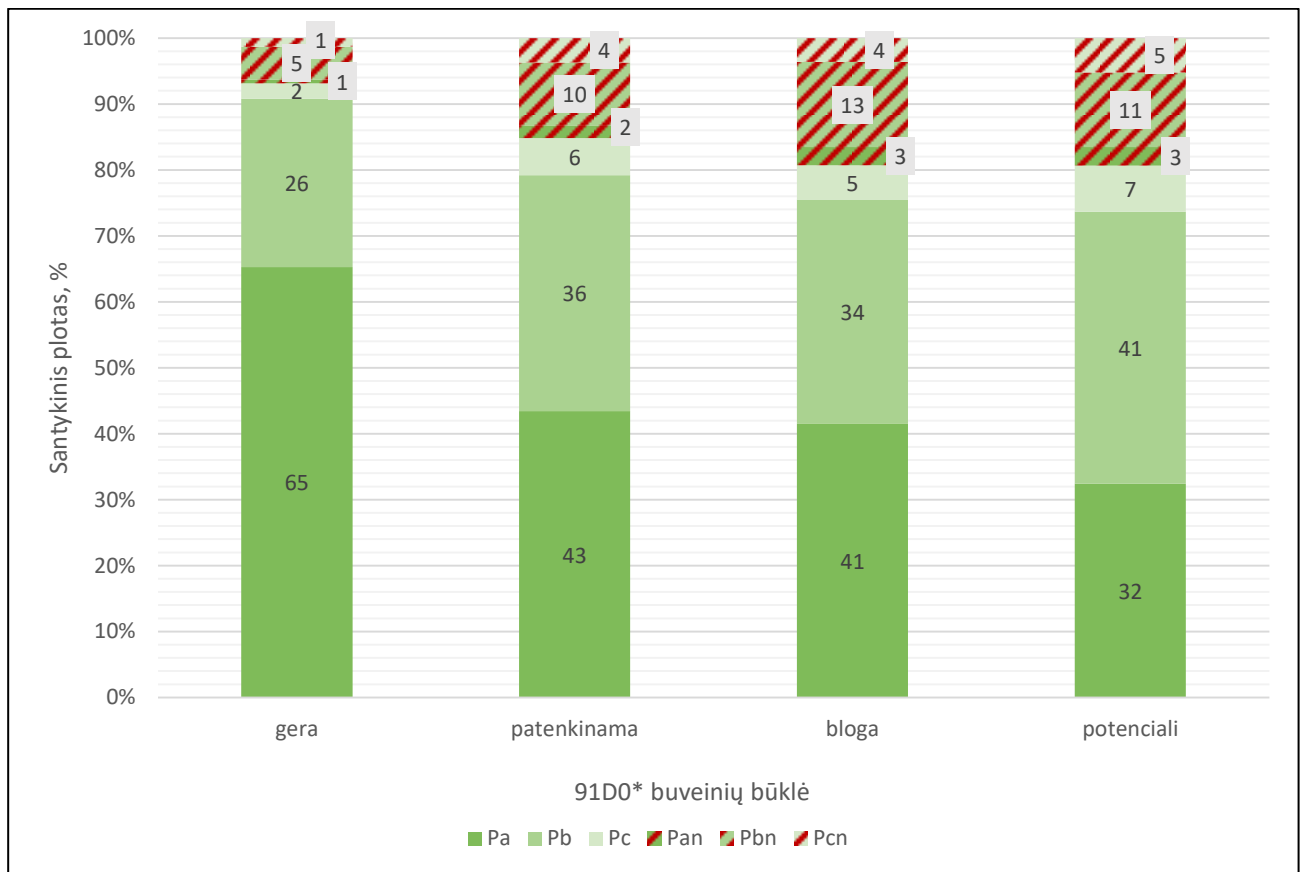

98 pav. 91D0* buveinių būklė pelkinėse labai nederlingose ir nederlingose nesusausintose (Pa, Pb) ir sausintose (Pan, Pbn) augavietėse skirtingų grupių miškuose.

- augaviečių plotas mažesnis nei 100 ha, duomenys nereprezentatyvūs.

Atkreiptinas dėmesys, kad I gr. miškuose Pa, Pb pelkinėse augavietėse nustatyta daugiau blogos būklės buveinių nei nesusausintose Pan, Pbn. Tai potencialiai susiję su siekiu I gr. miškuose išskirti kaip galima daugiau buveinių, metodiniais išskyrimo aspektais.

Skirtingos būklės buveinėse sausintų buveinių dalis skiriasi (**99 pav.**). Geros būklės buveinėse sausintų augaviečių dalis sudaro 1/65 Pa, 1/5 – Pb ir 1/2 – Pc augavietėse. Blogos būklės buveinėse – 1/14 Pa, 1/3 – Pb ir 3/4 Pc augavietėse. Patenkinamos būklės buveinėse sausintų buveinių santykinė dalis kiek mažesnė. Nors tam tikra sausavimo įtaka buveinių būklei akivaizdi, tačiau didžioji dalis prastesnės būklės buveinių nėra tiesiogiai sausintos. Tai patvirtina teiginį, kad **prastesnė būklė dažnai yra apspręsta kitų nei sausinimas veiksnių. Tiesa, sausintoms priskirtų augaviečių plotas pilnai neatspindi sausavimo poveikio, nes teritorijose, kuriose tankus sausavimo griovių tinklas sausinantis poveikis pasireiškia ir tiesiogiai nesusausintose buveinėse dėl poveikio gruntinio vandens lygiui, mikroklimatui, apypelkiui.**

99 pav. 91D0* buveinių būklė pelkinėse augavietėse skirtingoms grupėms priskirtuose miškuose.

Skirtingos būklės 91D0* buveinių pasiskirstymo pagal medynų amžiaus klases grafikas (**100 pav.**) iliustruoja geros ir blogos būklės buveinių pasiskirstymo skirtumus skirtingo derlingumo pelkinėse augavietėse. **Pa augavietėse geros būklės buveinių daugiausia yra vidutinės brandos (7-8 amžiaus klasės) medynuose.** 0 klasės medynų dalis (apie 13 %) – į buveinių plotą įtraukti besiribojantys santykinai atvirų pelkių pakraščiai. **Daugiau kaip 20 % blogos būklės 91D0* buveinių taip pat yra 0 amžiaus klasės medynuose, tačiau absoliuti jų dauguma – pereinamosios stadijos buveinės tarp atvirų aukštapelkių ir 91D0* buveinių³³.** Jų būklė vykstant sukcesijai pagal paskutinių dešimtmečių tendencijas palaipsniui turėtų gerėti ir gamtotvarkos priemonėmis šio proceso nėra galimybių paspartinti. **Kitas blogos būklės buveinių pikas – 13 amžiaus klasės medynuose, esančiuose pelkių pakraščiuose ar nedidelėse pelkute, kuriuose hidrologinės sąlygos apsprendžia 91D0* buveinių prastesnę būklę.** Tokiose teritorijose medynų biomasės sumažinimas iškertant dalį medyno atskirais atvejais gali laikinai pagerinti buveinių būklę dėl vandens išgarinimo sumažėjimo ir pagerėjusio apšviestumo.

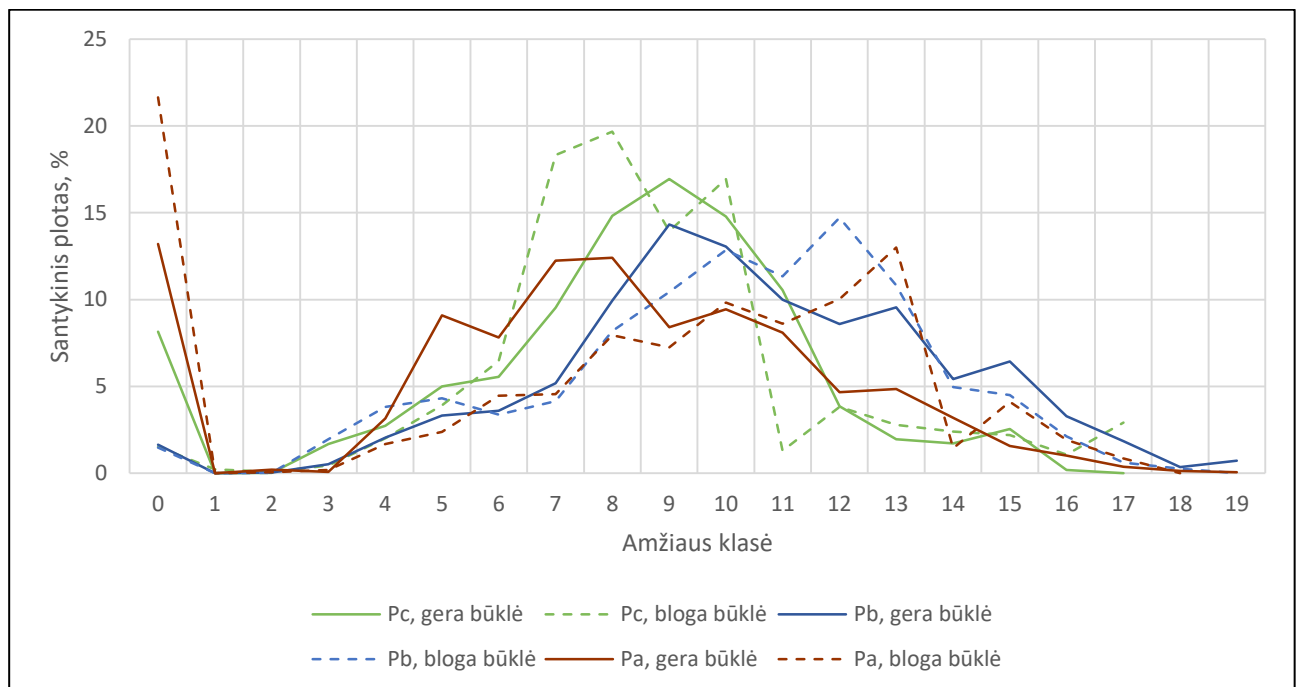
Pb augavietėse geros ir blogos būklės 91D0* buveinių pikai ne taip išsiskiria pagal amžiaus klases, tačiau tendencija panaši – blogos būklės buveinių pikas yra keliais dešimtmečiais brandesniuose miškuose, nei geros būklės buveinių pikas, kuris pasireiškia brandesniuose miškuose (9-10 amžiaus klasių) nei Pa augavietėse. Tai taip pat su buveinių sukcesija (galimai paspartinta klimato kaitos ar sausinimo) sietinas buveinių būklės blogėjimas.

³³ Medynų amžiaus nustatymas pelkiniuose menkmisčiuose, kurie mažai svarbūs ūkiniu požiūriu, yra netikslus. 0 amžiaus klasei priskirti medynai, kuriuose išskirtos blogos būklės 91D0* buveinės atitinka buveinių išskyrimo kriterijus, t.y. dalies medžių amžius viršija 30 m. Geros būklės 91D0* buveinių atveju 0 amžiaus klasės plotai dažniausiai yra atviros pelkės fragmentai patenkantys buveinių plotą dėl jų ribų ir miško sklypų ribų nesutapimo.

Pc augavietėse blogos būklės buveinių (dažnu atveju tai eglynų potipis) plotas yra didžiausias 7-8 amžiaus klasių miškuose, o geros – kiek brandesniuose miškuose. Blogos būklės buveinės įvardintų klasių miškuose dominuoja ir I gr. miškuose. Tai dažniausiai medynai, kurie po rezervatų steigimo dar nepasiekė reikiamos struktūros, brandos, negyvos medienos kiekio.

Svarbu pastebėti, kad Pa augavietėse buveinių būklės priklausomybės nuo medynų amžiaus dėsningumas daugiausiai įtakoja I gr. miškai, kurie dominuoja tarp įvertintos būklės buveinių, o Pb ir Pc – IV gr. miškai. Tiek Pa, tiek Pb augavietėse geros būklės buveinių pikas yra jaunesniuose medynuose, o blogos – brandesniuose. Pc augavietėse ir kitų grupių miškuose šis dėsningumas nėra išreikštas.

Buveinių būklės prastėjimas IIA, III ir IV gr. miškuose didele dalimi sietinas sieti su ūkiniu naudojimu, nors dėl pelkinėse augavietėse dominuojančių plynų kirtimų ūkinis naudojimas stipriau įtakoja buveinių plotą. Ūkinės veiklos intensyvumas buveinėse didėja didėjant augavietės derlingumui, todėl ir ūkinės veiklos sąlygotų prastesnės būklės (beatsikuriančių) buveinių dalis jose didesnė. Atitinkamai ūkinės veiklos reglamentavimo keitimas keičiant miškų grupę didžiausią įtaką turėtų būtent šiose augavietėse. Tačiau kartu derlingesnėse augavietėse dažniau pasireiškia pelkės pakraščio efektas – didesnis hidrologinių sąlygų nepastovumas, kuris taip pat įtakoja buveinių būklę. Pagal turimus duomenis tai aktualiau Pb nei Pc augavietėse, kuriose buveinės gali būti mažiau jautrios klimatiniais pokyčiams.

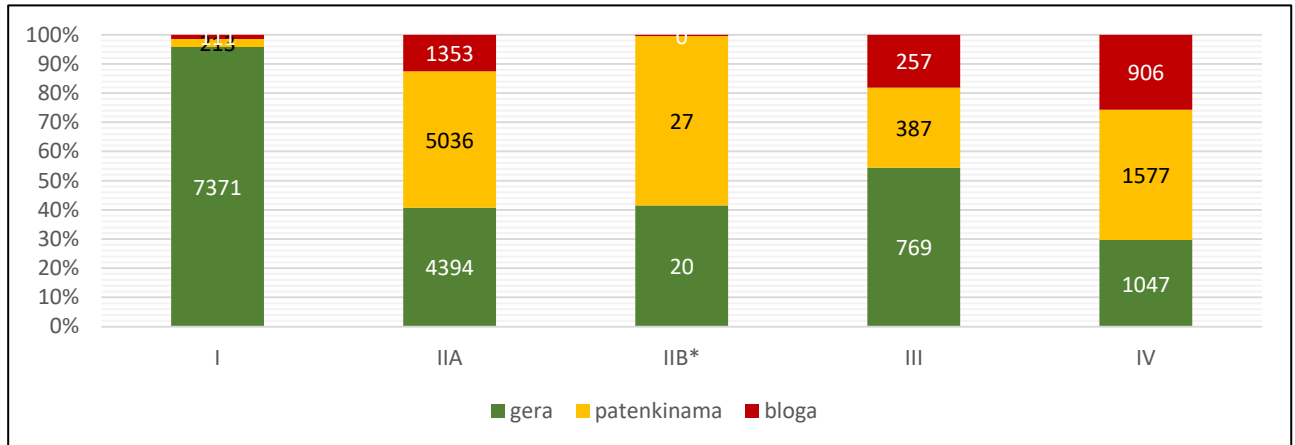
100 pav. Skirtingos būklės 91D0* buveinių santykinis plotas (%) skirtingų amžiaus klasių medynuose (apskaičiuota atskirai skirtingos būklės buveinėms).

Pastaba – geros būklės buveinių ploto 9 % sudarantys 0 amžiaus klasės menkmiškiai – aukštapelkių pakraščiai – nedidelės atviros zonos įtrauktos į 91D0* buveinių poligonų plotą.

Lbl ir Ubl augavietėse buveinių būklė yra artima vidurkiui (50-60 % geros būklės buveinių). Nustatyta santykinai didelė geros būklės buveinių dalis, nors dauguma buveinių yra išskirta IV gr. priskirtuose miškuose. Tai potencialiai susiję su tuo, kad santykinai plono durpės sluoksnio augavietėse buveinės yra itin jautrios sausinimui, todėl arba nustatomos buveinės, kurių būklė santykinai gera, arba jų išvis nenustatoma. Geresnė buveinių būklė Ubl augavietėse gali būti susijusi su mažiau intensyviu ūkininkavimu dėl mažiau palankių hidrologinių sąlygų.

Buveinių būklės skirtingoms grupėms priskirtuose miškuose vidutiniai visų augaviečių duomenys pateikiami 101 pav. Geriausia būklė – I gr. miškuose (apie 95 % buveinių yra geros būklės), IIA ir III gr. miškuose geros būklės buveinės sudaro atitinkamai 40 % ir 55 %, o blogos – 12 % ir 18 %. IV gr. miškuose geros būklės buveinių mažiausia (apie 30 %), o blogos būklės – daugiausia (apie 25 %).

101 pav. 91D0* buveinių būklė skirtingoms grupėms priskirtuose miškuose.

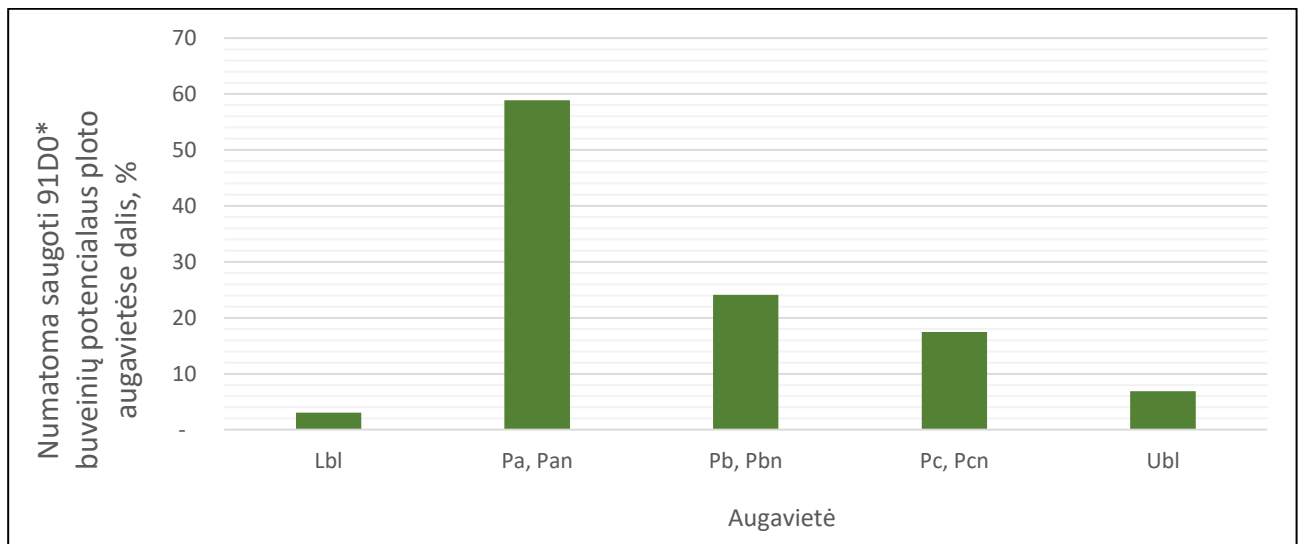
Pastabos: skaičiai rodo plotą (ha); * – mažas patikimumas dėl mažo įvertintos būklės poligonų skaičiaus; galimi neatitikimai tarp buveinių plotų GR ir I gr. miškuose dėl įsteigus naujus GR (Punios šilo rezervatą) neatnaujintų miškų grupių duomenų.

Svarbu atkreipti dėmesį, kad būklė įvertinta tik dalies buveinių, kurių absoliuti dauguma yra I ir IIA gr. miškuose. Kitų grupių miškuose būklė įvertinta tik nedidelė dalies buveinių. Be to, vertinti plotai, pasižymintys santykinai mažesniu nei vidutinis sausavimo intensyvumu. Dėl šios priežasties galima prognozuoti, kad **įvertinus didesnę buveinių plotą IIB, III ir IV gr. miškuose, jų būklės vertinimas gali būti blogesnis nei dabar atsispindi būklės vertinimo rezultatuose.**

Miško augaviečių reprezentavimas BAST tinkle (BAST ir Vietovėse) 91D0* buveinėse

Siekiant įvertinti ar BAST tinkle saugomos 91D0* buveinės pakankamai atspindi ekologinių sąlygų įvairovę, buvo įvertinta kokią būdingų augaviečių dalį jos sudaro. Kadangi daugumoje augaviečių gali būti kelios EB svarbos buveinės, jų plotas pakoreguotas pagal tos buveinės potencialią ploto dalį nuo EB svarbos buveinių nevykdant ūkinės veiklos (pvz. buveinės užima 1 % nuo tam tikro tipo augaviečių ploto šalyje ir sudaro 50 % buveinių ploto tose augavietėse I gr. miškuose, tai $1/0,5=2$. I gr. miškuose buveinių dalis nereprezentatyvi, todėl skaičiavimuose taikytas IIA gr. miškuose nustatytas analizuojamos buveinės procentas). To paties derlingumo sausintos ir nesusintos augavietės skaičiuotos kartu, nes prieš nusauginant jos sudarė ir atkūrus hidrologinį režimą sudarytų bendrą buveinių formavimosi potencialą. Buveinės užimamo ploto dalies korekcijai taikyti nesusintų augaviečių koeficientai (102 pav.).

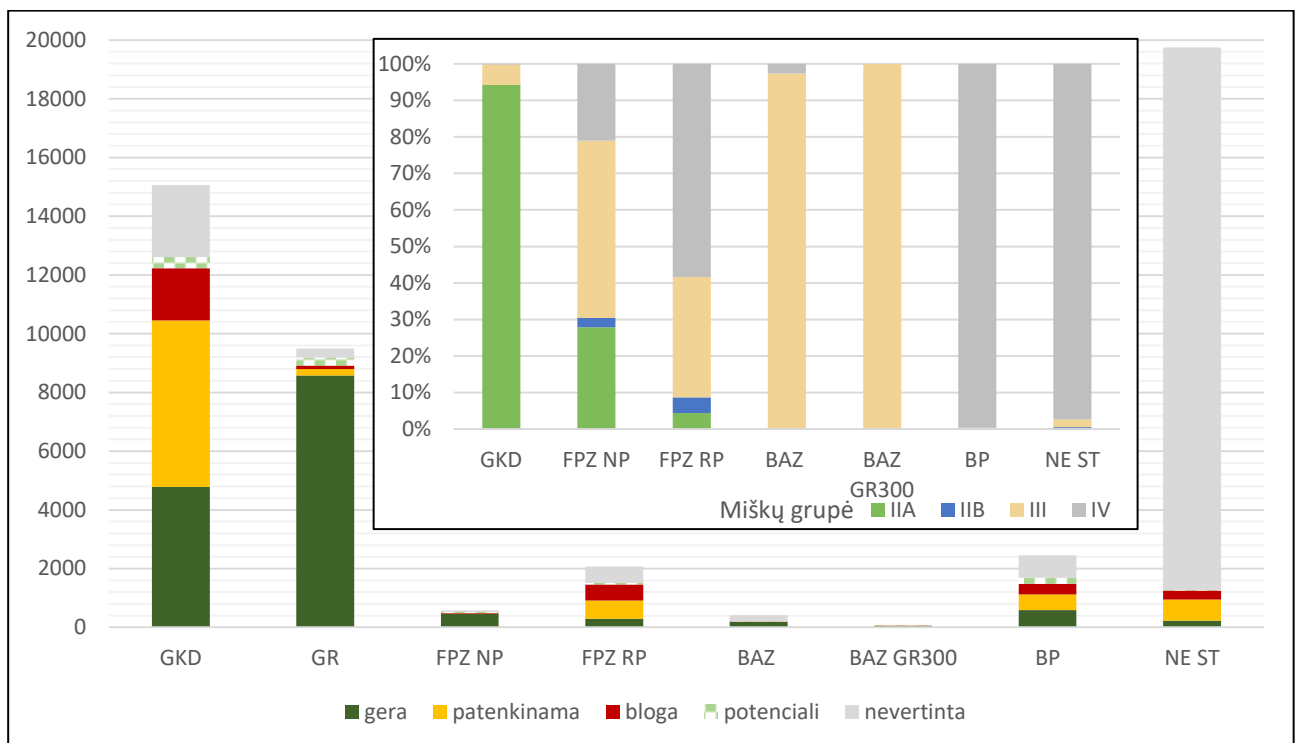
91D0* buveinėms būdingose pelkinėse augavietėse numatyta Natura 2000 tinkle saugoti 17-59 % potencialaus buveinių ploto. Tai itin aukštas rodiklis. Santykinė dalis mažėja didėjant derlingumui ir atitinkamai miškų našumui. Ubl ir Lbl augavietėse numatyta saugoti buveinių potencialaus ploto dalis mažesnė – atitinkamai 7 % ir 3 %.

102 pav. Pagal apsaugos sutartis ir BAST saugomų, o taip pat Vietovėse numatytų apsaugoti būdingas augavietes reprezentuojančių 91D0* buveinių santykinis plotas (%) (pakoreguotas pagal potencialią 91D0* buveinių dalį nuo EB svarbos buveinių ploto).

91D0* buveinių plotas ir būklė nacionalinėse saugomose teritorijose

GKD ir GR yra beveik 50 % visų inventorizuotų 91D0* pelkinių miškų buveinių. Kitose ST – dar apie 10 %, apie 40 % – NE ST (103 pav.). Santykinai didelė dalis GR yra susijusi su šių buveinių nepatrauklumu ūkiniam naudojimui ir išskirtiniu aplinkosaugininkų dėmesiu stambiams aukštapelkiniams masyvams.

103 pav. Pelkinių miškų buveinių plotas, būklė ir miškų grupės saugomose teritorijose ir už jų ribų Pastaba – GR yra tik I gr. miškai, todėl grafike jų duomenys neįtraukti.

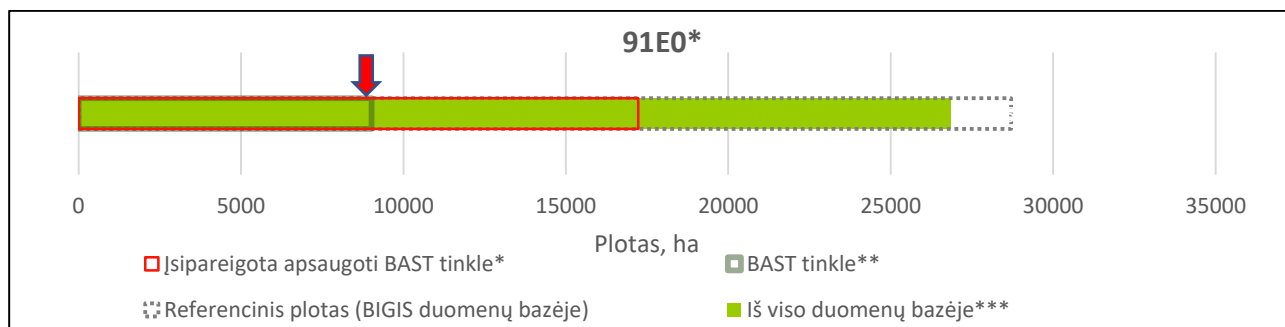
GR geros būklės buveinės sudaro 81 % (procentas skiriasi nuo I gr. miškų geros būklės procento, nes 2022 m. įsteigtų rezervatų miškų gr. dar nepakeistos), GKD – 50 %, FPZ NP – 99 %, o BP – 40 %. Blogos būklės buveinių daugiausia BP (**17 lentelė**). Kitose teritorijose trūksta būklės vertinimo duomenų. Aukštas geros būklės buveinių procentas FPZ NP iš dalies gali būti susiję su didesniais saugomų aukštapelkių masyvais, tačiau iš dalies gali būti apspręstas senesnio būklės vertinimo, kai nebuvo taikomi griežtesni GAB kriterijai. Panaši situacija nustatyta ir 9080* buveinių atveju.

17 lentelė. BAST tinkle esančių skirtingos būklės 91D0 buveinių santykinė dalis nacionalinėse ST (pateikiami duomenys tiems ST tipams, kuriuose būklė įvertinta daugiau kaip 30 % juose išskirtų buveinių)

Buveinių būklė	GKD	GR	FPZ NP	BP
Gera, %	50	81	99	40
Patenkinama, %	34	13	1	35
Bloga, %	16	6	0	25
Potenciali, %	4	2	2	15

91E0* Aliuviniai miškai

Šio vertinimo metu Biomon duomenų bazėje buvo išskirta 26856 ha 91E0* buveinių arba beveik 1,9 tūkst. ha. mažiau nei referencinis plotas. 9 tūkst. ha buveinių yra BAST tinkle (BAST ir Vietovėse) ir beveik visas plotas (8,9 tūkst. ha) yra įtrauktas iš apsaugos tikslus. BAST tinkle yra išpareigota apsaugoti ne mažiau kaip 17,2 tūkst. ha 91E0* buveinių ploto (60 % nuo referencinio ploto (28710 ha), kuris nustatytas pirmosios buveinių inventorizacijos metu). Trūkstamas plotas (apie 8 tūkst. ha) yra vienas didžiausių tarp EB svarbos miško buveinių.

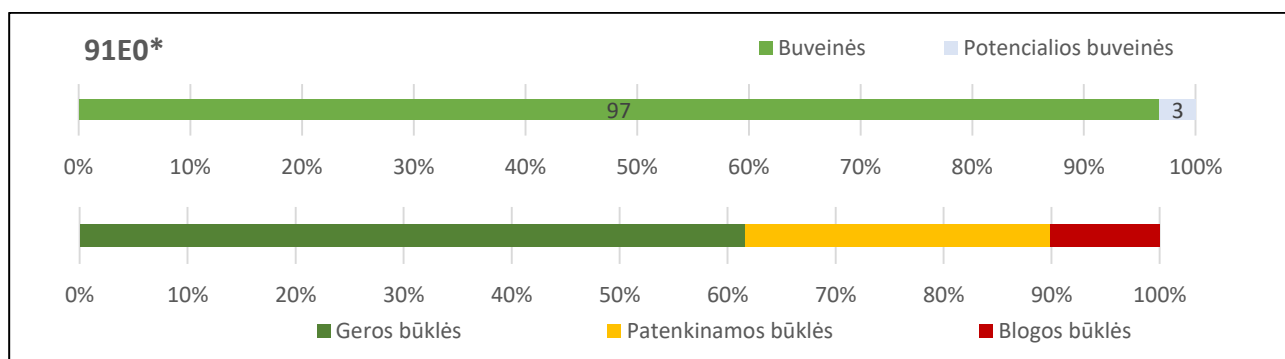

104 pav. Aliuvinų miškų plotas išskirtas Biomon DB.

Legendos paaiškinimai – žr. 32 pav.

Pastabos: dalis buveinių inventorizuota prieš dešimtmetį (BIGIS) ir yra iškirstos ar dėl kitų priežasčių sunykusios (šio vertinimo metu nustatyta, kad plynai iškirsta ne mažiau kaip 263 ha. BIGIS duomenų bazėje išskirtų 91E0* buveinių); įtrauktos ir potencialios buveinės, kurių susiformavimo bus siekiama BAST tinkle.

Biomon duomenų bazėje yra nurodyta 5,5 tūkst. ha 91E0* buveinių būklė (74 pav.). Absoliuti dauguma jų yra BAST tinkle (BAST ir Vietovėse). Potencialios buveinės sudaro apie 3 % viso ploto. Geros būklės buveinės sudaro virš 60 % įvertintos būklės buveinių ploto, tačiau atsižvelgiant į tai, kad būklė įvertinta tik apie 1/5 buveinių ploto ir dauguma įvertintos būklės buveinių yra saugomose teritorijose IIA ir I gr. miškuose, o neįvertintos būklės buveinių dauguma yra už saugomų teritorijų ribų IV gr. miškuose, geros būklės buveinių dalis nuo visų šalyje esančių buveinių potencialiai yra artima nustatytai IV gr. miškuose – apie 30 %.

BUVEINIŲ BŪKLĖ	gera	patenkinama	bloga	potencialios buveinės	
Plotas (tūkst. ha)	3,3	1,5	0,5	0,2	
%	62	28	10	3	

105 pav. Biomon duomenų bazėje nurodytos būklės 91E0* buveinių plotas

91E0* buveinės yra paplitusios visoje šalies teritorijoje įvairiose augavietėse. Po 30 % buveinių yra inventorizuotos Lc-f, Pc-d ir Uc-f augavietėse. Didžiausias buveinių plotas (14 % visų 91E0* buveinių) yra išskirtas Pc augavietėse (75 pav.).

Buveinių dalis būdingiausiose augavietėse skirtingoms grupėms priskirtuose miškuose

Augavietė Miškų gr.	Lc l	Lc p	Lc s	Ld p	Ld s	Lf p	Lf s	P c	Pc n	P d	Pd n	Uc l	Uc p	Uc s	Ud l	Ud p	Ud s
I	22	5	4	5	7	-	5	15	7	17	10	19	-	-	22	9	8
IIA	39	65	49	66	59	24	29	57	58	55	45	34	40	58	46	50	66
IIB	-	1	-	-	-	8	-	-	-	1	-	-	2	-	2	-	-
III	28	18	20	20	24	63	48	13	22	13	23	40	36	6	18	12	8
IV	9	11	27	9	10	5	18	11	9	11	20	7	20	36	11	28	19
Ne miškas	3	1	-	-	-	-	-	4	4	3	1	1	2	-	-	1	-

106 pav. Skirtingos būklės 91E0* buveinių plotas (ha) ir santykinis plotas (%) miškų augavietėse.

Pastabos: lentelėje po pav. pateikiama įvertintos būklės 91E0* buveinių ploto dalis (%) dominuojančiose augavietėse skirtingoms grupėms priskirtuose miškuose; grafikuose pateikiamos tik tos augavietės, kuriose įvertintos būklės 91E0* buveinės sudaro daugiau kaip 0,5 % buveinių ploto.

91E0* buveinių plotą įtakojantys veiksniai

91E0* buveinių santykinė dalis augavietėse priklauso nuo daugelio veiksnių iš kurių svarbiausi: augavietės tinkamumas, kuris susijęs su dirvožemio derlingumu ir besiribojančių vandens telkinių hidrologiniu režimu, teritorijos sausinimu, ir ūkinis naudojimas. Šie veiksniai įtakoja tiek vienu miško buveinių virsmą kitomis, t.y. santykinį jų plotą, tiek buveinių užimamą santykinį plotą augavietėse (**18 lentelė, 2 priedas**).

18 lentelė. 91E0* buveinių santykinis plotas skirtingose augavietėse.

Augavietė	Lcl		Ldl		Ldp		Lds		Lfs		Pc		Pcn		Pd		Pdn	
Miškų gr.	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2
I	17	9	66#	50#	20	9	30	16	31#	23#	6	4,6	7	4	17	15	20	19
IIA	14	3	66	14	33	6	26	5	11	4,1	10	5,2	11	2,6	29	18	42	15
IIB	9	1	3#	0,5#	19#	1,3#	7#	0,7#	-#	-#	15	5,2	25	5,4	38#	14#	23#	3#
III	30	2	48	5	45	2,7	42	3,4	34	6,8	12	3,5	16	2,4	33	13	27	7
IV	14	1	41	3	22	1,4	18	1,1	14	1,2	10	3	15	1,7	29	11	44	7
Augavietė	Ucl		Ucp		Udl		Udp		Uds									
Miškų gr.	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2								
I	25	14	-#	-#	71	65	49#	34#	84#	65#								
IIA	34	11	13	4	78	38	49	17	48	20								
IIB	36#	6#	21#	4,2#	63#	19#	34#	9#	43#	7#								
III	51	12	39	5,2	56	17	43	9	44	11								
IV	31	5	15	2	64	17	33	6	29	4								

1 - 9010* buveinių ploto dalis (%) nuo bendro EB svarbos buveinių ploto

2 - 9010* buveinių ploto dalis (%) nuo bendro augaviečių ploto

- augaviečių plotas mažesnis nei 100 ha, duomenys nereprezentatyvūs

Pastabos – šiam vertinimui naudoti visi Biomon DB esantys buveinių duomenys;

buveinių pasiskirstymas IIB grupės miškuose iš dalies yra įtakojamas šioms grupėms priskiriamų miškų atrankos kriterijų ir lokalizacijos šalyje;

nepateikiami buveinių plotai nepriskirti miškui (miškų grupei).

IIB grupės miškuose buveinių plotai išskirti nedideli ir daugumoje augaviečių nepakankami analizei. I grupės miškuose buveinių plotai per maži reglamentavimo įtakos analizei Ldl, Lfs, Ucp, Udp ir Uds augavietėse.

I grupės miškuose Lcl, Ldp, Lds, Ucl ir Udl augavietėse buveinių santykinis plotas nuo augaviečių ploto yra didžiausias ir 0,2-3 kartus didesnis nei IIA gr. miškuose, 0,2-4 kartus didesnis nei III gr. ir 3-15 kartų – nei IV gr. miškuose. Tai leidžia teigti, kad šiose augavietėse griežta apsauga yra palanki buveinių apsaugai, tačiau svarbu užtikrinti ne tik pačių buveinių, bet ir viso jų vandens surinkimo baseino tinkamas hidrologines sąlygas. Ldl, Udp ir Uds santykinis buveinių plotas I gr. miškuose potencialiai taip pat yra didžiausias, tačiau inventorizuotų buveinių plotas yra per mažas patikimesniems dėsningumams nustatyti.

Ūkinės veiklos reglamentavimas mažai skiriasi III ir IV gr. miškuose, nes juodalksnių, beržų ir gluosnių kirtimo amžiaus skirtumų nėra. 10 metų vėlesnis uosių kirtimas yra numatytas III gr. miškuose, tačiau buveinių, kuriose vyrėtų uosiai yra nedaug. Atitinkamai buveinių santykinio ploto skirtumai yra daugiau apspręsti hidrologinio režimo skirtumų, kurie nulemti ne tik tiesioginio buveinių, bet ir viso vandens surinkimo baseinų hidrologinio režimo pertvarkymų. Tokių pertvarkymų labiausiai įtakojami IV gr. miškai, todėl juose buveinių santykinis plotas daugumoje atvejų yra mažiausias.

III grupei priskirtų miškų daugumoje augaviečių hidrologinių pertvarkymų mastas yra kiek didesnis ar panašus kaip ir IIA gr. miškuose, todėl santykinis 91E0*

buveinių plotas nuo augaviečių ploto daugumoje augaviečių yra mažesnis. Tačiau kitų EB svarbos buveinių, aptinkamų tose pačiose augavietėse, dominuojančių medžių rūšių kirtimo amžius yra mažesnis III gr. miškuose nei IIA gr. miškuose, kas dalyje augaviečių (ypač L) galėjo lemti kiek didesnę 91E0* buveinių dalį nuo EB svarbos buveinių ploto. Lfs, Ucl ir Ucp augavietėse III gr. miškuose 91E0* buveinės sudaro didesnę dalį nei IIA gr. miškuose. Tai sietina su hidrologinių pertvarkymų mastu tiek pačiose buveinėse, tiek aplinkinėse teritorijose. Stambesniuose ir stabilesniuose hidrologiškai susijusiuose kompleksuose būdinga didesnė 9080* buveinių dalis, mažesniuose – 91E0* buveinių dalis. Lfs augavietėse dalis 91E0* buveinių bręstant medynams ir didėjant vandens išgarinimui potencialiai transformuojasi į 9020* buveines.

Pelkinėse derlingose ir labai derlingose augavietėse išskirtas santykinai didelis buveinių plotas. Atsižvelgiant į tai, kad pelkinės augavietės išskiriamos kai žemapelkinės durpės sluoksnis yra ne mažiau kaip 40 cm, toks didelis plotas aliuvinių buveinių, kuriose durpės sluoksnis nebūdingas arba mažesnis kaip 30 cm, yra kiek netikėtas. Iš dalies tai gali būti apspręsta pelkinių buveinių hidrologinio režimo pokyčių (tik sezoninio vietoje pastovaus užmirkimo), susijusių su hidrologiniais pertvarkymais vandens surinkimo baseinuose ir (ar) medynų sukcesijos sąlygotu padidėjusiu vandens išgarinimu bei jį spartinančia klimato kaita. Atkūrus hidrologines sąlygas ir (ar) iškirtus medynus dalyje plotų potencialiai atsikurtų ir pelkėjimo procesai.

Pelkiniuose nesusausintuose I gr. miškuose 91E0* buveinių santykinis plotas nuo bendro augaviečių ploto yra kiek mažesnis nei IIA gr. miškuose, kas sietina su dominuojančiais didesniais pelkiniais kompleksais ir santykinai mažesniais periferinių zonų plotais.

Sausintose pelkinėse Pc augavietėse I gr. miškuose 91E0* santykinis buveinių plotas yra 20-30 % didesnis nei IIA gr. miškuose.

Sausintose pelkinėse augavietėse 91E0* buveinių dalis, kaip ir 9080* buveinių, yra santykinai mažesnė nei nesusausintose augavietėse I, IIA, III ir IV miškų grupėms priskirtuose miškuose, išskyrus I gr. Pdn augavietėse, tačiau ši išimtis akivaizdžiai yra susijusi su I gr. priskirtų teritorijų (didžioji buveinių dalis šiose augavietėse išskirta Žuvinto BR) ypatumais – dideliais vandens surinkimo baseiniais ir, galimai, hidrologinio režimo atkūrimu, nes ir bendra EB svarbos buveinių dalis nuo Pdn augaviečių čia sudaro didesnę dalį nei Pd augaviečių atveju. Svarbu pastebėti, kad 91E0* buveinių santykinio ploto sumažėjimas sausintose pelkinėse augavietėse yra mažiau išreikštas nei 9080* buveinių. Tai sietina su 91E0* buveinių susiformavimu dalyje 9080* buveinių ploto.

Pelkinėse augavietėse tarp IIA ir III gr. miškuose inventorizuotų buveinių santykinio ploto skirtumas mažiausias Pcn augavietėse (10 %) ir didžiausias (50 %) – Pdn augavietėse. Šie skirtumai gali būti iš dalies sąlygoti sausinimo griovių tinklo skirtumų – stebima griovių tankio didėjimo tendencija didėjant augaviečių derlingumui, daugėja ir kitų hidrologinių pertvarkymų – sureguliuotų upelių, sausintų dirbamų laukų, kurie gali įtakoti gruntinio vandens lygio ir vandens surinkimo baseino pokyčius.

91E0* buveinių būklę įtakojantys veiksniai

Nors mažas įvertintos būklės buveinių plotas riboja patikimų apibendrinimų galimybes, tačiau 91E0* buveinių būklė potencialiai yra geresnė lengvo ir mišraus dirvožemio nei sunkaus dirvožemio Lc, Lf, Uc augavietėse, kuriose sąlygos yra palankesnės kitoms EB svarbos miško buveinėms.

Ld ir Ud augavietėse sunkėjant dirvožemiui būklės blogėjimo tendencija nenustatyta.

Lcl ir Ucl augavietėse įvertintos būklės buveinių 13 % patenka į buferinį 150 m ruožą palei griovius, o Lfs, Pdn, Ucp ir Ucs – 40 %. Šis skirtumas gali turėti įtakos buveinių būklės skirtumams. Tiesa, griovių įtaka skirtinguose dirvožemiuose skiriasi. Taip

pat skiriasi ir atskirų griovių efektyvumas, jų nuolydžiai, atstumai nuo vandenį priimančių vandens telkinių ir jų hidrologinio režimo natūralumas, todėl remiantis turimais duomenimis sudėtinga spręsti apie pertvarkymo poveikio stiprumą skirtingose augavietėse.

Nesausintose pelkinėse augavietėse nustatytas didesnis plotas geros būklės 91E0* buveinių nei sausintose augavietėse nepriklausomai nuo jų derlingumo, nors skirtumai ir nėra dideli. Reprezentatyvios imtys yra tik IIA gr. miškuose (106 pav.), tačiau panašios tendencijos stebimos ir kt. gr. miškuose.

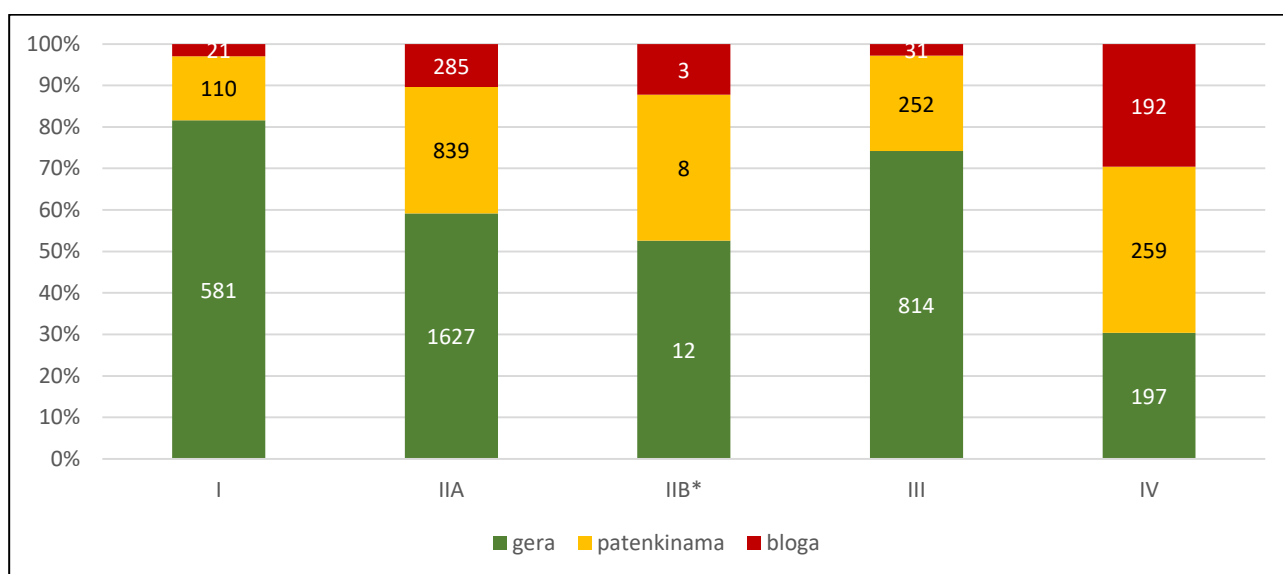
107 pav. 91E0* buveinių būklė Pc, Pcn ir Pd, Pdn augavietėse IIA gr. miškuose.

Sausinimo įtakojamose Lfs augavietėse geresnės būklės buveinės dominuoja 7-10 amžiaus klasės medynuose, o bloga būklė būdingesnė brandesniems (10-12 amžiaus klasės) medynams. Tikėtina, kad blogesnė būklė nustatoma dėl palaiptinio virsmo 9020* ar 9160 buveinėmis, kurių būklė šiose augavietėse yra geresnė brandesniuose medynuose.

IV gr. miškuose blogesnė būklė iš dalies yra apspręsta bendro hidrologinių pertvarkymų masto. Ūkiniuose miškuose tiesioginėje griovių įtakoje (150 m nuo griovių) yra apie 40 % 91E0* buveinių, o IIA ir III gr. miškams priskirtose buveinėse – apie 25 %. IV gr. miškuose paviršinio vandens surinkimo baseinai ir gruntinio vandens lygis labiausiai įtakojami išplėtotų melioracijos sistemų ir paviršinių vandens telkinių pertvarkos. Ūkiniuose miškuose yra didesnė sunkesnių derlingesnių dirvožemių (Ldp, Lds, Lfs, Udp, Uds) dalis. Įvertintos būklės buveinėse tokie dirvožemiai sudaro apie 50 % (IIA ir III gr.

miškuose esančiose buveinėse – apie 35 %). Sunkesniuose dirvožemiuose sausinimo grioviai įrengiami tankiau ir efektyviau nuleidžia užliejimų vandenį.

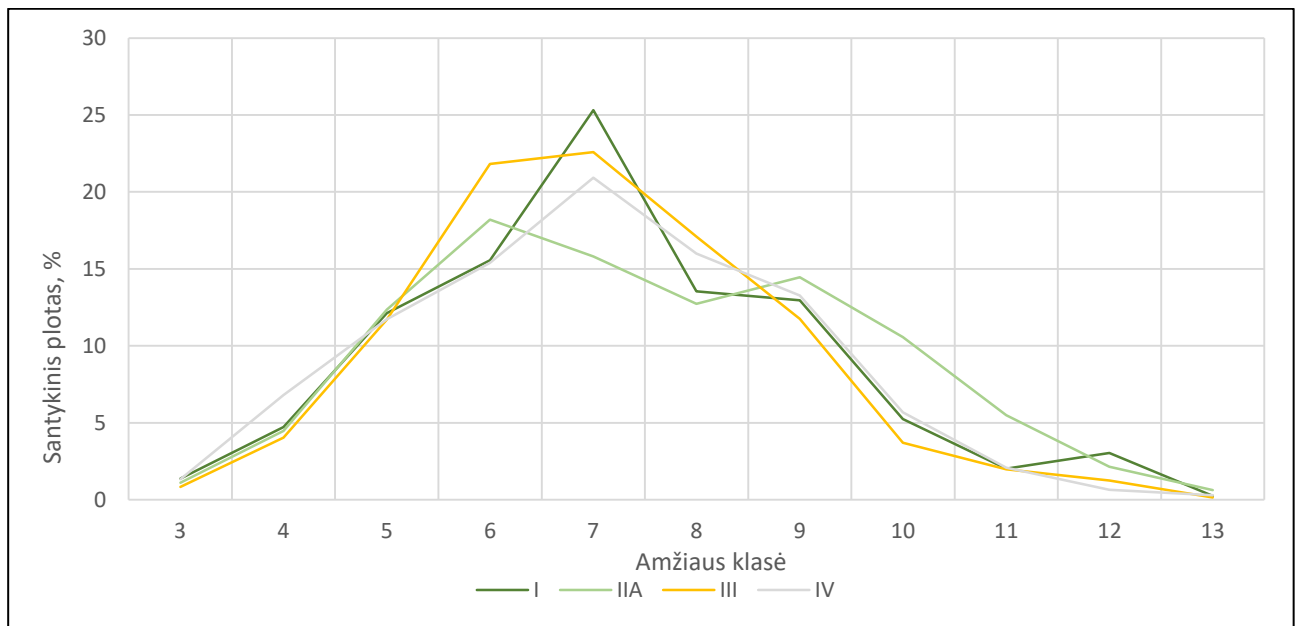
Buveinių būklės skirtingoms grupėms priskirtuose miškuose apibendrinti duomenys bendrai visoms augavietėms pateikiami **108 pav. Geriausia būklė – I gr. miškuose (virš 80 % buveinių yra geros būklės), IIA ir III gr. miškuose geros būklės buveinės sudaro atitinkamai 60 % ir 75 %, o blogos – 10 % ir 3 %. IV gr. miškuose geros ir blogos būklės buveinių yra apie 30 %.** IIB gr. miškuose įvertintas per mažas buveinių plotas. Kaip matome, 91E0* kaip ir 9020*, 9050, 9160, 9180, 91D0* buveinių būklė IIA gr. miškuose yra blogesnė nei III gr. miškuose. Potencialiai tai sietina su IIA gr. miškuose galimais kirtimais, o taip pat siekiu įtraukti didesnę buveinių plotą. III gr. miškuose buveinės anksčiau iškertamos ir jų būklė nepaveikiama neplynų kirtimų, kurie sudaro prielaidas buveinei išlikti, bet pablogina būklę, todėl jų plotas augavietėse yra reikšmingai mažesnis, bet būklė geresnė. Būklės skirtumai taip pat galėjo būti apspręsti sausinimo poveikio skirtumų įvertintos būklės buveinėse, tačiau, kaip minėta, nėra pakankamai duomenų šių skirtumų įvertinimui.

108 pav. 91E0* buveinių būklė skirtingoms grupėms priskirtuose miškuose.

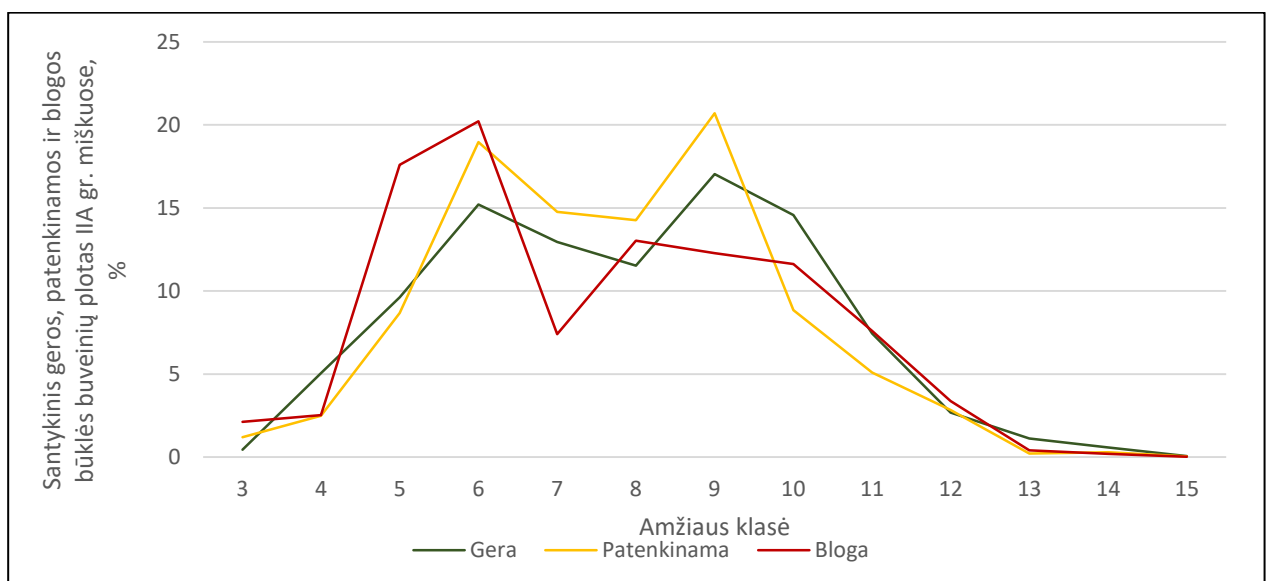
Pastabos: skaičiai rodo plotą (ha); * – mažas patikimumas dėl mažo įvertintos būklės poligonų skaičiaus; galimi neatitikimai tarp buveinių plotų GR ir I gr. miškuose dėl įsteigus naujus GR (Punios šilo rezervatą) neatnaujintų miškų grupių duomenų.

Miškų ūkinės veiklos įtaka medynų amžinei struktūrai skirtingoms miškų grupėms priskirtuose miškuose atsispindi pateikiamame grafike (**78Error! Reference source not found. pav.**). IIA gr. miškuose yra santykinai didžiausia brandesnių medynų (>9 amžiaus klasės) dalis, tačiau santykinai mažiausia 7-8 amžiaus klasių medynų dalis. Taip yra dėl panašaus santykinio medynų ploto 6-9 amžiaus klasių (atrankinių kirtimų laikotarpio) medynuose. I gr. ir III bei IV gr. miškuose pasiskirstymas mažai skiriasi, tik III gr. miškuose kiek didesnis santykinis plotas 6 amžiaus klasės medynų, o I gr. miškuose – 7 amžiaus klasės medynų. I gr. miškuose ilgalaikėje perspektyvoje dar tikėtina maksimalaus santykinio ploto slinktis iš 7 amžiaus klasės link brandesnių miškų.

109 pav. 91E0* buveinių medynų brandumas skirtingoms grupėms priskirtuose miškuose (skirtingo brandumo medynų dalis apskaičiuota atskirai kiekvienai miškų grupei).

Siekiant atsakyti kas lemia prastesnę buveinių būklę IIA gr. miškuose, įvertintas skirtingos būklės buveinių medynų pasiskirstymas pagal amžiaus klases. IIA gr. miškuose išryškėja keli blogos būklės buveinių pikai. (79 pav.). 5-6 amžiaus klasių medynuose bloga būklė potencialiai galėtų būti siejama su medynų brandos trūkumu. Tačiau dar didesnė šių amžiaus klasių medynų dalis yra III gr. miškuose, kuriuose buveinių būklė yra geresnė nei IIA gr. miškuose. Taip pat svarbu pastebėti, kad IV gr. miškuose toks blogos būklės buveinių pikas neišryškėja – blogos būklės buveinių dalis yra panaši visose amžiaus klasėse. Tai leidžia daryti prielaidą, kad būklę labiau įtakoja kiti veiksniai. **Vienas iš IIA gr. miškų būklę prastinančių veiksnių gali būti atrankiniai ir sanitariniai kirtimai, tačiau ne mažiau svarbus yra hidrologinis režimas. Augavietės tipas taip pat turi įtakos. Galutinę būklę apsprendžia šių veiksnių kombinacijos. IV gr. miškuose hidrologinis režimas potencialiai yra pagrindinis būklę neigiamai įtakojantis veiksnys.**

110 pav. 91E0* buveinių medynų amžiaus klasės IIA grupei priskirtuose miškuose (skirtingų amžiaus klasių medynų santykinis plotas (%) apskaičiuotas atskirai geros, patenkinamos ir blogos būklės buveinėms).

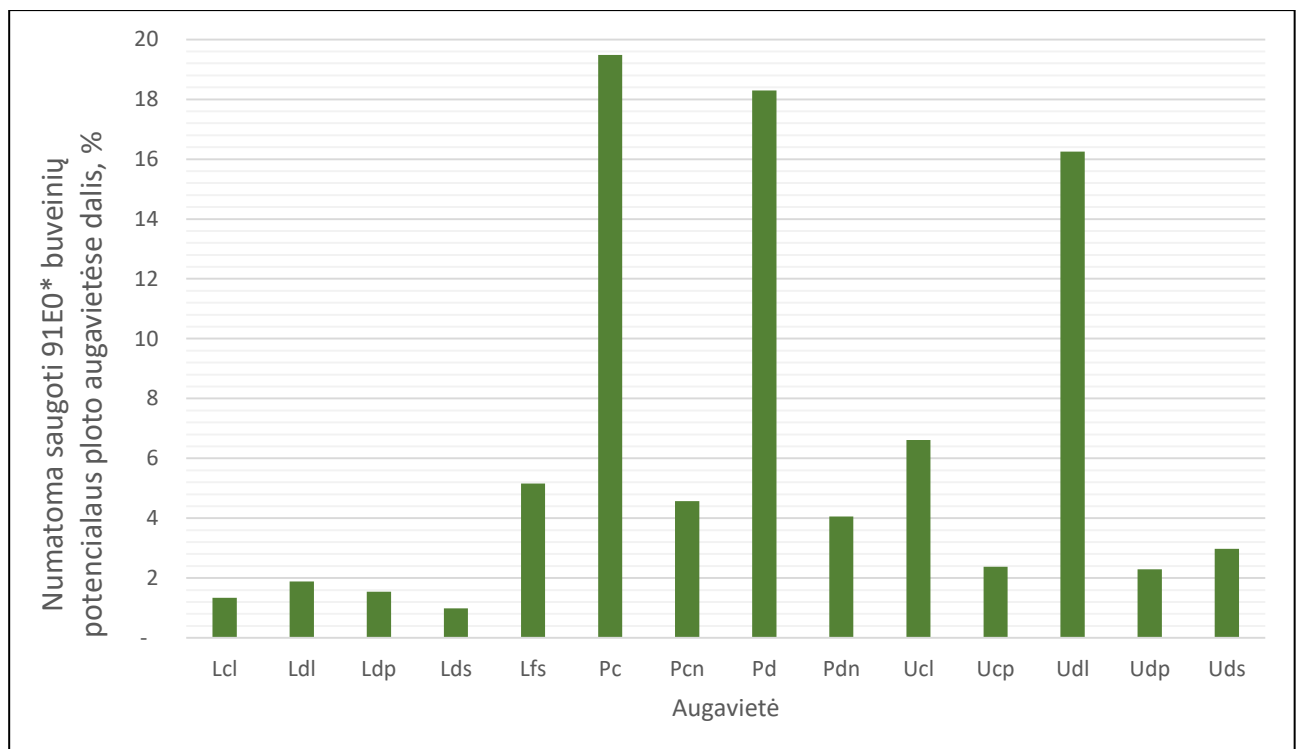
Miško augaviečių reprezentavimas BAST tinkle (BAST ir Vietovėse) 91E0* buveinėse

Siekiant įvertinti ar apsaugai atrinktos 91E0* buveinės (esančios BAST tinkle) pakankamai atspindi miškų įvairovę, buvo įvertinta kokią būdingų augaviečių dalį jos sudaro. Kadangi daugumoje augaviečių gali būti kelios EB svarbos buveinės, jų plotas pakoreguotas pagal tos buveinės potencialią ploto dalį nuo EB svarbos buveinių nevykdant ūkinės veiklos (pvz. buveinės užima 1 % nuo tam tikro tipo augaviečių ploto šalyje ir sudaro 50 % buveinių ploto tose augavietėse I gr. miškuose, tai $1/0,5=2$. I gr. miškuose buveinių dalis nereprezentatyvi, todėl skaičiavimuose taikytas IIA gr. miškuose nustatytas analizuojamos buveinės procentas) (80 pav.).

91E0* buveinėms palankiausiose Lcl, Ldl, Ldp, Lds, Ucl, Udl, Udp, Uds augavietėse numatyta BAST tinkle saugoti 1-16 % potencialaus buveinių ploto. Mažiausia dalis – Lds, didžiausia – Udl augavietėse. L augaviečių potencialas santykinai mažiau išnaudojamas nei U augaviečių potencialas.

Didžiausia potencialaus 91E0* buveinių ploto dalis (19 ir 18 %) numatyta saugoti Pc ir Pd augavietėse, kuriose, jei būtų taikoma griežta apsauga ir sumažinamas hidrologinių pertvarkymų poveikis, galimas buveinių santykinio ploto mažėjimas dėl 9080* buveinių plėtros. Atkūrus sausintų pelkinių augaviečių hidrologinį režimą 91E0* buveinių plotas turėtų padidėti, tačiau santykinai mažiau nei 9080* buveinių plotas.

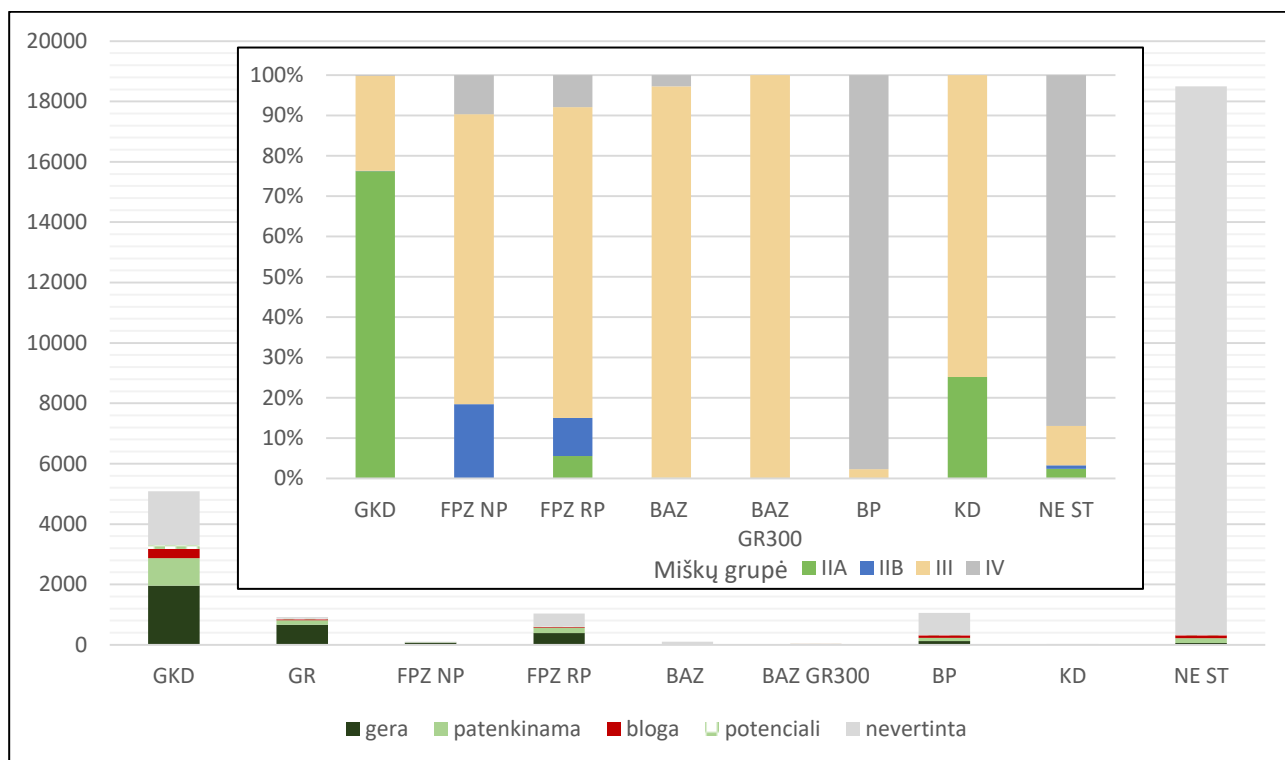
Lfs augavietėse išskirtų buveinių siekiama saugoti apie 5 % potencialaus ploto. Šiose augavietėse pagal turimus duomenis gali būti sudėtingiau užtikrinti gerą buveinių būklę.

111 pav. Pagal apsaugos sutartis ir BAST saugomų, o taip pat Vietovėse numatytų apsaugoti būdingas augavietes reprezentuojančių 91E0* buveinių santykinis plotas (%) (pakoreguotas pagal potencialią 91E0* buveinių dalį nuo EB svarbos buveinių ploto).

91E0* buveinių plotas ir būklė nacionalinėse saugomose teritorijose

Didžioji dalis (70 %) 91E0* buveinių yra inventorizuota NE ST. GKD ir GR yra tik 22 % šių buveinių.

112 pav. Aliuvinių miškų buveinių plotas, būklė ir miškų grupės saugomose teritorijose ir už jų ribų.

Pastaba – GR yra tik I gr. miškai, todėl grafike nepateikiama.

Saugomose teritorijose geriausios būklės buveinės yra GR, o GKD geros būklės buveinės sudaro 62% (19 lentelė).

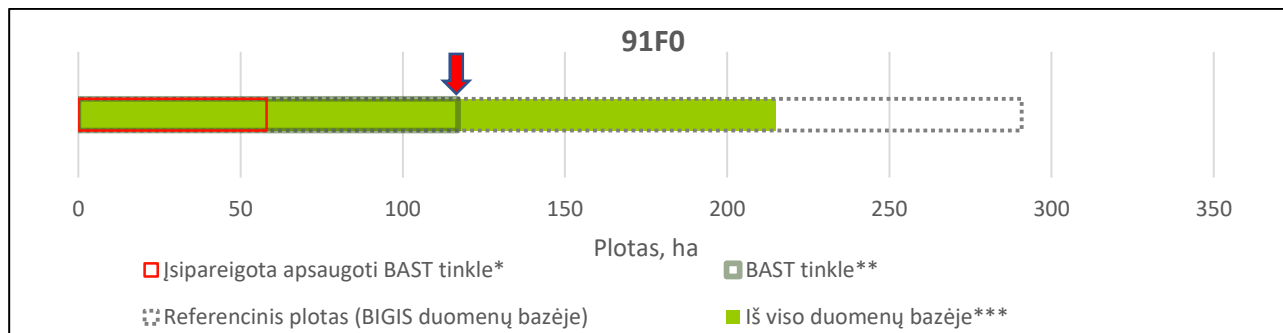
19 lentelė. Skirtingos būklės 91E0 buveinių santykinė dalis skirtingų tipų nacionalinėse ST (pateikiami duomenys tik tiems ST tipams, kuriuose būklė įvertinta daugiau kaip 30 % juose išskirtų buveinių)

Buveinių būklė	GKD	GR
gera	62	79
patenkinama	28	18
bloga	10	3

Potenciali (skaičiuojant nuo viso buveinių ploto)	4	3
---	---	---

91F0 Paupių guobynai

Šio vertinimo metu Biomon duomenų bazėje išskirta 215 ha 91F0 buveinių. Šis plotas yra 76 ha mažesnis nei referencinis plotas. 117 ha yra saugoma BAST tinkle, kuriame yra įsipareigota apsaugoti ne mažiau kaip 58 ha 91F0 buveinių ploto (20 % nuo referencinio ploto (291 ha), kuris nustatytas pirmosios buveinių inventorizacijos metu).

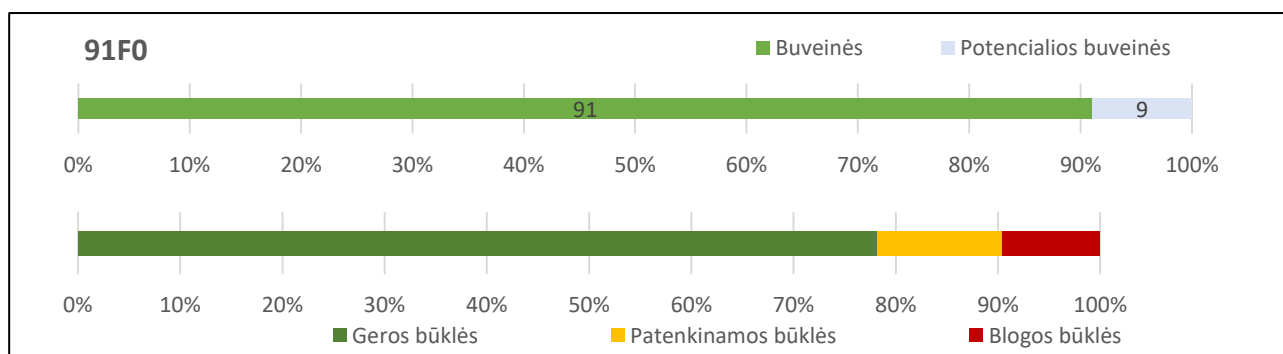

113 pav. Paupių guobynų plotas išskirtas Biomon DB.

Legendos paaiškinimai – žr. 32 pav.

Pastabos: dalis buveinių inventorizuota prieš dešimtmetį (BIGIS) ir gali būti iškirstos (šio vertinimo nustatyta, kad iškirsta ne mažiau kaip 1 ha buveinių) ar dėl kitų priežasčių sunykusios; įtrauktos ir potencialios buveinės, kurių susiformavimo bus siekiama BAST tinkle.

Biomon duomenų bazėje yra nurodyta beveik pusės (109 ha) 91F0 buveinių ploto būklė (**114 pav.**). Visos šios buveinės yra BAST tinkle. Potencialios buveinės sudaro 9 % įvertinto ploto. Geros būklės buveinės sudaro beveik 80 % buveinių ploto. Absoliuti dauguma įvertintų buveinių yra draustiniuose IIA gr. priskirtuose miškuose. Nevertinto buveinių ploto didžioji dalis yra už saugomų teritorijų ribų ir beveik tolygiai pasiskirsčiusi IIA, III ir IV gr. miškuose (**117 pav.**). Dėl šios priežasties visų buveinių būklė potencialiai yra reikšmingai blogesnė, tačiau trūksta duomenų geros būklės buveinių santykinės dalies prognozavimui.

Buveinių būklė	gera	patenkinama	bloga	potencialios buveinės	
Plotas (ha)	78	12	10		10
%	78	12	10		

114 pav. Biomon duomenų bazėje nurodytos būklės 9180* buveinių plotas

91F0 buveinių plotas ir būklė skirtingose miško augavietėse skirtingoms grupėms priskirtuose miškuose

91F0 buveinės yra labai riboto paplitimo buveinių tipas, susijęs su stambesnių upių salpomis. Galima konstatuoti, kad didžioji įvertintos būklės buveinių dalis yra laikinai perteklinio drėgnumo augavietėse. Absoliuti dauguma buveinių yra geros būklės. Detalesnis

buveinių pasiskirstymo augavietėse ir būklės priklausomybės nuo augavietės tipo ir ūkinio naudojimo vertinimas yra apribotas nedidelio inventorizuotų buveinių ploto ir galimos atsitiktinių veiksnių įtakos rezultatams.

Potencialiai optimaliausios yra Lcp, Ldp, Lds ir Lfs augavietės. Lds ir Nds augavietėse nustatytos blogos būklės buveinės yra priskirtos III ir IV gr. miškams. Jose vyrauja mažesnės brandos medynai, kuriuose dominuoja baltalksniai. Tai leidžia sieti blogą buveinių būklę su ūkiniu miškų naudojimu. Potencialiai šioms buveinėms palankiausias yra I gr. miškų apsaugos režimas.

Buveinių dalis (%) būdingiausiose augavietėse skirtingoms grupėms priskirtuose miškuose

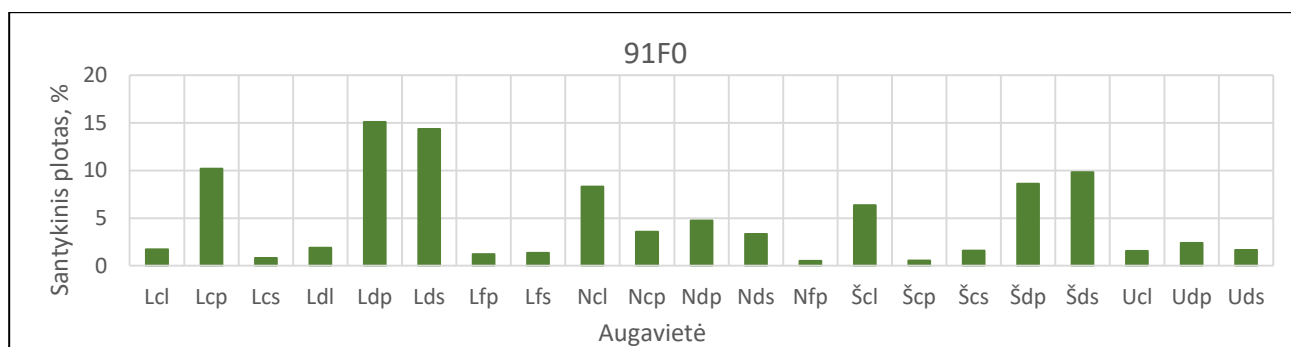
Augavietė Miškų gr.	Lcl	Lcp	Lcs	Ldp	Lds	Ncl	Ncp	Ndp	Nds	Šcl	Šdp	Šds
I	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
IIA	100	100	100	93	71	100	100	100	72	100	100	100
IIB	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
III	-	-	-	7	10	-	-	-	1	-	-	-
IV	-	-	-	-	16	-	-	-	27	-	-	-

115 pav. Įvertintos būklės 91F0 buveinių plotas (ha) ir santykinis plotas (%) įvairiose miškų augavietėse.

Pastaba – lentelėje po pav. pateikiama įvertintos būklės 91D0* buveinių ploto dalis (%) dominuojančiose augavietėse skirtingoms grupėms priskirtuose miškuose.

Visos (ne tik įvertintos būklės) 91F0 buveinės inventorizuotos įvairiose 9020* buveinėms būdingose augavietėse. Didesnė santykinė buveinių dalis yra Lcp augavietėse (10

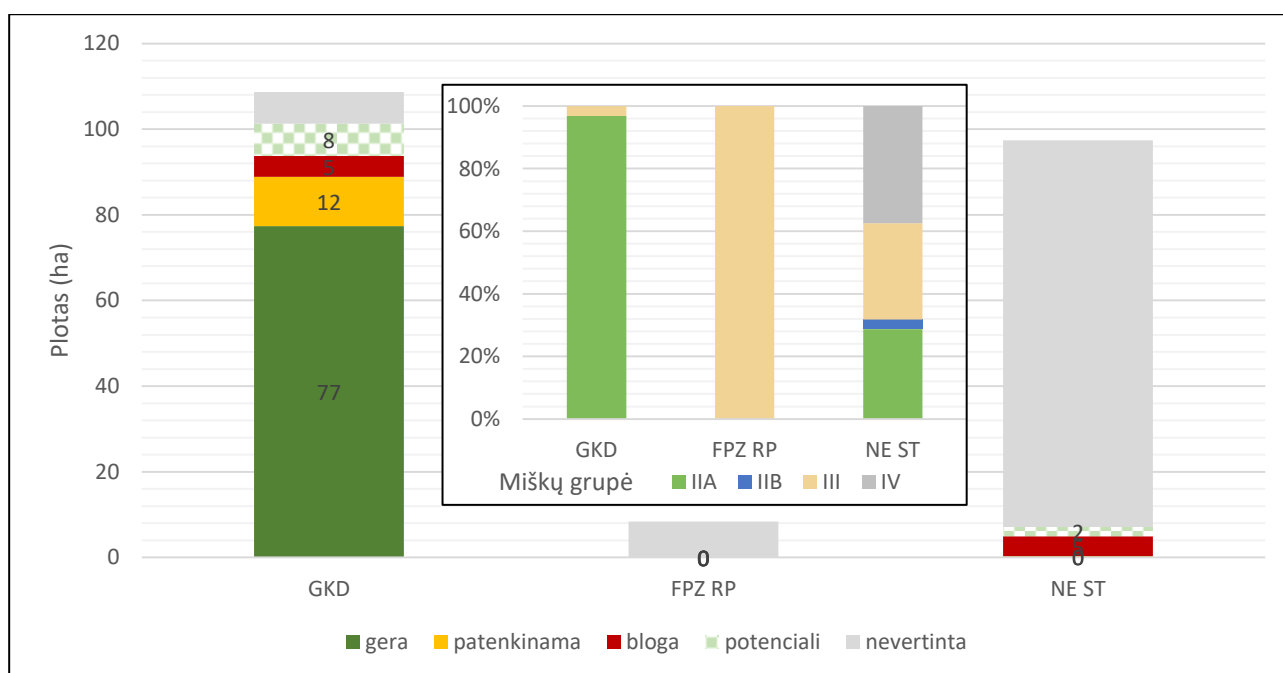
%), šlaitų augavietėse (28 %) ir mažesnė – ypatingai derlingose Lfs ir normalaus drėgnumo derlingose bei labai derlingose (Ncp, Ndp, Nds) augavietėse (**116 pav.**).

116 pav. Visų inventorizuotų 91F0 buveinių ploto pasiskirstymas (%) miškų augavietėse.

91F0 buveinių plotas ir būklė nacionalinėse saugomose teritorijose

51 % 91F0 buveinių yra inventorizuota GKD, 45 % – NE ST, kur daugiau nei pusė yra II ir III gr. miškuose (117 pav.) I gr. miškuose yra nereikšminga dalis, nors griežta apsauga optimaliose augavietėse potencialiai yra palankiausia šių buveinių apsaugai.

117 pav. Paupių guobynų buveinių plotas, būklė ir miškų grupės saugomose teritorijose ir už jų ribų.

GKD (IIA miško gr.) 83 % buveinių yra geros būklės (20 lentelė). NE ST daugumos įvertintų buveinių būklė yra bloga, tačiau bendras įvertintos būklės plotas nedidelis ir neleidžia daryti apibendrinančių išvadų.

20 lentelė. Skirtingos būklės 91F0 buveinių santykinė dalis skirtingų tipų nacionalinėse ST (pateikiami duomenys tik tiems ST tipams, kuriuose būklė įvertinta daugiau kaip 30 % juose išskirtų buveinių)

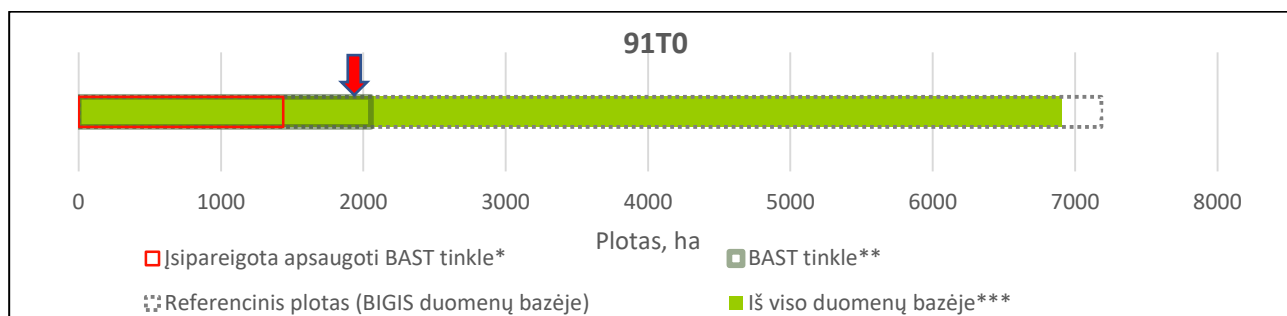
Buveinių būklė	GKD
gera	83

patenkinama	12
bloga	5
Potenciali (skaičiuojant nuo viso buveinių ploto)	7

91T0 Kerpiniai pušynai

Šio vertinimo metu Biomon duomenų bazėje buvo išskirta 6909 ha 91T0 buveinių. Tai yra keliais šimtais ha mažesnis nei referencinis plotas. Kiek daugiau kaip 2 tūkst. ha buveinių yra BAST tinkle ir 1,9 ha buveinių įtraukti į apsaugos tikslus. BAST tinkle yra išpareigota apsaugoti ne mažiau kaip 1437 ha 91T0 buveinių ploto (20 % nuo referencinio ploto (7187 ha), kuris nustatytas pirmosios buveinių inventORIZACIJOS metu).

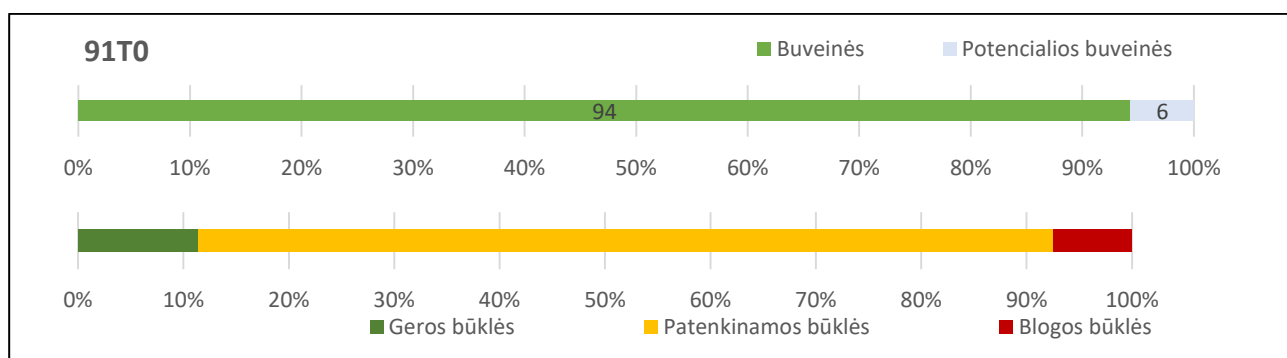

118 pav. Pelkinių miškų plotas išskirtas Biomon DB.

Legendos paaiškinimai – žr. 32 pav.

Pastabos: dalis buveinių inventorizuota prieš dešimtmetį (BIGIS) ir yra iškirstos ar dėl kitų priežasčių sunykusios (šio vertinimo metu nustatyta, kad plynai iškirsta ne mažiau kaip 27 ha. BIGIS duomenų bazėje išskirtų 91T0 buveinių); įtrauktos ir potencialios buveinės, kurių susiformavimo bus siekiama BAST tinkle.

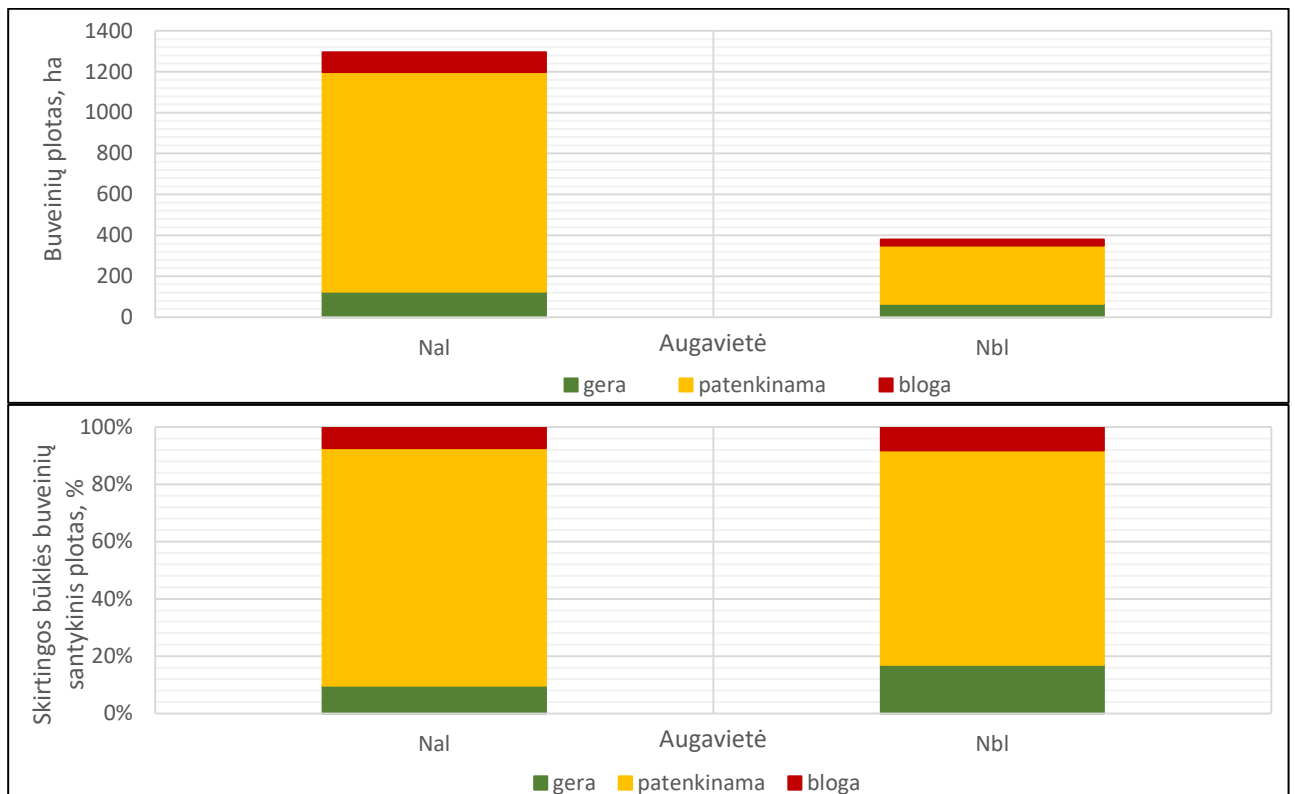
Biomon duomenų bazėje yra nurodyta beveik visų BAST tinkle esančių (1,8 tūkst. ha) 91T0 buveinių būklė (**119 pav.**). Potencialios buveinės sudaro 6 % įvertinto ploto. Geros būklės buveinės sudaro kiek daugiau kaip 10 %. Tai vienas iš žemiausių rodiklių tarp visų buveinių tipų. Dauguma įvertintos būklės buveinių yra saugomose teritorijose, bet III ir IV gr. miškuose. Nevertintos būklės buveinių didžioji dalis taip pat yra IV gr. miškuose (**123 pav.**), todėl geros būklės buveinių santykinis plotas nuo visų buveinių potencialiai turėtų sudaryti apie 10 %.

Buveinių būklė	gera	patenkinama	bloga	potencialios buveinės
Plotas (ha)	194	1377	127	
%	11	81	7	

119 pav. Biomon duomenų bazėje nurodytos būklės 91T0 buveinių plotas

91T0 buveinės yra būdingos pačioms nederlingiausioms normalaus drėgnumo augavietėms (Nal), bet dalis buveinių yra išskirta ir Nbl augavietėse, kur jų būklės palaikymui potencialiai gali būti reikalingos oligotrofizaciją skatinančios priemonės. Kiek didesnė blogos ir patenkinamos būklės buveinių dalis nustatyta Nal ir mažesnė Nbl augavietėse. Tai sietina su ūkinio naudojimo įtaka – abiejose augavietėse geros būklės buveinių daugiau I ir IIA gr. miškuose ir mažiau III ir IV gr. miškuose (120 pav.)

Buveinių dalis būdingose augavietėse skirtingoms grupėms priskirtuose miškuose

Augavietė Miškų gr.	Nal, gera būklė	Nal, patenkinama būklė	Nal, bloga būklė	Nbl, gera būklė	Nbl, patenkinama būklė	Nbl, bloga būklė
I	41	11	-	23	4	-
IIA	4	6	3	24	4	5
IIB	-	-	-	-	-	-
III	3	29	26	50	53	8
IV	51	54	71	3	39	86

120 pav. Skirtingos būklės 91E0* buveinių plotas (ha) ir santykinis plotas (%) miškų augavietėse.

Pastabos: lentelėje po pav. pateikiama skirtingos būklės 91E0* buveinių ploto dalis (%) dominuojančiose augavietėse skirtingoms grupėms priskirtuose miškuose; pateikiamos tik tos augavietės, kuriose įvertintos būklės 91T0* buveinės sudaro daugiau kaip 0,5 % buveinių ploto.

91T0 buveinių plotą įtakojantys veiksniai

91T0 buveinių santykinė dalis augavietėse priklauso nuo keleto pagrindinių veiksnių iš kurių svarbiausi: augavietės tinkamumas (augavietės palaikantys natūralūs veiksniai yra žemutiniai gaisrai, mažiau – žolėdžiai) ir ūkinis medyno naudojimas. Šie veiksniai įtakoja tiek vienų EB svarbos miško buveinių virsmą kitomis, t.y. santykinį jų plotą, tiek 91T0 buveinių užimamą santykinį plotą augavietėse (**21 lentelė, 2 priedas**).

21 lentelė. 91T0 buveinių santykinis plotas skirtingose augavietėse.

Miškų gr.	Augavietė		Nal		Nbl	
	1	2	1	2	1	2
I	21	7,6	0,9	0,5		
IIA	39	4,6	1,3	0,3		
IIB	62	7	4,5	0,9		
III	50	7,7	5,7	0,6		
IV	56	8,3	7,6	0,4		

1 – 91T0 buveinių ploto dalis (%) nuo bendro EB svarbos buveinių ploto

2 – 91T0 buveinių ploto dalis (%) nuo bendro augaviečių ploto

- augaviečių plotas mažesnis nei 100 ha, duomenys nereprezentatyvūs

Pastabos – šiam vertinimui naudoti visi Biomon DB esantys buveinių duomenys;

buveinių pasiskirstymas IIB grupės miškuose iš dalies yra įtakojamas šioms grupėms priskiriamų miškų atrankos kriterijų ir lokalizacijos šalyje;

nepateikiami buveinių plotai nepriskirti miškui (miškų grupei).

Pagal turimus duomenis galima teigti, kad I gr. miškuose santykinis buveinių plotas Nal augavietėse yra panašus kaip ir IIB, III bei IV gr. miškuose, o IIA gr. miškuose – 40-45 % mažesnis. Didžiausias buveinių santykinis plotas yra intensyviausiai naudojamuose IV gr. miškuose, kas sietina su žolinės dangos pažaidomis vykdomi miškų ūkio darbus. Nbl augavietėse santykinis buveinių plotas augavietėse apie 10 kartų mažesnis nei Nal augavietėse, o IIA gr. miškuose – 25-70 % mažesnis lyginant su kitų gr. miškais. Didesnis santykinis buveinių plotas yra IV, I ir III gr. miškuose ir didžiausias IIB gr. miškuose.

Vertinant pagal 91T0 buveinių santykinį plotą nuo EB svarbos buveinių užimamo ploto matome, kad tiek Nal, tiek Nbl augavietėse 91T0 buveinių plotas yra mažiausias I gr. miškuose, kiek didesnis IIA gr. miškuose. Tai sietina su natūralia organinės medžiagos akumuliacija, medynų tankėjimu ir transformacija į 9010* buveines. Daugėjant veiksmų, kurie palaiko retesnę medyną, lemia pažaidas ir oligotrofizaciją, didėja santykinė 91T0 buveinių dalis. Nal augavietėse didžiausias santykinis 91T0 buveinių plotas yra IV gr. miškuose, o Nbl – IIB gr. miškuose.

Pagrindinis 91T0 buveinių plotą mažinantis veiksnys yra augaviečių kaita, apspręsta organinės medžiagos akumuliacijos, medyno ir žolinės augalijos tankėjimo dėl buveines atkuriančių veiksmų (ypač gaisrų) eliminavimo. Ūkinis naudojimas taip pat sąlygoja buveinių sunaikinimą jas iškertant plynai ar pašalinant brandžius medžius, bet prisideda prie augalijos dangos pažaidų ir oligotrofizacijos.

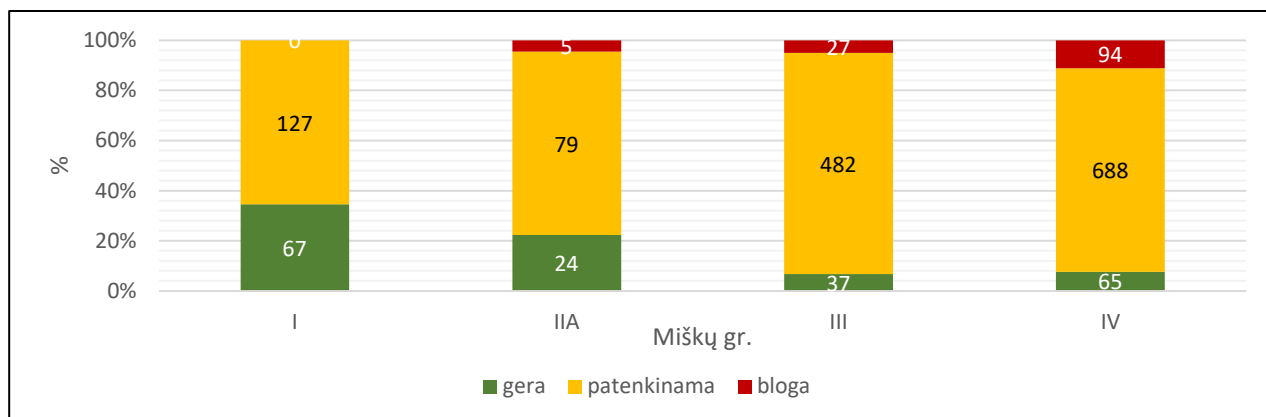
91T0 buveinių būklę įtakojantys veiksniai

Pagal turimus duomenis geriausia buveinių būklė yra I gr. miškuose – apie 35 % geros būklės buveinių (121 pav.), kas yra sietina su pakankamu brandžių medžių ir negyvos medienos kiekiu sėkmesijos mažiausiai paveiktose buveinėse. Geros būklės buveinės I gr. miškuose Nal augavietėse sudaro 41 % visų šiose augavietėse esančių geros būklės buveinių, Nbl augavietėse – 23 %, kas iliustruoja didesnę Nal augaviečių tinkamumą.

Nal, augavietėse, kuriose medynų augimas yra lėtesnis, santykinai didesnė geros būklės buveinių dalis yra IV gr. miškuose (51 % visų geros būklės buveinių Nal augavietėse) nei III gr. miškuose (tik 3 %), o Nbl augavietėse – III gr. miškuose (50 % geros būklės buveinių Nbl augavietėse), kuriuose medynai gali pasiekti didesnę brandą, nei IV gr. miškuose (tik 3 %).

IIA gr. miškuose geros būklės 91T0 buveinių yra kiek daugiau kaip 20 %. Didžioji jų dalis yra Nbl augavietėse (24 % geros būklės buveinių Nbl augavietėse).

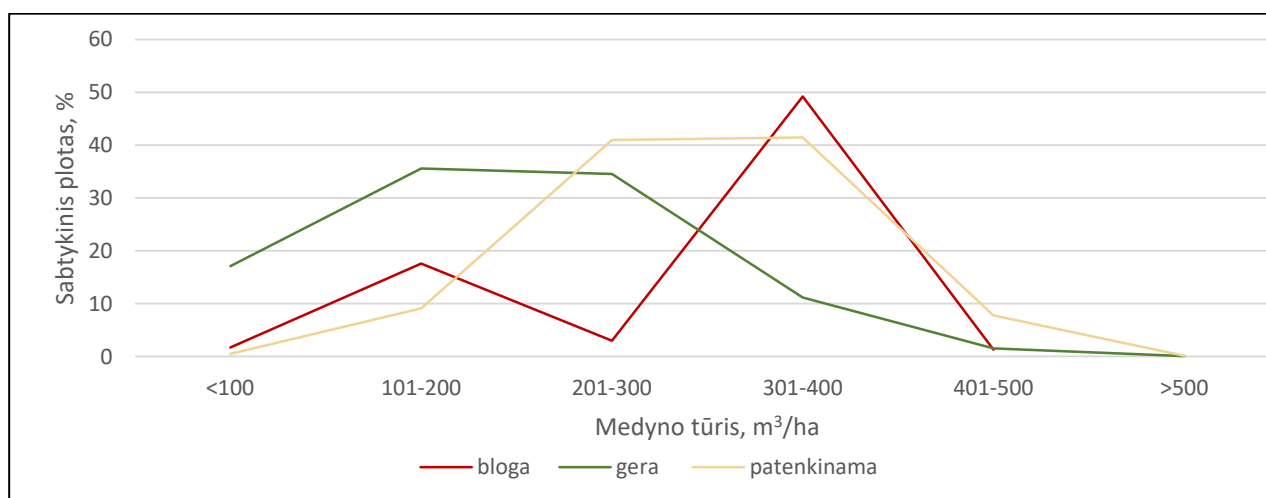
III ir IV gr. miškuose geros būklės buveinių dalis yra labai panaši – apie 4 %. Blogos būklės buveinių daugiausia (apie 6 %) IV gr. miškuose, o II ir III gr. miškuose po 3 %.

121 pav. 91T0 buveinių būklė skirtingoms grupėms priskirtuose miškuose.

Pastabos: skaičiai rodo plotą (ha);

Geros būklės buveinės dominuoja retesniuose (200-300 m³/ha medienos tūrio), o blogos ir patenkinamos būklės – didesnio medienos tūrio medynuose (**122 pav.**). Skurdūs dirvožemiai (Nal augavietės) yra viena iš svarbiausių retų medynų formavimosi prielaidų.

122 pav. 91T0 buveinių būklė skirtingu tūriu pasižyminčiuose medynuose (sątykinis plotas apskaičiuotas atskirai skirtingos būklės medynams).

Pagrindiniai 91T0 buveinių būklę įtakojantys veiksniai yra augaviečių kaita (organinės medžiagos akumuliacija ir (ar) medyno tankėjimas) ir ūkinis naudojimas, sąlygojantis medyno tankinimą, brandžių medžių ir negyvos medienos trūkumą.

Miško augaviečių reprezentavimas BAST tinkle (BAST ir Vietovėse) 91T0 buveinėse

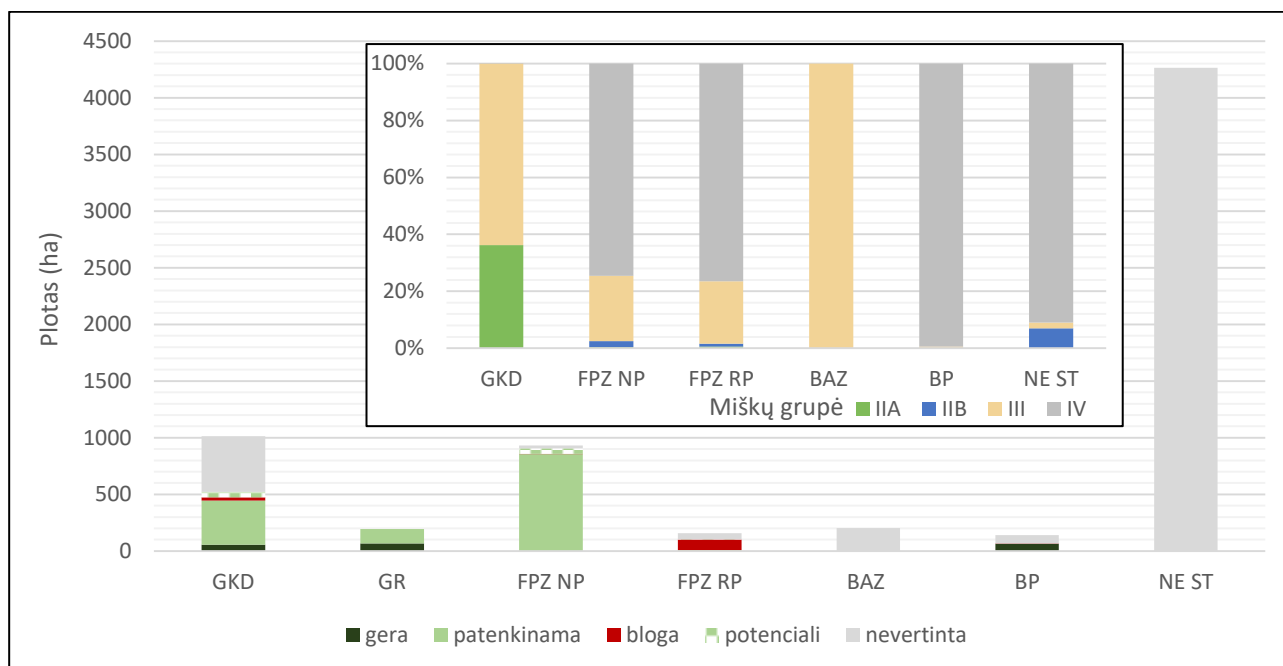
91T0 buveinės egzistuoja dėl veiksnių, kurie palaiko oligotrofines sąlygas lengvo dirvožemio teritorijose. Šie veiksniai riboja Nal augaviečių transformaciją į Nbl augavietes. Atitinkamai visos Nal augavietės laikytinos 91T0 buveinių potencialu. **Šiuo metu BAST tinkle saugomos 91T0 buveinės sudaro 4 % šių augaviečių potencialo.**

Dėl ūkinės veiklos ar natūralių veiksnių Nbl augavietėse gali vykti oligotrofizacijos procesai ir susidaryti prielaidos 91T0 buveinių formavimuisi, tačiau šiose augavietėse 91T0

buveinių sukcesija potencialiai yra spartesnė. Dėl šios priežasties Nbl augavietėse 91T0 **buveinių potencialas yra santykinai mažesnis ir BAST tinkle saugoma santykinai didesnė jo dalis (apie 12 %).**

91T0 buveinių plotas ir būklė nacionalinėse saugomose teritorijose

62 % 91T0 buveinių yra inventorizuota už ST ribų. Aukštesnio apsaugos lygmens GKD ir GR teritorijose buveinių plotas sudaro tik 18 % (123 pav.).

123 pav. Kerpiinių pušynų buveinių būklė ir miškų grupės saugomose teritorijose ir už jų ribų.

Pagal turimus duomenis galima teigti, kad 91T0 buveinių būklė nėra gerai užtikrinama aukštesnio apsaugos lygmens saugomose teritorijose – didžioji dalis buveinių GKD ir GR yra patenkinamos būklės. Absoliučios daugumos buveinių inventorizuotų FPZ NP būklė taip pat yra patenkinama. FPZ RP daugumos įvertintų buveinių būklė yra bloga. Geriausia būklė – BP, kuriuose absoliuti dauguma miškų priklauso IV gr., tačiau įvertinta tik apie 50 % buveinių būklė, todėl galutinis vertinimas potencialiai gali keistis (22 lentelė).

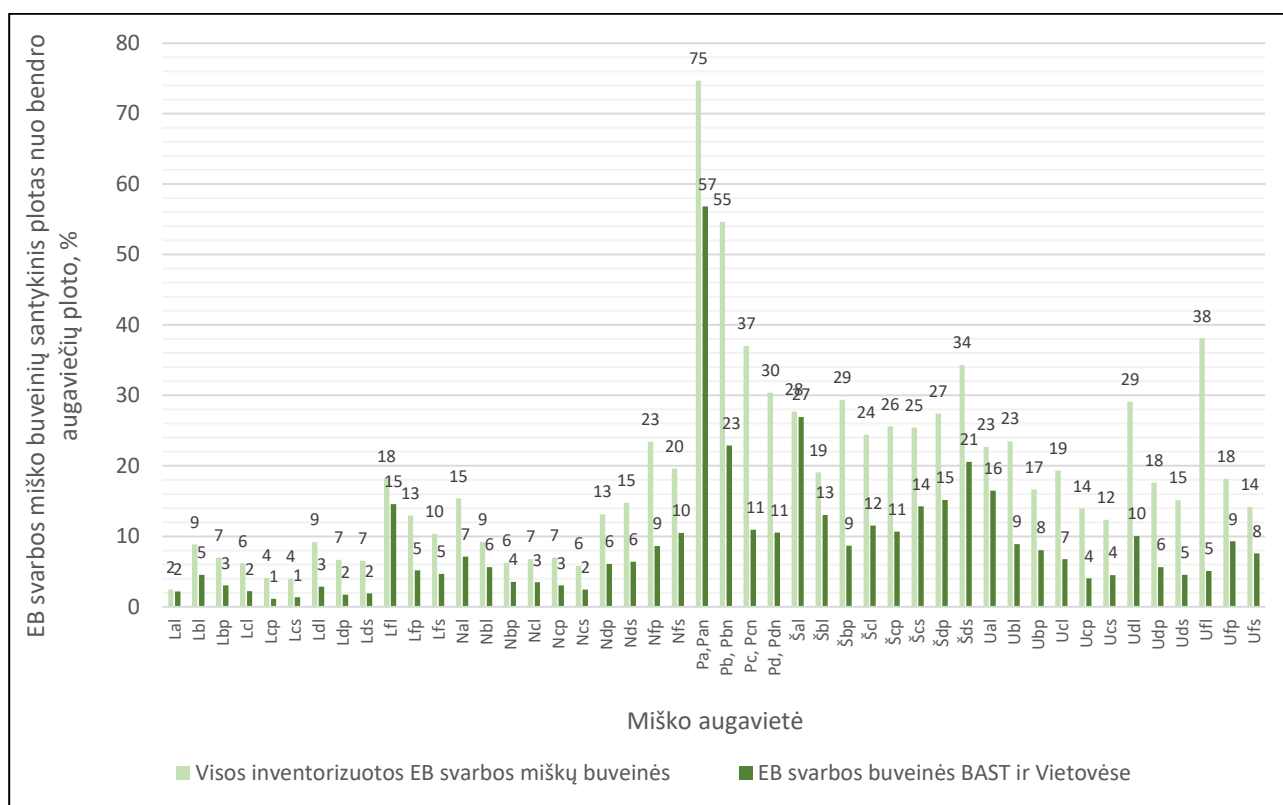
22 lentelė. Skirtingos būklės 91T0 buveinių santykinė dalis skirtingų tipų nacionalinėse ST (pateikiami duomenys tik tiems ST tipams, kuriuose būklė įvertinta daugiau kaip 30 % juose išskirtų buveinių)

Buveinių būklė	GKD	GR	FPZ NP	FPZ RP	BP
gera	12	35	0	0	97
patenkinama	82	65	99	8	0
bloga	6	0	1	92	3
Potenciali (skaičiuojant nuo viso buveinių ploto)	9	0	5	4	0

Šiuo metu galiojantis ūkinės veiklos reglamentavimas pagal miškų grupes nesudaro prielaidų 91T0 buveinių ploto ir būklės užtikrinimui – aukštesnio apsaugos lygmens teritorijose (GR, GKD) buveinių plotą ir būklę neigiamai įtakoja sėkmes, o žemesnio apsaugos lygmens teritorijose ūkinė veikla prisideda prie sėkmes procesų stabdymo, tačiau didinti medyno glaudumą neigiamai įtakoja medynų brandą, negyvos medienos kiekį.

Ekologinių sąlygų (augaviečių) reprezentavimas numatomuose saugoti EB svarbos miško buveinių plotuose

Numatomos saugoti EB svarbos miško buveinės geriausiai užtikrintų biologinės įvairovės apsaugą, jei tolygiai atspindėtų šalyje esančias ekologines sąlygas. Šiuo tikslu buvo įvertinta kokią miškuose išskirtų augaviečių dalį užima visos inventorizuotos EB svarbos buveinės ir kokią dalį numatoma saugoti BAST tinkle (BAST ir Vietovėse) (124 pav.)

124 pav. Ekologinių sąlygų (augaviečių) reprezentavimas inventorizuotuose ir BAST tinkle saugomuose EB svarbos miško buveinių plotuose.

Pastaba: į apskaitą įtrauktos tik miško naudmenos (be atvirų pelkių, užželiančių plotų ir pan. plotų).

Didžiausias inventorizuotų buveinių plotas (75 %) yra Pa, Pan augavietėse, kuriose daugiausia išskirtos 91D0* buveinės. 30 % ir daugiau augaviečių ploto inventorizuotos EB svarbos buveinės taip pat sudaro likusiose pelkinėse augavietėse: Pb (kartu su Pbn), Pc (kartu su Pcn) ir Pd (kartu su Pdn), o taip pat Šds ir Ufl augavietėse. Iš jų pagal absoliutų plotą dominuoja Pb (su Pbn) augavietės, kuriose taip pat vyrauja (80-90 %) 91D0* buveinės. Reikšmingą plotą taip pat sudaro Šds augavietės, kuriose vyrauja (70-90 %) 9180* ir 9160 buveinės. Ufl augavietės šalyje sudaro tik 68 ha.

20-30 % augaviečių ploto buveinės sudaro daugiausia šlaitų augavietėse (išskyrus Šbl), o taip pat Ual, Ubl, Udl augavietėse ir vienintelėje normalaus drėgnumo Nfp augavietėje, kurios plotas šalyje tik 2 tūkst. ha.

Mažiau nei 10 % augaviečių ploto inventorizuotos EB svarbos buveinės sudaro laikinai perteklinio augavietėse, išskyrus Lf augavietes, kurios kartu šalyje sudaro tik apie 2,5 tūkst. ha, ir normalaus drėgnumo augavietėse, išskyrus mažiausiai derlingose ir labai bei ypatingai derlingose: Nal, Ndp, Nds, Nfp ir Nfs augavietėse. Maža buveinių dalis išskirta 9010*, 9050, 91E0* ir 9020* (ar 9160) dominuojamose L hidrotipo (La-d) augavietėse, o taip pat 9010*, 9020* ir 9050 dominuojamose N hidrotipo (Nb-c) augavietėse.

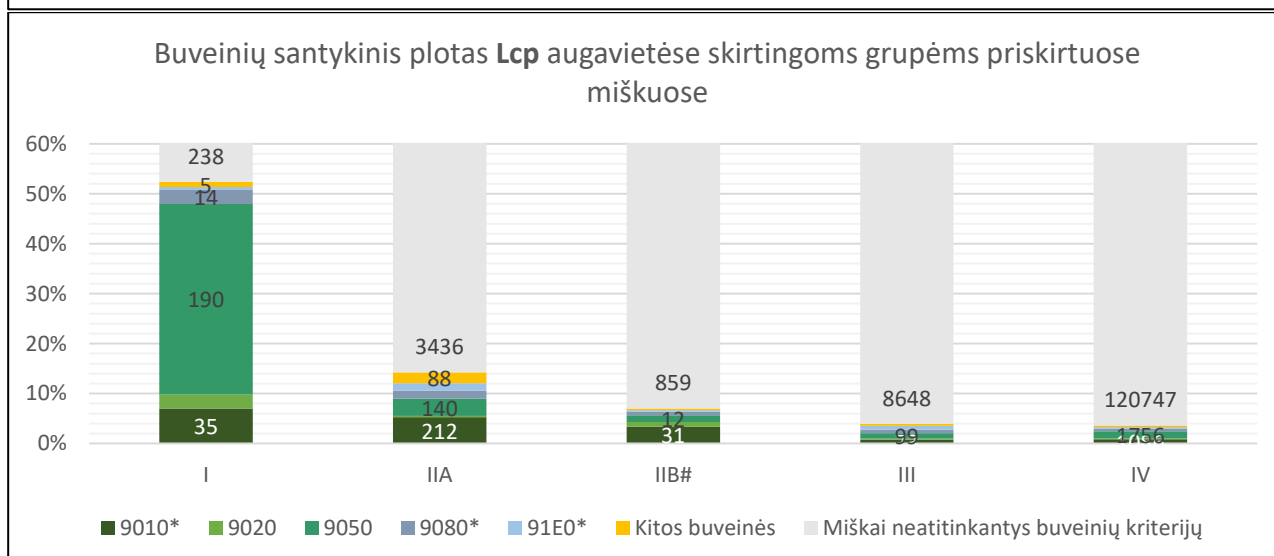
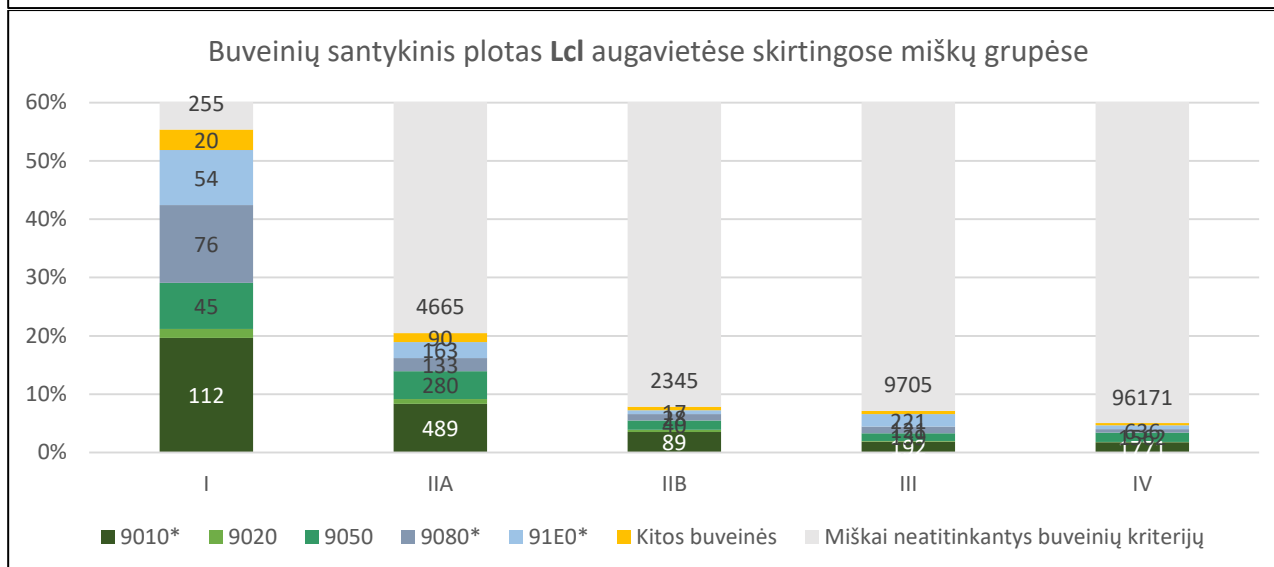
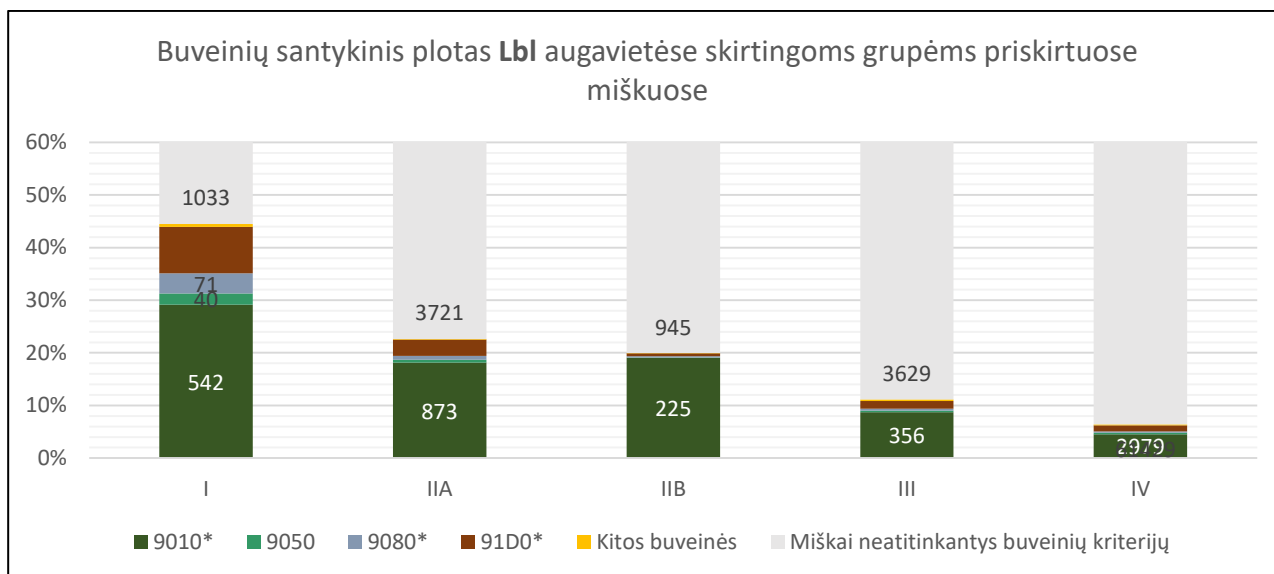

Vertinant pagal numatomą BAST tinkle apsaugoti EB svarbos buveinių dalį augavietėse nuo inventorizuoto buveinių ploto, didžiausia numatoma apsaugoti dalis yra Pa, Pan augavietėse (57 %). Ne tokiose nederlingose Pb (įskaitant Pbn) augavietėse numatoma saugoti dalis jau reikšmingai mažesnė (23 %). Didžioji dalis inventorizuotų buveinių saugoma labai nederlingose itin mažą plotą sudarančiose Šal augavietėse (Šal) (27 % augaviečių ploto), o taip pat labai derlingose Šds augavietėse, kuriose dominuoja 9180* buveinės.

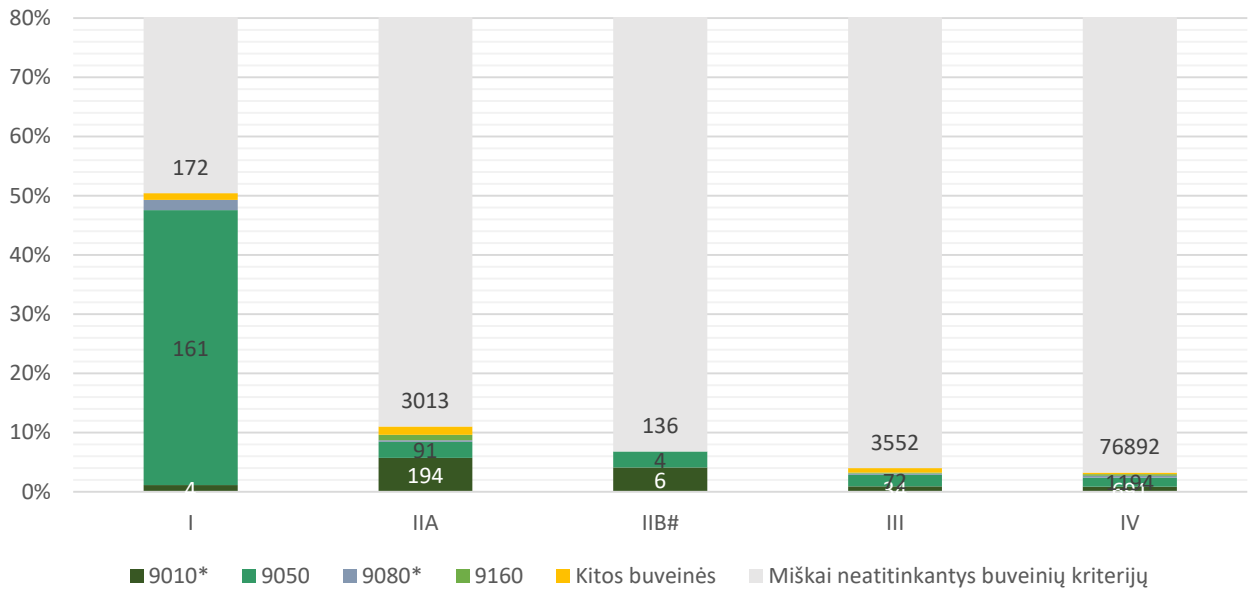
10-20 % ploto numatoma saugoti P hidrotipo derlingose (c) ir labai derlingose (d) augavietėse, o taip pat daugumoje šlaitų augaviečių. L ir U hidrotipų tik Lfl ir Ual augavietėse, kurios sudaro itin mažus plotus šalyje, numatoma saugoti kiek daugiau kaip 10 % ploto.

5 % arba mažiau ploto numatoma saugoti absoliučioje daugumoje L hidrotipo augaviečių, N hidrotipo Nbp, Ncl, Ncp ir Ncs augavietėse bei U hidrotipo Ucp, Ucs, Uds, Ufl augavietėse. Didžioje dalyje šių augaviečių (ypač L ir N hidrotipų) ploto eglių dominuojami medynai sudaro reikšmingą dalį. Mažas numatytas apsaugoti augaviečių plotas didele dalimi yra susijęs su eglynų ūkinio naudojimo ir sanitarinės priežiūros ypatumais. U hidrotipo augavietėse dominuoja 9080* ir 91E0* buveinės. L ir U hidrotipų augavietėse buveinių formavimuisi ir apsaugai itin svarbus hidrologinis režimas, kuris priklausomas ne tik nuo tiesioginio augaviečių sausinimo, bet ir nuo besiribojančių paviršinio vandens telkinių bei vandens surinkimo baseino hidrologinio režimo. Atitinkamai didesnio buveinių ploto suformavimas ir apsaugos užtikrinimas yra neatsiejamas nuo kompleksinio hidrologinio režimo atkūrimo.

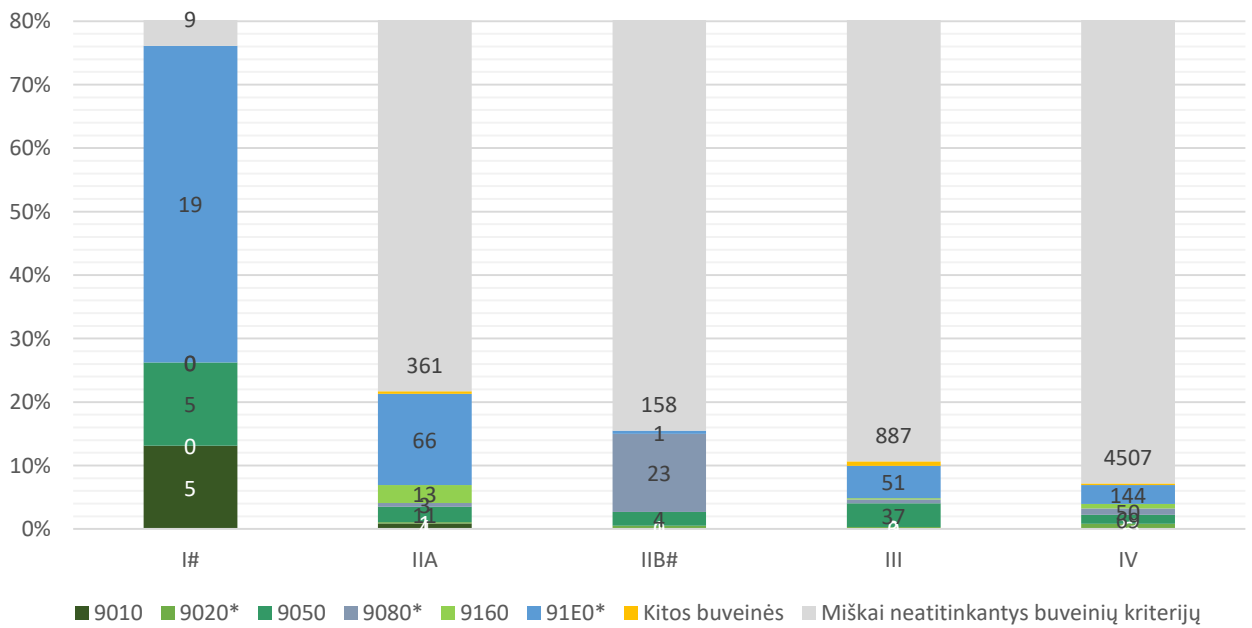
2 Priedas. EB svarbos miško buveinių santykinis plotas miško augavietėse skirtingų grupių miškuose (Skaičiai ant stulpelių rodo buveinių plotą. Atkreiptinas dėmesys, kad y ašyje pateikiama procentinė skalė gali skirtis, t.y. dalyje augaviečių iliustratyvumo tikslais apima tik 40%, o dalyje gali siekti 100 %)

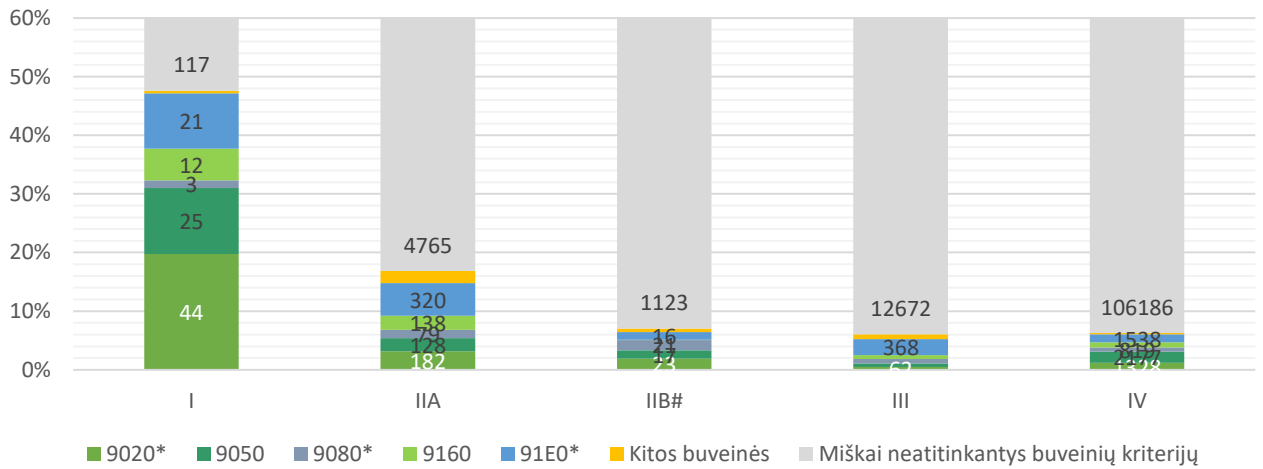
Buveinių santykinis plotas Lcs augavietėse skirtingoms grupėms priskirtuose miškuose

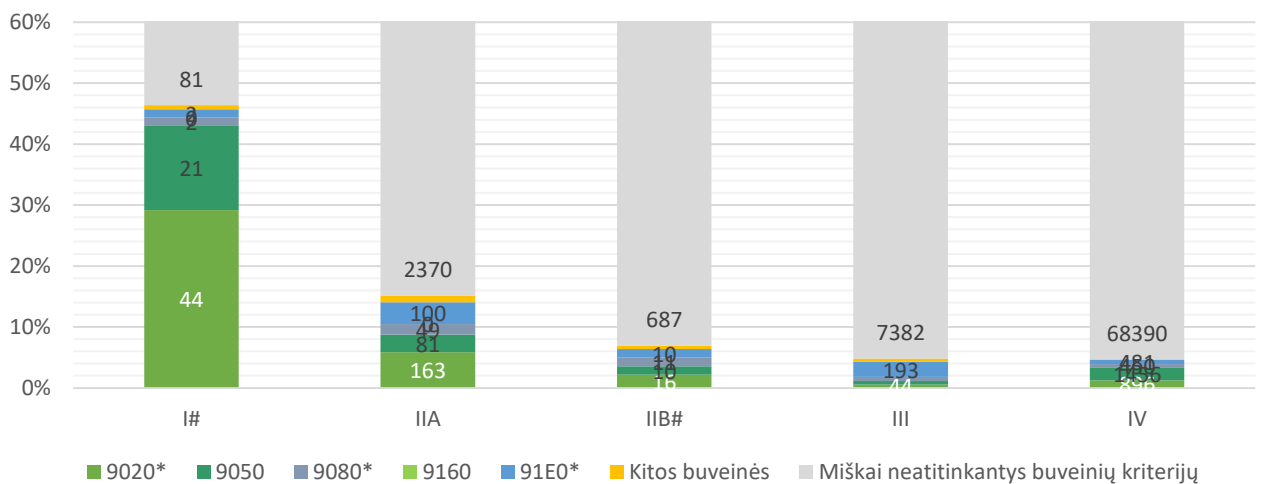
Buveinių santykinis plotas Ldl augavietėse skirtingoms grupėms priskirtuose miškuose

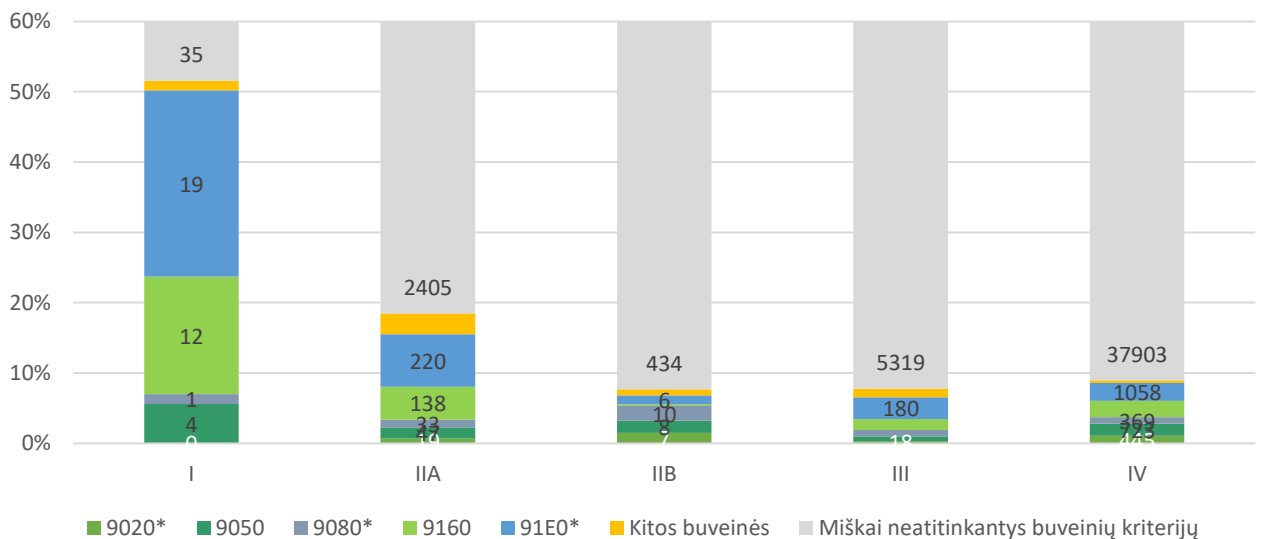
EB svarbos buveinių santykinis plotas **Ldp** augavietėse skirtingoms grupėms priskirtuose miškuose

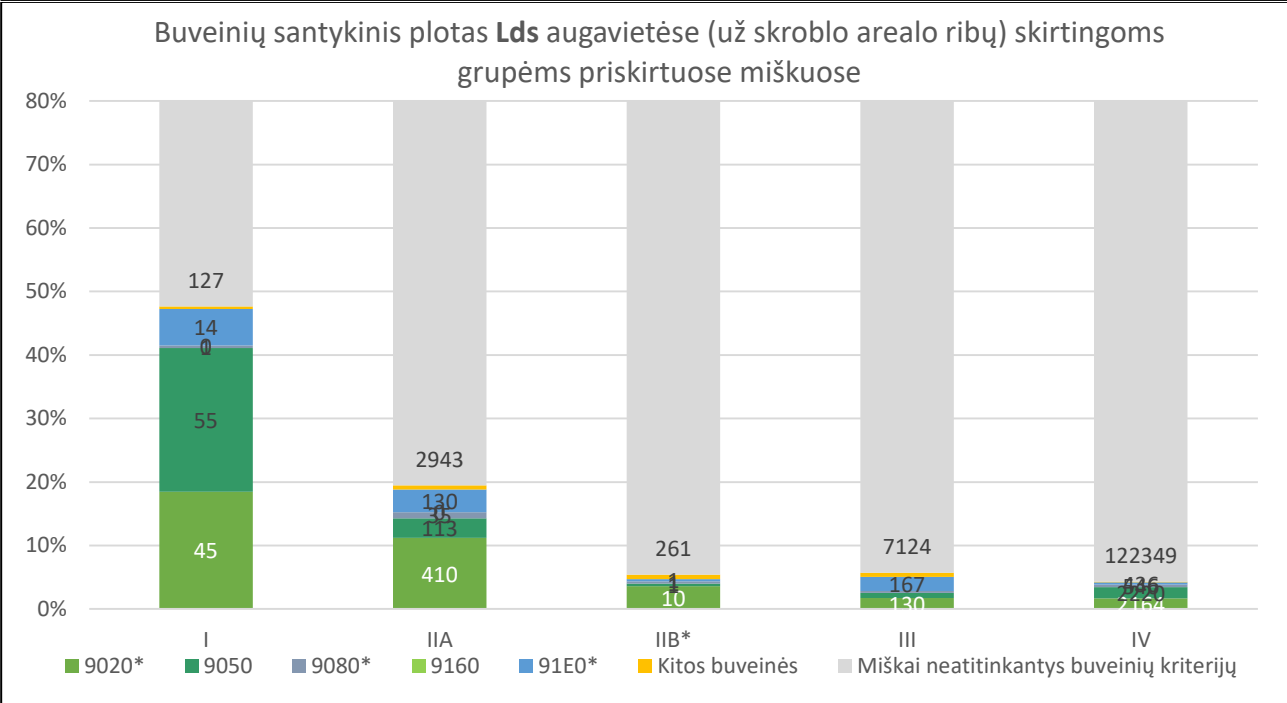
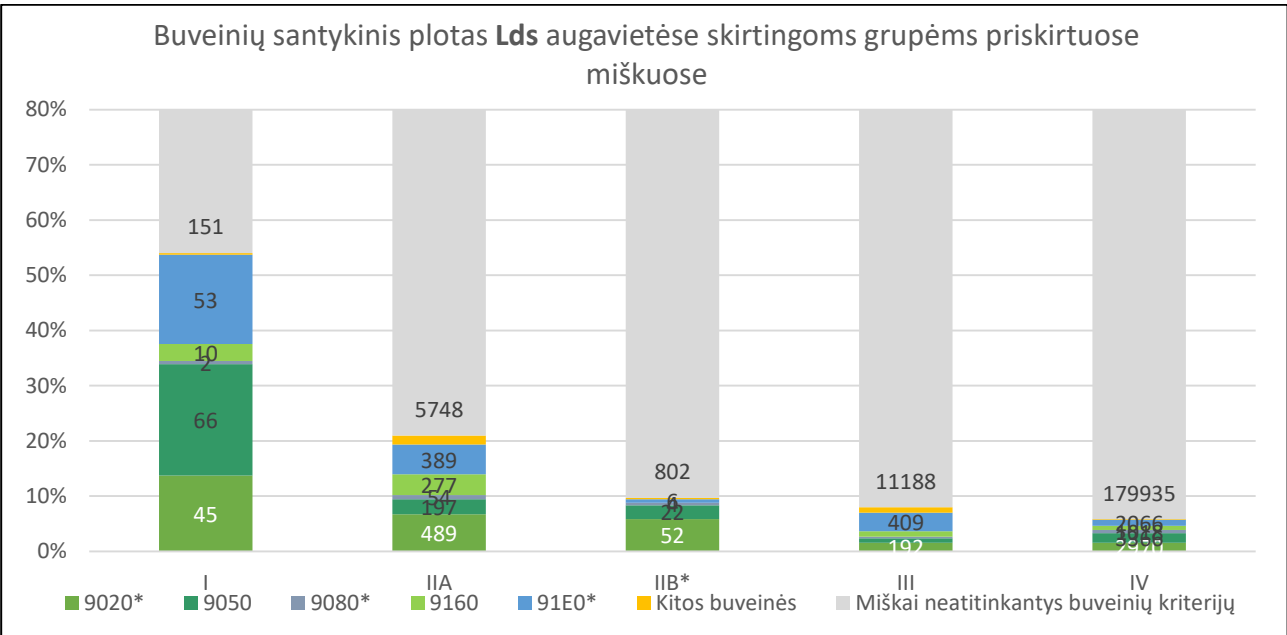

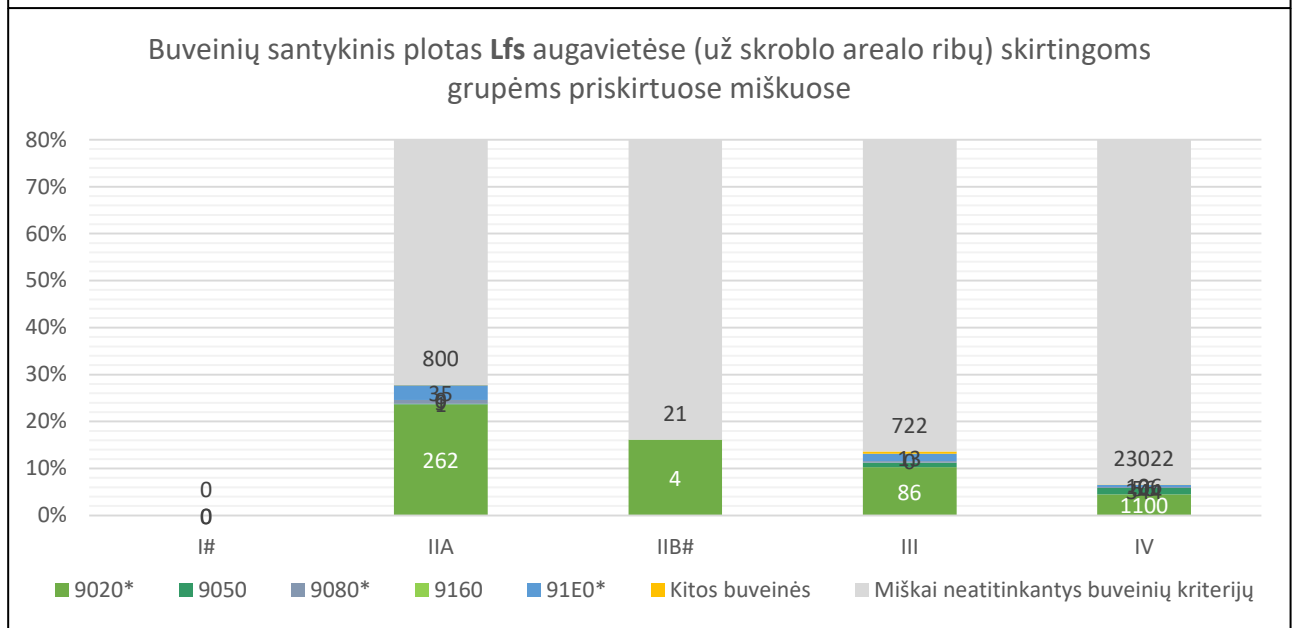
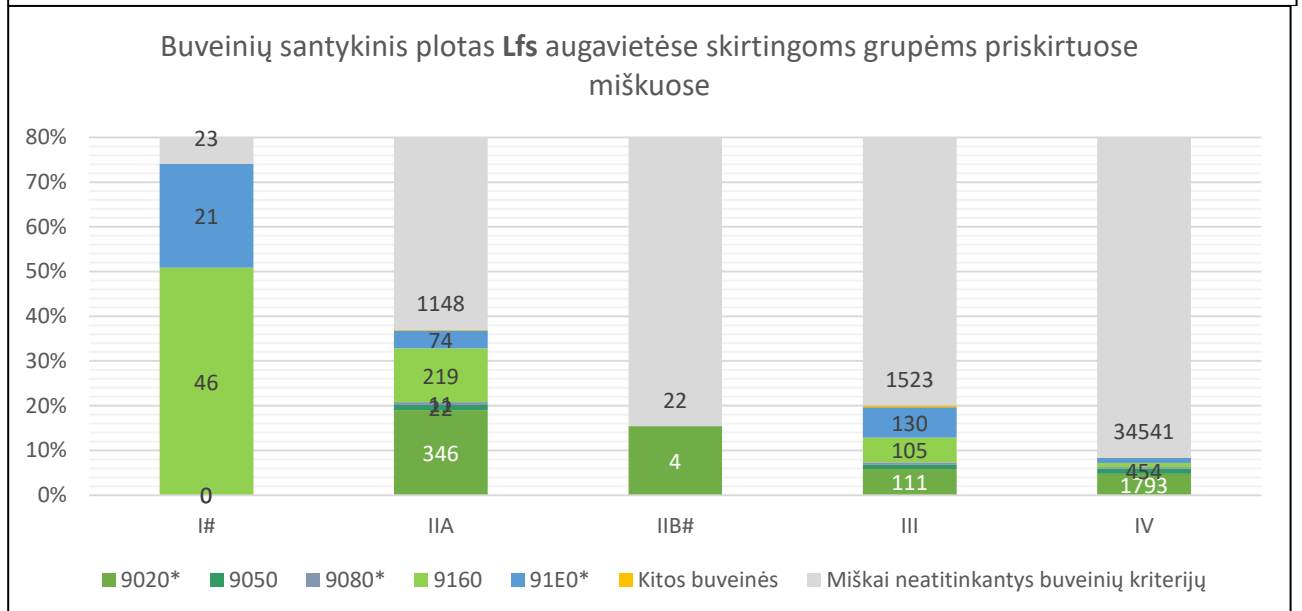
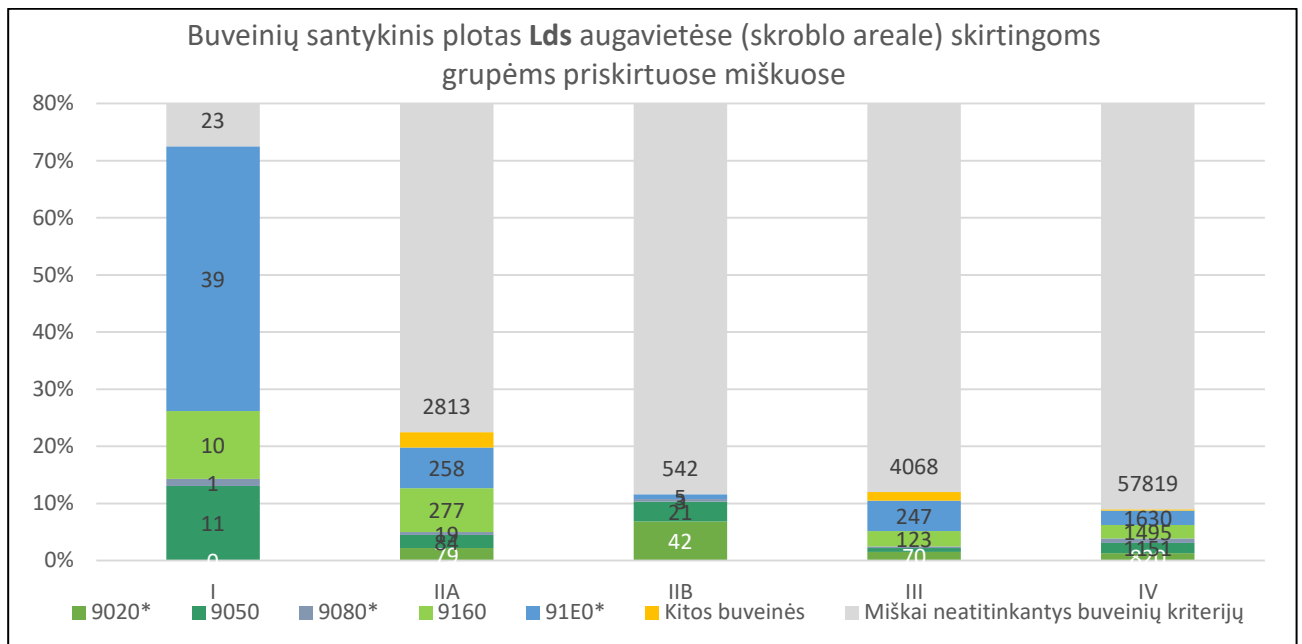
Buveinių santykinis plotas **Ldp** augavietėse (už skroblo arealo ribų) skirtingoms grupėms priskirtuose miškuose

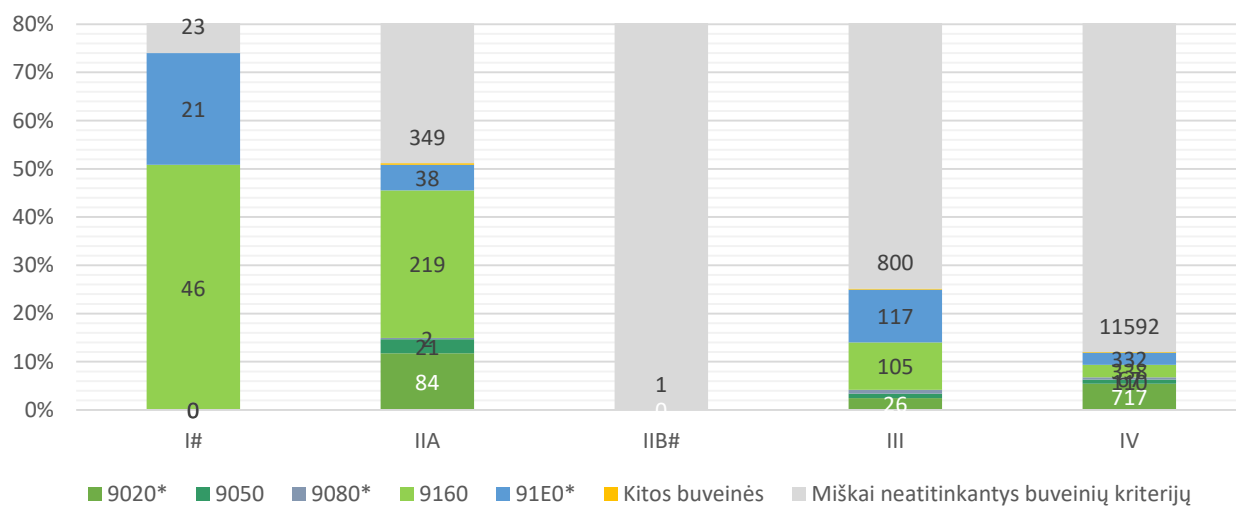
Buveinių santykinis plotas **Ldp** augavietėse (skroblo areale) skirtingoms grupėms priskirtuose miškuose

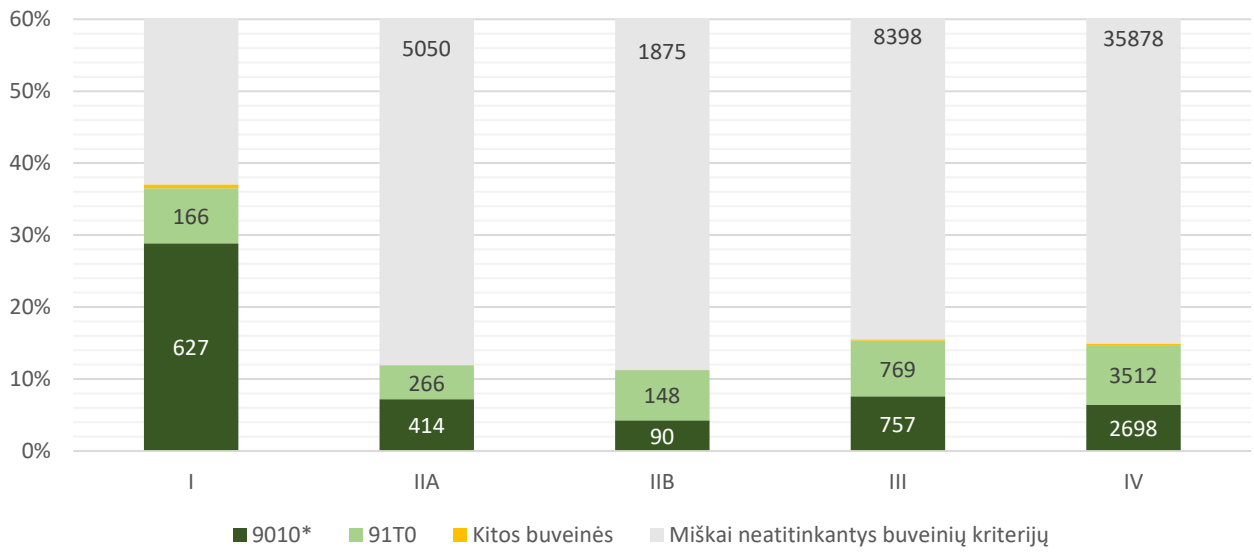

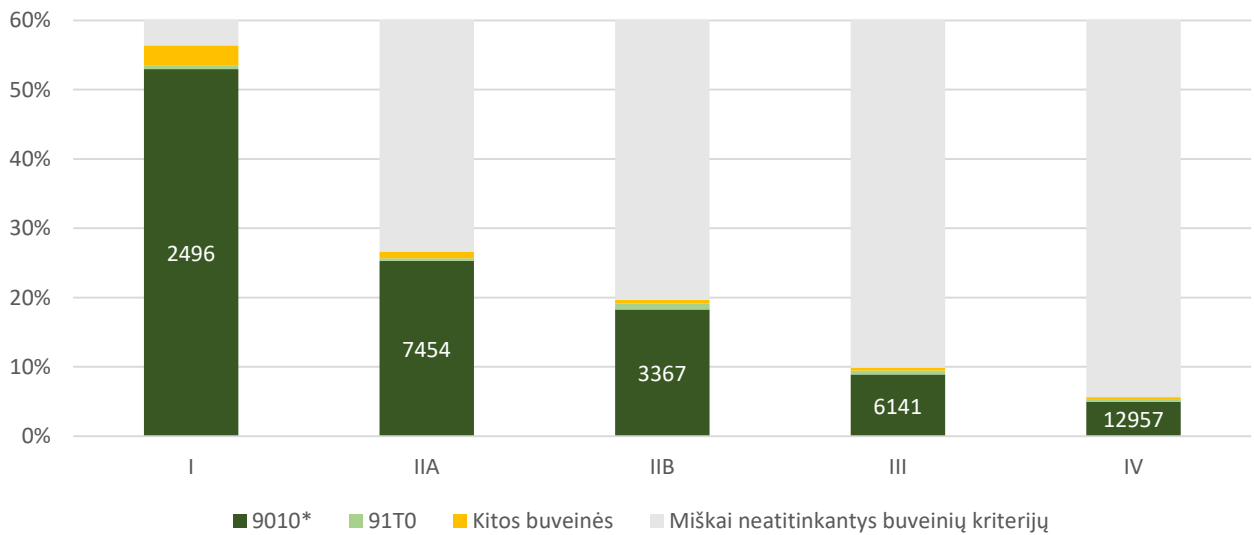
Buveinių santykinis plotas Lfs augavietėse (skroblo areale) skirtingoms grupėms priskirtuose miškuose

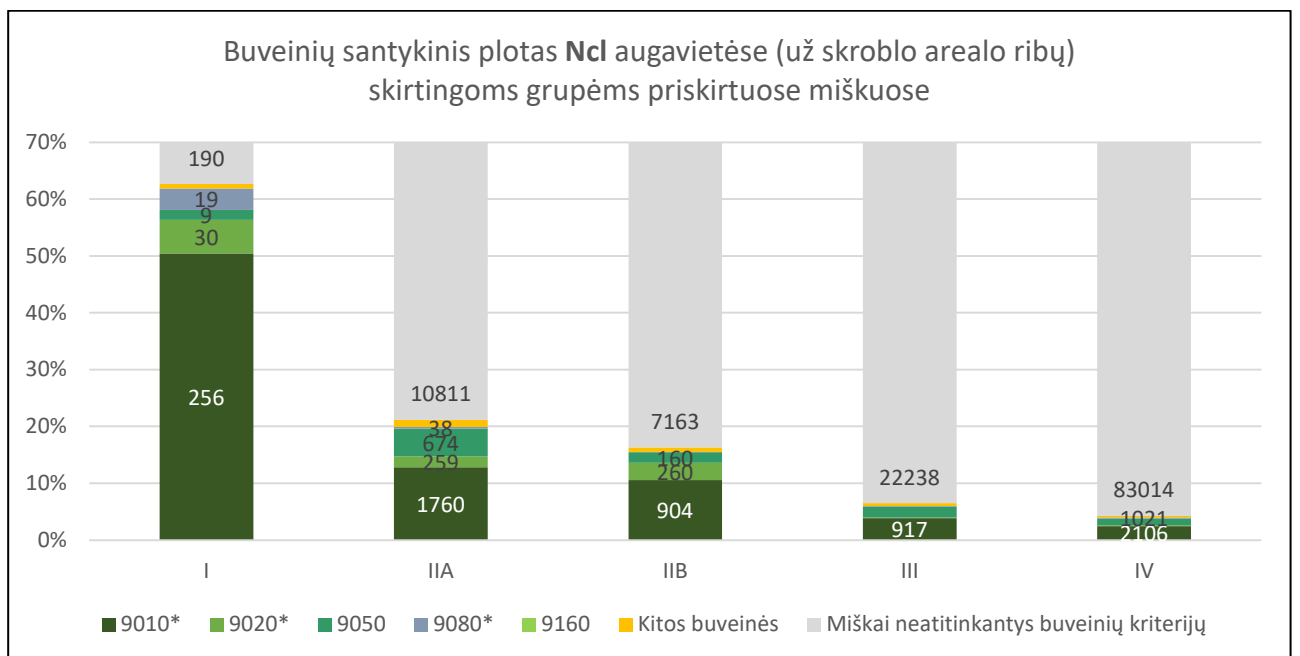
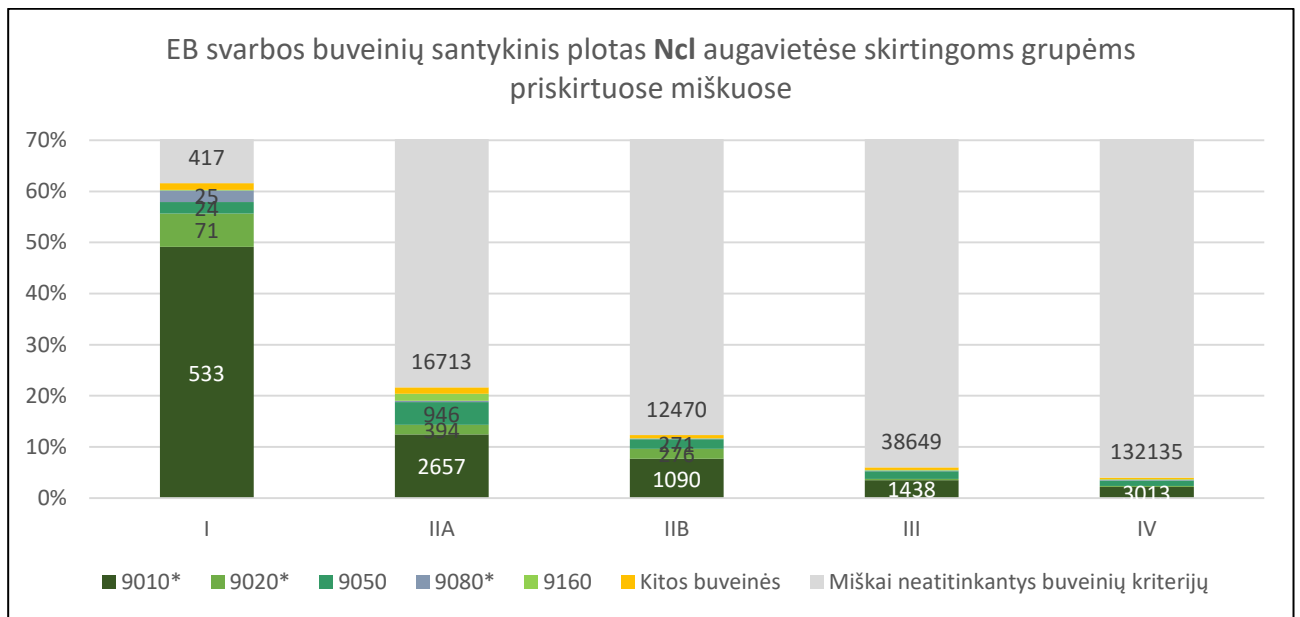
EB svarbos buveinių santykinis plotas **Nal** augavietėse skirtingoms grupėms priskirtuose miškuose

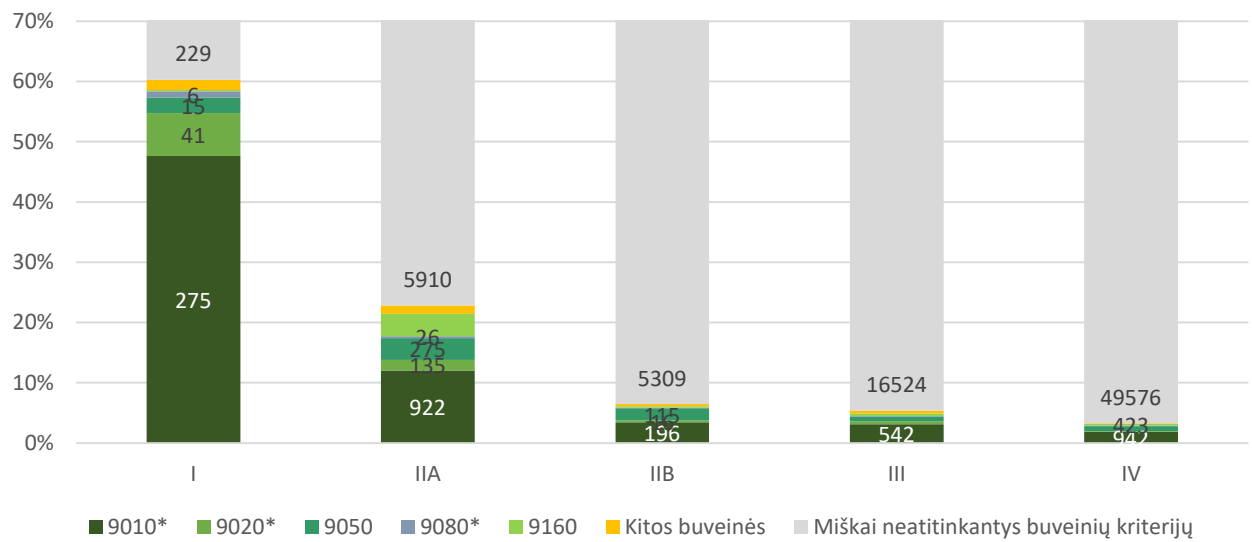
EB svarbos buveinių santykinis plotas **Nbl** augavietėse skirtingoms grupėms priskirtuose miškuose

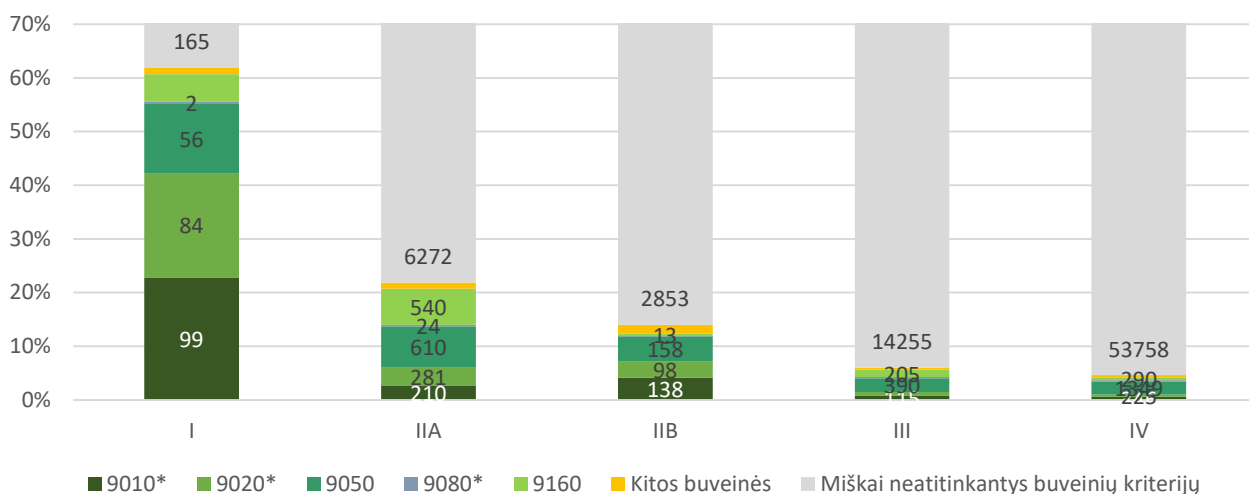

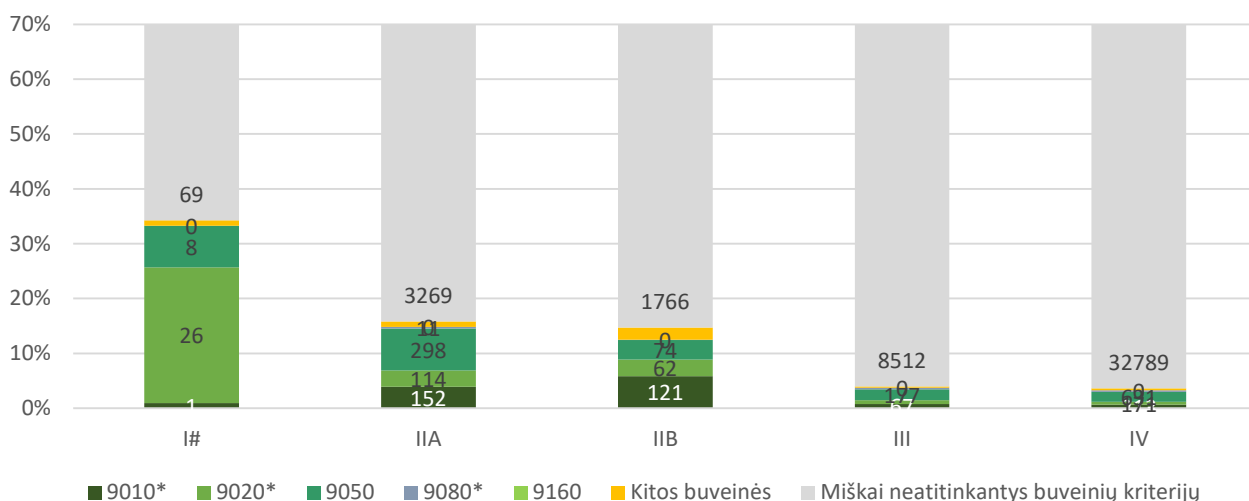
Buveinių santykinis plotas Ncl augavietėse (skroblo areale) skirtingoms grupėms priskirtuose miškuose

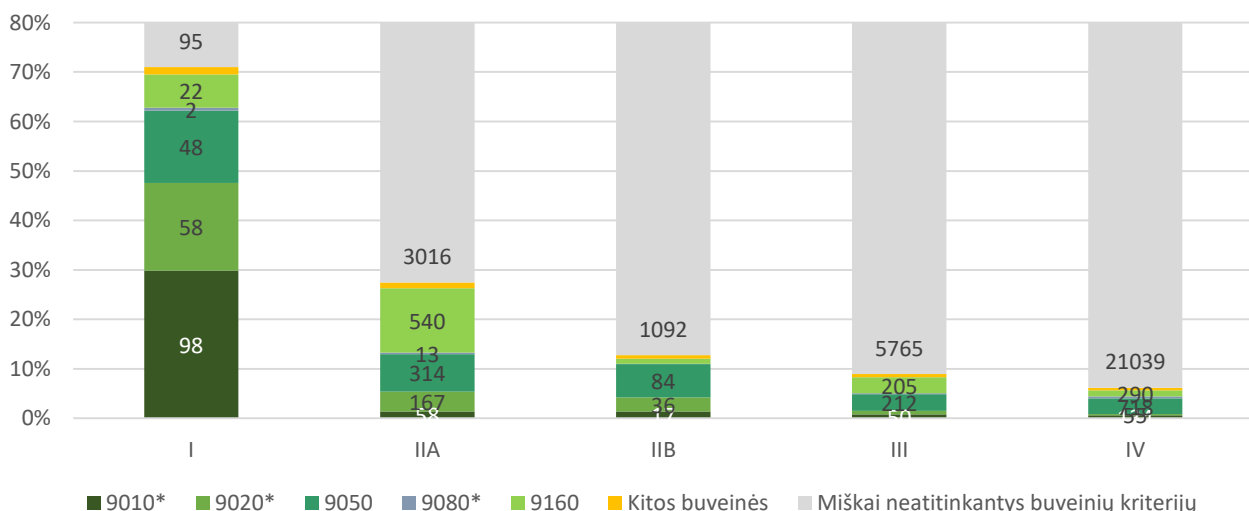
Buveinių santykinis plotas **Ncp** augavietėse skirtingoms grupėms priskirtuose miškuose

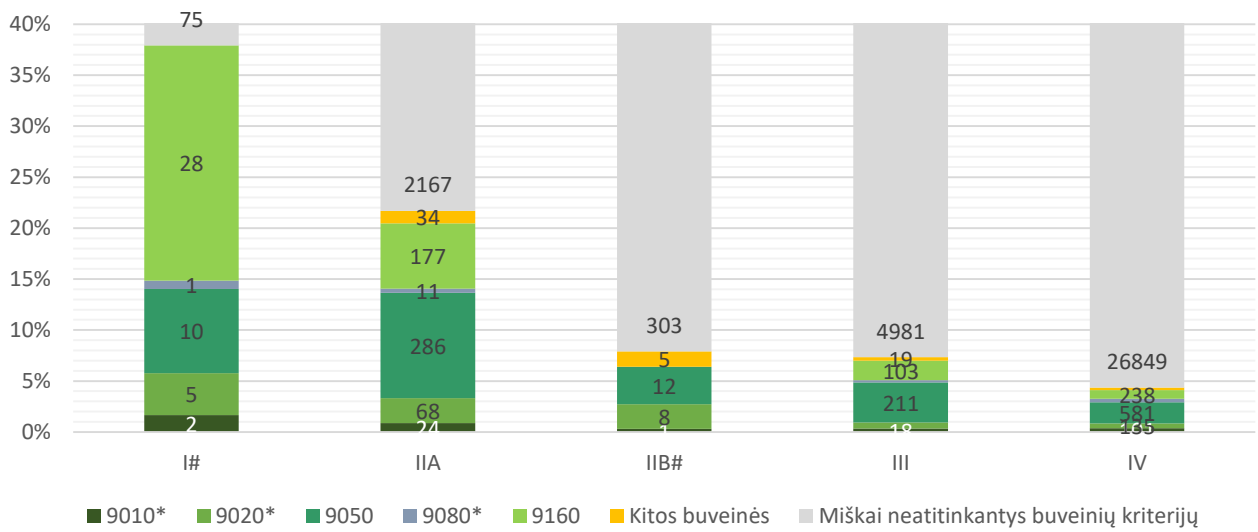
Buveinių santykinis plotas **Ncp** augavietėse (už sklroblo arealo ribų) skirtingoms grupėms priskirtuose miškuose

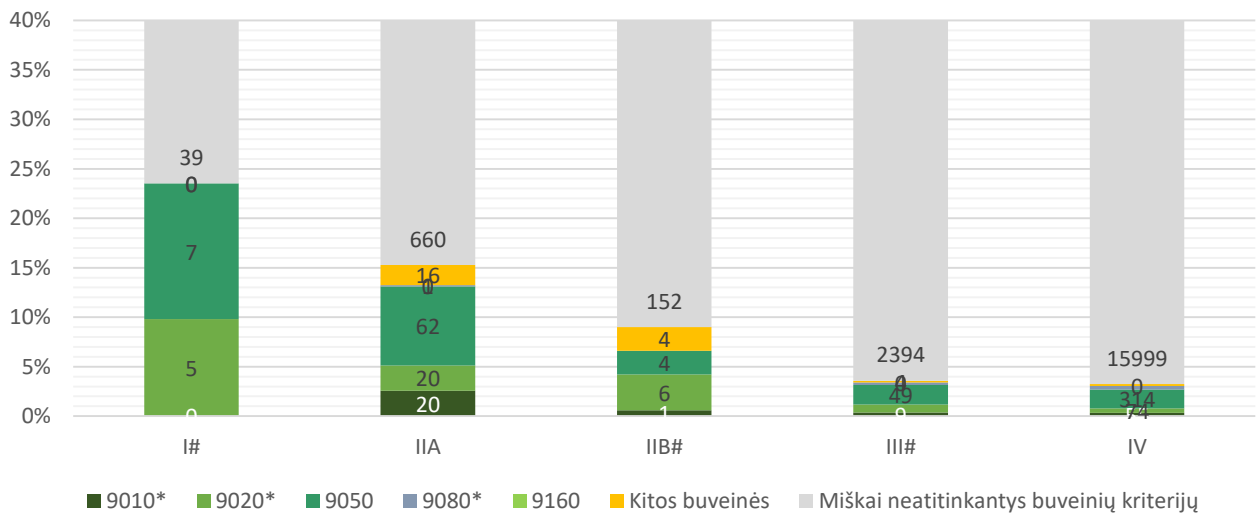
Buveinių santykinis plotas **Ncp** augavietėse (sklroblo areale) skirtingoms grupėms priskirtuose miškuose

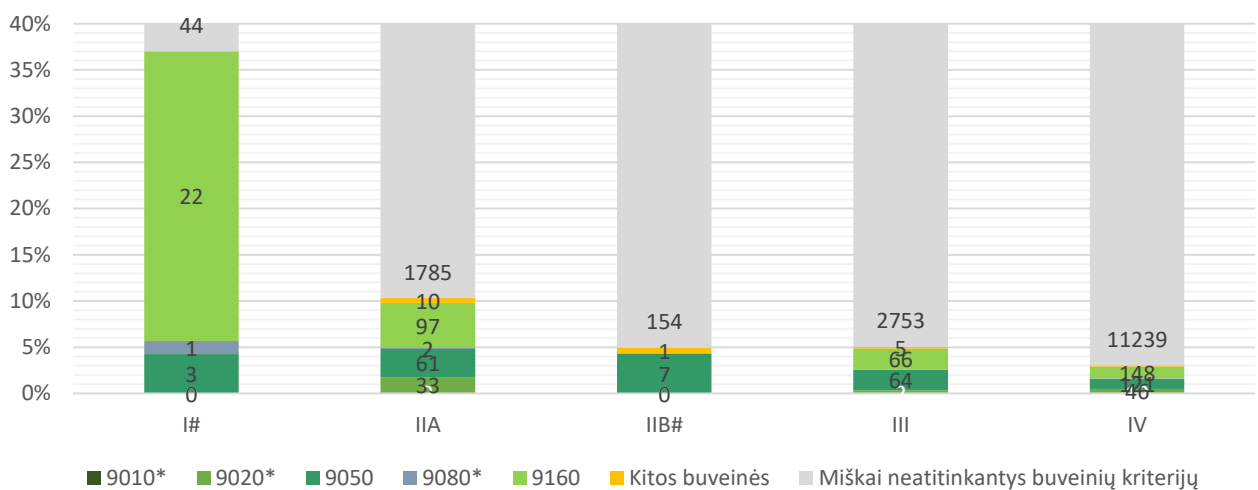
Buveinių santykinis plotas Ncs augavietėse skirtingoms grupėms priskirtuose miškuose

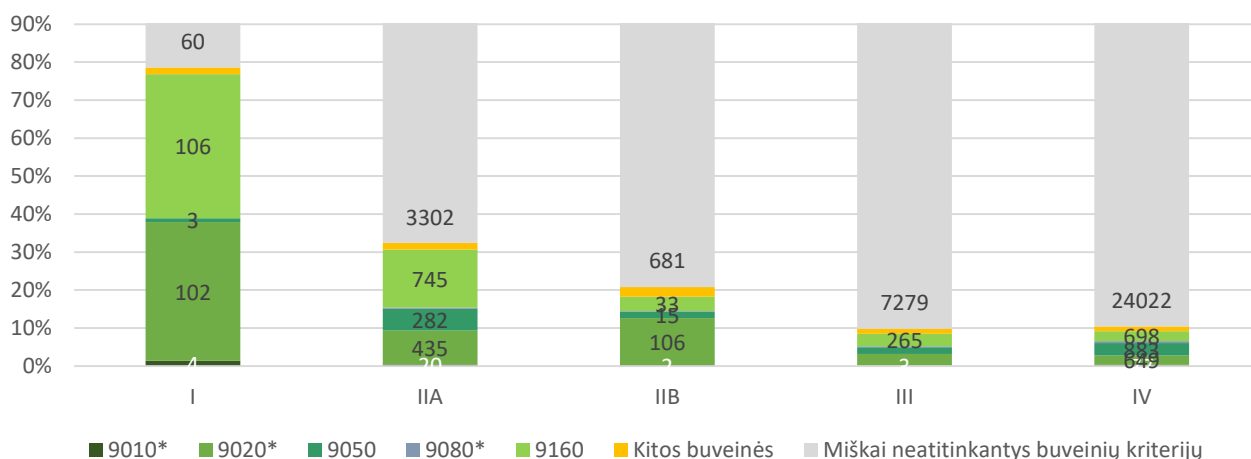
Buveinių santykinis plotas Ncs augavietėse (už skroblo arealo ribų) skirtingoms grupėms priskirtuose miškuose

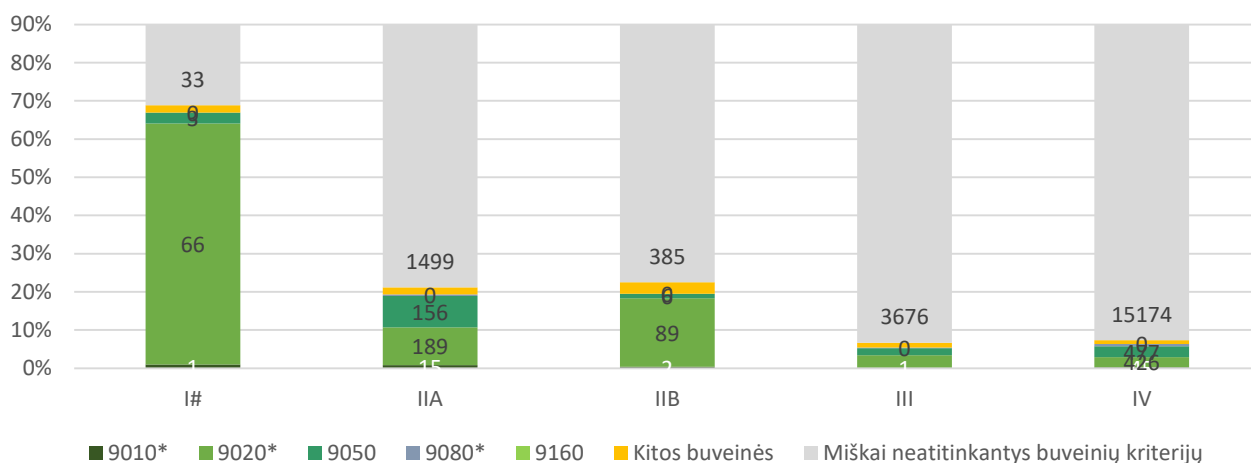
Buveinių santykinis plotas Ncs augavietėse skirtingoms grupėms priskirtuose miškuose

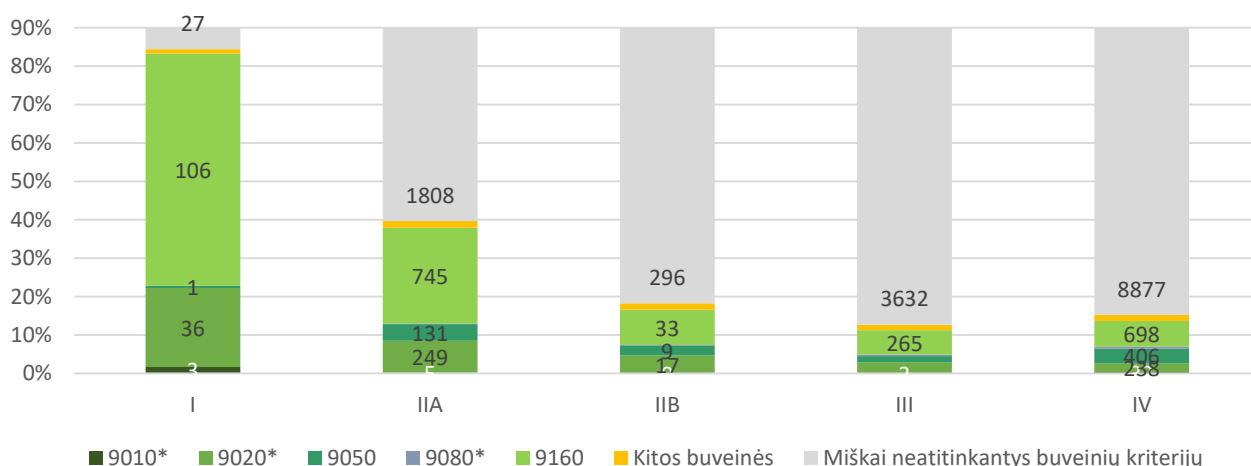
Buveinių santykinis plotas **Ndp** augavietėse skirtingoms grupėms priskirtuose miškuose

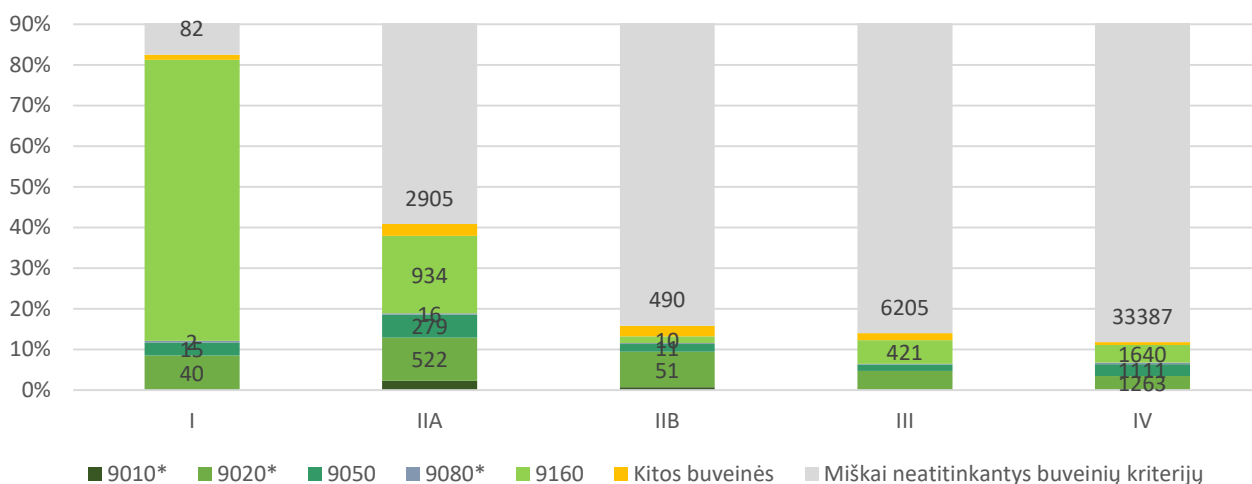
Buveinių santykinis plotas **Ndp** augavietėse (už skroblo arealo ribų) skirtingoms grupėms priskirtuose miškuose

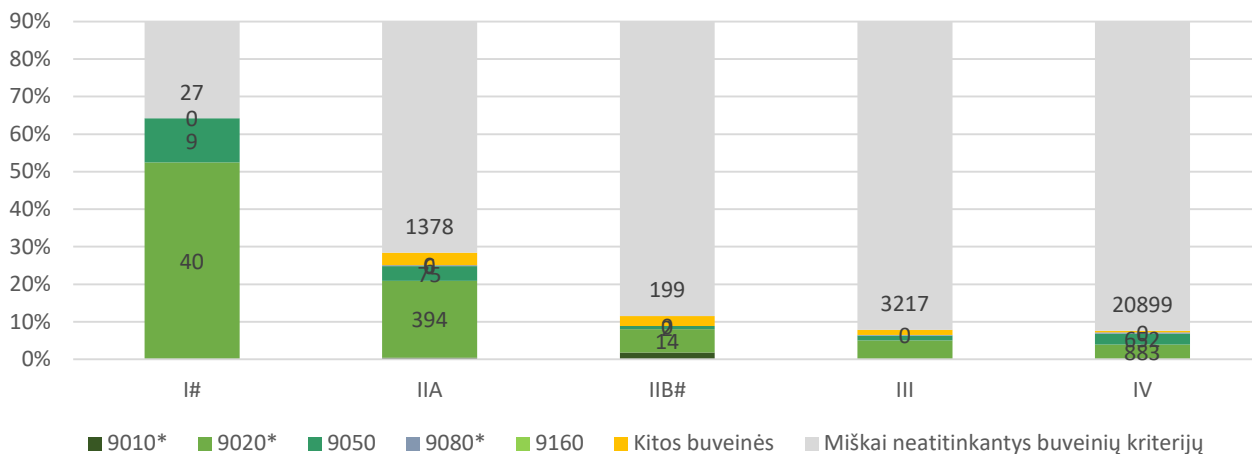
Buveinių santykinis plotas **Ndp** augavietėse skirtingoms grupėms priskirtuose miškuose

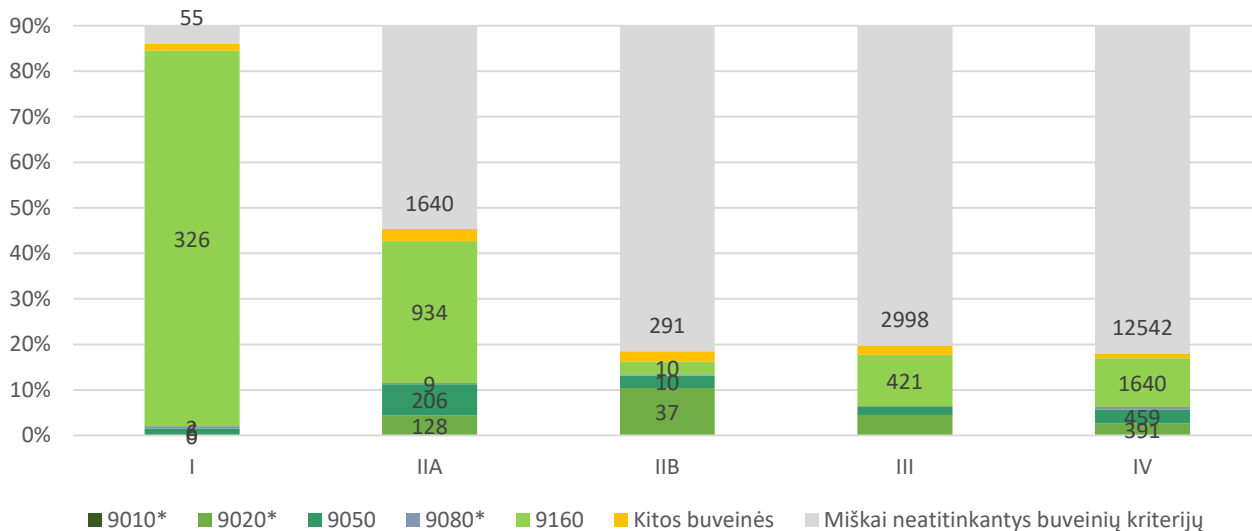
Buveinių santykinis plotas **Nds** augavietėse skirtingoms grupėms priskirtuose miškuose

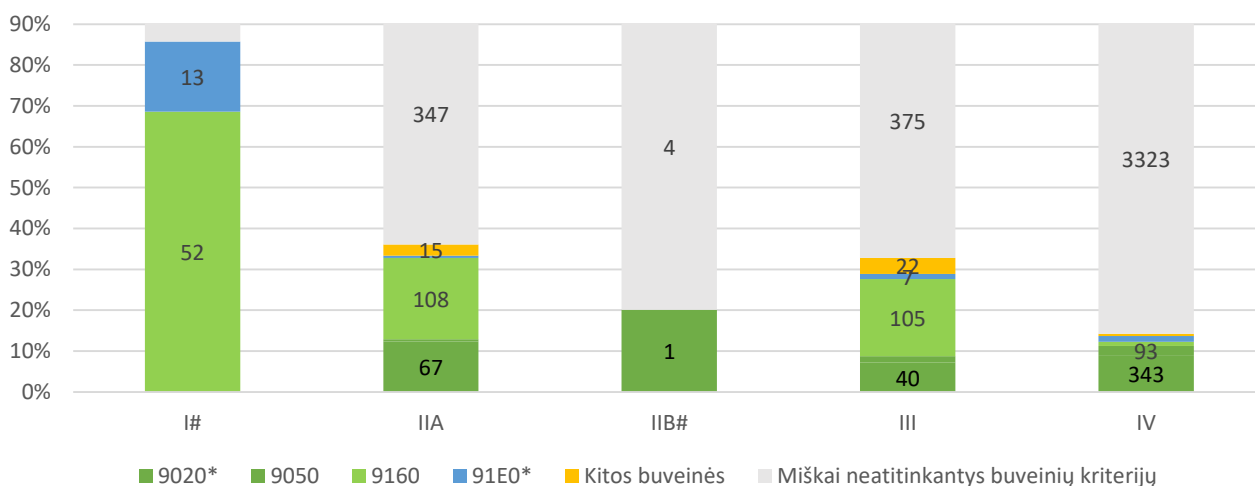
Buveinių santykinis plotas **Nds** augavietėse (už skroblo arealo ribų) skirtingoms grupėms priskirtuose miškuose

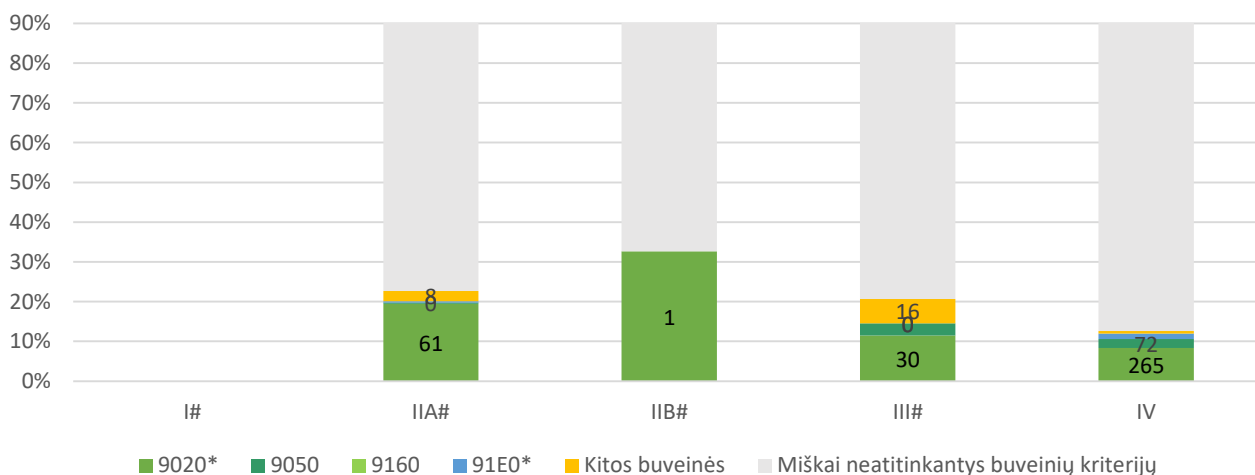
Buveinių santykinis plotas **Nds** augavietėse (skroblo areale) skirtingoms grupėms priskirtuose miškuose

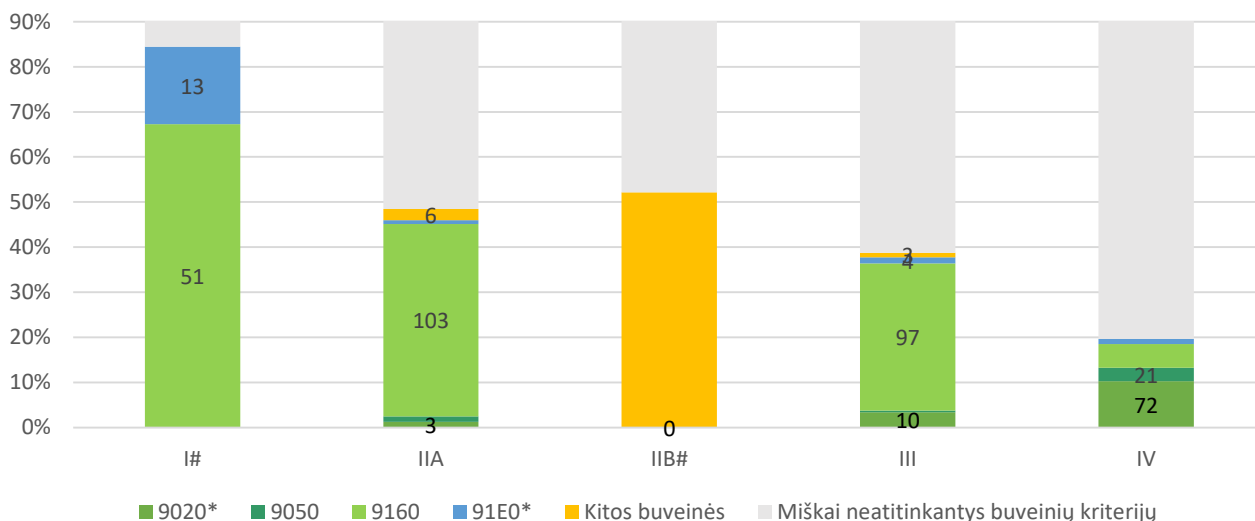
Buveinių santykinis plotas Nfs augavietėse skirtingoms grupėms priskirtuose miškuose

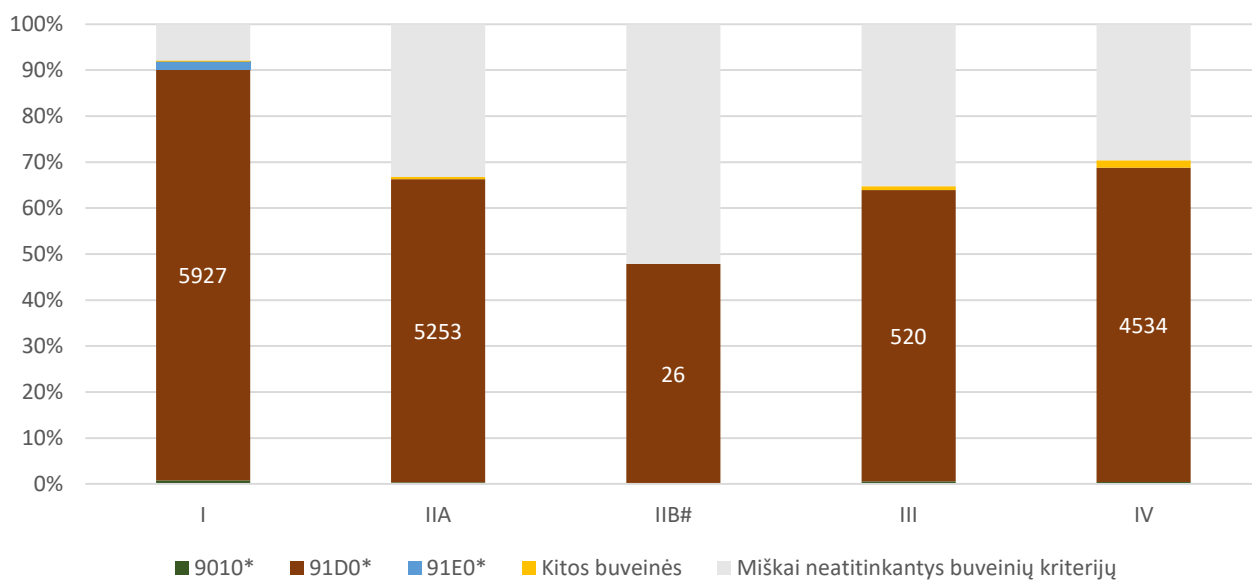
Buveinių santykinis plotas Nfs augavietėse (už skroblo arealo ribų) skirtingoms grupėms priskirtuose miškuose

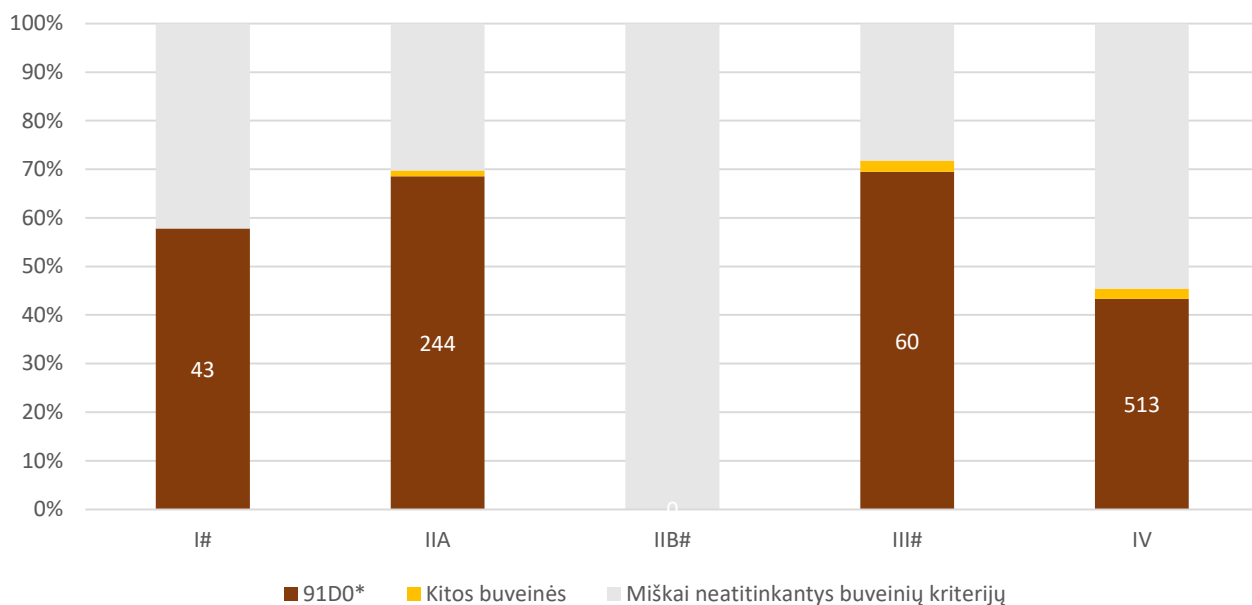
Buveinių santykinis plotas Nfs augavietėse (skroblo areale) skirtingoms grupėms priskirtuose miškuose

Buveinių santykinis plotas **Pa** augavietėse skirtingoms grupėms priskirtuose miškuose

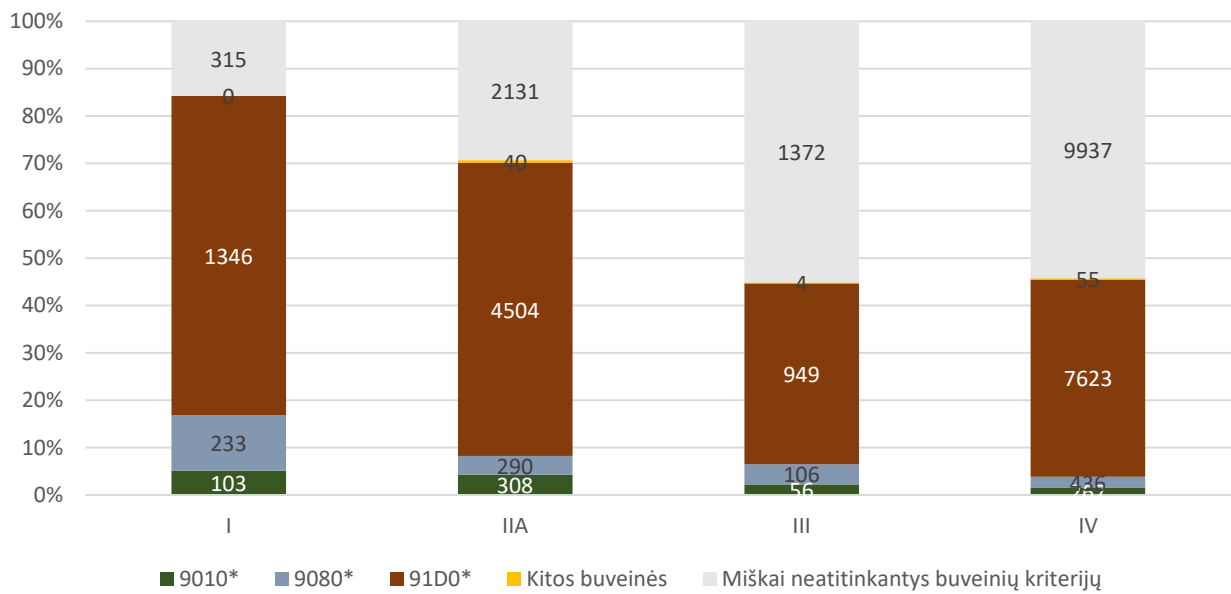

Buveinių santykinis plotas **Pan** augavietėse skirtingoms grupėms priskirtuose miškuose

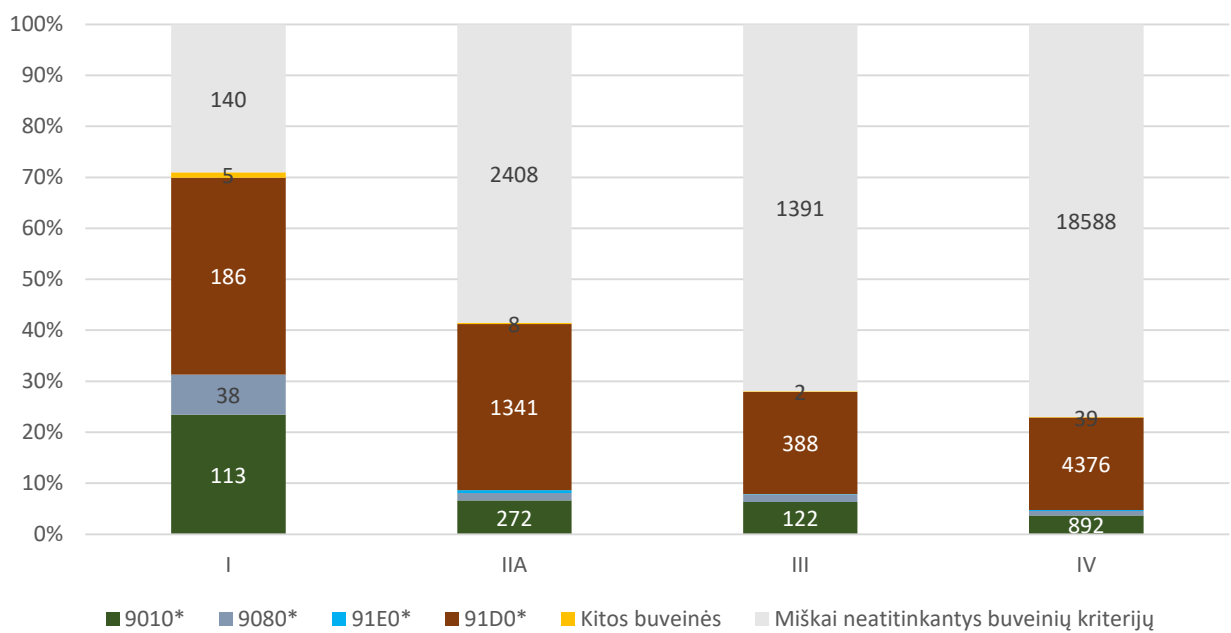

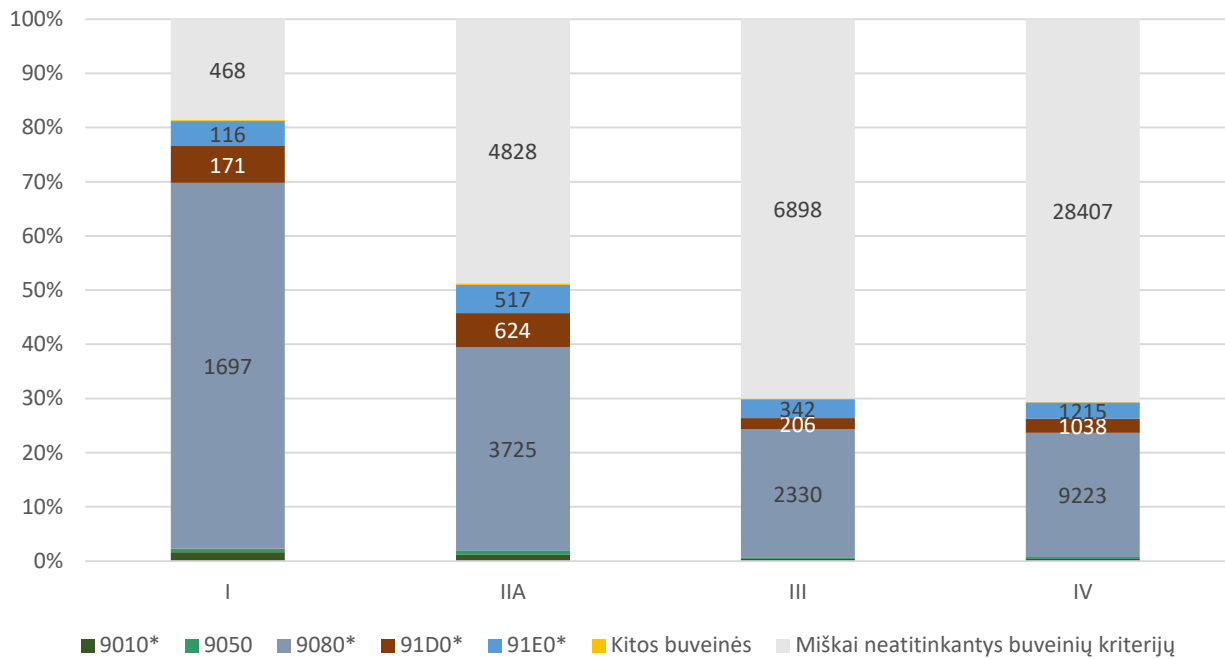
Buveinių santykinis plotas **Pb** augavietėse skirtingoms grupėms priskirtuose miškuose

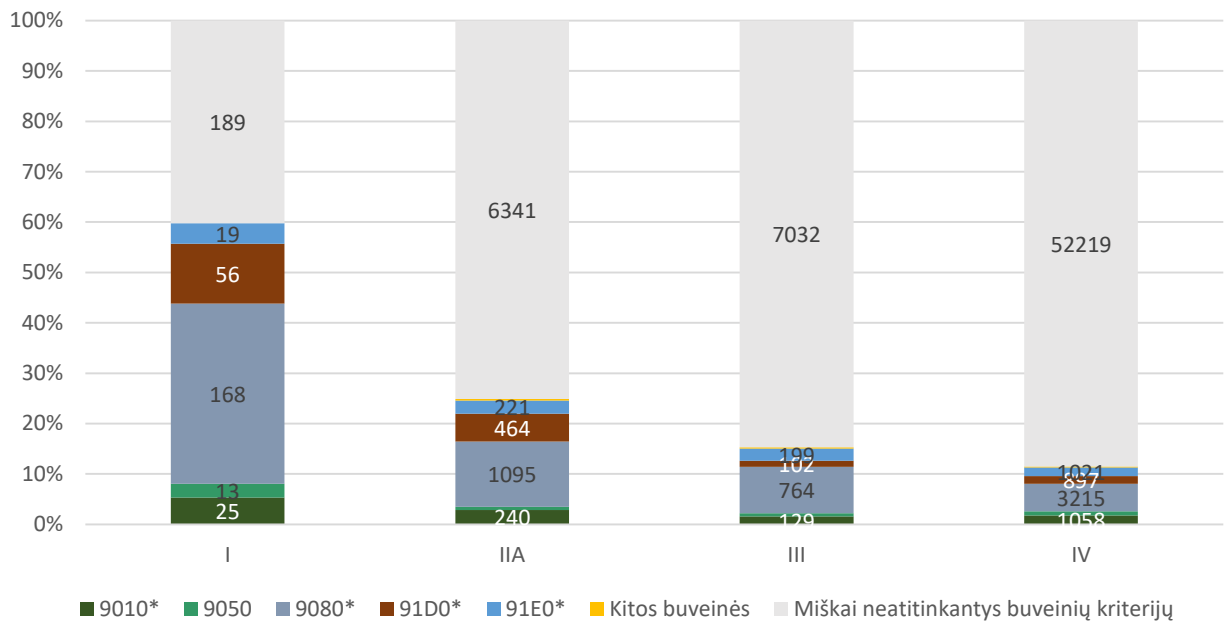
Buveinių santykinis plotas **Pbn** augavietėse skirtingoms grupėms priskirtuose miškuose

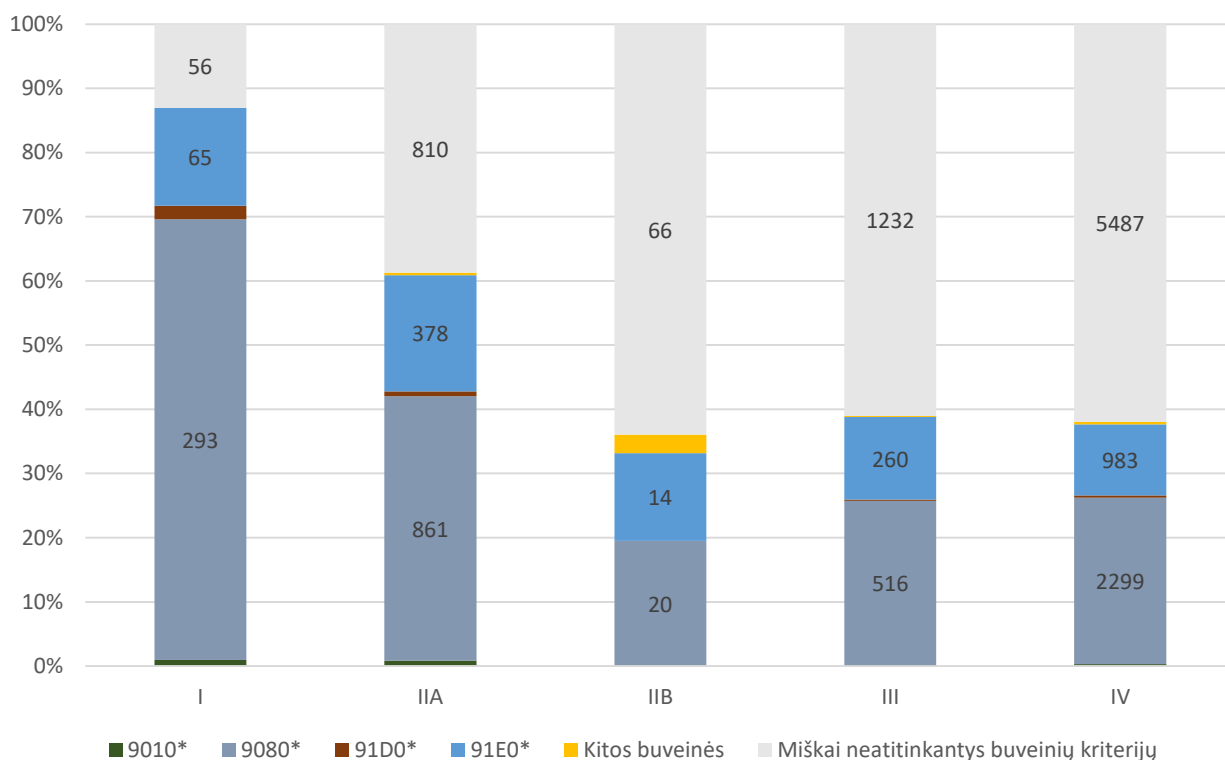
Buveinių santykinis plotas **Pc** augavietėse skirtingoms grupėms priskirtuose miškuose

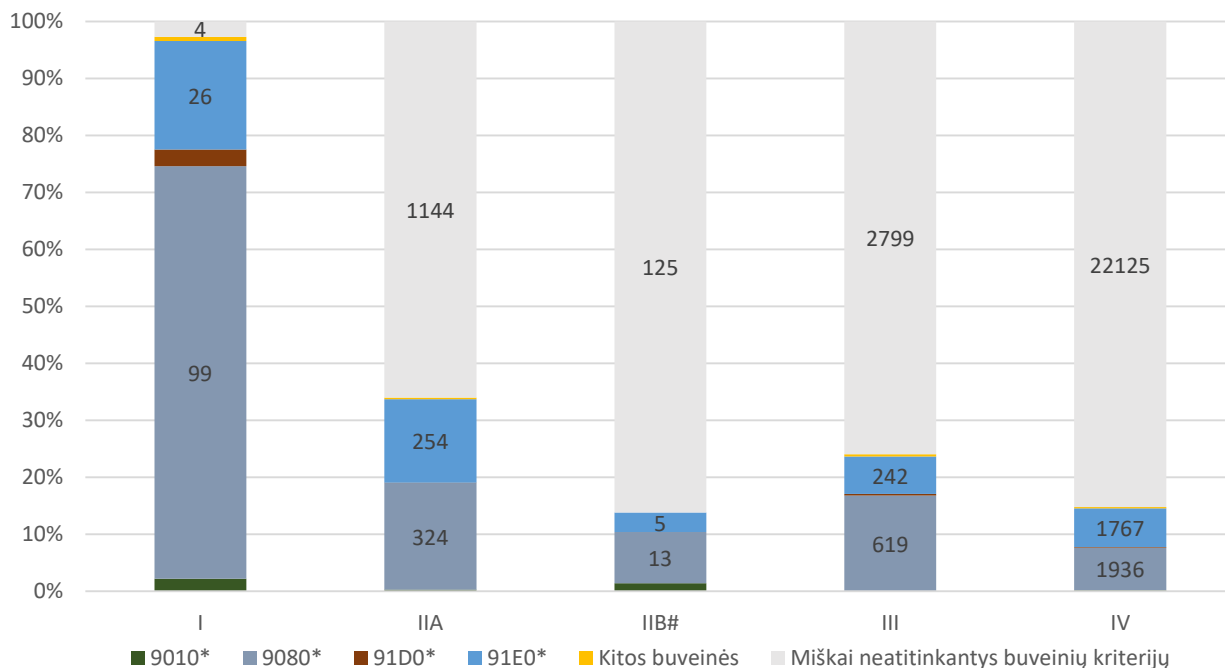
Buveinių santykinis plotas **Pcn** augavietėse skirtingoms grupėms priskirtuose miškuose

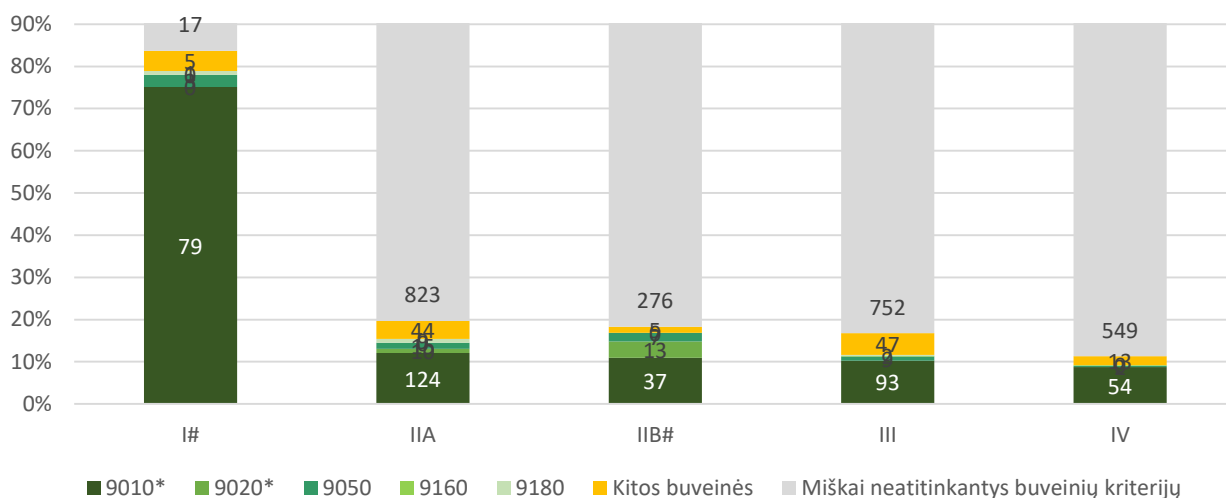
Buveinių santykinis plotas **Pd** augavietėse skirtingoms grupėms priskirtuose miškuose

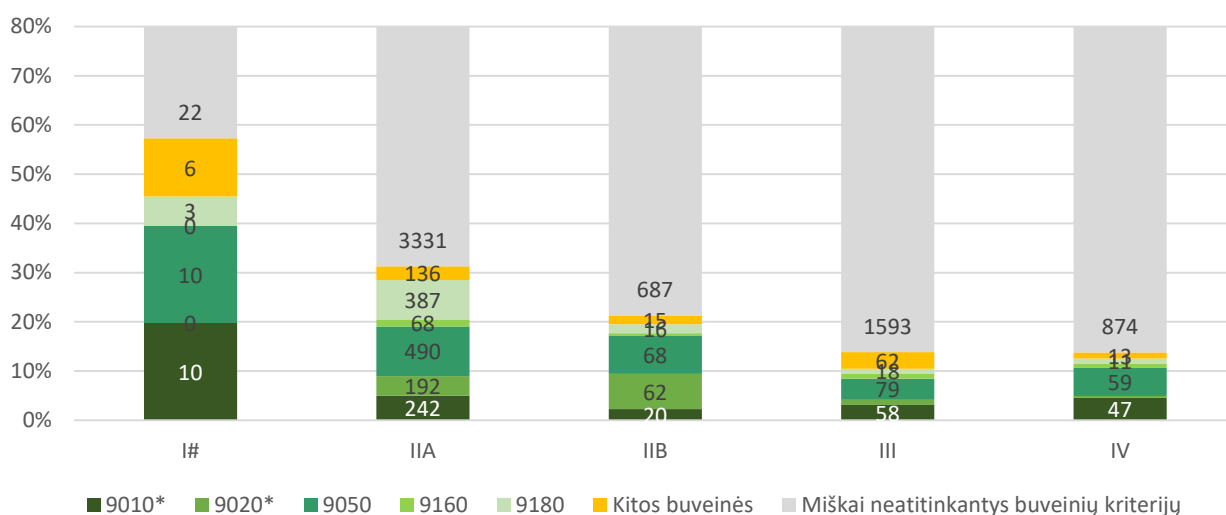
Buveinių santykinis plotas **Pdn** augavietėse skirtingoms grupėms priskirtuose miškuose

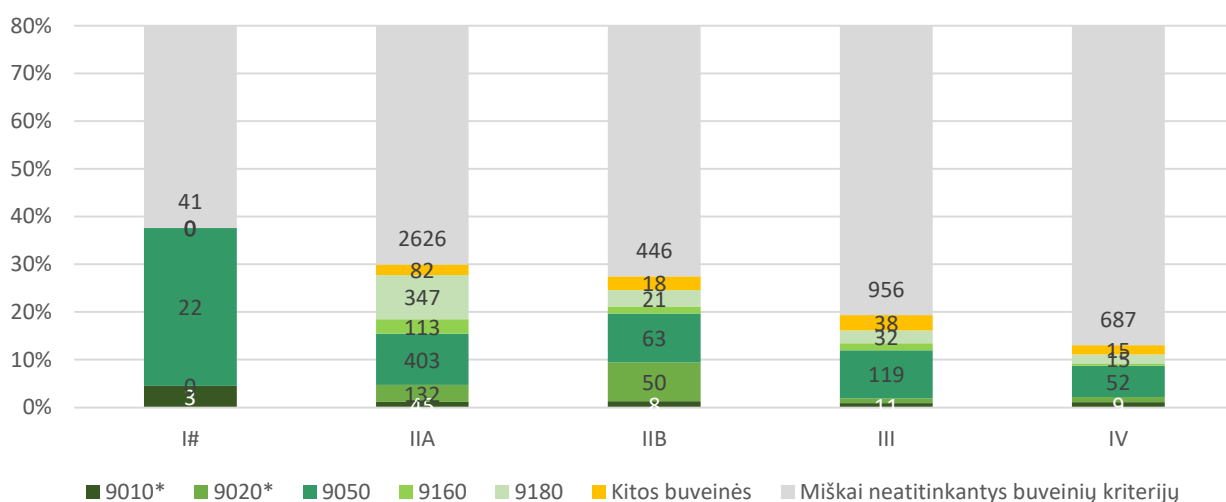
Buveinių santykinis plotas **Šbl** augavietėse skirtingoms grupėms priskirtuose miškuose

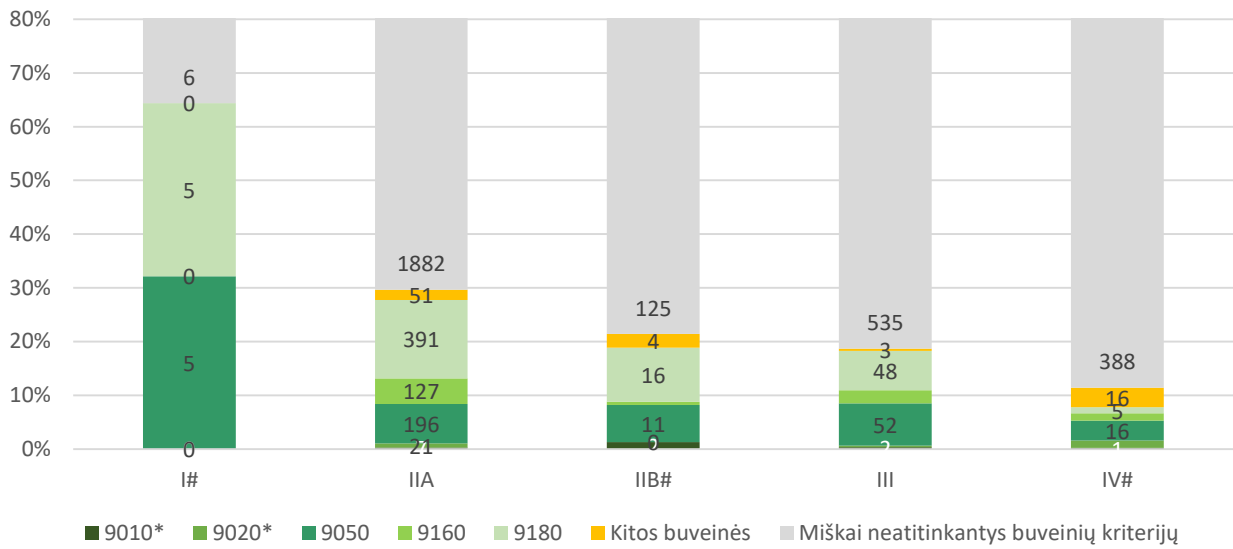
Buveinių santykinis plotas **Šcl** augavietėse skirtingoms grupėms priskirtuose miškuose

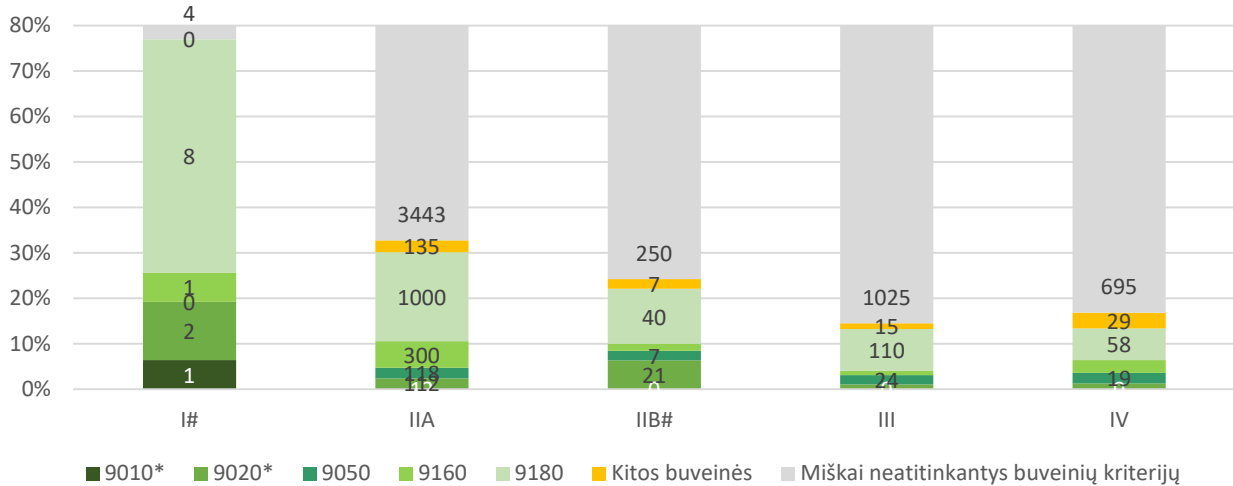
Buveinių santykinis plotas **Šcp** augavietėse skirtingoms grupėms priskirtuose miškuose

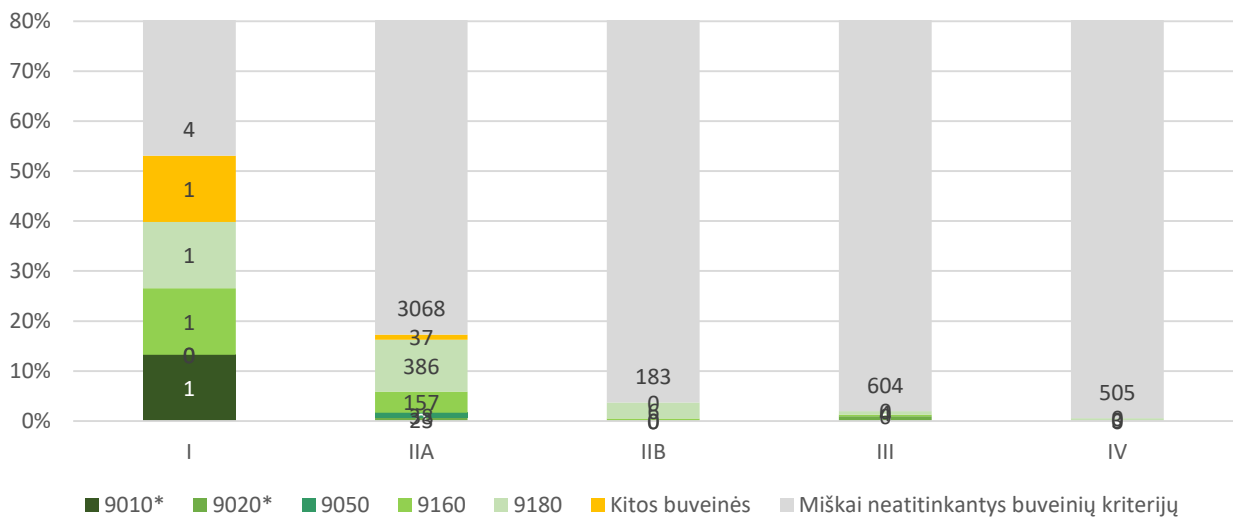
Buveinių santykinis plotas **Šcs** augavietėse skirtingoms grupėms priskirtuose miškuose

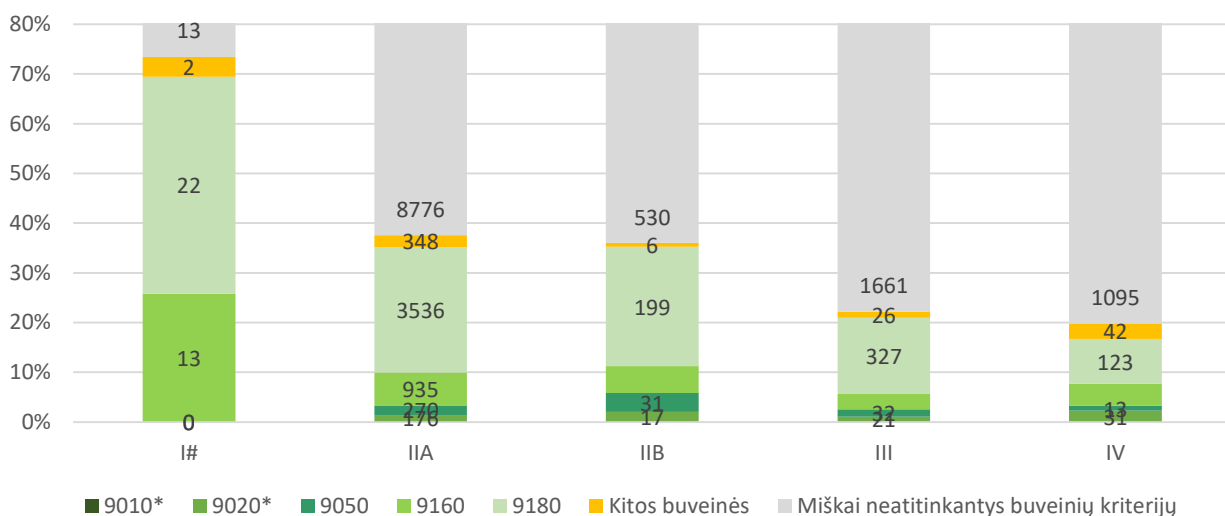
Buveinių santykinis plotas **Šdp** augavietėse skirtingoms grupėms priskirtuose miškuose

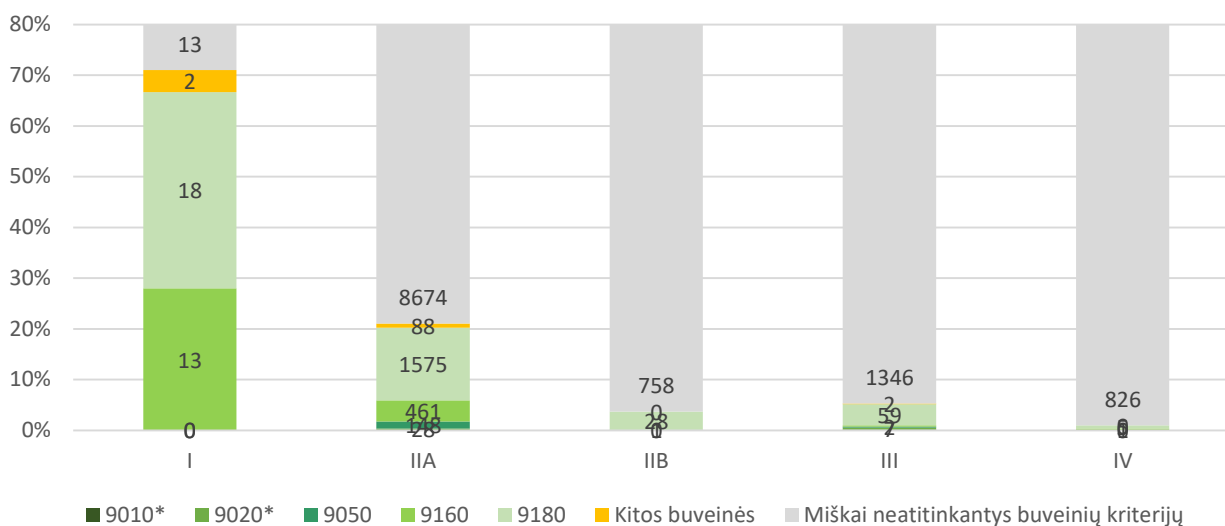
Buveinių santykinis plotas **Šdp** augavietėse (skroblo areale) skirtingoms grupėms priskirtuose miškuose

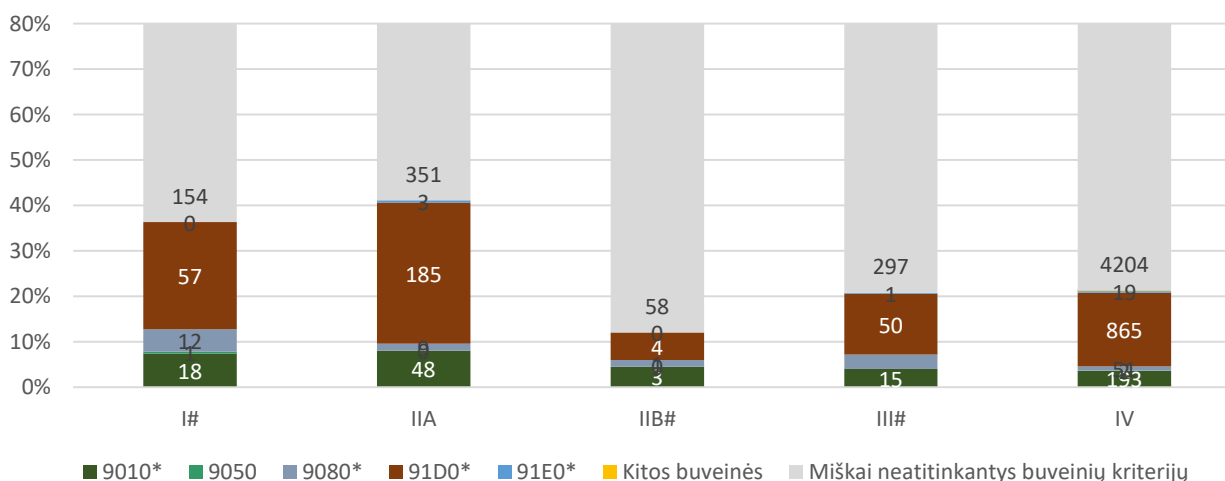
Buveinių santykinis plotas **Šds** augavietėse skirtingoms grupėms priskirtuose miškuose

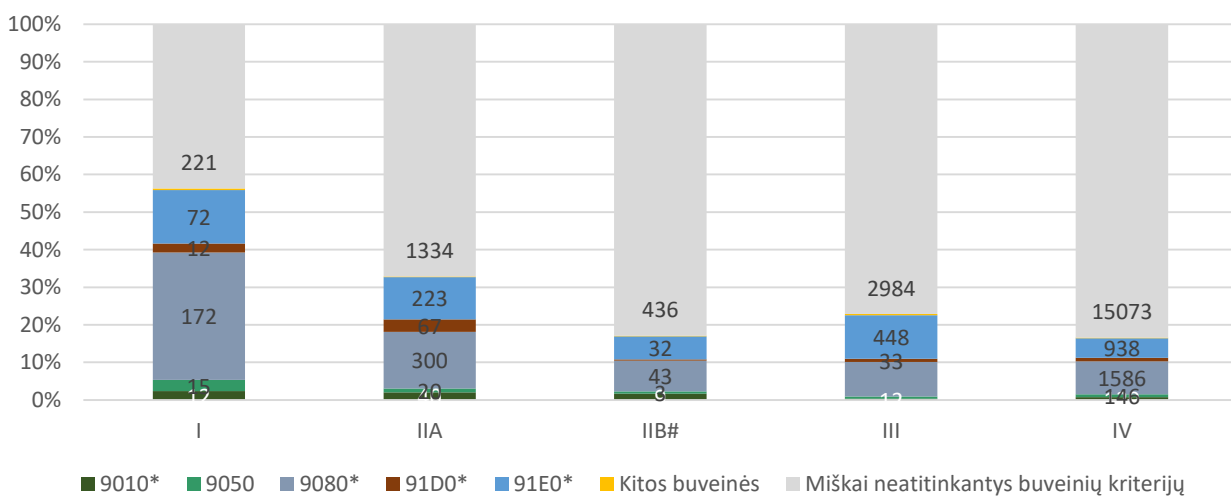
Buveinių santykinis plotas **Šds** augavietėse skirtingoms grupėms priskirtuose miškuose

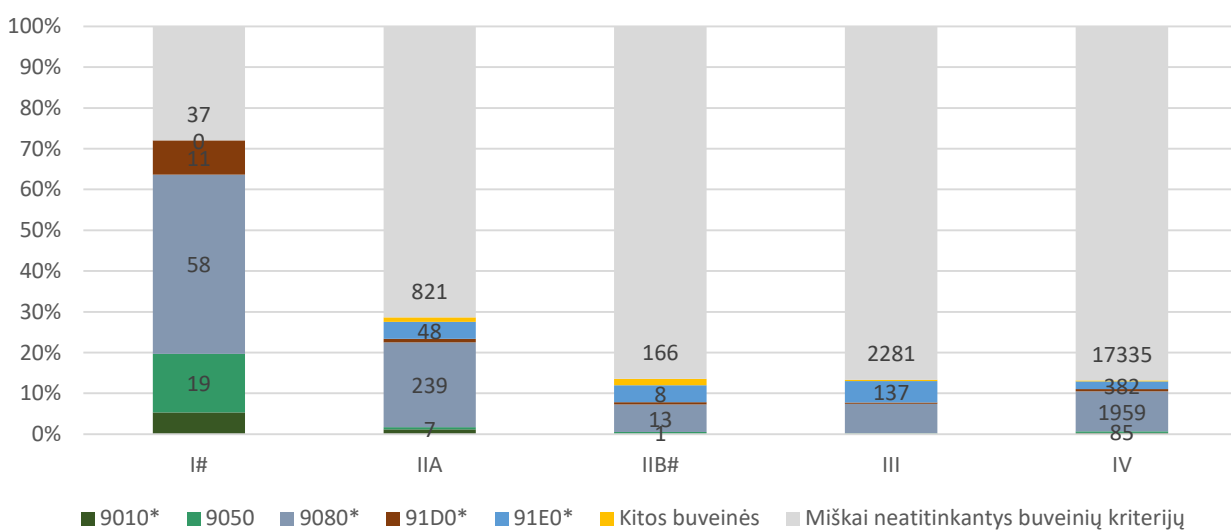
Buveinių santykinis plotas **Ubl** augavietėse skirtingoms grupėms priskirtuose miškuose

Buveinių santykinis plotas **Ucl** augavietėse skirtingoms grupėms priskirtuose miškuose

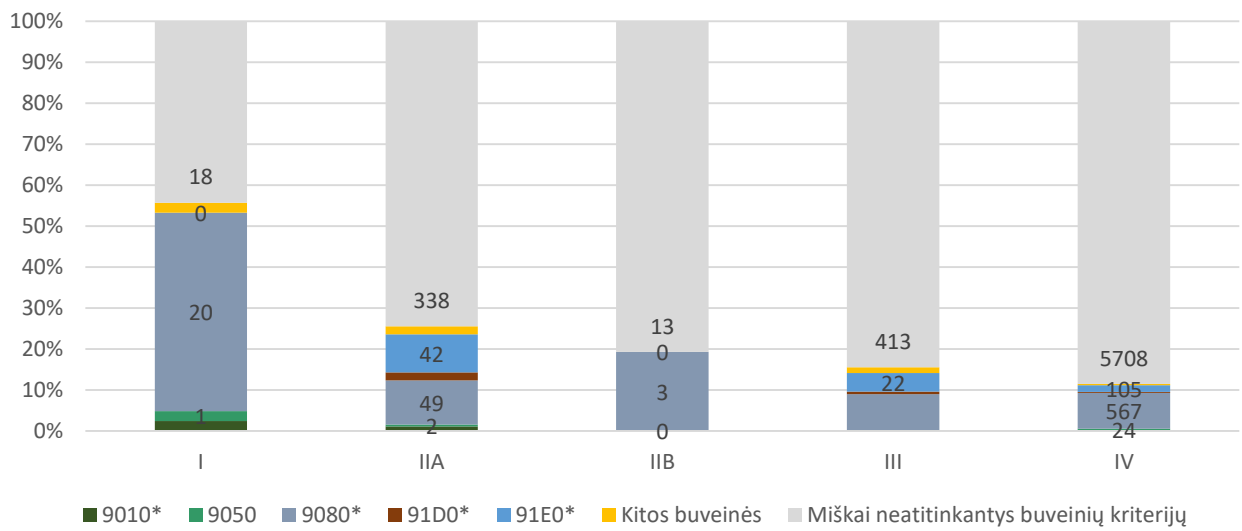

Buveinių santykinis plotas **Ucp** augavietėse skirtingoms grupėms priskirtuose miškuose

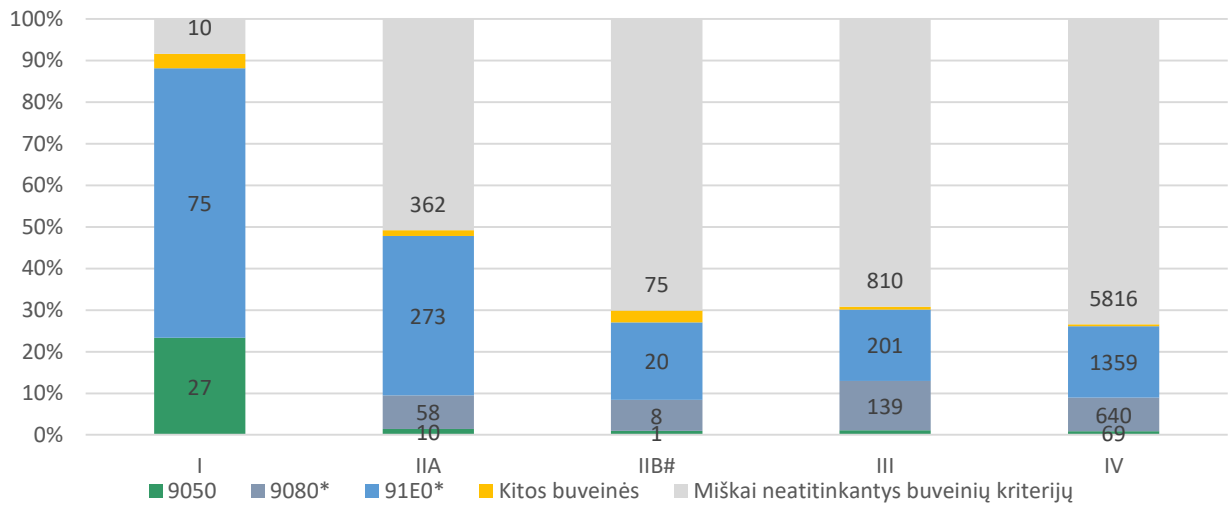

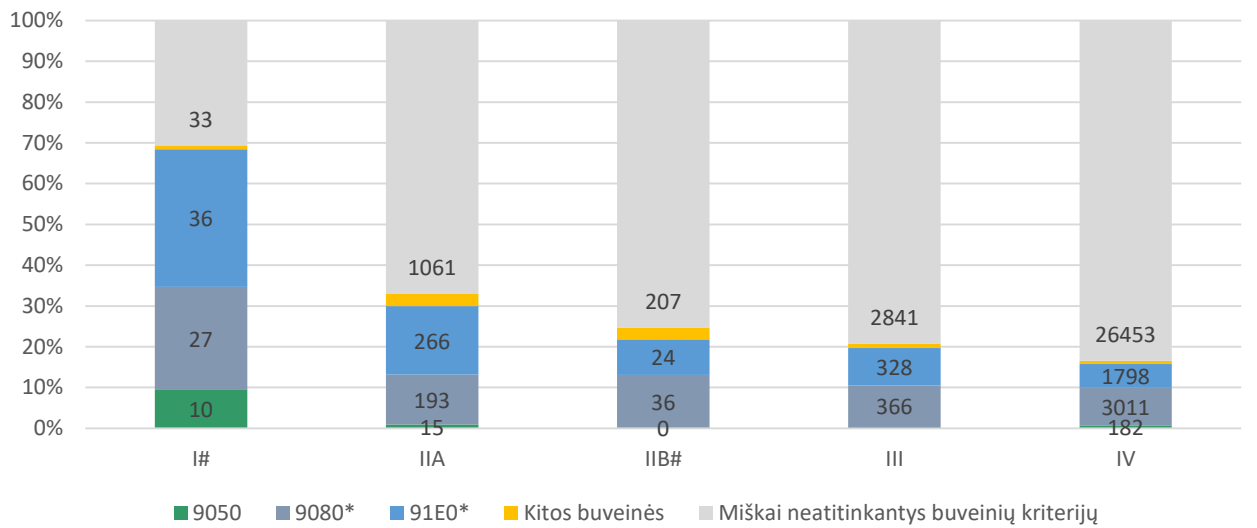
Buveinių santykinis plotas Ucs augavietėse skirtingoms grupėms priskirtuose miškuose

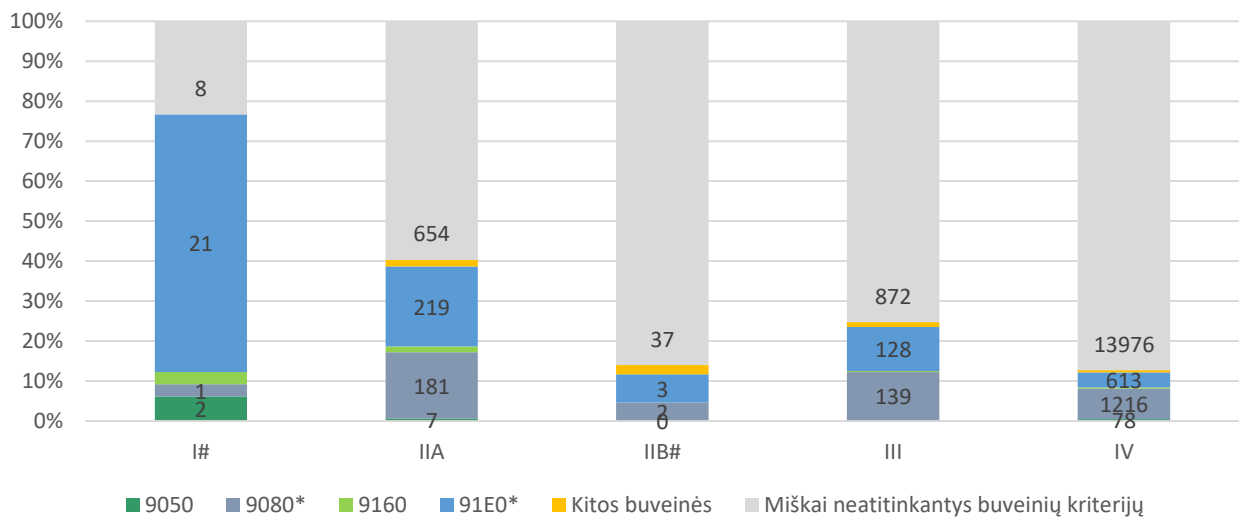
Buveinių santykinis plotas **Udl augavietėse skirtingoms grupėms priskirtuose miškuose**

Buveinių santykinis plotas **Udp augavietėse skirtingoms grupėms priskirtuose miškuose**

Buveinių santykinis plotas **Uds** augavietėse skirtingoms grupėms priskirtuose miškuose

3 priedas

EB svarbos natūralias miško buveines neigiamai įtakojantys veiksniai, nurodyti EB svarbos miško buveinių tvarkymo rekomendacijose³⁴ ir grėsmės, nurodytos Europos Komisijai teikiamose ataskaitose apie Buveinių direktyvų įgyvendinimą ir „Natura 2000“ prioritetinių veiksmų programoje,³⁵.

EB buveines neigiamai įtakojantys veiksniai	9010*	9080*	91D0*	9050	91F0	9020*	9160	9180*	91E0*	9190	91T0	9060	9070
Pagrindiniai atrankiniai kirtimai	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Pagrindiniai atvejiniai kirtimai													
Plynieji kirtimai													
Ugdymo kirtimai													
Retinimo kirtimai													
Einamieji kirtimai													
Atrankiniai sanitariniai kirtimai													
Plynieji sanitariniai kirtimai													
Medžių su mikrobuveinėmis šalinimas													
Stambios negyvos medienos šalinimas													
Senų medžių šalinimas, ūkininkavimas mažinantis brandžius miškus													
Gaisraviečių išvalymas, atsodinimas													
Ištisinis dirvos paruošimas želdinimui													
Medyno atkūrimas vienerūšiais želdiniais													
Medyno atkūrimas nebūdingomis rūšimis													
Tradicinės miškininkystės (savaiminio atžėlimo) atsisakymas													
Didesnė kaip 50 % eglė dalis medyje													
Didesnė kaip 70 % eglė dalis medyje													
Apaugimas eglėmis													
Eglė priemaišos medyje atsiradimas													
Plačialapių medžių dominavimas medyje													
Hidrologinio režimo pažeidimas													
Miško nusausinimas				*									
Didelis kanopinių žvėrių gausumas													
Invazinių augalų rūšių plitimas	*										*		
Bebrų veikla nesusausintose augavietėse													
Gaisrų slopinimas/nebuvimas			*										
Tarprūšiniai santykiai (konkurencija)													
Buveinės tręšimas													
Žolių ir samanų įsivyravimas paklotėje													
Kirtimo atliekų palikimas buveinėje													

³⁴ [EB svarbos natūralių miško buveinių tvarkymo rekomendacijos, 2001](#)

³⁵ [„Natura 2000“ prioritetinių veiksmų programa \(PVP\), skirta įgyvendinti Lietuvoje pagal Tarybos direktyvos 92/43/EEB dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos \(Buveinių direktyvos\) 8 straipsnį 2021–2027 m. daugiamečių finansinės programos laikotarpiu.](#)

